

Montserrat Roig

El temps de les cireres

El temps de les cireres és una crònica de l'època franquista, d'una època sense esperança i sense futur, que reflecteix la crisi de valors provocada per la repressió i la manca d'un pensament polític i ideològic. Un magnífic fresc de personatges, un llenguatge viu i ric i la creació de tot un microcosmos són les millors qualitats de la novel·la, que conté un magnífic cant a l'esperança. *El temps de les cireres* és una de les millors novel·les de Montserrat Roig i una de les de més èxit, evidenciat en un nombre continuat d'edicions.

Montserrat Roig

El temps de les cireres

Premi Sant Jordi de novel·la 1976

ePUB v3.0

Calamanga 10.06.13

*llegir ens fa
més lliures*

Títol original: *El temps de les cireres*
Montserrat Roig, 1977

Edició digital: Calamanga (v1.0)
Segona edició: EpubCat (v2.0)
Tercera edició: Epubqüest (v3.0)

ePUBCat base r1.3

A en Quim Sempere

PRIMERA PART: GORGS

Temps perdut. Temps perdut. Temps perdut.
Repetir unes mateixes paraules per majors profunditats
és potser despullar-se per trobar el camí
de l'altra banda.

JOAN VINYOLI. *Gorgs*

Quan la Natàlia va tornar a Barcelona, va preferir anar al pis de la tia Patrícia, que era a la Gran Via tocant a Bruc. El seu germà Lluís, casat amb la Sílvia Claret des de feia divuit anys, vivia a la part alta de la ciutat, en un dúplex del carrer Calvet, prop de la Via Augusta. Tampoc no hi hauria anat, al pis del seu germà, i no per la Sílvia, amb qui la unia, si més no, el gust per la cuina, sinó per en Lluís. La Natàlia, que havia oblidat moltes coses durant els dotze anys d'absència, no havia pogut esborrar de la seva memòria el somriure mofeta d'en Lluís quan la va haver de portar a corre-cuita dins del seu cotxe a la clínica. La Natàlia era a frec d'agafar una septicèmia, si vols cardar, fes-ho, però pensa les coses abans i usa el cervell, li havia dit aleshores mentre ella es recargolava de dolors al baix ventre.

A la Natàlia, l'aeroport li semblà més gran i més clar i amb molt més de tràfec de com se l'havia imaginat. S'hi passejava gent de tota mena, hi havia moviment, i els llums indicadors assenyalaven entrades i sortides d'avions amb bastant de freqüència. Mentre esperava que el *tapis roulant* li portés la maleta i dues bosses, «magre equipatge», la Natàlia mirava distreta les persones del seu voltant. L'home que li parlà dels grans avantatges de la colònia Puig, «l'exportem arreu d'Europa, una colònia catalana que ha fet la volta al món», s'havia col·locat, per sort, a l'altre extrem. Les dues monges irlandeses miraven de gairell, i s'esperaven ben juntes. La dona que duia els llavis de color vermell foc, com una maniquí dels anys cinquanta, mirava amb delit les vidrieres que sortien al vestíbul, «deu buscar algú?», el senyor que llegia el *New Statesmen*, que fumava amb pipa i feia el posat d'un professor de l'Institut Britànic, comprovava la seva hora i la del rellotge de l'aeroport. Per fi arribaren els equipatges i les formigues-passatgers enfilaren amb disciplina, i amb més o menys somnolència, cap a les portes que sortien a fora. La Natàlia Miralpeix dubtà un moment: podia agafar l'autobús de la Ibèria, que la deixaria a la plaça d'Espanya, o un taxi. Li havien sobrat unes quantes, poquíssimes, lliures esterlines «pobre Jimmy, el seu capital», i les havia canviades a l'aeroport de Heathrow. Per sort, la lliura cada vegada anava més alta i li feren bon canvi.

Va aixecar el braç i aturà un taxi. Es girà per donar una darrera ullada a l'aeroport. Reconegué els trets màgics i suposadament infantils de Miró i va somriure, «ja sóc a casa». Va pujar dalt del cotxe, «a la Gran Via cantonada Bruc, si us plau». Pel mirall retrovisor veia els ulls color burell del taxista. Uns ulls que l'esguardaven de tant en tant, «no sé quina pinta dec fer. Tan estrany és una dona de gairebé quaranta anys que viatja sola? Potser son els meus *blue-jeans*...». En Jimmy, que encara anava més esparracat que ella, li havia fet comprar els pantalons al mercat de Portobello. Si alguna cosa tens de bonic és el cul, li havia dit, tens un cul de torero i aquests pantalons, te'ls pots estrènyer, com més millor. El cel de Barcelona era d'aquell gris compacte, feixuc, que tenia sovint la primavera barcelonina. Semblava que els núvols, tots d'una peça, anessin davallant a poc a poc fins a tocar les vores dels arbres. Era cel de mal de cap i de son. Una bona tempesta és el que ens aniria bé, va dir el taxista mentre els seus ulls s'adreçaven a la Natàlia. La Natàlia només veia del taxista un clatell baix i arronsat, un clatell que feia plecs fins a arreplegar-se al començament de l'esquena i, a través del mirall, justa la tira del rostre que va del front a la part superior del nas. El paisatge era clivellat per cotxes en cementiris, colors grisos i marronats, motors destrossats, cistelles metàl·liques de l'Hiper, fulles brutes de pols, marges esllavissats, arbres moribunds i l'ermita de Bellvitge engolida per enormes bloc en renglera. La Natàlia

va mirar els xiprers de l'ermita, amarats de pols, i va pensar en aquells dies de color groc en què hi anava amb el seu pare. Els cotxes passaven veloços, gairebé a frec del taxi, «ja m'ho han dit: veuràs com hi ha més diners». La Natàlia apujà el vidre de la finestra.

Feia dos dies que havien matat en Puig Antich, i la Natàlia es deia, no sóc tan badoca com per a esperar que hi trobaré una aroma especial. Recordà els ulls desolats de la Jenny, la nova amiga d'en Jimmy. «Hi havia anat per acomiadar-me. La nit abans els havia fet aquell pollastre rostit que em queda tan bo. Agafes el pollastre, dius que te'l buidin per dintre, hi fiques dues pastilles de Maggi o similar, i també una llimona escapçada». Li ho havia explicat, a la Jenny, perquè aquest plat li agradava molt, a en Jimmy. Cuines molt bé, Natàlia, li deia ell tot sovint quan vivien junts a Bath. «Jo havia agafat una bufada de sangria, potser hi havia ficat massa ginebra? I després sabia que tindria un atac de fetge. No puc menjar tant d'arròs, s'infla al ventre i costa de pair. També el que passa és que els pollastres anglesos són molt més greixosos que els nostres. Abans de la sangria, em vaig empassar tres copes de xerès i, després, el vi negre tan horrible que venen als *pubs*, vi que venen en ampolles enormes. Però en Jimmy volia sangria». És el nostre comiat, *isn't it?*, encara que hi sigui la Jenny... Encara que hi fos la Jenny, la Natàlia va fer el pollastre rostit amb una llimona a dins, i Mrs. Jenkins va ésser molt amable perquè li va deixar el seu forn per a rostir-hi el pollastre. *My dear, I see...*, li va dir la grassoneta Mrs. Jenkins amb un somriure ple de comprensió. Els anglesos tot ho comprenen i et deixen el forn si es tracta d'un comiat. En Jimmy havia estat amable i dues o tres vegades, mig de broma mig de debò, l'havia besada. La Jenny parà la taula i escalfà els plats abans perquè no haguessin de menjar el pollastre amb arròs fred. La vetllada fou *very nice, indeed*, i la Natàlia va poder comprovar que, efectivament, en Jimmy havia canviat molt. Ara ja tenia la plaça somiada a la ciutat on havia nascut, Liverpool, i recordaria l'estada en comú a la petita ciutat de Bath «com una de les més meravelloses de la meua vida, t'ho prometo» i havia fet un *I promise you* tan seriós i concentrat que la Natàlia no va poder estar-se de riure. Això, en Jimmy, li ho havia dit a ella, a la Natàlia, mentre prenién el *cream-tea* amb *scorns*, els dolços escocesos, a la Pump Room, el saló de sostre neoclàssic i d'amples finestralls que dóna als antics banys romans. Mentre en Jimmy passava mantega i confitura damunt d'un *scorn*, la Natàlia li deia que la Jenny era senzillament encantadora i no tenia per què afegir-hi que era la dona que més convenia al nou episodi de la seva vida. Això ja quedava ben entès. La Jenny era un Hogarth pur, les galtes d'un tènue color de rosa, la barbeta decidida, els ulls de gateta, bruna, i un nas que es tornava vermell amb freqüència. La pell delicada i blanca, sempre a punt de clivellar-se. Quan la va conèixer, la Natàlia va pensar que tenia el mèrit d'ésser bruna i menuda, de tenir els ulls vius i riallers i, sobretot, un nassarró de rata que adquiria de seguida unes tonalitats vermelloses gràcies al fred. Una pel·lícula anglesa era fàcil de reconèixer, i no solament pels prats immensos i per les cases de rajola sinó pel nas de les actrius. Un nas com el de la Samantha Eggar a *The Collector*, la pel·lícula que va fer que la Natàlia s'enamorés del barri de Hampstead, no era pas fàcil d'oblidar. Cal que te'n vagis?, li havia preguntat en Jimmy tot untant de crema el dolç escocès. La Natàlia li va dir que sí, i li ho tornà a dir mentre passejaven a prop del riu Avon —foren els cignes el que feren plorar a la Natàlia, encara no sap per què—, la Natàlia creia que sí, que se n'havia d'anar,

tornar a Barcelona. Si no ho faig ara ja no ho faré mai, són gairebé dotze anys que porto fora de casa. Per què tornes, Natàlia?, va fer ell, i ella va dir, no ho sé.

La Natàlia havia anat, doncs, a ca la Jenny a l'endemà del dia del comiat. S'hi havia deixat la plata del pollastre i l'havia de tornar a Mrs. Jenkins. Va ésser aleshores quan la Jenny li va dir, he sentit per la ràdio, diu que han executat un anarquista espanyol, Puchantik, em sembla que es deia. La Natàlia va deixar caure la plata damunt de la faldilla —aquell matí s'havia comprat una faldilla llarga de pana negra, la darrera, s'ho havia jurat— i va seure al braç d'una de les butaques que donaven a l'escalfapanxes de la Jenny. En Jimmy primer li havia dit que no aniria a viure a ca la Jenny, però tenia un petit jardí, una temptació, car de vegades hi veies alguna gavina mig perduda que venia de mar; fet i fet, només mancaven quatre setmanes per anar a Liverpool i potser sí, que acabaria casat amb la Jenny. La Jenny tenia l'edat d'en Jimmy, vint-i-cinc anys, era natural. La Natàlia va estar-se una bona estona sense dir res. La Jenny s'espantà una mica i obrí els ulls de gateta. No sabia què fer, car la Natàlia callava. *Oh, my dear! Did you know him?*, qui sap què deuria passar pel cervell de la Jenny en veure la Natàlia d'aquella manera.

Però és que la Natàlia no podia explicar res a la Jenny; li podria dir, saps, això és com allò de la magdalena d'en Proust, aquesta mort, ara que torno... I és que la Natàlia havia marxat el mateix any del mullader d'Astúries —l'Emilio i ella cantaren fins a tornar-se roncs allò de *Asturias, patria querida* i *Astúries, llibertat!*, per la Rambla de Barcelona— i de la detenció d'en Grimau. En Grimau, a qui executaren l'altre any i que havia dit que la seva mort havia de servir per a ésser la darrera de les víctimes del feixisme... I ara mataven en Puig Antich. Saps que l'enganxada d'en Puig Antich va passar molt a prop de casa teva, al nostre barri? Imagina't, al pacífic i tranquil Eixample, li deia en una carta la Blanca Cortades, l'única persona de Barcelona que li havia escrit amb certa regularitat durant els dotze anys d'exili voluntari a París i a Londres. L'estada a Roma, la Natàlia no la comptava com a temps d'exili perquè havia estat temps de felicitat amb en Sergio i, a més, ella no havia hagut de treballar gens perquè la tia Sofia de Cuernavaca, la tia d'en Sergio, havia deixat a aquest una bona herència. Els dies que la Natàlia passà amb en Sergio al Trastevere eren verds i ella no oblidaria mai les passejades entre els vells palaus del Renaixement farcits de roba estesa, els gats que s'esmunyien per entre les ruïnes, l'herba que s'escolava per dins de les finestres del Cinquecento, la pintura ocre, desdibuixada, de les cases. Aquella fou una època d'amor i de malenconia, però això ja és una altra història... Com deia, doncs, la Blanca li havia contat fil per randa tota la història d'en Puig Antich i els joves anarquistes però ella creia que no l'acabarien matant. Corrien rumors que a darrera hora arribaria l'indult i que hi havia intercedit tothom, des de l'Abat de Montserrat fins al Papa. I així, setmana darrere setmana, arribava el Consell de Ministres dels divendres i en Franco i el seu govern no en donaven l'*enterado*. Ho deixaran morir, creia la Blanca, no el poden matar ara, que som a prop d'entrar al Mercat Comú, segons diuen. Encara que el pare de la Blanca, periodista de nom, opinava que mentre que les esquerres estaven segures que no matarien en Puig Antich, les dretes —i no les ultres, sinó les civilitzades— es temien molt que hi hauria execució. Com veus, continuava la Blanca, el meu pare continua amb la idea que les esquerres d'aquest país són massa innocents. Aquí, deia la Blanca, hi ha un clima que va de la calma a la inquietud, però tothom s'arrapa a l'indult. No pot ésser que el matin, repetia a la seva darrera carta.

Diumenge després de l'execució, i el dia abans d'anar-se'n d'Anglaterra, la Natàlia va anar a Reading. Feia un dia esplèndid. L'aire era net i els prats verdejaven plens de lluminositat. Les parelles angleses passejaven vora el riu Tàmesi i els cignes s'hi esquitllaven, senyorials. Les criatures i els gossos s'empaitaven mútuament pel damunt de la gespa dels prats i es rebolcaven fins a confondre's. La Natàlia va fotografiar-ho tot: els prats que encalçaven el riu, les barques i les criatures, els gossos i els cignes, el pont, les cases de rajola vermella i la presó de Reading. Al costat d'una de les fàbriques més velles del comtat, s'hi alçava la fortalesa, una presó victoriana més aviat ombrívola, amb torratxes als quatre cantons i una entrada enorme que semblava la portalada d'un castell. Cercant la «petita volta blava que els presos anomenen cel», passejà dins d'aquesta fortalesa el condemnat a mort de l'Oscar Wilde: «Lúgubre és de veure l'arbre del patíbul, amb les seves arrels mossegades pels escurçons; i, verd o sec, un home ha de morir abans que ell doni el seu fruit». La Natàlia, que hauria volgut escriure el que sentia en aquell moment, buscà un angle que recollís la lluminositat d'un dia tan bell i pensà en en Puig Antich, que ja no donaria cap fruit. En Jimmy va ésser qui li parlà amb més fervor de l'Oscar Wilde, l'escriptor que descobrí «la vida quan la començava a perdre». «I oïrem la pregària que el llaç del botxí estrangulava en un gran crit. I tota la dolor que l'esqueixava fins arrencar-li aquell crit espantós, i les nostàlgies frenètiques i les suors de sang, ningú no les conegué tan bé com les vaig conèixer jo; puix que aquell que viu més d'una vida, més d'una mort ha de morir també».

Aquell diumenge escalfava fort i la Natàlia deixà la Leika de segona mà damunt de la gespa i reposà. Mirà la volta blava, tan gran, i les guatlles que s'enfilaven i feien rotllanes al voltant dels desmais. Com tots els diumenges, la Natàlia havia comprat el *Sunday Times*. Al costat d'en Wilson, que acariciava com sempre el seu gos i com sempre tenia la pipa, i al costat de l'inefable i lletós Jeremy Thorpe, amb barret de copa i passejant per Eton quan tenia quinze anys amb els seus pares, hi havia la notícia de la mort d'en Puig Antich i del polonès Heinz Chez. «*Two police killers garrotted in Spain*», els primers civils que han estat executats des de fa onze anys. Quan la Natàlia se n'anà de Catalunya, en Puig Antich tenia tretze anys.

Digues, Natàlia, preguntà la Jenny aquella nit —s'havien trobat de nou a casa d'en Henry, nascut a Gibraltar—, què és el garrot vil? En Jimmy, que tot ho sabia, va contestar: el garrot consta d'una corretja de ferro, una cadira i un pal també de ferro. Lliguen la víctima a la cadira, que és tocant al pal. Col·loquen la corretja al voltant del seu coll i el botxí estreny fort el collar tot fent voltar un cargol que trenca la medul·la espinal. Avui ho he mirat a la Britannica, va afegir. I el coll fa craaac, va dir en Henry tot mirant la Jenny per veure quina cara hi feia. Oh, calla, no m'esgarrifis!, va dir aquesta.

La Natàlia havia passat per Reading perquè abans de deixar Anglaterra volia dir adéu a l'oncle d'en Jimmy, Mr. Philip Hill. Era encara d'hora quan arribà a casa seva, feia boirina baixa i el dia es desvetllaria més tard. Mr. Hill retallava la gespa del petit jardí i es va treure amb molta cerimònia els seus petits guants de goma per a estrenyer la mà de la Natàlia. Era la primera vegada que li donava la mà. No serà el darrer adéu, oi?, li va dir l'oncle Philip, un home grassonet i de rostre limfàtic. Tenia la pell color de préssec jove i els ulls d'una aquositat transparent. La Natàlia va dir, oh, suposo que no, i després no va saber què dir i això que Mr. Hill li havia donat tant, més que ningú en aquest món: li havia ensenyat una professió,

la fotografia, li havia donat les eines per a guanyar-se la vida. Ningú, ni en Sergio que l'havia estimada, ni en Jimmy, que li havia descobert el món dels sentits, ni l'Emilio, que li havia obert els ulls, li havia donat res de tan valuós com el bon oncle Philip, que no sabia gairebé res del seu país ni del seu passat. Ara, la Natàlia sabia que podia ser de debò independent, i triar els objectes i l'entorn de la seva vida. Si no, es deia, què havia de fer amb els meus trenta-sis anys? O puta o casar-me. És clar que l'oncle Philip no tenia cap idea de qui era en Puig Antich —per què ho havia de saber, ell, que ja tenia la feina feta en aquest món i pagava els seus impostos per a donar llarga vida a Sa Majestat Isabel II?—, però comentà una mica pel damunt que ara es trobaria el país una mica regirat. No havia llegit el *Sunday Times*? Han executat un anarquista, quina manera més caníbal de matar, oi? Totes les maneres són caníbals, si t'ho mires bé, però és que el pobre oncle Philip només coneixia Espanya d'oïdes, no li agradaven els països càlids, em tira el fred, a mi, deia sovint. Feina havia tingut la Natàlia per explicar-li que Barcelona no era prop de Torremolinos. Mr. Hill s'havia especialitzat en la fotografia marina i s'havia passat mitja vida amb els bacallaners que navegaven pel nord d'Anglaterra i per les costes de Noruega. Quan en Jimmy li presentà el seu oncle, la Natàlia va comentar que això de la fotografia devia ésser meravellós —feia poc que havia vist *Blow Up* d'Antonioni— i que li agradaria molt d'aprendre'n. L'oncle Philip la va mirar amb els ulls d'aigua marina i va fer, doncs som-hi. Jo m'ensopeixo, no tinc gaire feina i t'ensenyaré a argumentar una fotografia, a donar valor a una imatge, que sembla fàcil i no ho és.

Dilluns al matí encara era a Bath i al migdia s'estava dins d'un taxi que enfilava cap a casa la tia Patrícia. La perspectiva de la plaça d'Espanya, amb la mona de Pasqua al mig, li semblà més bruta i lletja que mai. Potser era el dia, que no acompanyava. Enmig de la plaça, hi havia un batibull de cotxes i d'autobusos —quan ella marxà de casa encara hi havia tramvies— i el taxista començà a renegar. A banda i banda de l'avinguda que anava a Montjuïc, hi havia uns enormes cartells de publicitat amb els retrats de Mao, Lenin i el Che: «¿Sabe usted por qué hicieron la revolución? Historia de las revoluciones..., la respuesta (en fascículos coleccionables)». Se sentien botzines pertot arreu i el brogit creixia mentre un guàrdia urbà que tenia el clatell vermell com un pebrot anava d'un cantó a l'altre. «El seu xiulet sembla una cadenera enrogallada». El taxista, que hi estava avesat, s'armà de paciència i féu per parlar amb la Natàlia de l'època en què no hi havia tants cotxes, ara, què et treus en una carrera? Porqueria. Si almenys ens fessin descompte amb la benzina. L'home era murcià, d'Albacete, i la Natàlia, que feia temps que no parlava en català, li agradà de sentir com el taxista parlava en la seva llengua, en un català apitxat. Miri, no sé si vostè fa temps que és fora..., dotze anys?, caram! Si que ho trobarà canviat, això d'aquí. Jo he estat carn de canó, sap..., quants anys me faria? Cinquanta, oi? Doncs en tinc quaranta-dos i l'únic que desitjo és que els meus fills no hagin de ballar-la tan magra com jo. Al poble s'emportaven les patates. Ells, qui vol que sigui? Doncs els qui van guanyar... Els ulls grisos del taxista ja no li van semblar tan metàl·lics sinó de cel emboirat.

Havia enviat un telegrama a la tia Patrícia, «vinc dilluns. No t'espantis, m'estaré a casa teva fins que no trobi un pis per a mi». No gosava afegir que arribava escurada però la Patrícia li era padrina i sempre havia dit que ella n'era la preferida, malgrat que la Natàlia, de petita, tenia mal geni i l'havia feta enrabiar molt. La tia Patrícia deia sovint que la Natàlia era una barreja de la seva germana

Paquita —que morí com un tomàquet i això que havia estat una preciositat, ai Senyor: la trobaren embolicada amb papers de diaris, ella, que havia estat tan rica, però havia despès tota la fortuna del seu difunt marit amb bandarres; els seus capritxos eren toreros i bailaors i fins i tot deien que s'entenia amb el seu cunyat, un jove dominicà—, una barreja, doncs, de la Paquita i la Kati, l'esbojarrada de la Kati, que se suïcidà el 1939 i que Déu l'hagi ben perdonada. Mentre la Natàlia era per aquests mons de Déu, i per què no escrivia?, la pobra Patrícia es quedà vídua del poeta Esteve Miràngels —la tia Sixta sempre deia que, a l'Esteve, no li esqueia el nom car en lloc de mirar els àngels li agradava mirar altres coses...— i també havia mort la Judit, que havia tingut un atac de feridura el 1958. Durant uns anys, la Judit visqué sense vida a les funcions cerebrals fins que una hemorràgia se l'emportà del tot. Com que el pare de la Natàlia s'havia quedat sol, desllogà el pis i se n'anà a viure amb en Lluís i la Sílvia. Així li ho havia explicat en una carta la Sílvia. En aquests dotze anys d'ésser a fora, la Natàlia només havia vist un parell de vegades la Sílvia i en Lluís. La primera fou a París, en un viatge llampec d'en Lluís en el qual s'emportà la Sílvia, la segona a Londres, una Setmana Santa. La Natàlia i la Sílvia havien passejat per Londres remenant botigues i magatzems. La Sílvia, com d'habitud, havia contat la seva vida a la Natàlia i s'havia avorrit molt a la Tate Gallery. Ja saps, que jo, de pintura, no n'entenc, què vols que t'hi faci? Acabaren parlant de menjars. En Lluís havia estat a Londres d'amagat durant un cap de setmana per a trobar-se amb una americana que havia conegut a Barcelona, al museu Picasso. Però, d'aquest viatge, ni la Natàlia ni la Sílvia, no en sabien res. La Natàlia, doncs, havia anat sabent noves de la família a través d'aquests viatges escadussers i d'algunes cartes de la Sílvia i la Patrícia, escrites en castellà. La Natàlia no va escriure mai al seu pare i en Joan Miralpeix no perdonà que la seva filla no tornés ni per a l'enterrament de la Judit.

De tota manera, i malgrat que durant dotze anys hi havia pensat molt poc, el cert és que la Natàlia sentí com un buit a l'estómac quan el taxi la deixà davant de la porteria de la tia Patrícia, a la Gran Via entre Bruc i Girona. Tot era igual que abans, la mateixa escala de marbre, la barana que recolzava cap a l'esquerra, la figura modernista de bronze que sostenia un globus, la gàbia de la portera, el sostre cromat, els agafadors daurats i lluent, els vidres esmerilats, la peça de ferro treballada per a treure el fang de les botes —quan els senyors de Barcelona ni somiaven amb els carrers asfaltats—, la llarga i estreta catifa de color magrana una mica ratada per les vores... Tot era al seu lloc, els objectes polits, el silenci de l'escala, les olors, el marbre lluent encara que els esglaons eren una mica escantellats. De la gàbia de la portera sortí un nen que corria, un nen amb cabells llargs i plomes d'indi al voltant del front. Duia una bata de col·legi de ratlletes blaves i cinturó més fosc. «Serà de la Constància?», la Constància tenia deu anys quan ella se'n va anar.

El principal primera tenia els agafadors daurats, ben lluent, i també l'espiera i el Sagrat Cor. Tot havia estat passat i repassat amb Netol. La Natàlia va somriure. La tia Patrícia, sempre tan neta. Va trucar el timbre, l'havien canviat per una campaneta que feia un dring més aviat cursi. Sentí primer una cadena que saltava, després una balda que aixecaven, soroll de ferralla i algú que mirava per l'espiera, qui és?, però la Natàlia no va tenir pas temps de contestar perquè ja la porta era

oberta i sentia algú que l'estrenyia molt fort, per què no em deies l'hora en què arribaves?

L'Encarna, la minyona dels Miralpeix, havia anat a viure amb la Patrícia quan el pis del carrer del Bruc havia quedat buit i en Joan Miralpeix se n'havia anat a viure amb el seu fill Lluís i la seva jove, la Sílvia Claret. L'Encarna era una granadina d'ulls i cul grossos i de pitram exuberant. El cabell era negre i tenia els llavis color de sang. L'Encarna era qui manava a casa dels Miralpeix —sobretot d'ençà que la Judit es va ferir— i feia anar a tothom ben dret. Quan va sentir el crit de la Patrícia va començar a remugar en veu baixa, la nena ja és aquí, però continuà rentant els plats del dinar com si no hagués sentit res. Què s'havia cregut, la nena, estar-se tant de temps a l'estranger, sola i mig perduda, en lloc de ser a casa per a tancar els ulls de la seva mamà, que Déu la tingui a la Glòria! Però no va poder aguantar molta estona sense sortir al passadís i tafanejar, així que es va esbandir les mans arrugades pel lleixiu i se les eixugà amb el davantal mateix. Per l'escletxa que feia la porta de la cuina va entreveure la figura de la Natàlia d'esquena. I ara, no ha canviat pas, pensava, alta, el cabell recollit al darrere, una mica escabellada, com sempre, els pantalons que li estrenyien el cul, botes de pell girada i un jersei tancat de caixmir amb el coll desbocat. Vesteix com una gitana, es va dir, i l'Encarna encara va trigar una estona a sortir fins que ho va fer tota digna, traient el pitram i fent el posat d'enrabiada. Encarna, cridava la Patrícia, però és que no saps qui ha arribat? Quan l'Encarna va veure la Natàlia de cara, va pensar que tenia la figura jove però no la cara, clivellada i amb arruguetes, sobretot al solc de sota els ulls, la lividesa dels Miralpeix, i a les comissures dels llavis. «Ha envellit». Però ja tenim l'Encarna i la Natàlia abraçades, una abraçada curta i rodona. Els enormes pits de l'Encarna trontollaven com un carro trepitjant l'empedrat. L'Encarna tenia sovint fogots, sobretot quan s'emocionava. «Jo l'he criada, aquesta fresca», l'Encarna s'enretirà una mica per amagar dues llagrimetes que li afloraven als ulls.

La Patrícia va començar a fer l'exposició del present familiar. L'Encarna se'ns casa, qui ho havia de dir, i l'Encarna enravenava el cos com si fos una reina que acabaven de presentar al poble, i jo, deia la Patrícia, que sola que em quedaré, per això estic contenta que hakis tornat. M'he acostumat a les rondinades d'aquesta dona, i als seus morros. I ves, ara es casa, amb cinquanta-dos anys! L'Encarna féu per anar-se'n, vostè no n'ha de fer res, de si em caso o no, caram, això és cosa meva. Però no se n'anà, no, l'Encarna, sinó que es quedà palplantada mirant l'infinit —l'infinit era una cortina de randes, una cortina de vores esgrogueïdes que donava a la galeria. Es casa amb un adroguer, continuà la Patrícia, de Santa Coloma. Un vidu sense fills que té pis i tot. Es van conèixer fa deu anys, a casa d'uns parents. L'Encarna volgué precisar, el vaig conèixer a casa de la meva germana Rosalia, que va posar un bar molt a prop de l'adrogueria d'en Jaume perquè l'home li va quedar beneït. Va caure de la bastida. Les veus de la Patrícia i l'Encarna, que es complementaven per a arrodonir la història del festeig, se n'anaven i ara només eren una lleugera remor per a la Natàlia. La Natàlia mirava cap a la galeria, plena de la llum grisa d'aquell migdia boirós i humit i buscà el llimoner i les buguenvil·lees. «I el llimoner?», féu unes passes cap endavant i s'aturà davant de les vidrieres. I el llimoner?, repetí, què ha passat, tieta, això no ho veig igual! Ai, filla, i és clar que no ho veus igual! Em vaig vendre el jardí. Que et vas vendre el jardí?, va fer la Natàlia. Havia sortit a fora i es trobava a la mateixa alçada de la galeria coberta. Des de la tribuna abans baixava una escala de cargol de ferro esmaltat que anava directament al jardí i ara tot era de planta baixa. On hi havia el jardí,

hi veia un enorme terrat amb rajoles de color rosa esbarrellat, un color uniforme amb clapes humides, trencat pel vidre de les claraboies. Al voltant del terrat no hi havia el clàssic seguit de punxes de ferro negre sinó unes parets arrebossades de guix adesiara escrostonat. La Natàlia caminava d'un cantó a l'altre del pati i travessava a frec la roba estesa sota l'esguard iracund de l'Encarna. M'ho han comprat els del magatzem del costat, volien ampliar les oficines. No sents les màquines d'escriure?, diu la Patrícia. El terra del jardí era tapat amb tot de pedretes menudetes que feien soroll en trepitjaries. La Natàlia, de petita, guardava pedretes a les butxaques i després s'entretenia a tirar-les al cap del vianants que passaven per sota del balcó de casa seva. Els dos llimoners eren allí, a tocar dels patis de l'altra banda, per on un nen li feia llengots, i els baladres donaven a la banda esquerra, renteu-vos les mans, si heu tocat baladres, que les flors són verinoses, els deia la mare; un dia que la Natàlia es va voler morir, se n'empassà una de sencera, una flor rosada i empallegosa. I no es va morir i va pensar que els grans diuen moltes mentides. La tia Patrícia prou feina tenia amb el pis, deia, i deixava que hi creixessin esbarzers i herbes dolentes. Aquest jardí em porta mals records, afegia, i no la treies d'aquí. De tant en tant, en Joan Miralpeix hi enviava un jardiner —ho demanava a en Joan Claret perquè aquest tenia regidors de l'Ajuntament que li eren amics— i l'Esteve Miràngels ho agraiïa: deia que el jardí l'ajudava a escriure els sonets. Enmig del jardí hi havien construït un estany amb rajoleta verda i petxines incrustades, un estany ovalat. A cada cantó, hi havien col·locat un cigne de pedra picada. Del bec dels cignes brollava un doll d'aigua que anava a parar al centre i regava un amoret que tenia els plecs del vestit molls i arrapats a la cuixa. L'amoret no tenia boca, li han esbocinat la boca, deia la tia Patrícia a la Natàlia, quan aquesta era petita. La Natàlia esguardava l'amoret amb la boca esbocinada, i per què li han esbocinada?, preguntava, perquè no pogués parlar, deia la Patrícia amb veu trista. I tampoc no la treies d'aquí. A la banda dreta del jardí, hi havia un parell de mimoses que anunciaven, cada any, la primavera. No era un jardí atapeït, era un jardí ample que agafava ben bé un quart d'illa. La Natàlia, des de la galeria, badava moltes nits en sentir el crit rauc de les granotes. Però no hi havia granotes solament, a l'estany, sinó que hi bornejaven nenúfars i peixos de color vermell. Un any, per Tots Sants, mentre els de casa menjaven castanyes, en Lluís i la Natàlia van treure tots els peixos de l'aigua per veure quanta estona trigaven a morir. N'hi havia que encara cuejaven quan l'Encarna els descobrí, sou dolents, i en Lluís li havia contestat, la dolenta ets tu, bruixa, que no et casaràs mai. En Lluís s'arrapava a l'heura color d'aram que grimpava per les parets blanques i arrancava la molsa que hi havia al rocam dels cignes. La vostra mare us ho deixa fer tot, deia l'Encarna mentre se n'anava remugant. Ara no hi havia heura, sinó unes branquetes espellifades i, al lloc de l'estany, les claraboies voltades de quitrà. Només uns quants testos d'hortensies i de geranis, són més fàcils de regar, feia la Patrícia a l'Encarna. Mira, va dir la Patrícia, i assenyalà un bony corrugat i burell que caminava feixuc. L'animal prehistòric, el darrer vestigi del jardí, s'arrossegava impassible. Doncs, la veritat, a mi sempre m'ha fet fàstic, deia l'Encarna, i mirava la tortuga amb desdeny.

El pis de la Patrícia continuava igual. Voldria canviar la cuina, posar-hi rajoles de gres i armaris nous, però l'Esteve em deixà misèria i companyia, va dir la Patrícia. I no puc apujar gaire els lloguers, fa tant de temps que hi viuen! Sort en vaig tenir, de la venda del magatzem. El vam vendre en vida de l'Esteve i ell

me'n va fer un vitalici. La tribuna no havia canviat; en una paret, el quadre que els regalà en Francisco Ventura —les aquarel·les que en Francisco de la Mundeta, al cel sigui, feia igual que l'Urgell—, els dos balancins, l'un amb el cul foradat —com ho haig de fer perquè me l'adobin?—, la taula camilla, el cosidor... El menjador, d'estil Chippendale, amb l'aranya de llàgrimes que parpellegen, les vitrines plenes d'objectes —saps?, ja no tinc gairebé res empenyorat—, la cristalleria de Sèvres, la vaixella de Llemotges, la col·lecció de caixetes —em vaig quedar la de la Judit, la de les flors de tarongina de totes les núvies de la família—, el joc de coberts de plata, les copes que en colpejar-les feien un so musical..., la immensa taula de caoba envernissada amb la fruitera de plata, les cadires de setí estil imperi, el rellotge del besavi, el bufet amb el mirall emmarcat... Les cortines de vellut, de color verd fosc... A la Natàlia, quan les tocava, li feien venir pell de gallina... Les cadires tenien el setí ratat i n'hi havia dues amb la pota trencada, les cortines s'esllenegaven, el rellotge del besavi s'havia aturat, la taula de caoba ballava, un vidre de les vitrines s'havia esquerdat, faltaven llàgrimes de l'aranya i també rajoles al terra. Hi havia passat el temps. Al passadís, la Natàlia va veure l'aplic isabelí i els quadres que representaven la història dels Sants Innocents trets d'una *Ilustración Española*. Damunt d'una taula de potes modernistes, hi havia la figura que de petita li havia fet tanta por: una dona gran que rentava el cap d'un adolescent. La vella tenia els braços arremangats i els enfonsava dins els rínxols ensabonats de la criatura. La Natàlia quan passava pel davant es tapava els ulls: no volia veure l'estàtua, la cara enrabiada de la vella, els seus ulls desorbitats, els llavis contrets, ni tampoc les ganyotes que feia el nen per a deseixir-se'n. La criatura alçava els braços sense veure res, amb els ulls negats de sabó, i buscava alguna cosa dins del buit on arrapar-se. A la Natàlia, quan era petita, la figura li semblava que era ben bé el món dels grans.

La Patrícia Miralpeix havia arreglat per a la Natàlia la cambra que donava al celobert. Havia buidat la calaixera rococó, la tenia tota plena d'estovalles de combregar i de tapets, emmidonats i amarats de farigola, i li havia dit, pots quedar-te tot el temps que vulguis, em faràs companyia. Quan la tia Patrícia tancà la porta darrere seu, potser et vols canviar, deus estar cansada, la Natàlia va somriure. Somreia encara quan es mirà al mirall de damunt de la calaixera, «te'n vas anar, de tot això, perquè et semblava resclosit i ara hi tornes de pet».

Semblava com si ho haguessin fet a posta, però ni la Patrícia ni la Natàlia no van parlar de la família. La Patrícia coneixia prou bé tot el que havia passat a casa dels Miralpeix quan la Natàlia se n'anà de casa barallada amb el seu pare, no vull burxar ferides, es deia. «Demà, quan dinarà amb en Lluís i la Sílvia ja sabrà les novetats». A la nit, la Patrícia i la Natàlia van sopar plegades. Espinacs, ous passats per aigua, pa integral i préssec en almívar. La Natàlia va haver de faltar dues o tres vegades la taula de caoba perquè el toc-toc de la ballaruga la posava nerviosa. La Natàlia se'n va anar a dormir d'hora, no vols veure la tele?, li va dir la Patrícia, avui fan teatre. Les remors del celobert van durar encara una bona estona. Veus apagades, l'oli que fregia algun tocatardà, l'espetec en tirar la carn a la paella, soroll de batre ous, converses intercalades per algun crit de criatura, i, com a punt final, el terrabastall d'un rentavaixella. Després va venir una curta estona de silenci, i tot seguit, veus llunyanes de la televisió, algun plor, alguna rialla, algun xiscle, el to era baix però remuntava de tant en tant i se sentia una conversa entre un home i una

dona. En acabat, el gotellam d'una aixeta mal tancada i l'eixordadissa d'un dipòsit de vàter que es buidava. Per fi, a les dotze de la nit, la Natàlia es va adormir.

La primera idea que va tenir la Natàlia a l'endemà fou la de buscar feina. Com més aviat millor. Aniria a veure l'Harmonia. Li calia trobar un pis, petit, per a ella sola. A l'hora d'esmorzar donà els regals a la Patrícia i a l'Encarna. Aquesta va fer veure que no es deixava entabanar pel regal i continuà servint el desdjuní, llet i torrades amb mantega. La tia Patrícia, com que tenia sovint diarrea, només va prendre poma ratllada. La Patrícia va quedar enamorada de la brusa blanca de l'Índia que li havia dut la Natàlia. Era una brusa transparent, mànegues tres quarts, i brodats al voltant del coll. Tenia un tall a cada banda. Vols dir que fa per a mi?, preguntava mentre se la col·locava pel davant, tot aguantant-se-la amb les dues mans a l'alçada de cada espatlla. Es mirà al mirall del bufet. Roba fina, va dir. El mateix va fer l'Encarna amb el mocador llarg i estret de colors llampants. Era un mocador estampat amb uns ocells grans de llargues cues i l'Encarna se'l provà primer al voltant del coll, però el tenia curt i li quedava el cap enfonsat, aleshores se l'embolicà com un turbant i els colors feien destacar encara més els seus cabells negres com el carbó.

Mentre esmorzaven, la Natàlia esguardava la Patrícia, que no parava d'enraonar. Aquesta colitis, deia, que no em deixa mai tranquil·la. Creu-me que he provat tots els metges. Hi havia alguna cosa nova en els trets de la Patrícia, algun matís que la Natàlia no acabava de copsar. Potser els cabells eren més rinxolats que abans, «pentinat de perruqueria». La tia Patrícia duia els cabells de color de caoba i, de tant en tant, en sorgia algun de blanc que semblava forçat a desaparèixer entre els flocs de color tenyit. Les mans de la Patrícia eren suaus, «no semblen d'una vella», i duia les ungles pintades de color de fusta. La Patrícia notà que la Natàlia li observava les ungles, t'agraden?, va fer, les he pintades d'aquest color perquè així fan joc amb el cabells. La tia Patrícia enraonava i reia sovint. «I abans, tan trista i malgirbada». La Natàlia quan anava a veure la seva padrina s'avorria molt, la Patrícia sempre feia el posat de víctima. Caminava com una ombra, no opinava mai, vivia reclosa en un petit món fet de llàgrimes i de penes. I ara se la trobava amb els cabells tenyits, les ungles pintades i parlant pels descosits. La tia Patrícia havia canviat. Quan acabà d'esmorzar, la tia Patrícia s'aixecà i obrí un calaix del bufet. De dins del calaix va agafar una tabaquera de cuir i en va treure un cigarret. En vols un?, va dir a la Natàlia tota satisfeta en veure que aquesta se sorprenia. Què fumes, ros o negre? Jo fumo negre, saps? La Natàlia, quan acabà de fumar, va dir a la Patrícia que telefonaria a en Lluís i a la Sílvia per anar-hi a dinar. Veuràs quin pis que tenen, va fer la Patrícia, un senyor pis, afegí l'Encarna, que desaparava la taula. De passada veuré el papà, va dir la Natàlia.

La Natàlia no va adonar-se de la mirada que la Patrícia adreçava a l'Encarna.

El dia que va veure per primera vegada la pintora Harmonia, la Natàlia va començar a entendre que hi havia dones que no es planyien, com la Patrícia, ni s'amagaven dels altres, com la Judit. La Judit s'havia ferit des que ella tenia vint anys i la Natàlia fugia d'aquells ulls maragda que volien expressar tant. De tota manera, la Natàlia i la Judit no havien tingut mai una conversa llarga, la seva mare era molt estranya i la Natàlia havia conservat fins molt gran els trets del que en diuen «innocència infantil». La Judit, que no tenia gaire vocació de mare, s'havia llançat a estimar en Pere, el fill mongòlic, qui sap si per un secret sentiment de culpa, i havia abandonat els altres dos fills, la Natàlia i en Lluís. Quan en Pere va morir, la Natàlia ja no buscava parlar amb la mare. La Judit s'havia ferit i s'estava asseguda a la butaca de la galeria —van obrir-hi un forat per a ficar-hi la gibrelleta— i mirava amb ulls morts cap als patis interiors. Per això, quan la directora els va dir que tindrien classe de disseny amb una pintora que es deia Harmonia Carreras, prou coneguda, la Natàlia en va sentir curiositat. En sabia una mica la història: els franquistes havien afusellat el seu pare i ella, joveneta, va fugir cap a França. Va tenir la sort d'embarcar cap a Mèxic on, durant deu anys, aprendria la tècnica del mural amb un deixeble de Diego Rivera. Després tornaria a Catalunya i es farien famoses les seves figures esquinçades i d'ulls esborronats. Sempre, en un angle del quadre, s'hi veia una flor. El seu era una barreja de l'estil *naïf* del Mèxic indígena i el cubisme. L'Harmonia, al començament, incomodava la Natàlia. Era una dona de geni difícil i que s'enravenava si algú li feia la contra. Era més aviat baixeta i prima, escardalenca, amb cara de pergamí. Malgrat que encara no havia fet els quaranta anys quan la Natàlia la va veure per primera vegada, tenia els cabells ben grisos com grisos eren els ulls. La pell era extremadament blanca, lletosa, i quan feia molt de fred es tornava morada. Vestia com li venia de gust i era capaç de venir un dia amb tres o quatre penjolls de Guatemala i un *poncho* peruà i a l'endemà presentar-se amb un *sari*. Vivia sola, encara que se sabia, deien, que tenia un amant: un noi molt jove que es dedicava al cinema *amateur* i que havia guanyat un premi en un festival, també deien que gràcies a ella. Males llengües afirmaven que era lesbiana i que reprimia els impulsos «desviats» a través del canal de l'educació a les adolescents. Era atea i no ho dissimulava. Això, i el fet que era una dona que cridava a les reunions —si no, no la sentien—, era la cosa que menys li perdonaven els pintors establerts. «Molt bé que pinti», deien, «que vagi vestida com vulgui, però que no ens vingui a imposar la seva voluntat!». Se sentien units pel sexe i per la por a una dona que inquietava perquè feia una cosa anormal: deia el que pensava. Però és el cas que ella, l'Harmonia, no escridassava mai les alumnes, sempre els parlava en un to assossegat. Només canviava de to i de maneres quan topava amb dificultats ambientals per a imposar la seva opinió. Tenia una virtut, la fidelitat als amics, al seu país i al seu art. Un defecte, que sempre volia tenir raó —àdhuc quan sabia que no en tenia. Les seves dues grans passions eren Mèxic i Catalunya i odiava l'esperit «dominador i mesquí» dels *messetaris*, de la Castella que «*desprecia cuanto ignora*», per dir-ho com ella ho feia, amb versos machadians. Aquest esperit, explicava, és el que havia sotmès els dos països que més estimava, els havia endinsat en una perplexitat permanent, sempre a la recerca d'unes arrels en naufragi.

L'Harmonia, doncs, per l'actitud que havia pres davant d'una vida estroncada per l'exili, havia influït damunt l'ànim, voluble i desconcertat, de la Natàlia. Ella li

havia fet conèixer l'obra de poetes catalans. Alguns li sonaven, si més no de nom, perquè el seu pare els havia esmentats. L'Harmonia li va descobrir l'Espriu i en Rosselló-Pòrcel, en Pere Quart i en Salvat Papasseit, l'Ausiàs March, en Carner i en Guerau de Liost. Un capvespre, l'Harmonia li va dir: ha mort en Riba. Qui és en Riba? I l'Harmonia s'enfurismà quan va veure que la Natàlia no sabia qui era en Carles Riba. Però tan ignorants sou els qui van néixer després de la guerra? I, com si remugués per a ella, l'Harmonia va fer: aquest exili, que no s'acaba mai. Durant una llarga estona, fins que la cambra no quedà dins la penombra, l'Harmonia va estar llegint *Les Elegies de Bierville*:

... per l'exiliat que entre arbredes fosques t'albira
súbitament, oh precís, oh fantasmal!, i coneix
per ta força la força que el salva als cops de fortuna,
ric del que ha donat, i en sa ruïna tan pur.

Com recordava aquelles vetllades amb l'Harmonia, converses que quedaven embastades, a mig fer, i que semblaven peces d'un trencaclosques que calia recuperar! Els poemes que li llegia l'Harmonia, o que li feia llegir, semblava que tinguessin un vincle amb el món del seu pare o, fins i tot, amb les peces que la Judit havia tocat al piano. I, això no obstant, a casa dels Miralpeix no hi havia gaires converses sobre poesia ni sobre art en general. Quan sentia el crit rauc de les granotes del jardí de la Patrícia, la Natàlia se n'anava lluny, cap a altres ciutats, i recordava els versos d'en Màrius Torres, el poeta que morí tísic a Puig d'Olena acabada la guerra:

Qui pogués oblidar la ciutat que s'enfonsa!
més llunyana, més lliure, una altra n'hi ha potser...

La Natàlia hi havia pensat molt, en la ciutat enfonsada, hi havia pensat mentre en cercava una altra de més llunyana i de més lliure. L'Harmonia li havia dit que en Màrius Torres era un poeta de segona fila però això, a la Natàlia, tant li feia. Quan va néixer el fill de la Sílvia i d'en Lluís, la Natàlia va insistir molt perquè li posessin el nom de Màrius, en record del poeta que havia mort sense oblidar la ciutat que s'enfonsava.

L'Harmonia parlà a les alumnes de l'art romànic català i les féu anar a Taüll. Els parlà del gòtic, d'en Ferrer Bassa, dels modernistes, d'en Casas i d'en Nonell, d'en Picasso, heu vist com esguarden els seus ulls? En Picasso no busca, diu que troba, els explicava. S'entusiasmava sobretot per l'època blava, les senyorettes d'Avinyó o la dona despullada en una butaca roja. Però més que dir-los noms, o fer-los llistes de quadres, l'Harmonia els encomanà la passió de mirar. Hi ha molta gent que es mor sense haver mirat res del seu voltant, tenen el cor mesell. Heu d'aprendre a mirar, quan aneu pel món. I això ho va comprendre la Natàlia quan se'n va anar de casa: a mesura que deixava lluny el seu passat començava a mirar, les coses adquirien un relleu nou i es vinculaven amb ella sense neguits. Potser, sense ella saber-ho prou, el que havia fet durant aquests dotze anys era «mirar» i ara tornava per a connectar de nou? Vés a saber... El que és cert és que la Natàlia trià la

fotografia perquè amb l'Harmonia, la mestra de caràcter difícil i voluntariós, havia après a contemplar un món que abans se li esquitllava.

A l'Harmonia, no li va fer gaire gràcia quan, el cap de dos anys d'haver estat la seva mestra, va saber que la Natàlia sortia amb l'Emilio, un estudiant andalús «de massa bona família, no te'n fïis, encara que et digui que és comunista», i, arran de la detenció, les relacions entre l'Harmonia i la Natàlia es van refredar. Alguna vegada s'havien escrit. L'Harmonia feia veure, a les seves lletres, que portava una «existència perfectament racional», submergida entre l'art i els llibres, els intents per a guanyar-se la vida «dins d'aquesta mena d'exili interior a què ens han forçat a viure», com deia ella. La Natàlia sabia que, pel cap baix, havia canviat d'amant dues o tres vegades perquè quan li escrivia sempre feia referència al nou home que havia entrat a la seva vida amb un «en Joan diu» o «en Narcís diu». Els seus amants sempre tenien raó.

L'Harmonia ja l'esperava —la Natàlia li havia telefonat al matí—, et quedaràs a dinar, li havia dit només en veure-la, i, quan la Natàlia li va contestar que havia d'anar a cal seu germà, l'Harmonia ja pensava en una altra cosa. L'Harmonia encara vivia al seu petit àtic de prop de la Diagonal —a dalt, hi tenia llogat l'estudi «per on veig cada nit els terrats impassibles de Barcelona». Tenia el pis, menudíssim, tan desordenat com abans. Un dels panys de paret era ple fins a vessar de penjolls, màscares i vasos d'estil asteca. Enmig, un calendari del Sol i, al costat, un cartell de l'Alexandre de Riquer. Un enorme tapís omplia tot l'altre pany de paret mentre que a la vora de la finestra hi havia tres lleixes amb llibres. Però també trobaves llibres per terra, barrejats amb piles i piles de revistes i de diaris. Damunt d'una calaixera, a sota mateix de la finestra, hi havia el retrat del pare de l'Harmonia: un home de bigotis blancs que recordava una mica en Francesc Macià. L'Harmonia va rebre la Natàlia vestida amb una bata llarga fins als peus, d'amples mànegues i amb unes orquídiades estampades, l'he comprada als Encants, va dir, en Manuel diu que, de lluny, semblo la Greta Garbo. L'Harmonia, ara, fumava amb broquet de vori i ja ho feia amb la mà dreta. Durant un temps havia fumat amb la mà esquerra fins que decidí que ja n'hi havia prou, d'imitar els homes. Qui és en Manuel?, va fer la Natàlia. Un poeta, contestà, un poeta de debò. Carnerià. Viu amb mi. I tu, què penses fer? Te n'entornes? No, em quedaré. L'Harmonia la mirava distretament. «Sé que em repassa», la Natàlia fumava Gitanes que havia comprat a Heathrow, «pensa el de sempre, que he tornat però que no faré res de bo». L'Harmonia Carreras no havia envellit, potser perquè abans ja semblava més vella del que era, s'havia engreixat una mica i tot. La setmana que ve vaig a València a presentar una exposició, n'estic contenta. Després t'ensenyaré alguna peça que encara tinc a dalt. L'escultor Alfaro se n'ha preocupat molt, no acabaven d'entrar dins del tema i la Natàlia s'aixecà per veure els penjolls de prop. En tens de nous, va fer. És que, noia, fa molts anys que ets fora. He estat dues vegades a Mèxic, mentrestant. Pintes molt?, preguntà, i l'Harmonia, sí, però ara em dedico més a la ceràmica popular. L'Harmonia sempre havia fet cinquanta mil coses diverses, i gairebé totes bé. Segons ella, la majoria de les dones són unes fleumes que no s'han preocupat mai de tenir vida pròpia. «Si la dona és discriminada», deia sovint, «és culpa d'ella». I els qui l'escoltaven, moltes vegades nois joveníssims, assentien amb entusiasme, més que res perquè tot el que venia de l'Harmonia els entusiasmava. No és una dona, és un home, deien sovint els homes.

Ara faig fotografia, inicià la Natàlia. Ah, sí? La Natàlia va copsar un lleuger deix d'ironia. Ja fa tres anys, des que sóc a Anglaterra. Me n'ha ensenyat un professional i he fet alguna cosa encarregada, sobretot per a la Universitat de Reading. La Natàlia ho va dir de pressa, sense punts ni comes, com quan anava a l'escola d'art i havia de demostrar a l'Harmonia, fos com fos, que ella també «pensava pel seu compte». M'he de guanyar la vida, suposo que m'ajudaràs, no vull viure amb la família, ja saps que amb el meu pare vaig acabar molt malament... Els ulls grisos de l'Harmonia la fiblaven, «et passaràs la vida fent cinquanta mil coses, no canviaràs», semblava que li diguessin. L'Harmonia també les feia, les cinquanta mil coses, però havia estat a Mèxic, i havia conegut l'educació del temps de la Generalitat, no havia viscut en plena «sommolència», com deia sovint la Natàlia. «La teva educació no justifica el desconcert que arrossegues», li escrivia l'Harmonia en una de les lletres, en resposta a una de la Natàlia on li explicava tots els oficis que havia tingut durant el temps que havia estat a fora —inclòs el d'amant d'un pintor consagrat, és clar (va ésser l'època en què menjà millor, quan va agafar un atac de fétge per haver endrapat, en un sol dia, mig quilo de *pâté de foie*).

La Natàlia comprovà que l'Harmonia continuava tan segura com abans, una mica més vella, amb el to agressiu que l'havia intimidada tant. Es notava, pensava la Natàlia, que l'Harmonia havia viscut una època, potser curta, en què tot es decantava perquè les relacions fossin normals. Per això podia viure a Barcelona com volia i amb qui fos i tenia prou defenses com per a suportar les crítiques de déu i sa mare. La Natàlia no va gosar fer el mateix i per això se'n va anar a fer «porqueries», com diria l'Encarna, a París i a Londres. Sóc una filla forçada del franquisme, havia dit una vegada a en Jimmy, i aquest li havia contestat, doncs nosaltres de la bomba atòmica, i ja veia que en Jimmy no havia entès ben bé el que ella volia dir. Si et dediques a la fotografia, va fer l'Harmonia, jo et recomanaré a un parell de revistes noves, no s'ho creu, pensà la Natàlia, que aquesta és la meva professió. Ara que hi penso, coneixes l'editor Arcadi Segura? La Natàlia havia coincidit amb en Segura una nit boja a Londres, a casa de l'Emiliano Echevarría, el novel·lista mexicà. L'Arcadi venia de la reunió anual que fan els de l'Anglo-Catalan Society i va agafar una bufa colossal: tot nu i amb una barretina al cap va cantar *L'emigrant* mentre s'arrapava a una jamaicana que es deia Nailini. A l'endemà, en Segura acompanyà la Natàlia a la Portrait Gallery i tots dos varen retre un homenatge a la Virginia Woolf. I tant si el coneixia, l'Arcadi, s'havien escrit un parell de cartes, les dues d'ell en plena bufa. En Segura havia tingut el do de transmetre a la Natàlia, encara que fos per carta, una mica del desballestament històric del seu país. Sé que en Segura busca un fotògraf per a les portades d'una nova col·lecció, vés-lo a veure i digues que has parlat amb mi. L'Harmonia oferí un whisky a la Natàlia, ja saps què va passar dissabte? No? Vols dir la mort d'en Puig Antich?, féu la Natàlia. Digues assassinat, rectificà l'Harmonia, han estat uns dies terribles. La nit del divendres a dissabte no vaig poder dormir. Aquí, preguntà la Natàlia, no heu fet res? L'Harmonia la mirà amb sornegueria, els qui no han fet res han estat els teus amics. Podríem dir que, en Puig Antich, l'han matat els comunistes. Ja hi som, pensà la Natàlia, el cap de turc. Vols dir que no exageres una mica? Per a l'Harmonia no hi havia tons grisos, tot era blanc-blanc o negre-negre. Tu eres fora, no ho pots jutjar, continuà l'Harmonia, els comunistes no s'han preocupat d'aquesta mort com ho feren amb en Grimau. És clar que en Puig Antich

era anarquista... I tu, que has fet alguna cosa? Això és el que la Natàlia no gosà preguntar a l'Harmonia.

Aquell matí, cosa rara, la Sílvia es llevà d'hora. Ella mateixa va obrir la porta a la Felisa, la interina, quan aquesta trucà a les vuit amb el pa i *La Vanguardia*. La Sílvia Claret volia anar al gimnàs i, si tenia temps, passaria per la perruqueria. «M'hauré de depilar les cames i el bigoti». Estava contenta perquè la Natàlia havia tornat, «quina barra, però. Hauria pogut venir a casa en lloc d'anar a enterrar-se a ca la tia Patrícia, en aquella casa tan fosca i tan vella. Li faré llom amb ametlles. I de primer, què faré?». Mentre la interina preparava l'esmorzar —havia llegit darrerament que el millor règim dietètic ja no és el de suprimir els hidrocarburs sinó el de les aranges «es pren una aranja abans de cada àpat»— anà a despertar en Lluís, recordes que has d'anar a veure l'obra de Matadepera?, i en Màrius. Fes el favor de no deixar el tocadiscos encès; va recollir de terra dues revistes de motos. A l'*office*, la interina ja havia posat les tasses per a esmorzar, el senyoret, recordi-ho, vol un ou passat per aigua i una taronjada. No hi ha taronges, senyoreta. Però no li vaig dir ahir que les comprés?, va fer la Sílvia, «aquesta dona no serveix per a res, em pren el pèl. No sé perquè no la trec. En parlaré amb en Lluís». I de primer, què faré?, tornà a pensar-s'hi mentre s'empassava d'un glop el suc d'aranja, uix, que és amarg! I després es va fer unes torradetes amb margarina tot mirant la taula de les calories: no, encara no passo, es va dir. La confitura no li agradava. Amb el ganivet estenia la confitura de maduixa per a les torradetes d'en Lluís. M'agrada que quedi ben estesa, deia sempre en Lluís. Quan acabi tothom d'esmorzar, va dir a la Felisa, li faré la llista dels encàrrecs. On vaig avui, a la plaça o al super? Potser que vagi a la plaça, tenim convidats, la cunyada d'Anglaterra ha tornat. En Màrius, amb la cara ensenyada, endrapà a corre-cuita un mos de pa i engolí el cafè amb llet, que no veus que crema molt? Agafà el pa sense torrar, no et pots esperar? Et prepararé una torrada amb mantega, va dir la Sílvia. Però en Màrius ja era fora de l'*office*. Tinc pressa, abans d'anar a l'Institut he d'anar a canviar la roda de la moto. Dóna'm peles, mamà. Una altra vegada? I d'on et penses que trec els calés, jo? En Màrius arronsà les espatlles i es rascà el gra de la galta. La Sílvia anà a buscar el moneder i donà al seu fill un bitllet blau. El darrer que et dono.

Va sentir que en Lluís entrava a la cambra del bany, «ai!, no li vaig comprar el sabó per a pells delicades!». La Sílvia tancà els ulls mentre esperava un crit i, efectivament, aviat sorgí un Sílvia! una mica atronador de la dutxa. La Sílvia s'arribà a la cambra de bany que tenien just al costat del seu dormitori. No me'n vaig recordar, Lluís, avui mateix aniré a Sears i te'l compraré. Ja saps que la pell em cou, caram! Les darreres paraules d'en Lluís van desaparèixer sota el doll d'aigua. Què pensava jo, ara? Ah, sí!, i què faig de primer? La Sílvia, ja que hi era, endreçà una mica el dormitori. En Lluís tenia la dèria de llençar la roba interior per terra a mesura que avançava cap a la cambra de bany. El cos de pijama, de seda, aquí, els pantalons allà, i també, els calçotets i la samarreta del dia abans. A en Lluís, li agradava canviar cada dia de muda i dos cops de camisa, al matí i a la tarda. Els colls, amb el frec de la pell, s'embruten, deia a la Sílvia. Però les camises d'en Lluís que la Sílvia tirava a la rentadora eren impecables i no calia passar-hi abans el dit amb la crema especial per a colls i punys que anunciaven a la tele. On redimonis has ficat la meva esponja?, sentí que deia en Lluís. La Sílvia buscà l'esponja natural al prestatge del costat de la finestrella. Aquí la tens, podries treure el braç, home! La Sílvia anà a rentar-se a la cambra de bany d'en Màrius. Hi entrà just quan en Màrius sortia —encara es cordava la bragueta— i va dir al seu fill que fes el favor

de treure els pèls de la banyera perquè li feia molt de fàstic netejar-la, si hi havia pèls. I quina culpa tinc jo, si m'has parit amb el pit pelut?, va dir en Màrius, i la Sílvia, au, vés, home, i vine d'hora a dinar que avui hi haurà la tia Natàlia. Per fi ha arribat? Sí, ahir. Ha telefonat i ha dit que vindria. En Màrius no la recordava gaire, la Natàlia, tenia cinc anys quan ella se'n va anar. No recordes que et feia riure molt perquè et mossegava el melic? En Màrius va mirar la seva mare amb indiferència. La Sílvia, quan va entrar al bany, va somriure perquè a la lleixa de vidre hi havia una crema especial per als grans.

La Sílvia Claret tenia molta feina a no engreixar-se. Havia heretat la figura dels Claret i de seguida se li feia cel·lulitis a les natges i a la cintura. La Mundeta, en canvi, era prima i estilitzada com havia estat l'àvia i la mare. Bruna com el seu pare —tens cara de gitano ric, sempre li deia la seva mare a en Joan Claret—, la Sílvia tenia el cabell rinxolat. Els rínxols l'havien desesperada durant molt de temps, quan la moda era dur-los llisos i havia provat tota mena de mètodes: allisar-los amb pines escalfades, planxar-los, posar-hi una crema desarrissadora i que feia molta pudor... No hi havia res a fer. Ara, si més no, s'havia posat de moda el cabell «afro» i ja no havia de patir a ca la pentinadora. «M'hauré de treure el bigoti», es tornà a dir mentre es mirava al mirall i premia els llavis per a veure-hi bé la part de sota el nas. Hi passà el dit: un tènue borrissol. La Sílvia era molt peluda. També en Màrius ho havia heretat dels Claret: pèls pertot arreu del cos. De tota manera, la Sílvia estava orgullosa d'assemblar-se al seu pare i de tenir els mateixos ulls: prims i allargats com una xinesa. La Sílvia hauria volgut ser com el pare, que sempre feia el que li plaïa, que jugava bé al tennis i que era tan decidit. En Joan Claret havia sortit del no-res i ara tenia diners, molts diners. És un home poderós, explicava la Sílvia a les seves amigues. El que m'agrada més de tu és el teu pare, li deia en Lluís. En Joan Claret és un home de tremp, l'admiro perquè no coneix el fracàs, no el vol conèixer, s'ho ha fet tot sol, afegia en Lluís. La Sílvia sempre havia estat la nena mimada del seu pare, et duré com una reina, li deia quan era petita, seràs la *cocotte* de més luxe i els tindràs a piles, els homes, ja veuràs. A en Joan Claret, li agradava la Sílvia perquè tenia els seus ulls de xinès i els cabells rinxolats i perquè era tan neta i polida com la seva mare, l'àvia del carrer d'Aragó i que va morir durant la guerra. Ja de petita, en Joan Claret feia per a trobar les robes més cares i més boniques per a la Sílvia, vestits d'organdí i de popelín, llaços de vellut, jerseis de llana *mohair*, mitjonets de perlé i sabatetes de xarol, vull que la meua filla sigui la nina més bonica de casa. Tu seràs una gran ballarina, li havia dit. El seu pare tenia molt de geni i sabia manar i el petit imperi d'en Joan Claret prosperà tant que del negoci de les patents passà a la immobiliària —que anà a l'aigua per culpa d'allò de l'hotel de Lloret i també d'en Joan Miralpeix— i després engegà una agència de publicitat que havia fet crac i ara era la segona més important de Barcelona. També havia muntat dues fàbriques de llenceria a Berga, a nom de la dona, i se sabia que tenia algun tripijoc a Andalusia. La Sílvia s'enamorà d'en Lluís perquè era tan home com el seu pare, decidit i geniüt com ell, i, a més, perquè feia la mateixa baixada de parpelles que en Clark Gable a *Lo que el viento se llevó*. El dia que el va veure a la masia de Gualba, ell era al peu de l'escala i ella baixava, va pensar, mira, jo sóc la Vivien Leigh baixant l'escala i ell és en Clark Gable, que m'espera a baix. Va conèixer en Lluís a la masia dels Miralpeix un dia en què la Patrícia convidà la seva amiga Mundeta Ventura, la dona d'en Joan Claret, amb els quatre fills. Era el dia de l'aniversari de la mort de la *madre* Carrió —la monja

familiar que els Miralpeix volien fer santa—, i celebraren un berenar de reis, potser el darrer. En Lluís no va fer cas de la Sílvia, la mirava com una nena, i més aviat li va dir dues o tres impertinències. «Les dones sou bledes, no serviu per a res». Però ho deia d'una manera, tot abaixant les parpelles, que en quedà enamorada. Quan es digueren adéu, en Lluís li regalà un ram de boixacs, «que és una flor que no fa gens d'olor».

La Sílvia, doncs, era més aviat grassoneta, però ara, i no abans, quan anava per a ballarina, si et cases amb mi, li va dir en Lluís, has de deixar el ball: ella el deixà i això que en Magrinyà li havia dit que aviat seria solista del cos de dansa del Liceu. Ballava *Aranjuez* i havia après a tocar les castanyoles molt aviat. Ara, quan sentia *Cascanueces o El Llac dels Cignes* de Txaiovski, els ulls se li humitejaven. «Ballar havia estat mitja vida fins que no vaig conèixer en Lluís»; el seu pare tenia raó quan li deia, no deixis la dansa, rateta. I l'havia deixada. No hi podia fer més, quan no hi havia ningú a casa, posava la ràdio pel tercer programa i anava d'un cantó a l'altre del menjador tot ballant de puntetes, sense fer genoll, les cames enterques, i iniciava un *developpé* cap endarrere amb la cintura enlairada, sense abaixar les espatlles i tot esguardant-se d'esquiltlentes al mirall del rebedor. Encara podia fer el pas de la tisora, o un *frappé* doble, i encara feia bategar els braços com si fossin les ales d'un cigne a punt de morir. La Sílvia es posà de llarg el mateix any en què es casà amb en Lluís i el seu adéu a la dansa va ésser veure *Les Silfides* pel Royal Ballet de Londres. En Lluís, que era a la mateixa llotja, li acaricià la mà. La trobà càlida. Durant els primers anys de casada oblidà el ballet, i això que encara no vivien al dúplex, sinó en un pis més petit al Guinardó. Però tenia en Màrius, pels ulls del qual es fonia, i els objectes de la casa, els llençols, la vaixel·la, la bateria de cuina. Tot era nou i bonic i a ella li agradava d'anar a la plaça i dir «el meu marit» o que la portera la saludés amb un «bon dia, senyora Miralpeix». Al començament, en Lluís la tractava com una reina. Ho tenia tot, els vestits i les mitges, les sabates de cuir que feien joc amb el moneder i l'aviciava, com abans ho havia fet el seu pare. S'hi sentia protegida, dins dels seus braços. Anaven de bracet al cinema i als restaurants i la presentava als amics, «la meva muller», deia, i ella es veia una dona gran. En Lluís, ajudat pel sogre Claret, va deixar aviat de treballar amb el pare, en Joan Miralpeix, i posà un estudi pel seu compte. «És llest, aquest Lluís», deia sovint en Joan Claret. I jugaven al tennis i guanyava ell. «Noi, la joventut va al davant». La Sílvia, en aquella època, no s'adonà que els dies passaven, entre que va quedar embarassada, fer jerseis per al nen, anar a classes de cuina i esperar en Lluís, que tornava tard. Els dies van relliscar damunt d'ella, i també els anys, i si li haguessin preguntat com se sentia, de ben segur que hauria dit: «Doncs, molt feliç. Per què m'ho pregunteu?». Però quan pujava en ascensor i s'esguardava al mirall, feia per iniciar un pas de dansa i, a mig batec d'ales, clavava els ulls dins dels ulls de la figura del mirall i es deia: «Ets tonta, nena». Quan anava a missa —ara ja no hi van perquè en Lluís diu que ja n'hi ha prou, de fer el carpetovetònic, que s'han de posar al nivell d'Europa— ella feia relliscar els dits damunt del banc del davant, quan s'estava agenollada, i els seus dits ballaven tota *La Mort del Cigne*, *developpé*, *ciseaux*, *frappé*.

La Sílvia sempre tenia els nervis a flor de pell i plorava per no res. L'àvia Ramona, la Mundeta vella, deia que el neguit li venia de quan la seva mare la tenia dins de la panxa i havia anat a buscar, com una boja, el seu marit. Era la guerra i la Mundeta Ventura havia cregut que el seu home havia mort en un bombardeig i, tota sola, va recórrer hospitals per veure si trobava el cadàver d'en Joan Claret. La Sílvia va néixer al cap de cinc mesos d'aquest esglai, per l'agost de 1938, i molta gent va dir, voleu dir que no és esguerrada?, perquè la Sílvia movia els peus i les mans amb un tic molt estrany. A aquesta nena, li ha quedat la por al cos, va sentenciar l'àvia Ramona, que tot ho sabia. La primera paraula que va aprendre a dir la Sílvia, quan a penes tenia disset mesos, va ésser la paraula «por». La mare de la Sílvia no volia nenes i en va tenir tres, i no en volia perquè deia que les dones eren bledes i que els homes tenien més sort, a la vida. La Sílvia tenia el plor fàcil i sovint li relliscava una llagrimeta per la galta. De gran, en Joan Claret li havia dit, no has de ser sentimental, m'agraden les dones fortes, si no, com conqueriràs tots els homes que el papà et durà? Però ella no hi podia fer res, anava al cinema i així que l'escena esdevenia tendra li espurnejaven els ulls com una beneïta. I el que és pitjor és que sempre s'oblidava el mocador i l'àvia Ramona li deia, per això t'hi faig puntetes de ganxet, als mocadors brodats? Es deixava el mocador, doncs, i no sabia com eixugar-se les llàgrimes i mocar-se. Sovint havia d'anar als lavabos del cinema i mocar-se amb el paper de vàter, i això que aleshores no eren tan suaus com els d'ara. Ni de tants colors. «La Natàlia rai, la Natàlia sí que és forta», pensava, encara que desaprovava que se n'hagués anat d'aquella manera, a la valenta, enrabiada amb el seu pare i quan la seva mare encara era viva. En Lluís, després de regalar-li els boxers, va estar un parell de mesos sense fer-li cas, «i a Gualba m'havia acariciat un pit sota un castanyer». Però una setmana abans de posar-se de llarg li va enviar una orquídia i després de la nit del Liceu li va telefonar per veure si podia sortir amb ell. El prometatge va ésser molt ràpid —el mateix dia del Liceu la va besar— i aviat en Lluís pujava a casa dels Claret, al carrer d'Aribau per allò de, i vostè amb què compta, jove? En Lluís treballava amb el seu pare, que també era arquitecte, i germà de la Patrícia Miralpeix, ja sap, l'amiga de la seva senyora, i en Joan Claret es va repenjar al respall de la butaca i li va dir, crec que jugues al tennis, no? I així anà la cosa, tan ràpida, que l'àvia Ramona va haver de córrer per enllestir les puntetes, tan boniques, que havia començat per a l'aixovar de la Sílvia. El dia que exposaren la roba de la núvia, hi anà fins i tot gent desconeguda per admirar-la. La mare de la Sílvia, la Mundeta Ventura, llogà un expert en aparadors que col·locà en un pany de paret la roba de la núvia i en un altre la roba de la casa. Penjava les peces només per una voreta i ho feia amb tanta gràcia que semblava que volessin. Hi havia sis jocs de taula corrents, de sis coberts, un de sis de fil, amb puntes i brodat a mà, un de vuit també de fil, un de dotze de fil, brodat a mà i amb punta de coixí, un de dotze de *lagarterana*, tot blanc, quatre jocs de te brodats —dos per la Sílvia—, dos d'organdí amb punt d'ombra —també brodat per la Sílvia, al col·legi, un record—, sis Tu i Jo i un joc de vuit de *lagarterana* de colors. Després, sis jocs de llit corrents amb les lletres brodades, dos amb gira de color i fístó, dos amb punta de ganxet de color, dos de fil, amb punta de coixí i brodats a mà. Dues dotzenes de tovalloles marcades, una dotzena de tovalloles petites, sis de bany, dues dotzenes de draps de cuina, sis draps de la pols. A l'altre pany de paret, la gent es fonia amb la roba de núvia, sis combinacions de niló, sis

camises de dormir, sis pijames de batista estampada, tres jocs combinats de camisa de dormir amb bata, de seda natural i puntes, una camisa negra de gasa, un joc de dormir de pell d'àngel, dues bates d'hivern, mitges de seda, calces, mocadors de butxaca, la mantellina de blonda, blanca, de l'àvia Ramona. I el mantó de Manila de l'altra àvia, la morta. Les joies, i els coberts, i la cristalleria... Feren llista a Vinçon per la vaixella de porcellana, a can Bagués i can Pallé per la plata i també a can Grifé i Escoda. Tothom, a l'exposició de la núvia, s'hi encaterinava, i les dones deien, quines filigranes! Totes somreien davant de la camisa de la núvia, escotada i brodada amb roses i, agafa't bé, la camisa era amb cua, sí, amb cua. Arribaren regals de tot arreu, per la banda Claret, pocs, però per la banda Ventura i Miralpeix, molts. La tia Sixta, per exemple, envià sis copes de plata i la Patrícia la meitat de la coberteria de plata —abans havia empenyorat la vaixella de Llemotges. La Sílvia s'enyorava, al començament de casada, de la família, sobretot del papà, i mirava amb recança la nina de porcellana que s'havia endut. Una nina vestida de Maria Antonieta que, deia l'àvia, un amic roig del papà —i que després es va fer falangista — havia confiscat a la finca dels Bertran i Musitu. «Però és que l'àvia Ramona no podia veure gaire el papà i sempre que podia explicava coses lletges d'ell».

En Lluís ja s'havia dutxat, deu ésser a la cuina, esmorzant. La Sílvia notava que s'havia afaitat perquè el bany quedava amarat de perfum Varon Dandy. Mentre li preparava la camisa, quina vols, la beix o la de color salmó?, la Sílvia preguntà a en Lluís, li diràs a la Natàlia?, el què?, va fer ell, la història del papà. És clar que li ho diré, si m'ho pregunta! Trobarà estrany, que el papà no hi sigui, va dir la Sílvia. Dóna'm els pantalons beix, em posaré la camisa caqui. No volies la salmó?, no, va fer en Lluís. En Lluís s'acabà de vestir i amb els palmells de la mà es repassà les dues entrades de cabell, «m'estic tornant calb». Avui no vagis al club, va dir la Sílvia, que arribaries massa tard. La Natàlia ha telefonat i ha dit que vindrà a dinar. Sí que corre, aquesta. Home, som la seva família, no? La Sílvia acabà d'endreçar el dormitori, va desfer el llit, obrí la finestra per airejar la cambra, tancà els calaixos, recollí la roba bruta i col·locà les sabatilles al sabater. Mentre s'ajupia, va veure un forat a la moqueta, «tan net i no és capaç de llençar la cendra al cendrer».

La Sílvia va dictar la llista de queviures per telèfon, el llom, va dir a la Felisa, el compri a la plaça, el trobarà més bé de preu. Acabà de vestir-se, «avui no aniré al gimnàs ni a la massatgista. No tindria temps de fer res. Però, què faré de primer?».

En Lluís Miralpeix va agafar el cotxe de dins del garatge de la casa, «l'he de fer revisar, el fre va dur». En seure dins del Simca 1000, en Lluís va veure que el ventre feia una mica de plec, «fa temps que no vaig a tennis. Demà m'hi acostaré». Va engegar el cotxe. Hi havia alguna cosa que l'inquietava i no sabia ben bé què. Cada dia tenia més feina, el xalet dúplex havia tingut molt d'èxit, sobretot per la banda del Vallès, car hi havia molta humitat. Feia alçar les cases uns tres metres i la part de baix, feta amb maó descobert, servia de celler. A la planta baixa, s'hi pujava a través d'una escala, era cuina, menjador amb xemeneia, servei i dormitori. A dalt, amb el sostre amb claraboies, hi feia el saló. «Cada espai té el seu ambient. Per pocs diners els clients poden presumir de celler i d'estudi». La gent compraven terrenys perquè el diner cada vegada valia menys i els agradava aquest arquitecte que tenia idees i que els tractava com a senyors. Una casa amb celler, el somni de tota la vida! Als petits propietaris, la idea els engrescava. Cal admetre que en Lluís Miralpeix tenia grapa per a tractar aquesta mena de persones que s'han fet rics a corre-cuita i aviat els treia del cap la idea del xalet —ara ja no se'n deia torre— d'estil suís. La fusta és molt cara, d'on volen que tregui la llosa?, els deia. De tant en tant, venia una dona carregada de braçalets i d'arracades i, tossuda, volia un «xalet de postal». Teulades en pendent, murs de fusta, mansardes... Segurament, pensava en Lluís, havien anat a Suïssa a comprar xocolata i, si podien, a deixar algun dineret al banc. Suïssa era el país de somni d'aquests comerciants grassos que s'acostaven a l'estudi d'en Lluís Miralpeix, haurien volgut, potser, que a Barcelona hagués fet molt de fred per omplir els seus pisos amb parquets de fusta i gruixudes catifes de pell. En Lluís, que estimava la seva professió, s'havia de carregar de paciència quan l'allau de mal gust arribava fins al seu santuari. El «santuari», o *sancta-sanctorum*, era l'estudi on tenia llogades més de vint persones, entre arquitectes, aparelladors, delineants, secretàries, i mecanògrafes. També hi havia un parell d'estudiants d'arquitectura, «ben triats, que no es fiquessin en política», i no per res sinó perquè trobava que aquests no complien. Els arquitectes dissenyaven els plànols que ell signava, car el que li agradava, a ell, era passejar per Catalunya per a treure idees. Coneixem poc la nostra tradició arquitectònica, les galeries obertes i les distribucions d'espais a les masies són quasi perfectes, afirmava. Viatjava sempre que podia i, a París, es va quedar embadalit davant de l'austeritat i l'harmonia de línies de l'edifici de la Unesco. Gropius era un mestre per a ell i li hagués agradat de trobar el nexa secret entre l'art i la tècnica. Era partidari de les superfícies clares i de la utilització lliure i oberta de les finestres i els palafits. Durant un temps pensà que l'única manera de salvar Barcelona del desastre arquitectònic seria refredar-la de gaudinisme i imposar-hi un pla racional. Però sempre acabava per concloure que vivia en un país de retardats mentals i que, en arquitectura, eren a les beceroles. «Prefereixen guanyar diners de pressa i no s'adonen que, a la llarga, en guanyes més si tens gust. No serem mai Europa», repetia.

En Lluís havia estat un bon alumne als jesuïtes i feina havia tingut, «per a treure'm la polseguera d'irracionalitat que m'han encomanat els capellans». Que el seu pare, que havia estat un descregut i ara no era gaire devot, l'hagués dut als jesuïtes després de la guerra havia estat un enigma per a ell. Durant una curta temporada, encara als jesuïtes, en Lluís es va voler fer capellà i duia una vida reclosa i mística. La seva mare, que ho va saber, se n'hi va riure. «Per a en Lluïset la vida és com una escala: ell voldria ésser al graó més alt». Odiava la mare perquè no

el felicitava quan ell treia unes notes tan bones al col·legi, perquè no l'encoratjava mai, ni el trobava intel·ligent i brillant. La seva mare, la Judit, només havia estimat en Pere i potser una mica la Natàlia. Però ell havia lluitat i havia aconseguit amb les mans, l'enginy i el seu esforç el que no havia aconseguit el seu pare: un nom i el respecte dels col·legues. Havia triomfat, qui ho podia negar? S'ho havia proposat, dia darrere dia, calia demostrar-ho, dir-ho, sobretot a la mare. Seia davant de la Judit, a la galeria, i buscava algun interlocutor per a explicar els èxits de la seva carrera. Parlava amb l'altre, però tot el que deia anava adreçat a aquella dona ferida, de cervell balb, ulls morts i somriure infantil. Era a ella a qui explicava com havia construït la primera casa, com l'havia aixecada del no-res, per obra i gràcia de les seves mans i del seu cervell, com havia dibuixat els plànols i havia pensat tots els ambients. Com l'havien felicitat i n'havien demanat el disseny per a una revista d'arquitectura, una revista dirigida per un grup de l'Opus, saps, aquests són dels qui ara guanyen. En Lluís contava les partides que havia guanyat al tennis, he deixat l'altre ben aixafat, deia, anunciava els diners que entrava cada mes, la Sílvia és la més elegant de totes, els cotxes que es pensava comprar. Però la dona dels ulls color maragda continuava amb l'esguard impassible, les mans quietes i el somriure d'una babeia.

En Lluís, tot això, ho oblidà aviat. Havien enterrat la Judit i ell era a prop del graó més alt. En Lluís era un home pràctic i esborrà de la memòria tot allò que li feia nosa. A la vida, cal tenir dues o tres coses ben clares. Amb això, ja n'hi ha prou, deia. Creia que la raó era la millor arma per a defensar-se i no li costà gaire arribar al convenciment que no hi havia Déu. La religió, afegia, és per als badoqs, per a les dones, els febles i els fracassats. «Som a la segona meitat del segle XX, hem trepitjat la Lluna i aviat anirem a Mart. Aquest país és un país de beates». Els qui ell anomenava «idealistes» el posaven fora de polleguera i deia que tant els de dretes com els d'esquerres eren una plaga que calia exterminar. «S'ha acabat l'època dels ismes, l'època de la política. S'han acabat les camàndules de la religió i les ideologies. Ara és el moment de la tècnica i del progrés científic». A en Lluís, li agradaven els cotxes —seguia tots els Grand Prix i els Fórmula 1— i el seu somni era un Jensen Healey, un esportiu anglès de doble cilindrada. «Quan el tindré, donaré el Simca a la Sílvia, ara que s'ha tret el carnet». Així que en Lluís corria amb el cotxe, ja no era en Lluís Miralpeix, arquitecte. Era una criatura. Quin plaer, aquell buit dins del cap, i l'aire que li acariciava les orelles, i el xiulet dels altres cotxes, que es quedaven endarrere mentre que ell avançava i avançava i l'engolia la fosca. Els altres cotxes esdevenien puntets negres dins del retrovisor, fars menuts que feien pampallugues i desapareixien mentre ell s'endinsava dins de la nit, amo de tot. Era una borratxera, aquell anar-se'n del món. Aleshores tant li feia la vida com la mort, tant li feia perquè no existien, ni tampoc els sentits, ell ja no era un cos, era un alè, una bufada de vent, una ànima que ho dominava tot, i el comptakilòmetres marcava més de cent, més de cent vint, potser cent vuitanta, prémer l'accelerador, lliscar com una canoa damunt de l'aigua tèbia del mar..., esquitllava els altres, que no el deixaven córrer, però ell, a la fi, els guanyava. Després, fatigat, repenjava el colze a la finestra abaixada i deixava que els cotxes el tornessin a passar. Els mirava amb condescendència: si ell no corria era perquè no volia. Encara que freqüentava els bars de la carretera de Sarrià, li agradaven més els cotxes que les dones. En tenia dues o tres alhora, així no faré cap bestiesa, es deia. Si alguna de les amants s'engelosia de les altres, la deixava. «No vull embolics, jo».

Una altra de les passions d'en Lluís era el cinema. Sempre que podia anava a Perpinyà o a Ceret i era capaç d'empassar-se, en un sol dia, fins a sis pel·lícules. Li agradaven les americanes, les violentes contra la violència i alguna d'italiana. No podia suportar les franceses, són lentes, buides, deia. De vegades es reunia amb la colla, amb l'Albert Mateu i en Quim Renau, i passaven pel·lícules pornogràfiques. Un suís, cosí d'un client, les importava per molt bon preu. Les veien els diumenges a la tarda, o als estius, a Pineda. S'hi reunien tots els matrimonis —la dona d'en Quim Renau i la d'en Mateu eren amigues de la Sílvia— i es feien un tip de riure. «Massa pel·lícules d'aquestes, cansen», trobaven. «Totes són iguals». A en Lluís, li havia quedat dels jesuïtes la lliçó que calia cuidar el cos —i l'esperit— per a triomfar. Sempre que podia anava al Club de Tennis. Però cada vegada feia menys esport: es cansava molt, tenia greix al cor, es feia vell.

La Sílvia va dir a la perruquera que no li fes la permanent, avui, tenia pressa. Me'l marca i prou. També va dir que li escalfessin cera per a treure's el bigoti i per a les celles. No, per a les cames no, avui no tinc temps, va afegir. La Sílvia recordà a la perruquera que li havia de depilar les celles primer que tot, ja ho sap, tinc la pell molt delicada i em queda vermella com un pebrot. La Sílvia, amb el cap ple de pinces i una xarxa de color de rosa, es posà dins de l'assecador. Això era el que més li agradava de quan anava a ca la pentinadora. Tot sovint, amb l'escalforeta, s'hi adormia. Era un son molt dolç, com quan era petita i feia baves. Obrí el *Garbo* i el fullejà de pressa. Parlaven de la Maria Schneider, la del *Tango*, l'actriu ullerosa, de cara terrosa, cabells humits i pits grossos, «una mica caiguts». La Maria Schneider s'havia tornat boja per una amiga seva i havia plantat el director d'una pel·lícula, a Roma, ben bé al mig d'un rodatge, la Sílvia pensava, no sé per què no diuen clar que és lesbiana, aquesta noia és bruta, però no bruta de no rentar-se, és bruta d'una altra manera, no sé com dir-ho... La Sílvia continuà fullejant la revista. Un tal Ronald D. Nadler, un professor americà, havia descobert que el goril·la mascle no és agressiu. «*No es tan fiero el macho como lo pintan*», deia el títol del reportatge i, una mica avall, «*la hembra persigue al macho para hacer el amor*». El doctor Ronald D. Nadler afirmava que el goril·la «*que durante mucho tiempo fue descrito como un animal feroz y poseído de un insaciable apetito sexual, parece ser, a la vista de los últimos estudios, exactamente todo lo contrario*». El professor americà hi sortia fotografiat: cabellera de lleó, bigotis estil Groucho Marx, llavis sensuals —d'aquests que sembla que hagin menjat sobressada—, nas d'àliga. «Tot un exemplar», pensà la Sílvia. Anava una mica espitregat i la Sílvia va veure com li afloraven els pèls de color de panotxa...

«... al contrario, es la hembra la que desempeña el papel de agresora en lo tocante al apareamiento, dedicándose a perseguir activamente al macho a fin de iniciar el acto sexual. Por lo que se refiere a quién lleva la iniciativa en cuanto al acto sexual, lo primero que resalta es el hecho de que el macho raras veces es el que aborda a la hembra. Casi invariablemente es la hembra la que toma la iniciativa, echándose reiteradamente sobre el macho, empujándole con frecuencia contra un muro, o incluso, dándole golpes con sus puños hasta tenerle acorralado. Mientras se dedica a perseguir al macho, la hembra emite un sonido agudo y delicado, similar al que produce un pichón satisfecho de sí mismo. Por otra parte, el gorila macho no sólo se muestra pasivo en lo que a cortejar a la hembra se refiere», concluye el profesor Nadler, «sino que incluso cuando se le da la posibilidad de tener acceso diario a la hembra, sólo responde positivamente a los requerimientos amorosos de ésta una o dos veces al mes puesto que parece satisfacerle más un plátano que una hembra».

... la Sílvia havia deixat caure la revista sense adonar-se. Una broma havia fet desaparèixer les lletres i les parpelles es tancaven una vegada i altra. Feia capcinades contra la part de dins de l'assecador. Somià que venia el professor Nadler tot donant-se cops al pit i que la Maria Schneider, piulant com una tórtora i amb les mamelles enlaire, es llançava damunt d'un goril·la i feia l'amor amb ell com si anés a cavall. El professor Nadler prenia notes en una llibreta mentre ella,

la Sílvia, menjava un plàtan amb delit. La becaina durà molt poc perquè en una de les capcinades el seu front topà amb força contra l'assecador. Li havia caigut una mica de bava i tot. L'aprenenta li tornà la revista. La Sílvia cridà la manicura, faci'm color nacre. Mentre li tallaven les pelletes, la Sílvia va pensar, «ja sé què faré de primer plat: meló amb pernil. Hauré d'anar a la fruiteria Tívoli, vejam si en trobo». La història del goril·la que menjava plàtans li ho havia fet pensar.

SEGONA PART: AROMA DE TARDOR

No hi vam entrar. Fèiem la muda i no
trobàvem interès en els parracs
de vella pell. Oloràvem la por
que era l'aroma d'aquella tardor...

GABRIEL FERRATER. *In memoriam*

Ens hauries pogut avisar, noia, t'hauríem anat a buscar a l'aeroport, la Sílvia feia dos petons a la Natàlia, un a cada galta. S'ha envellit, va pensar, i escabellada com sempre. Els homes encara no han arribat, vine, que t'ensenyaré el pis. A la part de dalt, hi havia el menjador-*living*, la cuina-*office*, el *hall* i els serveis. Al menjador, una xemeneia de ferro negre penjava del sostre i dividia dos ambients. El *living* era una mica més alt que l'espai que feia de menjador, el terra era de fusta i grans daus d'escuma i folrats de pana en diverses tonalitats de marró s'escampaven per arreu. Al menjador, emmoquetat, hi havia una taula de melis fosc amb dos bancs allargats. A les parets, lleixes d'obra amb llibres d'art i una col·lecció de mussols en petites figures de ceràmica. Tot és idea d'en Lluís, ja saps que té molt de gust, la Sílvia estava contenta i li ensenyà tots els detalls, el piano de la Judit, amb un gerro de vidre allargat al damunt, pobre mamà, sospirà la Sílvia, quin final!, les reproduccions de Vasarely, Mondrian, Hoyland, Nicholson, línies fredes, colors metàl·lics, grans panys de paret de color blanc, tons apagats. La biblioteca era al costat del menjador, els prestatges eren de noguera, també la taula enorme, les butaques de cuir i de color negre. Aquest era el despatx del papà, féu la Sílvia, i ara se l'ha quedat en Lluís. En una paret, un Utrillo i un Madrazo. Les llibreries eren farcides de llibres d'art, d'arquitectura i de tota l'enciclopèdia Espasa. La biblioteca, en conjunt, deixava anar un clima més aviat greu i que contrastava amb el menjador i el saló. A baix, hi havia els dormitoris. Passaren ràpidament per la cambra del pare, i la Sílvia veié que la Natàlia no preguntava res, s'entretingueren a la d'en Lluís i la Sílvia, parets blanques i un Paul Klee enorme a la capçalera del llit. Pocs mobles, armaris encastats i el cobrellit de color blau elèctric. Al costat del dormitori, hi havia la seva cambra de bany, amb rajola de color verd ampolla, lavabos que semblaven piques de bateig i un mirall que ocupava mig pany de paret. Després anaren a la cambra d'en Màrius, sempre tan desordenada, s'exclamà la Sílvia, un estudi de fusta de pi, un tocadiscos, tapes de discos pertot arreu, tres lleixes de fusta blanca plenes de llibres, no saps?, ara li ha donat per la poesia, la Natàlia recollí un llibre de terra una mica masegat, *Nueve novísimos poetas españoles*, i, gairebé sota del llit, un disc dels Blood, Sweat & Tears. A les parets, un cartell del Che, un altre d'un trial fet al Japó i l'*Ofèlia* d'Everlett Millais: una noia lívida, color de mort, voltada de flors, les mans esteses, els llavis entreoberts, davallava per un riu entre falgueres i troncs morts. A en Lluís, aquest quadre el posa frenètic. El troba carrincló. Però en Màrius diu que és molt bonic. La Natàlia digué:

*Sur l'onde calme et noire où dorment les étoiles
La Blanche Ophélie flotte comme un grand lys...*

Què?, preguntà la Sílvia. Res, res... En Màrius llegeix molta poesia i ja s'ha barallat no sé quantes vegades amb en Lluís perquè el seu pare vol que decideixi quina carrera ha d'estudiar. L'altre dia va haver-hi drama perquè en Màrius li va dir, i qui t'ha dit que jo penso anar a la Universitat? Saps una cosa?, tinc por que en Màrius no es drogui, i és que va amb cada companyia! La Sílvia continuà ensenyant el dúplex a la Natàlia, la cambra dels hostes, el bany d'en Màrius, amb rajola de color lila... Vine, féu tot d'una, que t'ensenyaré una cosa, i anaren un altre cop al despatx: la Silva va treure de dins del calaix de la taula de noguera una carpeta que

feia aigües morades. Obrí la carpeta i li va ensenyar un parell de fulls blancs, *mon chou, je ne t'oublie pas...*, en Lluís es pensa que jo no ho sé, però jo li ho remeno tot. No li has dit res?, preguntà la Natàlia. Per què? Prefereixo que les coses vagin com fins ara. Ara hi ha pau, a casa.

La Sílvia portà la Natàlia a la cuina, volia donar una ullada al llom. Mira, va dir, tinc un forn d'aquests alts i a part de la cuina, no saps com van de bé, la Sílvia no parava d'enraonar, m'has d'ensenyar a fer pastissos anglesos, eh? La Sílvia obrí el forn, des de fora, encara que hi hagi la bombeta encesa no ho veig bé, provà amb una forquilla si el llom era cuit, no, encara li falta una mica, doncs, en honor teu faig llom amb ametlles, es posa tot en un tros amb un pessic de sal i un pensament de pebre, s'hi assenyalen talls finets, es fa rostir a poc a poc fins que quedi cuit. Aleshores hi afegeixes ametlles picades desfetes en llet. Has de procurar que entrin dins dels talls marcats i que s'acabi de coure a poc a poc. No saps la feina que he tingut per a trobar meló, continuà la Sílvia, ara no és època i he anat a la fruiteria Tívoli. Però el meló, cal menjar-lo al començament, si no, és indigest i la barreja amb el pernil —l'he comprat de Parma— és única. És refinat, oi?, preguntà la Sílvia. No et pensis, va afegir, que aquí vivim al dia. Hem canviat molt. No trobaràs cap diferència amb Anglaterra, ja ho veuràs. La Sílvia va seure a la cadira de tisora de fusta de pi, davant de la Natàlia. I ara parla tu, què has fet aquests anys? Però en Lluís arribava i, encara que només s'havien vist un parell de vegades durant aquests dotze anys, l'hola que es feren fou més aviat fred.

Ja eren asseguts a taula i la Natàlia observà que hi havia quatre coberts. El pare deu ser a Gualba, va pensar. Primer van prendre un vermut, en Lluís whisky i elles dues vermut blanc, l'una dolç i l'altra sec. La Sílvia deixà damunt la taula uns platets petits, perquè piqueu una mica mentre s'acaba de fer el llom. Hi havia olives farcides, trossets de formatge *gruyère* i gambetes salades. La que enraonava més era la Sílvia, que explicava tots els règims que havia arribat a fer per a aprimar-se una mica. De tant en tant, es feia un silenci una mica llarg i no sabien de què parlar, la salvació era en Màrius, els estudis i la moto. No trobes que és una màquina molt eròtica?, féu la Sílvia. Si fos jove, em sembla que aniria en moto. Tu?, va dir en Lluís amb un somriure, però si et mors de por baixant en ascensor! La Sílvia mirà la Natàlia, no te'l creguis, ho diu per fer-me quedar malament. En Lluís estava molt sorrut i, amb una mà a la butxaca, repenjat a la cadira de balca i fusta negra, bevia el Bourbon Four Roses a petites glopades. Al cap d'una estona va preguntar a la Natàlia, has vingut per quedar-te?, i ella, abans de contestar, pensà que era divertit, tothom li feia la mateixa pregunta. Però no va dir res perquè havia aparegut en Màrius. L'estampa dels Claret, va dir-se la Natàlia. Semblava un adolescent tret d'una pintura veneciana, un Bellini, el cabell com un tió i estarrufat, els llavis color maduixa, sensuals, les celles gruixudes, els ulls negres, les galtes rosades, el posat enterc i un pèl recelós. Tenia un rostre a mig fer però bell, amb les bosses fosques de sota els ulls dels Miralpeix i la mirada fugaç de la Judit. Tenia alguna cosa d'inquietant, potser l'esguard, que era com el de la Judit, entre infantil i desconfiat. El seu esguard també semblava que no s'aturés mai en les coses concretes que el voltaven i feia per anar-se'n més enllà. La Natàlia pensà que els ulls d'en Màrius eren malèfics i innocents alhora. En Màrius féu un petó al front de la Natàlia, més que res perquè ella s'estava asseguda, i, sense mirar-se-la gaire, va seure a l'altre cantó de la taula, just davant d'ella. I ara, quina rebuda més freda, va dir la Sílvia, és la teva padrina. Deixa'l, Sílvia, va fer la Natàlia, com vols que em rebi?

Com vols que es recordi de mi? En Màrius mirava el plat i movia les cames d'un cantó a l'altre. Repenjà la galta dreta damunt del palmell de la mà, l'hi havia sortit un gra molt gros i ple de pus. Se l'havia reventat al matí però encara hi tenia la marca. Parlaren una bona estona de la tia Patrícia, rigueren de les seves colitis i dels forrellats a la porta. Té por que la robin. O potser que la rapti algun home, va fer en Lluís. La Sílvia va dir que calia reconèixer que, des que l'Esteve era mort, la Patrícia havia canviat molt. Diu que ha descobert la realitat de la vida i que se sent estafada. Ja no beu Aromes de Montserrat des que coneix els Cubas Libres amb rom i el vi de Jumilla. Cada setmana va al perruquer i es tenyeix el cabell, ja ho has vist, és clar. Fins i tot fuma i es pinta les ungles! Després de dinar, l'Encarna i ella se'n van a can Jorba o al Corte Inglés i ho regiren tot sense comprar ni una agulla. Una vegada les vaig trobar al Moka i les dues es preniën un gelat tan alt com una catedral. Calla, calla, que fins i tot va al cinema a la nit. Gasta com una condemnada. En Lluís trobà que aquest era el punt feble de la història. Els lloguers de la casa són molt baixos.

Jo li he dit que es vengui els pisos, si més no per a despatxos. Però ella és tossuda i diu que ja en té prou, ja veurem què passarà si eixuga les poques rendes que li queden. Amb el vitalici de l'Esteve no en té ni per anar a les Llars Mundet. La Patrícia és una despreocupada, va concloure en Lluís. Per cert, va fer la Natàlia, el papà deu ser a Gualba, no? En Màrius aixecà la vista i féu un moviment gairebé imperceptible. La Sílvia mirà de reüll en Lluís. Aquest va respondre que era a Gualba. Millor, afegí la Natàlia, així retardaré la trobada. No tinc gaires ganes de veure'l. Què fa? S'ha envellit molt des que no treballa? No, va fer en Lluís una mica tallant, però la Natàlia ja no l'escoltava, s'havia tombat cap on era en Màrius i li parlava dels Rolling Stones. A Anglaterra van de baixa. Els joves d'ara no poden oblidar en Jimi Hendrix i els fa riure en Zappa. No, no van de baixa, va dir en Màrius, jo he sentit el *Goats Head Soup* i és meravellós. Tots aquests toquen perquè es droguen, féu la Sílvia. I què, si això els potencia la creació. A més, tu què saps?, en Màrius s'adreçava a la seva mare. Jo ho dic perquè llegeixo, nen: l'any passat van detenir un d'aquest grup, com es deia? Keith Richard, digué en Màrius, això, continuà la Sílvia, perquè tenia drogues a casa seva. Mamà, això és banal... Mentre la Sílvia i en Màrius discutien, en Lluís recordà el que l'havia posat de mal humor aquell matí: era la Natàlia, això, la Natàlia, que havia vingut de sobte, té ganes de remoure les coses, aquesta. Anaren a prendre cafè al *living*, la Sílvia el serví en una safata ovalada. Van seure als daus, al voltant d'una taula baixa de vidre. Damunt de la taula hi havia un objecte enorme, què és aquest artefacte, preguntà la Natàlia, és un encenedor, féu la Sílvia, disseny especial, va dir en Lluís. La Sílvia s'havia assegut a terra, repenjada en un enorme coixí folrat amb imitació seda. Duia uns pantalons de pell de préssec color butà i una brusa camissera negra. Al coll, s'hi havia penjat diversos penjolls, l'un d'ells era un petit corn de vori (de broma, a les amigues del gimnàs, els deia que era la banya que duia pel seu marit). La Natàlia preguntà a la Sílvia que què feien els de casa seva, la Sílvia sospirà mentre encenia un cigarret, han passat tantes coses!, va dir, l'àvia es va morir, com ja saps, i la Gèlia, que s'ofegà l'estiu passat a Calella. Això va ésser un cop mortal per als papàs, la mamà s'ha envellit... Ja saps que ja no viuen al carrer d'Aribau? S'han comprat un pis a Pedralbes. Al papà, li van molt bé els negocis... En Nasi, qui sap on para. Potser al Brasil, potser a Xile. Fa temps que no escriu. L'àvia es va morir amb el disgust a dins. La Sílvia s'animà, ah!, i la Mundeta es casa, per fi, va

dir en Lluís, està molt canviada, continuà la Sílvia, se'n va anar de casa durant els mulladers de la universitat i es va fer mig *hippy*. Ara treballa en una escola. Amb qui es casa, preguntà la Natàlia, amb un advocat que fa política. El seu pare, va dir en Lluís, és un dels fundadors de la democràcia cristiana catalana, i el promès de la Mundeta ha estat un parell de vegades a la presó. Són molt catalanistes, afegí la Sílvia. La Natàlia va somriure, la Mundeta casada amb un d'Unió Democràtica? No m'havíeu dit en una carta que s'havia fet trotskista? A mi tot això em sona igual, va fer la Sílvia, doncs no és ben bé el mateix, digué la Natàlia. En Lluís, amb un Torres deu anys a la mà, opinava que els uns i els altres eren polítics de vella escola. La gent, el que vol, és viure bé i amb comoditat. Tu, que véns d'Anglaterra, ho deus saber: el que compta és la política del «benestar». Ni els uns ni els altres ho aconseguiran. Vaja, féu la Natàlia, veig que continues com sempre, tu: ni amb els uns ni amb els altres. En Lluís s'acabà d'un glop el conyac, veuràs, jo vull saludar com les persones, de tu a tu i cadascú al seu treball. S'ha acabat això de només poder saludar de dues maneres, o amb el puny enlaire o amb la mà estesa. En Puig Antich, aquest atracador... En Màrius el va interrompre, no era un atracador, papà, bé, com li vulguis dir, aquest anarquista, doncs, va buscar les pessigolles dels que manen, un il·lús... En Màrius s'adreçà a la Natàlia, el papà és de centre, ja ho veus. És que ets partidari de la pena de mort, preguntà la Natàlia a en Lluís, escolta!, va fer en Lluís, que jo sóc un home europeu, no un carpetovetònic, eh? I si algú et viola a la cantonada?, preguntà la Sílvia, què has de fer? En Lluís va riure: et fas moltes il·lusions, tu. De tota manera, continuà, aquests quatre exaltats que surten al carrer faran malbé les coses i no acabarem d'entrar al Mercat Comú. A tu, féu en Màrius, la mort d'en Puig Antich et deixa indiferent. Bé, prou de política, va dir la Sílvia, acabem la festa en pau. A la Natàlia, què fas demà? Podríem sortir plegades... Pensava anar a veure un editor. Busco feina. En Lluís no en féu cap comentari, quina sort, Natàlia, treballaràs! En Lluís va somriure i digué a la Natàlia, és una fleuma, aquesta, ara li ha agafat la dèria de pensar, tan bé que pots estar amb el *dolce far niente!*, mentre deia això en Lluís estirava els braços i omplia la cara amb un enorme badall. M'heu de perdonar, però em cal fer la migdiada. Si no dormo deu minuts, després de dinar no serveixo per a res. Mirà la Natàlia, tenim més dies que llonganisses per a parlar.

La Sílvia va dir a en Màrius, a la Natàlia li ha fet gràcia que t'agradi la poesia, que t'hi dediquis. En Màrius s'enrojolà com una magrana fins a la punta de les orelles, no és que m'hi dediqui, es tapava el gra de la cara, anem molts caps de setmana a l'apartament de la Roser Roura, a Begur, i hi llegim poesia. La Roser Roura és una mare de família amb quatre fills, divorciada, afegí amb malícia la Sílvia. La Roser Roura és una dona extraordinària, replicà en Màrius enrabiat. Escris poesia?, preguntà la Natàlia, de moment, amb tres amics meus hem escrit un *Manifesto*. En castellà?, féu la Natàlia, sí, en castellà, i llegim Verlaine, Rimbaud, Baudelaire... De què tracta, el vostre *Manifesto*? De literatura, de si totes les fórmules poètiques usades fins ara són superades. Cal acabar amb això de la poesia social i la poesia política. La poesia és una altra cosa, la Roser Roura diu... La Natàlia seguia els llavis color maduixa d'en Màrius i recordava el poema de l'altre Màrius:

Ara que el braç potent de les fúries aterra

la ciutat d'ideals que volíem bastir...

Eren llavis d'una carnació jove. S'ha enamorat de la Roser Roura, va pensar la Natàlia, potser fan l'amor i tot. En Màrius tenia la cara recolzada damunt de la mà i tapava ben bé allà on tenia el gra. La Natàlia amb prou feines si sentí com la Sílvia preguntava, oi que ens trobes canviats?

La tia Patrícia no havia estat mai bonica. Tenia la pell resseca, de color de terra sense aigua. Sembles de secà, li deia sempre l'Esteve. Una mica carregada d'espatlles i uns ulls que, vistos de prop, semblaven de filaberquí i, de lluny, desapareixien sota unes celles massa espesses. Sota els ulls, una bossa lívida i unes arrugues fosques. Els Miralpeix, deia l'Esteve, sembleu gent de mala vida, feu ulleres com si haguéssiu viscut molt. Prou que ella s'hi posava pòlvors de color de rosa per a dissimular la foscor d'aquestes bosses, però no hi havia res a fer: tornaven a aflorar així que passava el dia. Us marciu abans d'hora, continuava l'Esteve. El nas no acabava del tot en forma de ganxo però, en canvi, hi tenia tendència i les seves galtes eren unes galtes tibades, com si anessin a arreplegar-se vora les orelles. El més bonic de la Patrícia eren les mans, «tothom me les enveja», fines, llargues, blanques d'una blancor gens carnosa, que no tenia res a veure amb la pell de la cara, tan colrada. Les teves mans són meravelloses, li deia l'Esteve quan passava una temporada que no la volia fer gruar, «sovint les mans són unes extremitats articulades amb valor funcional: serveixen per a agafar objectes, per a gratar-se, per a cordar-se, per a assenyalar o per acariciar. Si t'adones que una persona té mans és que les té boniques. I per això tothom, a tu, et mira les mans». L'Esteve Miràngels dedicà a la Patrícia un sonet noucentista que començava:

La meva vida i el meu cos
les teves mans han buscat
com un vaixell ancorat...

I quan tenia diners li regalà dos o tres anells, l'un amb un brillant com un cigró.

Les mans de la Patrícia eren malencòniques, de vegades una mica absents, «mans de frígida», deia en Lluís, modestes. Eren unes mans una mica llençades, «hagués de tocar tant lleixiu com jo, veuríem com les tindria, d'arrugades», deia l'Encarna. Eren unes mans que acaronaven els fills dels altres, mans de dona eixorca, que acariciaven les flors les nits de primavera i amb el dit repassaven les fulles dels plàtans en caure a la tardor, mans que cercaven un punt dins de l'horitzó, que clenxinaven els cabells prematurament blancs de la Judit, que els allisaven amb tendresa, que tancaren les seves parpelles quan se li escapà el darrer alè de vida, mans que repassaven els misteris de dolor, que es senyaven, molles d'aigua beneita, que s'estrenyien l'una a l'altra les nits fosques de bombardeig, mans que repartien caramels per als nens pobres, que descordaven amb paciència els gafets de la cotilla quan era tan grassa i que s'omplien de crema després del bany, ara que era tan prima. Unes mans que vibraren de melangia i de sentiment, quan esbocinaren amb el martell la boca de l'amoret de l'estany, una nit càlida que li semblava que es tornava boja... El seu fou un sentiment tènue que morí dins del vent, així el so d'un corn de caça, i les seves mans s'obriren com una verge a punt de ser desclosa i es tancaren com un agonitzant que ha acceptat la mort. Però l'amoret ja no somreia: ja no tenia boca. Ara, la Patrícia duia les ungles llargues i cuidades, pintades de color de caoba, com els rínxols del seu cabell, i eren enginyoses quan feien solitaris i destres en destapar ampolles de vi. L'amoret havia desaparegut, i també el jardí que li duia tanta tristesa. A la nit, aquestes mans resseguien les lletres brodades dels seus llençols i pretenien, al matí, caçar les volves de pols que

s'esquitllaven per les ballestes dels porticons, les volves de pols que entraven a la seva cambra en forma de raigs de sol. Les mans de la Patrícia, deia la Sílvia, no semblen d'ella, semblen les mans d'una artista.

Ara, la Patrícia diu que beu per empassar-se les penes. Ella sap que no és pecat: Jesús va canviar l'aigua per vi a les noces de Canà, Jesús parla sovint de la vinya i dels vinyaters, Jesús va fer que el vi del Sant Sopar fos la seva sang. La Patrícia ho havia llegit a l'Evangeli: «Ningú no posa en un vestit vell un pedaç de roba sense batanar, car s'enduria part del vestit i es faria un esquinç pitjor. Ni posen vi nou en bots vells; altrament, es rebentarien els bots, el vi es vessaria i els bots es farien malbé; sinó que tiren vi nou en bots nous, i totes dues coses es conserven», Jesucrist posava vi a les ferides i no feia dejunar. Els qui conviuen amb Jesucrist no han d'estar tristos. Abans ella n'estava molt, de trista, però ara veu que no, que les penes es fonen amb el vi. Ella vol espantar els mals, els mals són com corbs que la fiblen, els corbs la volten dia i nit. Abans només bevia Aromes de Montserrat però li agrada el vi, el vi càlid de Jumilla que li encén les galtes i li omple la gargamella. Quan beu, els corbs se'n van i no tornen. Però és el cas que la Patrícia beu per estar alegre i no li ve l'alegria sinó que li entra una tristesa molt grossa, tan grossa com la fosca plena de corbs que la sotgen. I ella no vol plorar. No sap ben bé per què, però vénen a fer-li visita els seus morts, els morts de la seva vida, seuen a la vora i fan tertúlia amb ella, ve la Paquita, que riu amb la cara de pa de ral, ve la Judit, amb els ulls que hi són i no hi són, ve la Kati, que la mira sorneguera, amb les celles depilades i els seus conjunts de punt, ve la Mundeta Jover, amb la llarga cabellera estesa com si fossin dues ales d'un ocellot i les mans com raigs de lluna, ve l'Esteve, que ni la mira... I tots parlen alhora, sent la remor de les seves veus que van i vénen, com si fos ella la que anés i tornés de la cambra, les veus de vegades semblen un eco i de vegades les té a cau d'orella, la Kati, Patrícia, ets viva i ja fas malves, la Mundeta, vine amb mi, Patrícia, ja no paga la pena de patir, l'Esteve, Patrícia, tu que parles el català oriental, ressò rima amb cançó...?

... poeta, Poeta amb majúscula, es feia dir l'Esteve i, quan més gana passaven, l'Esteve seia a taula entre el Casas i el Nonell autèntics, amb les estovalles brodades a mà i de punta de coixí, els coberts de plata —si no els tenia empenyorats— i la vaixella de Llemotges. La Patrícia li preguntava, què vols per sopar, i ell deia, el Poeta vol faisà, *huîtres vertes de Marennes*, *dessert assorti* i Bordeus de la collita de 1891, i la Patrícia deia a la minyona, faci una truita d'un ou. La minyona, si no se'n cansava i buscava una casa millor, servia la taula amb guants i còfia, amb l'uniforme negre i el coll i els punys amb una punteta blanca i un davantal blanc i fi. La Patrícia, moltes nits, no sopava —encara que això li anava bé, així s'aprimava— i la minyona, perquè no se n'anés, menjava una truita de dos ous. L'Esteve li deia, tu, pubilla, ets una pagesa, però jo, que estic emparentat amb comtes i marquesos, no, no puc viure amb aquesta misèria... Morts de gana perquè el seu pare, l'hereu de can Casamitjana, una de les cases més bones de Gualba, havia desheretat tots tres fills, «la desgràcia d'una casa tan bona, quina au de mal averany hi entrà?», deien les velles en corrandes, «una filla puta, l'altra casada amb un trinxeraire que se les dóna de senyor i el noi, l'hereu, perdut per aquests mons de déu sense ocupar-se de la hisenda».

I era veritat: la hisenda dels Casamitjana era de les millors de Gualba. Tenien terres que arribaven fins al peu del Montseny. El besavi de la Patrícia havia estat condecorat amb la creu d'Isabel II perquè havia combatut contra els carlins. Va

morir al davant mateix de la masia —encara hi ha el record de la taca de sang, una rugositat negra i encerclada amb una aurèola daurada que encarregà el vell Casamitjana a un imatger de Barcelona en record de l'heroi familiar. Durant molt de temps la medalla era dins de la vitrina de la sala del piano, damunt d'un coixinet de vellut color escarlata. Però, a més, els de can Casamitjana tenien altres dos herois de la guerra contra el Francès: conten que són parents de mossèn Joan Salarich, «il·lustre poeta i coratjós patrici, afusellat pels aguerrits exèrcits de Napoleó», i una santa, la *madre* Carrió. Bé, encara no era santa però deien que el Papa la consagraria aviat. La *madre* Carrió era una religiosa i heroïna a la guerra contra el Francès. Diuen que durant el setge de Saragossa, «la *madre* Carrió excel·lí per la seva abnegació i heroisme; atengué amb extraordinària cura els nombrosos ferits i anà amb algunes religioses als llocs de més perill per tal d'exercir-hi la seva caritativa missió. En un dels atacs, l'hospital fou incendiat i, després d'extraordinaris esforços, encoratjades per la superiora —que era la *madre* Carrió—, les monges aconseguiren de salvar alguns dels malalts (la crònica no recollí que algunes d'aquelles indefenses criatures foren cruelment violades i d'altres desaparegueren deixant la incertesa de llur destí). A les tragèdies de la guerra s'ajuntaren les de la fam i moriren alguns dels malalts socorreguts i nou monges. Només en quedaven tres de les vint-i-una que començaren». Enmig d'unes circumstàncies tan crítiques, la *madre* Carrió i les dues monges que quedaven travessaren el foc enemic fins arribar al lloc on el general Lannes (el general que havia estat ajudant de tintorer i que féu costat a Napoleó durant el 18 Brumari) assetjava Saragossa, i aconseguí (no sabem encara de quina manera) de fer entrar els recursos que els calia. La *madre* Carrió va adquirir un ascendent tan gran en el cabdill que des d'aleshores va salvar més d'una vegada els patriotes distingits que queien en poder de l'enemic.

Tenint una nissaga així com a rerefons, era natural que el vell Miralpeix de cal Casamitjana mirés de gairell el nouvingut, aquella mena d'hereu escampa que cantava, amb aires de noble arruïnat, grandeses que no es veien per enlloc. El vell Miralpeix el definí amb una sola frase: «És un gandul». «Amb què compta», preguntava a la Patrícia, «que no veus que es vol casar amb tu per la fortuna?». El seu pare l'amenaçà que si es casava amb l'Esteve no tindria ni un duro, res, ni aixovar, ni la cristalleria amb les copes que sonaven com una nota musical si les colpejaves amb el dit, res. Però la Patrícia s'hi casà, s'hi casà i va tenir els enagos de l'àvia, les mantellines de blonda de la mare, la camisa de núvia de la besàvia, l'àvia i la mare, les bates de setí, el *kimono* japonès tot brodat amb fil de plata, els jocs de taula adamascats, els jocs de fil, una grossa de mocadors de butxaca, la roba interior de seda, els mantons de Manila de les ties, la bata de gasa amb un fris de marabú al voltant de color lila, en fi..., tot el que havia de tenir una pubilla d'una casa tan bona com era cal Casamitjana. La Patrícia també va voler un cobrellit de setí estampat amb unes enormes flors blaves que havia vist en una revista de París. La Patrícia es casà enamorada de l'Esteve, ningú no ho pot negar, parlava tan bé, amb aquelles os obertes i el «poc que te crec» que a ella li semblava, dit ben de pressa, com el ritme d'un tren en marxa... L'Esteve, a més, escrivia versos i li feia petons al lòbul de l'orella. Els petons li provocaven una escalforeta que li pujava per les cames fins arribar al capdamunt...

... totes les desgràcies vingueren, diria la Patrícia, quan l'Esteve s'entossudí a viure a Barcelona. En Joan, el seu germà, se n'anà un bon dia sense deixar petja i ella es convertí en la pubilla de cal Casamitjana. «Fèiem uns àpats, a casa...,

deixàvem les portes del jardí obertes i la masia s'omplia de gent. Venien els captaires de la rodalia i menjàvem capons i galls dindis i el vi rajava a dojo. Una vegada, s'hi esquitllà un foraster perquè creia que allò era un hostal. Nosaltres, els de casa, érem poderosos i no hi fèiem esment. Allò era un debat de festes i d'alegria...». En contar-ho, ningú no sabia si la Patrícia mentia. Però la Patrícia, que estimava els camps acabats de segar i xops de sol i els boscos humits i foscos d'arbres centenaris, i el passeig de xiprers de la masia, i els pollancres que besaven la riera de Gualba, no havia estat educada ni per al camp ni per a la ciutat. Al camp, s'hi esllanguia. A la ciutat la trobaven pagesa. Només sabia cuinar, tocar la *Marxa Turca* i fer puntes de coixí. Era grossa i lletja —tan grossa, que li calien dues cadires per a poder seure. Al saló del piano, n'hi posaren dues d'isabelines ben juntes i no les van treure mai més. Un bon dia, arribà a Gualba l'Horaci Mir amb un home alt i gras, de rostre sanguini i cabellera bruna. Semblava un personatge tret del Pickwick: vestia com un senyor, amb una armilla que se li obria per sota a causa de la seva panxa descomunal. Duia bastó i barret de palla i anava vestit de blanc. Era un poeta, amic de l'Horaci Mir, que també era poeta i s'havia promès amb una de les noies més pobres de Gualba però íntima amiga de la Patrícia. El poeta es deia Esteve Miràngels, de família arruïnada per la fil·loxera, empordanès per part de mare i entrampat pel joc. L'Esteve preguntà a l'Horaci, qui és la noia més rica de Gualba? I l'Horaci ho preguntà a la seva promesa, qui és la noia més rica de Gualba? La promesa de l'Horaci va dir, la Patrícia Miralpeix, de cal Casamitjana, que té un germà baliga-balaga i el seu pare l'ha desheretat.

... es casaren, doncs, i les bodes foren fastuoses. Hi anà mitja comarca, diuen, i l'altra mitja es morí d'enveja. L'Esteve dedicà un llarg poema en hendecasil·labs a la núvia i la núvia es va fondre d'emoció. A la nit, ella es posà la camisa de l'àvia i de la besàvia, i també de la mare. L'havien deixada anar per les costures, car no l'hi cabia: les seves avantpassades eren més primes. Era la camisa de la casa pairal. La Patrícia es despullà en una altra cambra i va aparèixer amb els ulls baixos i la camisa blanca que li arribava fins als peus. Nua per dins i, al baix ventre, ben bé a l'alçada del pubis, un foradet, un forat tan petit que amb prou feines si hi passava una branca de cirerer. L'Esteve, primer, es va quedar perplex, després s'enfurismà i per fi es clavà a riure. Vinga riure amb unes rialles fortes i grasses. Aquelles rialles l'agullonaren durant molt de temps. Mentre reia, l'Esteve li esquinçava la camisa, li premia les espatlles i la llançava damunt del llit. Ella serrava les cames i s'arrapava amb les seves mans, tan blanques i tan belles, als llençols brodats a mà. Però ell ja era al damunt, amb el colze li estrenyia la gola i amb el genoll, clavat al pubis, feia per obrir-li les cames. La pressió durà un instant, a ella li semblà una eternitat, i per fi cedí, la cama d'ell ja lliscava entre les seves i notà una cosa dura contra l'entreuix. La boca de l'Esteve la mossegava pertot arreu i li deia, pubilla, pubilleta, et faré tota meva, ella tancava els ulls i potser pregava. Rodolaren entre els llençols rebregats, els llençols de fil de l'àvia i la besàvia, i el cobrellit de setí estampat amb flors blaves relliscà. La Patrícia tenia la cara esbarrellada i deixava fer. El llit, altíssim, trontollava i semblava que d'un moment a l'altre les molles s'esbotzarien i tots dos caurien a terra. El cobrellit de setí estampat amb flors blaves s'entortolligà entre les cames d'ella mentre notava un líquid tebi que s'encastava al baix ventre.

El pare de la Patrícia era molt gasiu i només havia estat generós amb les minyones —escampà fills per Gualba i Sant Celoni i les antigues amants duïen arracades amb una perla cultivada com a record d'intimitats passatgeres. Com és natural, el sogre i el gendre no s'entenien. Discutien de tot i les coses s'embolicaren quan va arribar el moment de la política, amb la caiguda d'en Primo de Rivera. L'Esteve era catalanista i el pare de la Patrícia no ho era, bé, ell deia que el treball era la font de riquesa principal i que no li agradaven els ganduls —això anava per l'Esteve, que vagarejava per la masia sense fer brot. Només en una cosa estigueren els dos d'acord, que la llei de contractes de conreu, que afavoria el pagès sense recursos, havia estat idea de quatre eixelebrats. El pare de la Patrícia era de l'Institut de Sant Isidre i envià diners per a la campanya a Madrid contra aquesta nova llei. L'Esteve i la Patrícia havien viscut llargues temporades a la casa que la mare de l'Esteve li havia deixat com a herència, a la Gran Via entre Bruc i Girona. Dos anys abans d'esclatar la guerra, s'hi instal·laren definitivament car el vell Miralpeix, en veure que no els venien fills, acabà per desheretar la filla. Deixà la fortuna, cases i terres, a l'hospital de Sant Pau i a les *Hermanitas de los Pobres*. Quan va veure que la mort s'acostava, l'hereu de cal Casamitjana va tenir un atac de penediment i va modificar una mica les darreres voluntats: deixava la casa de Gualba per als dos fills grans, la Patrícia i en Joan, i a la Paquita, la petita, uns boscos del Turó de l'Home. El vell Miralpeix tenia una comuna per a ell sol —sempre duia la clau al damunt— i, quan es morí —diuen que va tenir una mort espantosa: durant tres dies i tres nits va nedar en merda i ningú, ni les minyones ni les parentes, no el van voler netejar—, l'Esteve clavà al davant de la porta de la comuna un rètol que deia «Cal Sapastre». La masia de Gualba, sense els boscos i els camps, s'anà esbaldregant a poc a poc, s'esllavissaren els marges de l'hort, les pintures de les parets es desferen, les plantes s'assecaren i els xiprers es quedaren somalis. Només hi quedà un vell masover que cuidava el bestiar. L'Esteve Miràngels, ja vell, va vendre la part de la Patrícia al seu cunyat, en Joan Miralpeix. Aquest la hi comprà, no volia que una germana seva es morís de gana.

L'Esteve havia anat eixugant les rendes escadusseres que li restaven. Les vinyes que tenia per part de pare, els camps de blat «curulls d'espigues daurades», com deia en un dels seus versos, la casa de Begur... Acabada la guerra, anava cada dia a l'Ateneu i seia a la vora de l'estany, entre les tortugues i els gats, i hi feia tertúlies amb els darrers vestigis d'un món que desapareixia. Escrivia poemes —amb problemes entre les vocals obertes i les tancades— que algun músic atrotinat i mort de gana convertia en sardanes. A la casa de la Gran Via, l'Esteve havia fet perquè el temps no hi passés: estimava els seus quadres autèntics, les edicions de bibliòfil que tenia en una vitrina, a la biblioteca, els gerros de Sèvres i les cortines de vellut. La Patrícia i ell no menjaven gaire però tenien una cambrera que obria la porta amb còfia i davantal de randes. Quan li devien molts mesos, la Patrícia empenyorava una part dels seus coberts de plata. La Judit els enviava de tant en tant bistecs i verdura, i també la Mundeta Ventura, que no havia oblidat els sacs de patates que la Patrícia li enviava des de Gualba durant la guerra.

L'Esteve no va voler treballar mai «perquè a ell no l'havia manat mai ningú» i aviat la Patrícia va conèixer tots els funcionaris de la casa d'empenyorament. Pignorà la coberteria i la cristalleria, la de les copes que sonaven com una nota

musical si les colpejaves amb el dit, els anells que li havia regalat l'Esteve i el collaret de robins de la seva mare. Queien les llàgrimes de l'aranya del menjador, el rellotge del besavi s'espantava, la caixa de núvia era rosegada pels corcs, les cortines de vellut s'esllenegaven, la taula de caoba ballava, la vaixel·la s'esdernegava, les figures modernistes eren plenes d'esvorells i la Patrícia s'havia aixecat moltes nits en sentir un rosec molt suau: eren els ratolins que rosegaven el setí de les cadires imperi. I feina va tenir perquè l'Esteve, ple de xacres i a punt de morir, deixés que la Patrícia empenyores el Casas i el Nonell. Les pintures ja no tornaren mai més a la casa de la Gran Via i l'Esteve Miràngels, poeta noucentista, va morir amb la pena a dins. Durant la guerra, l'Esteve va salvar la pell gràcies a la Kati, «que s'havia tornat roja com els raves d'ençà que esclatà la cosa», perquè el masover de Gualba li buscava les pessigolles. Diuen que el març de 1936, potser per a celebrar la mort del vell Miralpeix, l'Esteve va fer una festa a la masia. Va mentir als amics i els va dir que la seva dona ho havia heretat tot, les terres i els boscos, i els va convidar a un gran àpat. Per a demostrar com era de ric, l'Esteve va obligar el masover que es vestís amb lliurea i guants, li manà que servís el menjar en safates de plata i en acabat, ben bufa, disfressà l'home amb una camisa de núvia mig esquincada i amb un foradet al mig. Els seus amics llagrimaven de tant riure. El masover no ho oblidà i pel 1937, juntament amb el comitè de milícies de Sant Celoni, empresonà l'Esteve Miràngels. La Kati, amiga de la Patrícia, féu servir les seves influències a prop de la conselleria de Justícia de la Generalitat i tot va quedar com una broma. Però el 1938, quan la Patrícia i el seu home anaren a refugiar-se a Gualba per por dels bombardeigs, a casa d'una tia perquè la masia havia estat confiscada, el masover obligà l'Esteve a vestir-se de criat i a servir-lo a taula sota les riotes dels companys milicians. I l'Esteve, això, tampoc no ho oblidà. El 1939, quan els nacionals entraren a Barcelona, l'Esteve, sang de senyors, va denunciar el masover. I el masover va morir del tifus el 1943 al camp de concentració de Lleó, on havia estat deportat.

L'Esteve va morir abans que la Judit. Tingué una agonia lenta, i desvariejava tot cridant, traieu-me-la del damunt! Recordava quan la Patrícia era tan grassa i necessitava dues cadires isabelines per a poder seure. L'Esteve s'ho feia tot a sobre, sempre ha estat un brut, el teu home, deia la Sixta, parenta de la Mundeta Jover i que vivia a tocar de la Patrícia. La Patrícia el rentava cada dia i l'Esteve plorava, ja ho veus, pubilla, com m'he de veure, ets una santa, Patrícia, això que fas no m'ho mereixo, i tu, que no ho faries per mi?, preguntava la Patrícia, entenedrida, mentre allisava els llençols amb les seves mans d'àngel. No!!!, cridava l'agonitzant. Va tornar la Sixta i li va dir, quan veuràs que se li afila el nas és que ja està, i la Mundeta, ja saps que li hauràs de taponar tots els forats? Seien, la Mundeta, la Sixta i dues veïnes i xiuxiuejaven entre elles. De tant en tant, el malalt bleixava, cuïta, cuïta, mormolaven les dones, que és la ranera de la mort, s'aixecaven i es col·locaven a frec, silenci, feien, paraven l'orella i escoltaven com panteixava, però aquest tornava a respirar amb certa normalitat, no, encara no, deien les veïnes, seien de nou i continuaven secretejant. A la Patrícia, li va agafar molta por de si l'Esteve es moria de nit i la trobava sola —ara ja no tenien minyona— i féu perquè se l'enduguessin a l'Aliança. Allà el rentaren, el clenxinaren, «me'l posaren com una patena, perfumat i tot», i li ficaren sondes per tot el cos, fins i tot per l'anus, ai, pubilla, que em violen!, cridava el poeta a punt del traspàs. Primer, l'Esteve, fidel als seus principis agnòstics, no volia els sagraments però la Patrícia el va

convèncer —i també la por del no-res— i va combregar. Mossèn Dalla, capellà i poeta patriòtic, li donà l'eucaristia. En tres revistes comarcals sortí una florida necrològica, escrita pel seu amic, el poeta ditiràmbic Horaci Mir. Sembla que dormi, comentà la Sixta tot sospirant. Te l'han deixat molt bé, molt *maco*, va fer la Mundeta, estigues tranquil·la, que no ha patit, afegí la filla de la Mundeta, la dona d'en Joan Claret. La Patrícia anà a l'enterrament vestida de negre de cap a peus i s'embolicà amb el vel negre de la mare, l'àvia i la besàvia. Pregà, tota digna, per l'ànima del difunt i la dona de l'Horaci Mir va dir, que pàl·lida està! Sí, contestà la Sixta, però has observat que no ha vessat ni una llàgrima?, i les dues la miraren de reüll. Quan els homes anaren al cementiri, la Patrícia es retirà, va dir que volia estar sola. Entrà a casa seva, tancà la porta i hi passà la cadena i les baldes. El soroll dels forrellats l'espantà una mica. Al menjador, hi havia silenci i penombra. De tant en tant, una mica de claror il·luminava els objectes. El rellotge del besavi s'estava callat. L'hauré de portar a arreglar, es va dir. Passà el dit per les cortines de vellut, per la fruitera de plata, per les cadires imperi, les que tenien el setí ratat. Obrí la vitrina i agafà una copa de cristall, d'aquelles que feien la nota musical. Anà amb la copa a la cuina i obrí una ampolla de xampany francès, una que guardava l'Esteve per si tenia convidats. Se la va beure tot fent xarrups.

La Patrícia va cridar l'Encarna, no vols beure una mica de vi dolç? L'Encarna es casava a l'endemà i la Patrícia li va dir, vine, que ho celebrarem. No creu, senyoreta, que hauríem de dir a la nena allò del seu papà? Calla, calla. En Lluís m'ha promès que li ho dirà, per què vols que hi hagi més desgràcies? L'Encarna es va treure el davantal i el va penjar darrere de la porta de la cuina. Cada nit, abans d'anar a dormir, bevia un gotet de ratafia amb la senyora Miràngels. Em fa pena, es va dir, ara es quedarà sola. Però l'Encarna també tenia la seva vida, caram, i en Jaume era ben plantat i tenia pis. La vindré a veure sovint, senyoreta. Ca, dona, ja no et recordaràs de mi. L'Encarna es va mirar les mans: s'hi havia estat passant crema durant tota la tarda i encara les tenia aspres i rugoses pel lleixiu i els pòlvors de rentar plats. No begui tant, senyoreta, li farà mal. Això li deia l'Encarna cada nit però com cada nit la Patrícia ja havia engolit dos vasos de Jumilla i anava pel tercer. L'Encarna se serví un got de ratafia. Ja saps, Encarna, que jo tinc el fetge com una roca i l'estómac d'una noia jove, l'Encarna decantà el cap però no va contestar, què li podia dir? *Hermano, bebe*, feia la Patrícia, *que la vida es breve...* L'Encarna pensà que potser li havia d'haver dit a la perruquera que li fes les mans i, ves, demà ja no tindria temps. Demà encara havia de fer dos o tres encàrrecs. Havia d'anar a Pronovias a buscar el vestit, a les onze, li ho havien assegurat, i ella es casava a les sis de la tarda. Les dependents de Pronovias eren unes beneïtes, que no veien el seu cul i el seu pitram? Vinga a provar-li talles de sílfide. I les dones grans que ens casem, què? Es pensen que tothom té la figura com un jonc, aquests de les modes... Li van haver d'eixamplar el vestit, desfer les costures i tornar-lo a cosir. Li van dir que no es notaria, vejam si és veritat. La seva germana, la Rosalia, t'has ben guillat!, a la teva edat i fer-te un vestit com si tinguessis vint anys! T'hauries de fer un vestit jaqueta negra, un vestit sastre, i no aquestes cursileries que no fan per a tu. Semblaràs disfressada i tothom se'n riurà. Però l'Encarna volia un vestit romàntic i s'havia enamorat d'un que era de mussolina, estret per la cintura i ben ample per baix, amb les mànigues bufades i l'escot adornat amb blonda. Era un vestit semblant al que duia la Romy Schneider a *Sisí emperatriz*, li havien dit a Pronovias. Al cap, s'hi posaria la mantellina de blonda —que feia joc amb l'escot— que li havia regalat la senyora Miralpeix. Tota la vida treballant com una burra, remugava, i estalviant perquè ara no em pugui casar com a mi em dongui la gana, i la Patrícia, que s'havia empassat d'un glop el tercer vas, li deia que sí, que feia molt bé, que tothom, si es casava, ho havia de fer com li venia de gust, encara que de vegades més valia quedar-se per a vestir sants, de què m'ha servit a mi, casar-me? No digui aquestes coses, feia l'Encarna, el senyor era molt fi i molt instruït. Sí, molt fi, però passàvem gana. L'Encarna pensava, ja hi som, ara toca plorar. Jo duia mitges de seda, saps, continuava la Patrícia, però plenes de carreres. Vull que siguis la més senyora de totes, i em comprava mitges de gasa i calces de seda que se'm foradaven de seguida i no me'n tornava a comprar. Al barri tothom se'n reia, dels meus sargits. L'Esteve la duia al Liceu, a veure *Madame Butterfly* i *Lohengrin*, i desapareixia a l'entreacte. Prou que veia com una pila de binocles repassava la seva llotja... La Patrícia es clavava a riure, feia un riure baixet, contingut, saps que l'Esteve va prendre la fulana al senyor Claret, el pare de la Sílvia? Què diu ara, feia l'Encarna, que se sabia la història de cor. Sí, es deia Dorita i feia el número del paó, tota embolicada amb plomes. Se les anava traient a poc a poc fins que quedava nua dalt de l'escenari. Mare meva!, s'exclamava l'Encarna. L'Encarna deixava que la

Patrícia parlés, «ara és quan ve el drama». Demà es trobarà malament, senyora Miràngels. Però la Patrícia continuava, la Mundeta vella, que Déu l'hagi perdonada, ho va descobrir tot perquè un dia, durant la guerra, una dona baixa i ordinària es presentà a cals Claret. Parlava com una xava i va dir, sé que el meu Juanitu viu aquí, no m'enganyí, que el vull veure. La Mundeta es quedà d'una peça, i la Patrícia vinga riure mentre s'empassava el quart Jumilla. Era cap al maig del 38, la Mundeta vella havia baixat de Siurana i en Joan ja era a San Sebastià. Sort van tenir que hi hagués la senyora Ventura, Encarna, perquè la Mundeta Ventura, la seva filla, estava prenyada i hauria tingut un esglai si arriba a veure aquella donota. La Mundeta jove havia estat a punt de perdre la criatura, la Sílvia, saps, quan es va pensar que el seu home havia quedat colgat en aquell famós bombardeig del Coliseum. L'Encarna, senyora, que demà no s'aguantarà dreta... Deixa, deixa, que et vull explicar com va ésser que l'Esteve conegués aquella barjaula de la Dorita, doncs, com et deia, la Mundeta vella va pensar, i ara què faig jo, amb aquesta dona a la porta que crida d'aquesta manera i la Mundeta, que arribarà d'un moment a l'altre? Així que la Mundeta vella va decidir que allò era cosa d'homes, va agafar la Dorita i va venir a trobar l'Esteve, que era a l'Ateneu. I així fou, Encarna, com l'Esteve va conèixer la Dorita, «*la rumbera típica y càlida de la República Dominicana*», aquell tomàquet ballava rumbes a la Bohèmia però havia nascut a la Barceloneta. La Mundeta, que hi entenia, em va dir, no sé si per a consolar-me, que la Dorita no arribava ni a la sola de les sabates de la Raquel Meller, que era divina quan cantava allò d'*El Relicario*, a l'Arnau. L'Encarna, vostè vol dir allò que canta la Sarita a *El último cuplé*, no? Sí, va fer la Patrícia, allò d'*El día de San Eugenio*, l'Encarna s'engrescà, el vi dolç li feia pessigolles a l'estómac i li excitava els malucs, i va bramar «*¡¡¡yendo hassia al Pardo le conossí!!!*», i l'Encarna i la Patrícia, totes dues alhora, «*era torero de más tronío, el más castisso de too Madriiit, iba en calesa, pidiendo guerra, y yo al notarlu m'estremesiiii*». L'Encarna movia les mamelles com si fossin els batalls de dues campanes, vinga, cap aquí i ara cap allà, i la Patrícia, les galtes vermelles i les parpelles closes, tremolava tota, «*bajó del cotxa y muy garbosu vino hassia miiii*». Les veus de totes dues s'enlairaven celobert enllà. Entre el soroll de les aixetes obertes, el dring-dring de les forquilles que batien ous, el xiulet d'una olla exprés i el zum-zum d'oli que espetegava, s'enlairaven dos rogalls, «*pisa morena, pisa con garbo, que un relicario, que un relicario, te voy a hacer*». Gotejaven les canonades i se sentia olor de peix fregit i de bròquil bullit. Saps, Encarna, la Dorita era una xava, una bagassa que es pensava que conquistaria el món perquè movia el cul mentre ballava una rumba, tu creus que es conquista el món movent el cul?, i l'Encarna, dona, depèn si el saps remenar o no, és tot un art, això de remenar el cul, no es pensi, com es fa, així?, preguntava la Patrícia mentre decantava cap a l'esquerra tot el cos, calli, calli, senyora Miralpeix, és que jo, si hagués tingut una ploma de paó lluent i un bon vestit de lluentons, i m'hagués embolcallat amb plomes de *mohair*, ai, diumenge filaria si no que no n'és dia. I la Patrícia tornava a seure, no, no era fina, aquella donota, però l'Esteve se'n va enamorar i li va dedicar tot un llibre de poemes. Com que no li agradava el nom de Dorita, el canvià per Teresa, saps, «tot recordant la Teresa de *La Ben Plantada*», deia la dedicatòria. El llibre, se'l va publicar ell mateix a ca un impressor que freqüentava l'Ateneu i que no podia imprimir llibres en català perquè tots els escriptors catalans, els bons, havien fotut el camp... Saps què és el que no va pair mai l'Esteve?, doncs jo

t'ho diré, Encarna: que no tingués gens d'èxit, ell deia, m'han dit que sóc un poeta mediocre, jo, que sóc un geni... L'Encarna féu per aixecar-se, vinga, senyora, que demà tindrà el ventre a can Pistraus, espera, espera, i la Patrícia la feia seure, doncs, com et deia, el llibre que l'Esteve dedicà a la Dorita es deia *Sonets a Teresa*, i encara li vaig haver de dir que ressò no rimava amb remor, saps, perquè es feia un embolic amb això de les vocals tancades i les vocals obertes, però, què saps, tu, si ets andalusa! La Patrícia, vinga riure, espera, espera, Encarna, que acabo la història, i aquella barjaula, la *vedette* del *polissoir*, li deien, va rebre un llibre de sonets. Era una porca.

L'Encarna va tapar l'ampolla de vi, senyora, ja n'hi ha prou, que hem d'anar a dormir.

Per això es casava, l'Encarna, «ja estic tipa d'aguantar les ploradisses d'aquesta vella borratxa. Prou que vaig suportar les rareses del papà de la Natàlia».

La Patrícia es desvetllà a mitjanit amb un mal de cap terrible i un atac de colitis. Amb la mà al ventre va voler córrer cap a la comuna però no va tenir temps: s'embrutà tota. «Hauré de posar una gibelleta sota el llit». Sense fer soroll, no volia que l'Encarna la veiés, anà a buscar la baieta a la cuina i fregà el terra de la cambra. A fora, plovia amb una plugeta menuda, persistent, i el cel era una massa grisa. La Patrícia, doncs, fregà el terra i es canvià de camisa. Obrí l'armari del mirall de lluna i buscà la pila de camises velles i sargides cinquanta mil vegades. En una altra pila, guardava les camises de gasa i seda de quan es va casar: només se les havia posades un parell de vegades. La camisa bruta, la deixà en remull dins del bidet amb una mica de pòlvors, «demà m'aixecaré més d'hora que l'Encarna i l'esbandiré». Es va mirar un moment al mirall del lavabo, «faig mala cara». La Patrícia no es trobava bé, tenia coragre, la llengua com si fos un manyoc de llana i una maça li martellejava el cap. Li vingueren ganes d'anar una altra vegada i ara sí que hi arribà a temps. S'arremangà la camisa i va seure al vàter, un líquid s'escolava cap a baix a borbollades. La pudor s'escampà per la cambra de bany però el ventre ja no era tan tens, s'havia deixat anar, las. «Sembla que tingui la panxa buida». S'eixugà bé, tirà la cadena i es rentà les mans amb el seu sabó especial, que feia olor d'illa, i que guardava dins de la tauleta de nit embolicat amb paper de ceba perquè l'Encarna no l'hi prengués. La llengua se li havia tornat balba, com si tingués la boca plena de serradures. Va caminar, feixuga, cap a la seva cambra. Es posà la mà als ronyons perquè li feien mal, «estic esllomada. No beuré més, ho prometo». L'estampeta de la *madre* Carrió que tenia al costat del llit la va mirar molt enfadada i li va dir, no m'ho crec. Doncs si no s'ho creia, pitjor per a ella, i girà l'estampa de l'inrevés. Sentí la porta del carrer, un cop sec i les baldes que baixaven, «la Natàlia, que torna». Després, el clic d'una portella que s'obria per a tancar-se tot seguit, «es recorda del gas, bona noia».

La Patrícia ja ho sabia, «quan bec, penso massa i el cervell em fa mal». Mentre el vi li davalla per la gola sent una delícia d'escalfor, com si tingués a la boca totes les llepolies del món. El cos se li reviscola i sent la sang que flueix pertot arreu. «Tot em fa pampallugues» i l'alegria li enterboleix el cap, «tot és de color de boira, aleshores, i sóc tan feliç que em vénen ganes de plorar». La Patrícia ja sap que sempre explica la mateixa història a l'Encarna, les fulanes de l'Esteve, les mitges de gasa i amb carreres, els enagos sargits, «tant me fa, a mi, que se sàpiga tot això. Ja em poden dir cul d'olla», deia, mentre s'empassava les llàgrimes entre glop i glop de vi. Però ara, a la nit, quan s'infiltraven els raigs de llum per les ballestes dels porticons, quan les ombres dels fanals damnaven la seva cambra, «és la mort, que s'acosta», i sentia els motors intermitents dels cotxes i autobusos que creuaven la Gran Via, era quan la Patrícia es posava trista de debò. I s'hi posava perquè li venia al cap el seu secret. Allò que no havia explicat mai a ningú. Pensava en en Gonçal.

En Gonçal Rodés també era poeta, com l'Esteve. Tenia els ulls de mel, i un somriure que s'estenia per tot el rostre. Les galtes primes i un pèl xuclades i un ble de cabells rossos que li queien damunt del front. De tant en tant, els ulls d'en Gonçal semblava que morissin d'astorament i escoltava amb angúnia les bretolades de l'Esteve. En Gonçal era delicat amb la Patrícia i tots dos havien deixat morir les hores a la galeria, embolcallats per les ombres de la nit, mentre esperaven l'Esteve. Parlaven: en Gonçal era de la Cerdanya i vivia enamorat del seu Cadí, mai no té el

mateix color, explicava a la Patrícia, als capvespres d'estiu és com el coure roent, a la nit com el plomatge d'un falcó, al matí és glauc, al migdia color herba. A l'hivern també canvia, és blanc encès i burell, cendra de celistia... La Patrícia tancava els ulls i pensava en els seus camps acabats de segar i en el boscatge tenebrós que davallava del Turó de l'Home, en les alzines i els roures que voltaven la masia de Gualba, i en les nits de tempesta, que feien un cel tan negre i tan lluent. En Gonçal, de tant en tant, li llegia un poema i ella el trobava bell, encara que molts no els entenia perquè eren complicats. Són poemes simbolistes, li deia en Gonçal, i ella, tota flonja, deia que sí. En Gonçal no cridava mai, com cridava l'Esteve, i deia «dispensi», «em permet», en Gonçal era un home diferent, delicat com un núvol. La Patrícia pensava, no és un home com el meu pare, no es un home com l'Esteve. Sempre demanava si podia esperar l'Esteve al rebedor però la Patrícia el feia passar a la tribuna i, mentre ella feia ganxet, ell enraonava. Baixaven al jardí i se sentia el crec-crec de les pedretes en ésser trepitjades. En Gonçal acariciava l'heura color d'aram, agafava una llimona i l'olorava. Després se la passava per la cara. «Aroma de tardor», deia, «aquesta és l'aroma de Barcelona». De tant en tant, entraven al saló del piano i la Patrícia posava la gramola. Sentien Mozart i en Gonçal semblava com si se n'anés. Ella no feia remor i respectava el seu silenci. La Patrícia veia que l'Esteve només sabia ésser amable amb en Gonçal, el convidava a dinar i feia treure la cristalleria i els coberts de plata. «El vol impressionar». L'Esteve mirava en Gonçal com si en Gonçal fos un infant i, quan sortien junts a la nit, l'Esteve sempre feia un petó a la Patrícia.

Vol que l'ajudi, senyora Miràngels? Això és el que li deia en Gonçal quan la trobava ajupida al jardí retallant els rosers. Hi havia un parell de rosers que donaven roses tot l'any, unes roses vermelles com la sang, menudetes. A en Gonçal, li agradava de passejar pel jardí dels Miràngels i hi feia voltes i més voltes, tot mirant els patis de l'Eixample amb els seus ulls d'astorament. Tot això havien de ser jardins com el seu, Patrícia. Veu? A cada cantonada, hi havia d'haver una entrada des del carrer i, enmig, arbres i més arbres. Jardins per a tothom. Les cases, no havien de ser tan altes, només de dues plantes —després ho ampliaren a quatre—, i res de fàbriques i magatzems. Però ho han espatllat i el seu jardí, Patrícia, és com una flor enmig del desert. Aquesta ciutat no estima la vida, deia en Gonçal. Era aleshores quan, d'una manera molt poc precisa, la Patrícia pensava que les coses havien estat esbarriades. Qui les esbarriava, pensava, sinó la maldat dels homes? Altres vegades, en Gonçal Rodés respirava fondo, no sent com ens arriba la brisa del mar?, i la Patrícia també respirava fondo, però la seva alenada no recollia la brisa del mar sinó olor de menta. És fàcil de veure, deia aleshores en Gonçal, miri el moviment de les fulles, la Patrícia mirava les fulles del llimoner, no veu com es bressolen dins de la fosca? La Patrícia veia com les fulles del llimoner es bressolaven dins de la fosca i la quietud. Un capvespre, en Gonçal la besà i després esguardaren les seves ombres dins de l'aigua. La Patrícia encara tenia els llavis humits quan ell li va dir, no veu com l'amoret somriu? I la Patrícia va mirar l'amoret: sí, l'amoret tenia la boca entreoberta.

Algunes nits, en Gonçal i l'Esteve jugaven a escacs i ella seia a prop d'ells: brodava estovalles i feia ganxet per a les filles dels altres. De tant en tant, badallava. L'Esteve i en Gonçal discutien sovint de política i d'art. Com costa de convertir una imatge en paraules, deia en Gonçal, i la Patrícia veia que, en dir-ho, a en Gonçal les orelles se li tornaven vermelles com la magrana. Més difícil és dominar les idees,

estimat Gonçal, feia l'Esteve. Tens una idea que et persegueix, que t'obsessiona, la vols traduir en un sonet, donar-li coherència..., i força, apuntava en Gonçal. Això, força, i et surt una pellerina al capdavall. Quines idees?, preguntava en Gonçal. No ho sé..., o, més ben dit, sí que ho sé: hi ha dues idees bàsiques i els homes girem al seu voltant com els animals entorn d'una sínia, em refereixo al sexe i la mort. Te n'has deixat una, deia en Gonçal. Quina? T'has deixat el poder. L'Esteve rumiava, el poder, tens raó, el poder domina el sexe i té por de la mort. Però, el poder, només el desitja una part reduïda de la humanitat i aquests creuen que controlen la mort. Això, feia l'Esteve, pretenen la immortalitat... La Patrícia els esguardava i sentia a penes el xiuxiueig de les seves converses, serenitat, es deia, serenitat, això és el que en Gonçal dóna a l'Esteve. Ella no demanava més, sinó que es repetissin aquelles vetllades d'horabaixa, quan el jardí i l'amoret que somreia amb la boca entreoberta del seu secret quedaven engolits dins la nit i el rellotge del besavi deixava anar el seu tic-tac com la remor del cor.

Però un dia, sense saber ni com va ni com ve, va venir la guerra i en Gonçal digué que se n'hi anava voluntari. L'Esteve gairebé plorava, i tan criatura com és!, deia, per què ha d'anar al front? L'Esteve es convertí en un feix de nervis i només es va calmar una mica quan, al cap de tres anys, conegué la Dorita. En Gonçal tornà al cap de cinc anys —havia estat empresonat— i l'Esteve va tenir una alegria tan grossa, en saber-ho, que va pessigar el cul de la Patrícia. Ui, li va dir, com t'has aprimat! I és que la Patrícia, entre la guerra i tot plegat, s'havia quedat molt magra.

L'Esteve va anar a buscar en Gonçal a l'Ateneu i el portà a dinar a casa seva. Però en Gonçal ja no era en Gonçal d'abans. Els ulls d'astorament s'havien capgirat. La barbeta se li havia afilat i tenia les galtes més xuclades. El ble de cabell ja no li queia damunt del front, li havien pelat el cap a zero i ara li creixia com si fos un raspall. Ja no admirava el jardí de la Patrícia, ni l'estany, ni l'amoret que va somriure en veure com es besaven, ni escoltava la brisa del mar quan les fulles del llimoner es movien. L'Esteve i ell discutien sovint per qualsevol ximpleria —sobretot de com havien anat les coses de la guerra— i més d'una vegada en Gonçal se'n va anar de casa els Miràngels amb un cop de porta. Després tornava, i feien les paus, i acabaven la vetllada jugant a escacs. Tot això de la guerra no ha estat més que una immensa bestiesa, deia l'Esteve. Calla, deia en Gonçal, que tu no has estat al front, tu no has vist la mort de prop. Per què te'n vas anar?, feia l'Esteve, aquí t'hauríem amagat. Recorda que me'n vaig anar voluntari... Aquesta guerra no era nostra, Gonçal, deia l'Esteve. Havies de deixar que s'estossinessin entre ells. Però, com pots dir això?, en Gonçal gairebé l'escridassava i la Patrícia, sense adonar-se'n, es posava a fer ganxet més de pressa. Hi tornava a haver baralles i així molts capvespres. Aquestes vetllades, pensava la Patrícia, ja no són com les d'abans de la guerra. El món s'ha regirat. Un bon dia, en Gonçal va desaparèixer i va estar més d'un any sense dir res. L'Esteve l'enyorava i va ésser aleshores quan va escriure els famosos sonets a Dorita-Teresa, la seva Ben Plantada. S'havia tornat agre i, a la Patrícia, la feia gruar per no res.

L'Esteve va arribar una tarda de diumenge molt content, saps una cosa? En Gonçal ha tornat. I li va fer un petó als llavis molt fort, tan fort que gairebé li va fer mal. Ell li va dir, per què no vas al cinema amb la Sixta? Comprenc que els diumenges t'ensopeixin. No tens cap obligació d'estar amb nosaltres mentre juguem a escacs. En Gonçal es pot quedar a sopar i aleshores el veuràs, eh? Tu, la dona més dolça del món..., oi que entens que no tingui ganes de sortir? Com fan

la majoria de matrimonis barcelonins amb la seva cara de sòmines... La Patrícia es posà el vestit color cendra, el canotier amb la cinta negra de vellut i el renard *argenté* al voltant del coll. Com que venia en Gonçal, la Patrícia es posà les mitges de gasa que li havien dut d'Andorra. Aixecà la cama, blanca com un glop de llet i plena de venetes que semblaven petits rius, i s'hi estirà la mitja. Quan la feia lliscar cap amunt sentí com una pessigolleta: un foradet, minúscul, que es convertia en carrera i baixava de pressa cap al peu. Les úniques mitges de gasa que tinc, va pensar, desolada. Però no se les va treure. «Diré a la Sixta si vol anar a l'Orxateria Valenciana a prendre xocolata desfeta». La Sixta també trobava que els diumenges a la tarda eren terribles, sobretot quan el dia moria, car no podia sortir mai amb el seu home d'ençà que aquest es reunia amb els seus amics, els militars que guanyaren la guerra. L'Esteve, pel darrere, encalçà la Patrícia. La va estrènyer per la cintura, fes-me un petó, dona. A la cambra, davant del mirall de lluna, la Patrícia mirà la seva figura. S'havia aprimat molt, era cert, però cada vegada tenia un tipus més barceloní. «Sóc lletja però agradosa». Davant del mirall, l'Esteve la besà a cada galta i de reüll també s'observà, «encara tinc bona pinta». La va acompanyar fins a la porta i, mentre li feia adéu amb la mà, li va cridar: «Dimarts anirem a les Set Portes!».

«Potser no sóc una dona com les altres», la Patrícia caminava agafada de bracet amb la Sixta. Aquesta li havia dit, ja saps que tens una carrera a la mitja? I ella li havia contestat, i què?, hi tinc una carrera però les mitges són de gasa. Ets rara, havia fet la Sixta. Primer van seure una estona, curta, a l'Orxateria Valenciana. Criticaren una mica els vestits de les dones, mira, aquella, s'ha girat l'abric de l'inrevés, deu ser perquè no es vegi tan gastat, i els *topolinos*, que semblen tancs... La moda d'ara és de molt mal gust, féu la Sixta, i tens penes i treballs per a trobar alguna peça fina. És la guerra, això, va dir la Patrícia. «El món s'ha capgirat», sentencià la Sixta, «el meu home ja no és el mateix d'abans». El meu tampoc, afegí la Patrícia. Sort que aquí tenim pau, va concloure la Sixta. S'arribaren al Coliseum, abans de la pel·lícula feien un documental sobre Alemanya. Sortien els *Superhombres*, uns adolescents clàssics i bells, rossos com Parsifals que feien un metre vuitanta, o més, d'ulls blaus i que practicaven l'esport a la vora d'un riu. Tenien la pell tibant, estiraven els seus cossos damunt de la gespa i els raigs de sol els feia ombres. La pell era dura i lluent. Després, venia una altra escena en què sortien els *Infrahombres*, uns presoners russos, espellifats i descalços, que caminaven amb el pas lent cap a un camp de concentració. Eren baixos, malgirbats, lleigs, portaven barbes de dies, arronsaven l'espatlla i semblava que el front els anés a tocar a terra. Quina pena, va fer la Patrícia. Són dolents, tenen la mirada fosca, va dir la Sixta. «La mateixa mirada que en Gonçal», va pensar la Patrícia.

Feien ja les lletres que anunciaven la pel·lícula quan la Patrícia es començà a trobar malament. No sé què tinc, va dir, em fa mal el ventre. Vols que ens n'anem?, preguntà la Sixta. Va aguantar una estona però al capdavant ja no podia més, és que m'ha de venir això, va dir. Li va venir un tragit i s'aixecà a corre-cuita per anar a la comuna del cinema —féu aixecar tota la filera de gent, un vell rondinà— i va treure una mica de bil·lis. Anem a casa, decidí la Sixta. Tenia la cara esbarrellada i encara li vingueren més ganes de perbocar, però res, només treia bilis. Has menjat alguna cosa que t'ha fet mal? No, va dir, és que sempre que espero la mala setmana em trobo malament. Són nervis, això, definí la Sixta. La Patrícia es repenjava al braç de la Sixta quan, per fi, sortiren del cinema. «Hi ha en Gonçal, i l'Esteve em

renyarà», va pensar sense saber ben bé per què ho pensava. Cada vegada anaven més de pressa —no trobaren cap taxi—, travessava els carrers impacient, una mica perquè es trobava malament, una mica perquè hi havia en Gonçal. «Tot un any sense veure'l», la Sixta la seguia i no parava de donar consells sobre herbes medicinals: una bona barreja de camamilla i de marialluïsa, veuràs que bé t'anirà. Li costà molt de convèncer la Sixta, deixa'm, no cal que vinguis. Em ficaré al llit tot seguit, la Sixta insistí, els homes no n'entenen, d'aquestes coses, però la Patrícia, tossuda, que no i que no, i en acabat la Sixta se n'anà tota ofesa. Va pujar l'escala panteixant, els polsos li bategaven fort i tenia boirines davant dels ulls. Sentia una escalfor molt forta a les galtes i es notava suada. Obrí la porta —com li costà de ficar la clau al pany!— i va córrer cap a la galeria, veuré en Gonçal, es deia, tota contenta. El ventre ja no li feia recargolins i el mareig se n'havia anat.

S'estranyà que a la galeria no hi fossin, ni tampoc al menjador, i no s'adonà que els escacs eren col·locats amb simetria damunt del tauler. Mirà al jardí i va veure que l'amoret encara somreia. No gosava cridar —encara li feia basarda que l'Esteve no la renyés—, i els buscà per la saleta del piano, pel saló on tenien el Casas i el Nonell, travessà el passadís, fosc i silenciós, el rebedor, i obrí, plena d'inquietud, el dormitori. Respiraven, en Gonçal i l'Esteve, com «el bressoleig de les fulles de llimoner», sota el cobrellit de setí estampat amb unes enormes flors blaves.

TERCERA PART: CORNS DE CAÇA

Els records semblen corns de caça
el so dels quals mor entre el vent.

APOLLINAIRE. *Corns de caça*,
(versió de Marià Villangómez)

Dimecres al matí, la Natàlia va anar a veure l'Arcadi Segura. Ja li havia telefonat l'Harmonia i l'esperava. En entrar a l'editorial, li passà a frec un noi d'uns vint-i-cinc anys. Qui és aquest noi que sortia del teu despatx?, preguntà a l'Arcadi. Ja l'has clissat? Ets una pantera! Tot just has deixat en Jimmy i ja en busques un altre! A tu t'agraden les criatures, eh? Calla, no diguis bestieses, féu la Natàlia, qui és? Es diu Jordi Soteras, un jove novel·lista, acabat de sortir del forn. Ha publicat alguna novel·la?, no, només un llibre de narracions, bastant fluix, per cert, i ara m'acaba de deixar la seva primera novel·la perquè en fem l'informe. En té una altra, d'escripta, però l'ha portada a la competència. Li han empantanegat els de censura. Massa sexe, li han dit. Vaja!, féu la Natàlia, veig que continuem amb les mateixes obsessions. Doncs, què et creies? L'has llegida? Quina? La de la censura. L'he fullejada, va respondre l'Arcadi. De què tracta? Com és que hi tens tant d'interès?, va demanar l'editor. No ho sé..., aquest noi em recorda algú... Poca cosa et deu recordar, va néixer a Mèxic i ha estudiat la carrera aquí, a Filosofia. El seu pare és un exiliat. La Natàlia va somriure a l'Arcadi, i no em diràs de què tracta la novel·la que tenen a censura? Noia, ets un plom! Tracta del de sempre, de la fugida. La fugida?, féu la Natàlia. Sí, ara és la moda, en literatura. Els nostres joves fugen... Això també passa a Anglaterra, els joves anglesos fugen a Katmandú, o l'Índia... Ui, noia, no piquis tan alt, digué l'Arcadi. Els nostres novel·listes fugen cap a Europa. Algunes vegades ho fan des de casa, amb fullets d'agències de viatges, d'altres, a tot estirar, fan una passejada per Itàlia, Londres o Amsterdam. Alguns han anat a Venècia a passar-hi una quinzena. Així, no fugen, aclarí la Natàlia. No, ells escriuen sobre la fugida. La Natàlia va riure, doncs jo me'n vaig anar sense pensar que després en farien literatura! És que tu ja ets d'una altra època, no et facis il·lusions. L'Arcadi Segura tancà la porta del despatx, que havia quedat entreoberta. Això és com els de la meva generació, saps, dels meus amics, dels qui teníem tretze o quinze anys acabada la guerra, què se n'ha fet? N'hi ha que han fugit del tot, que s'han suïcidat, d'altres que han fugit a base de fer molts diners, que és una forma com una altra d'oblidar. També n'hi ha que se'n van gràcies a l'alcohol —ja saps que jo m'hi compto, entre aquests. La meva generació no va fugir, vull dir que no se'n va anar i, menys encara, no en va fer un mite. Potser perquè va creure que el canvi era cosa de no res i, ja ho veus, esperem, esperem i un de nosaltres ja és avi! Per això tinc amics que s'han suïcidat ara, als cinquanta anys..., què esperàveu, preguntà la Natàlia, que què esperàvem? És que tu no has esperat alguna cosa durant aquests anys? L'Arcadi la convidà a fumar, nosaltres esperàvem que arribaria un moment en què no hauríem de demanar perdó. Et sembla poc? La fugida d'aquests jovenets és aigua fresca i vi calent. No fugen, en realitat. Només busquen. Creuen, innocentment, que l'escapada els donarà allò que no han trobat aquí.

Això també ho va creure la Natàlia i París li semblà lluminós i amable aquell començament d'estiu de 1962, quan va arribar a l'estació d'Austerlitz, una estació bruta, plena de pols i deixalles, la primera estació d'una ciutat hostil però que mai no la va fer sentir avergonyida de res. L'Arcadi Segura li encarregà una sèrie de fotografies per a la col·lecció de butxaca i li va prometre que telefonaria al cap de redacció d'una nova revista que havia de sortir al cap de poques setmanes. Després, la convidà a dinar. Anaren a un restaurant típic, sé que t'agradarà menjar peus de porc, oi que sí?, li va dir. Al restaurant, hi havia molt poca gent i les taules eren

enmig de la penombra. La Natàlia estava contenta, estovalles de quadres vermells!, no t'obren la gana? En Segura va somriure, noia, continues amb el teu hedonisme! La Natàlia, és que, saps, a fora he après a estimar el plaer, m'he educat els sentits... Com van les coses, aquí, preguntà a l'Arcadi. Si fa no fa, tal com les vas deixar. He vist grans cartells que anunciaven fascicles sobre la revolució... I també trobaràs llibres marxistes als quioscs, va aclarir l'Arcadi, però, què hi fa si tot continua igual? Te'n vas anar quan mataren en Grimau, no? Una mica abans, contestà la Natàlia, pel juliol del 1962. I ara han matat en Puig Antich, afegí, l'Harmonia diu que no passa res per culpa dels comunistes. L'Arcadi va riure, no li facis cas, ja saps el tarannà de l'Harmonia, ha lluitat amb el bec i les dents i n'està orgullosa... Ningú de nosaltres no gosa confessar la nostra impotència. Són molts anys i nosaltres ens fem vells. No ha canviat res.

La Sílvia li havia preguntat, oi que ens trobes canviats?, i l'Arcadi Segura li havia dit que no havia canviat res. Ella ho trobava canviat però encara no havia tingut temps de precisar-ho. Què era?, el llenguatge, els papers, el cinema, els costums? Havia deixat el país dins d'una calma molt gran, feia només tres dies que havia tornat i li semblava que la calma era la mateixa. Havien passat moltes coses a dins, i també a fora i, és clar, ella era una altra. Havia deixat de tenir por. Havia après molt quan, tot refugiant-se als Champs Elysées després d'una càrrega de la CRS, pel maig del 68, en Sergio li havia dit com calia lluitar per a fer el món una mica millor. En Sergio li havia descobert tantes coses! I també el seu cos, aquella nit gèlida, de l'hivern parisenc, quan a la seva *chambre de bonne* li besà per primer cop el sexe. Un corrent elèctric li pinçà l'espina, s'hauria volgut obrir tota i que en Sergio hagués entrat dins d'ella. Va ésser aleshores quan va descobrir que allò no solament no era pecat sinó que era l'inici d'un nou sentit.

En Lluís li havia dit, tu ets una desarmada, no t'adaptaràs, i ella pensà que potser sí, que ho era, però també s'havia enyorat del seu país, però no com s'enyora la gent, sentint un buit a dins, sinó tot el contrari, s'havia enyorat quan era més feliç, s'havia enyorat d'una olor, d'un color, d'un carrer, de la riada de gent que baixava per la Rambla, tot fent petites onades, de les ombres que voltaven Santa Maria del Mar, de les matinades fredes, de les fulles dels plàtans en caure a la tardor. S'havia enyorat, sobretot, dels colors, els recordava durant els dies grocs que passà amb en Sergio... S'havia enyorat de les vetes roges i taronges dels dies que anunciaven vent, de la grisor dels dies de pluja, dels dies melats que avançaven, tot d'una, la primavera. La Natàlia havia acabat per confessar a l'Arcadi que se n'havia anat perquè tenia por. Però no era por del pare, de la seva autoritat —fins aquí, només li faltava un any per a emancipar-se—, sinó que l'Emilio Sandoval li havia ensenyat com rascar amb l'ungla tota la porqueria del seu país i li havia fet por continuar rasant... I ara tornava, deia a tothom que era fotògrafa «i no s'ho creu ningú». La primera cosa que notà de diferent fou el soroll. Barcelona s'havia tornat sorollosa, però no del brogit de qualsevol ciutat, brogit de cotxes i ciutadans, sinó diferent. És clar que els cotxes grinyolaven en frenar, com a tot arreu, i els tubs d'escapament espetegaven, i les motos brunzien amunt i avall, però no era aquesta classe de soroll el que ella sentia com una cosa nova, sinó com si la ciutat xisclés, «xiscla per a no sentir-se». Havien saltat les llambordes de molts carrers, hi havia esvorancs pertot arreu, bastides i xarxes penjaven de les obres a mig fer, les parets mitgeres semblaven peces col·locades per a un decorat, les cantonades s'havien uniformat, Barcelona era un immens cadàver esventrat, «*trabaja pero seguro*», quan se'n va anar, els obrers encara no duïen cascs... Què més trobava de diferent? Sí, hi havia carrers asfaltats, no hi havia tramvies. Les places tenien palmeres geperudes i la pols entrava pertot arreu. No hi havia jardins sinó bancs, i els bars on ella arrossinava el vellut per hores i hores d'estar-s'hi asseguda havien desaparegut. L'Oro del Rhin, per exemple, avui era un banc de façana gelada... L'Oro del Rhin —taules llargues, sofàs de cuir verdós, miralls daurats—: la Natàlia pensà en l'Emilio. Ara farà dotze anys, es trobaven en aquest bar —ell sortia de Lletres i en cinc minuts hi era—, i prenién un cafè per a tota la tarda. Parlaven.

L'Emilio s'hi va acostar a la sortida del cinema, no ens coneixem d'alguna cosa?, ella hi va caure de quatre grapes, em sembla que no... Que estudies a la Universitat? No estudio, jo. Faig ceràmica, estudio anglès i francès, treballo als

matins. L'Emilio la va mirar d'una manera que la Natàlia no s'havia sentit mai mirada, com si els ulls de l'Emilio se li clavessin als pits. No sabia de quin peu sostenir-se. A tu et conec d'alguna cosa... M'agrada el teatre i conec algú del TEU de Dret, és clar, va dir ell, tot fent petar els dits, ja ho sabia, jo, que tu havies de fer teatre. Oh, però només per afecció, no creguis... Començava la sessió, ja, i la Blanca havia arribat. Qui és aquest? No ho sé pas, diu que em coneix... En sortir, la Natàlia mirà una mica per si el veia, però la gent empenyia cap a fora. Tant se val, va pensar.

Ja duia el vestit de romana i el cabell recollit cap endarrere. Sempre vaig escabellada, es va dir. Algú la va acariciar pel darrere, ja et tinc! Eren els ulls riallers de l'Emilio, ets una fura, reina, creies que te m'escaparies? L'Emilio, ves quina casualitat, era el maquillador de l'obra, el director del TEU de Dret era amic seu i li havia dit, per què no em maquilles les noies?, i, és clar, ell per un amic ho feia tot, i això que anava atabalat de feina, em dic Emilio Sandoval, deia sense parar d'enraonar, i tots som roigs aquí, saps? La Natàlia va pensar, té nom de serial, d'heroi de novel·la de ràdio. L'Emilio, que li agradava molt el teatre, havia dit al seu amic, bé, bé, deixaré les cinquanta mil feines urgents que he de fer i et maquillaré les noies, i aquí el tenia, a punt de maquillar-la. La Natàlia no havia piulat mentre ell parlava i obria una maleteta de palla xinesa d'on treia tot de tubs, me'ls ha deixats un amic que és actor professional, saps, un de Madrid que és aquí amb en Tamayo, jo vaig viure molt de temps a Madrid, a tu et maquillaré de vella, perquè ets la vella, no? La Natàlia, que deien que es movia molt bé en escena —però que tenia una veu horrible—, feia la criada vella i rondinaire a *L'olla de Plaute*. L'Emilio s'embrutà els dits amb pasta grisa i començà a resseguir-li la cara, primer el front, amb els polzes hi feia ditades a cada banda, què fas, en acabat?, i després des de la banda superior del nas cap avall, fins a les comissures dels llavis on donava relleus als plecs que sortien dels narius, passà el director de l'obra, eh, tu, no t'hi entretenguis gaire que començarem aviat!, després, des de la part superior del llavi, tot resseguint la boca, fins a la punta de la barbeta, tens el clot de la bellesa, sortirem plegats?, s'havia empastifat de crema marró i li maquillava el coll, quin coll més bonic que tens..., coll de cigne, amb les puntes dels dits anava de la part externa de les celles fins a les parpelles, tanca els ulls, compte, que et puc embrutar la nineta, i li maquillava les parpelles, ara els dits repassaven el front fins a les orelles, tornà a passar el director, vinga, no me la facis gaire arrugada!

L'Emilio i la Natàlia van sortir una pila de vegades. Ell l'anava a buscar a l'Institut Francès i, agafats de la mà, passejaven pel barri gòtic. Aquest barri és de les coses més boniques que teniu els barcelonins i, mira, mai no hi ha ningú, deia ell. Sovint s'aturaven en una tasca del carrer de Banys Nous. Hi havia vells jugadors de cartes barrejats amb estudiants que prenien vi i olives damunt d'unes tones que feien de taula. A la Natàlia, li agradava l'olor de la tasca, de sardines fregides i vi emmagatzemat en barrils. T'agrada el xarel·lo, eh?, li deia l'Emilio, i ella sentia les galtes enceses. Generalment demanaven tapes —sardines, xoriço, olives sevillanes— i vi negre amb sifó. L'Emilio li deia que el vi amb sifó era una «beguda popular». Gairebé sempre era ella qui ho pagava. L'Emilio enraonava, li explicava el que havia passat en aquest país des que havien guanyat els franquistes, com desaparegueren molts homes dels pobles andalusos només perquè tenien durícies a les mans, «això canviarà», acabava per concloure l'Emilio, i la Natàlia, poca cosa podia dir, només que el seu pare havia estat roig i ara era una mica catòlic

i força autoritari, és que hi ha molta por, continuava ell. L'Emilio la va portar dues o tres vegades a casa d'uns amics que feien teatre popular pels barris obrers. Era un matrimoni carregat de criatures i de quimeres. La dona, esvelta, anava sempre preocupada perquè el seu home no s'enfonsés en una depressió. «En aquest país», deia el marit, «els genis no hi tenim cabuda». Alguna tarda, quan el matrimoni no hi era, l'Emilio i ella jugaven damunt del llit. Ell es posava damunt d'ella i li descordava la brusa, li buscava el mugró i el premia com si fos un timbre. Després, una mà baixava —amb els dits de l'altra li resseguia el coll i la Natàlia, sense saber per què, creia que encara l'estava maquillant—, i es ficava per dins les faldilles. Sentia un clic!, i ja tenia la gometa del portalligues dret deixat anar, un altre clic!, i el portalligues esquerre. Tan eròtiques que són les lligacames, feia ell mentre la mà prosseguia l'exploració per entre les cuixes, ara anava cap al darrere i dos clics més que alliberaven el portalligues de les mitges. La mà de l'Emilio s'aventurava dins de les calces i li acariciava el pubis, t'he de desvetllar el clítoris, menuda, ella sentia una roentor molt forta a les orelles, el cor li batejava com si anés a esclatar. Però mai no acabaven de despullar-se i el joc sempre s'estroncava, o be perquè se sentia soroll de claus al pany o bé perquè ella es contreia i tancava les cames amb molta força. Tens molta por, nena.

L'Emilio també va portar la Natàlia a la Universitat diverses vegades i li assenyalava els amics: aquest és falangista d'esquerres, aquell és *xino*. Què vol dir *xino*?, feia ella. *Xino* vol dir comunista. Amb l'Emilio, la Natàlia va veure molt de teatre als barris obrers. La gent aplaudia a desdir. Això és el poble, no veus que és ric? Ella deia que sí, però sentia l'olor de fusta suada, olor dels pobres, pensava. L'Emilio sempre anava atrafegat, vaig de bòlit, deia, amb tantes reunions. Un dia va dir a la Natàlia que era comunista. Quan l'Emilio va dir, «sóc comunista», la Natàlia va pensar que potser havia anat massa lluny, tens por, nena? No és que tingues por però li feia un efecte estrany, una morbositat a l'estómac, això d'anar amb un comunista. Com que era andalús, l'Emilio no deia «sóc comunista» sinó «*soy un comunista, un rojo, ¿sabes?*». Els roigs eren dolents, deia la tia Patrícia, mataven capellans i cremaven esglésies. Els roigs s'equivocaven en tot, opinava el seu pare, que no en volia ni sentir parlar. Si hagués anat a la Universitat, deia a l'Emilio, potser ara entendria més les coses. Potser, feia l'Emilio. Ella veia que l'Emilio era molt diferent dels seus amics, però l'atreia. D'una manera animal, qui sap, però l'atreia i cada vegada la roentor que sentia a les orelles era més forta i cada vegada sentia més necessitat que hi tornés, que juguessin damunt del llit del matrimoni amic. Ella arribà fins i tot a guiar-li la mà cap a la vulva, acabaràs sent una viciosa, li havia dit un dia l'Emilio. Però ella en buscava els dits, i els volia a dins d'ella, i en resseguia la llengua tot fent cercles dins de la boca. La Natàlia començà a faltar a classe i també al treball, una oficina on anava per fer hores. Cada nit arribes més tard, puc saber on vas?, bramava en Joan Miralpeix, però la Natàlia no escoltava el seu pare, es tancava a la cambra i es mirava al mirall. Somreia, si sabés que surto amb un comunista! El papà és un covard, explicava la Natàlia a l'Emilio, només el preocupa fer diners. Li fa por la política. I d'ençà que la mamà s'ha tornat beneïta és un dèspota.

Un dia, l'Emilio li va dir, m'han deixat una casa a Llavaneres, hi podríem passar el cap de setmana. I què els dic, als de casa? Encara tens por!, féu ell. La Natàlia va dir al seu pare que anava a Calella, a ca la Blanca, ni un maleït diumenge et quedés a cuidar la mamà! Ets una egoïsta, cridà en Joan Miralpeix. És que vénen

la Sílvia i en Lluís a cuidar-la? Ells són casats, tenen en Màrius. Vaja, m'hauré de casar per a poder sortir els diumenges.

La casa de Llavaneres era una torreta de pis amb planta baixa, voltada de pins i situada a mig camí entre la platja i el poble. Era primavera i feia una nit molt clara, la lluna s'allargava cap al camí de la platja. Olor de fulles tendres i soroll de pinassa. Van seure una estona a fora. Si paraven l'orella, els arribava la remor de les onades. L'Emilio la va estrènyer fort, nena, això s'acaba, a Astúries hi ha més de seixanta mil obrers en vaga, s'ha estès a Lleó i a Bilbao, la consigna de vaga s'escampa per arreu de la Península. Aconseguirem fer parar la Universitat. L'Emilio havia estat a la presó, a Madrid. No tens por? Estàs molt embolicat... Per què he de tenir por? L'Emilio s'aixecà i anà a dins a buscar l'ampolla de vi. N'omplí dos gots. Saps, jo no tinc por de la presó, ni de les pallisses, em sembla que ho sabria suportar. L'Emilio va beure el got d'una glopada, jo, del que tinc por és de fer-me vell. L'Emilio es quedà una estona rumiant, m'agrada viure, menjar, beure, fer l'amor... L'Emilio mossegà l'orella de la Natàlia i ella l'apartà, no siguis bèstia... A mi, em fa molta por la mort, va dir la Natàlia. M'agradaria no morir-me mai. Doncs jo, el que vull, és no envellir. Si no, faré com en Paul Lafargue. Qui era en Paul Lafargue? L'Emilio va somriure, no saps res, nena. En Lafargue era el gendre d'en Marx i, li agradava tant la vida, que decidí de treure-se-la quan començà a sentir-se xacrós. Era un home valent, féu la Natàlia. I també ho era la seva dona, la Laura, la filla d'en Marx. En fer setanta anys es van injectar àcid cianhídric. Quan va passar això? Abans de la Primera Guerra Mundial, en Lafargue va deixar una carta que venia a dir, si fa no fa: «Sa de cos i d'esperit, em mato abans que la cruel vellesa em tregui un a un els plaers i les joies de l'existència i que em despulli de les meves forces físiques i intel·lectuals...». En Lafargue acabava fent un visca al comunisme i al socialisme internacional. Això passava en una altra època, va dir la Natàlia. L'Emilio va somriure, no veig per què el desig de plaer i el desig de canviar el món han de ser d'una altra època! La Natàlia no va saber què dir.

L'Emilio havia comprat olives en conserva, llonganissa, patates fregides i una mica de pa. Menjaren una estona sense dir res. La lluna s'havia esvanit darrere d'un núvol. L'Emilio era a frec de la Natàlia, sentia el seu alè. Estàs molt embolicat, oi? L'Emilio arronsà les espatlles, «embolicar» és un verb petitburgès, petita. Jo no m'embolico, si de cas són «ells» els qui ens emboliquen. La Natàlia, per dir alguna cosa, creus que tot això canviarà algun dia? L'Emilio arrufà el nas, home!, què et sembla, a tu? Si no ho cregués... Deixà anar una bafarada de vi. Besa'm, va dir ell. Ella s'hi acostà i li féu un petó als llavis, m'encanta que besis tan malament, va dir l'Emilio, ella se n'apartà, els llavis plens de la sal de les patates. L'Emilio l'agafà pel canell, vine..., i la besà tot resseguint-li la llengua, la Natàlia notà que la seva llengua era molt humida, llengua de peix de riu, pensà. L'Emilio li descordà els pantalons i li baixà la cremallera. Avui ens despullarem del tot.

Durant aquells dies, la Natàlia somià moltes vegades que era l'heroi d'una escena molt tràgica —ho veia com si fos una pel·lícula, en colors i tot— i després que ella mateixa era l'amant de l'heroi. L'heroi era bell i valent i lluitava contra tot de gent dolenta que s'amuntegava en un cantó. La gent dolenta era lletja i malgirbada, tenia el rostre diabòlic, color vermell encès, les dents grogues com la llimona, i urpes de corb. Després venia un seguit d'escenes molt clares i ella esdevenia l'amant, una dona meravellosa tota envoltada de boires. La gent malvada perseguia l'heroi i aquest s'esquitllava per les clavegueres de la ciutat —la Natàlia sentia el clapoteig de l'aigua bruta que relliscava per les voltes de la claveguera però, en realitat, era una canonada del celobert que xipollejava— i corria, corria vers un túnel fosc, fosc com una bafarada de tenebra. Durant una estona, només se sentia el gotellim de l'aigua i el xop-xop de les petjades de l'heroi. Per fi, l'heroi trobava l'amant, sempre enmig de la boirina, i l'arrecerava dins dels seus braços. L'heroi-Natàlia i l'amant-Natàlia s'endinsaven dins de la foscor. Cada vegada el somni es tornava més i més negre, l'heroi i l'amant s'esvanien dins de les tenebres, unes tenebres que no s'acabaven mai i aleshores no se sentia res, ni el clapoteig de l'aigua ni la fressa de les seves petjades, res de res, només la fosca, que era com la gola de la nit... Tot d'una, un focus il·luminava una part del sostre d'on baixava una enorme aranya. Volia abraçar l'amant-Natàlia que s'havia quedat sola. L'aranya gegant estenia unes enormes potes peludes per tota la cambra. Les potes buscaven l'amant-Natàlia, il·luminada pel focus, per a estrènyer-la i ella no podia desfer-se'n, d'aquesta abraçada. Moltes vegades, la Natàlia s'havia despertat bategant els braços dins del buit. I aleshores algú encenia el llum. Nena, que et tornes boja?, deia l'Encarna.

Era molt difícil fer l'amor a Barcelona. L'Emilio vivia en una residència d'estudiants, la majoria dels seus amics també. Si tinguéssim cotxe..., deia l'Emilio. Però no en tenien i moltes vegades voltaven Barcelona sense saber on anar. Ella, la Natàlia, no volia anar a un *meublé*, el seu no era amor de *meublé*, tens massa prejudicis, li deia l'Emilio, què hi fa? És el mateix estimar-nos en un bosc o en una cambra amb un bidet al costat. Alguna nit, havien anat per un carreró estret a prop de Santa Maria del Mar, entraven en una portalada i l'Emilio li aixecava les faldilles. Era un amor furtiu, fet a corre-cuita, mirant de reüll, l'oïda atenta a qualsevol remor. Els dos cossos s'estrenyien i les mans masegaven la carn de l'altre, mans recòndites i mortes de por. L'amic que feia teatre havia dit a la Natàlia, ets massa innocent, tu, l'Emilio no et mereix. És clar que li havien arribat veus, tu ets la que surt ara amb l'Emilio?, la miraven com un ocell estrany, l'Emilio canvia sovint de dona, ja ho veuràs. A la Universitat és el *xino* amb més mala fama... En aquestes qüestions, l'Emilio no té moral, afegia la dona de l'amic que feia teatre pels barris obrers. L'Emilio és fill d'una família molt rica, són els amos de mig Almeria. Si l'àvia seva no s'hi empenya, ell en serà l'hereu... El director del TEU també l'havia volgut «avisar», no te'n fiïs, de l'Emilio, rep diners de casa seva, molts, és un *señorito*, ara fa política perquè és un joc divertit. La Natàlia pensava que això no era més que enveja, l'Emilio, continuava la dona de l'amic que feia teatre, és massa gran per a estudiar. Ha començat tres carreres i les ha deixades totes a la meitat. Era enveja, sí, perquè l'Emilio era bell i ric, era comunista i li agradava viure. I, a més, l'acariciava cada vegada amb més fúria quan feien l'amor a corre-cuita damunt del llit del matrimoni amic. La mirava amb els ulls lluents, et necessito, Natàlia.

Un divendres, ella havia volgut anar amb l'Emilio a la Universitat. És perillós, li havia dit, l'ambient és molt tens, ahir van començar a detenir estudiants. Per què no hi puc anar?, preguntà la Natàlia, és que jo no hi estic d'acord, amb la vaga d'Astúries? No dius sempre que tinc por? La Natàlia s'havia aixecat al matí, després d'una nit de malsons en què l'aranya l'havia abraçada més fort que mai, i havia decidit que ella aniria a la manifestació d'Econòmiques. L'Emilio notà un deix d'orgull en la Natàlia, insòlit per venir d'ella. En primer lloc, digué ell, tu no ets universitària... Escolta, que tinc vint-i-quatre anys. A més, és que no m'afecta, això d'Astúries?, repetí la Natàlia. Després, tu no has fet mai política. Alguna vegada he de començar, no? És que en Paul Lafargue no deixava que la Laura l'acompanyés? L'Emilio va somriure, m'has desarmat, nena. Jo que creia que eres tan dòcil... Baixaren cap a quarts de sis al bar de la Universitat. Hi havia aldarull de vasos i ampolles de cervesa i coca-cola, el fum dels cigarrets enterbolia l'atmosfera i les converses. L'Emilio trobà un amic, la manifestació és a les sis, al pati d'Econòmiques, li ensenyà una *octavilla* que feia poc que havien llançat. Mira, l'amic assenyala un home vestit de gris repenjat a la paret, just al costat dels vàters, la bòfia?, preguntà l'Emilio. Sí, s'han entaforat pertot arreu. Avui hi haurà castanyes, va fer l'amic. L'Emilio s'adreçà a la Natàlia, per què no m'esperes a la tasca de Banyes Nous? No sóc una criatura, la Natàlia mirava l'ambient com si es tractés d'una pel·lícula. Se sentien els nervis a flor de pell, de tant en tant, corredisses al passadís que donava al bar, els cambrers servien amb el rostre preocupat, el fum cada vegada era més dens, tothom bevia sense parar, mirades d'esquitllentes resseguien homes més grans que passejaven amb el posat de perdonavides. Pujaren al pati d'Econòmiques; hi havia un centenar d'estudiants que caminaven o s'estaven quiets, però tots ben junts. A les galeries de dalt, uns homes, repenjats a la barana, seguien de prop l'escena. En una cantonada del pati, s'hi agombolà una pila d'estudiants, les *octavilles* voleiaren un instant pel damunt dels caps, s'aixecaren mans per agafar-les, altres s'ajupiren perquè ja havien tocat a terra, algú començà a cantar *Asturias, patria querida*... Els de dalt seguien l'escena amb l'aire impassible. L'amic de l'Emilio va dir, tenen la qualitat de crispar. Algú desplegà una pancarta on deia *Asturias*. Els estudiants s'arreglaren al voltant de la pancarta i iniciaren un seguici fins al jardí. Només hi havia la portella oberta i uns quants estudiants forçaren la portalada perquè hi poguessin passar tots. Deixaren la pancarta penjada al reixat que donava a la plaça de la Universitat. La Natàlia veié un veritable exèrcit de grisos al seu davant; a les cantonades, hi havia *jeeps* que esperaven. Semblaven tancs a punt d'entrar en una batalla. Al voltant de la plaça hi havia un silenci estrany, dens, només interromput pels crits i els cants dels estudiants. La gent que hi passejaven a prop s'aturaven, semblaven personatges d'una pel·lícula muda. Diuen que hi ha cavalls a la plaça Castella, va dir l'amic de l'Emilio, que es deia Joan. Els estudiants tornaren al pati i un grup avançà cap al vestíbul. La Natàlia premia la mà de l'Emilio. Els que anaven al davant començaren a insultar la policia. Un estol de grisos, disciplinats, anaren avançant lentament fins al llindar de la gran portalada que sortia al carrer. De l'escala del primer pis baixava un home vestit de fosc seguit d'uns quants bidells, és en Linés, fill de puta!, cridà l'Emilio. La Natàlia preguntà, qui és en Linés?, l'espia del rector. En Linés féu un senyal als policies que esperaven al llindar i una allau de grisos s'endinsà pel vestíbul. La Natàlia ja no podia veure-ho com una pel·lícula perquè era al mig, per

un moment va perdre la mà de l'Emilio, el començà a buscar entre els xiscles i els cops de porra, la tornà a trobar, una mà suada que l'empenyia cap a un cantó del vestíbul, lluny dels grisos, corre, corre, cridava l'Emilio, però ella no podia córrer, car la tiraven d'una banda a l'altra, com les onades del mar, terbolins de gent desesperada la feien giravoltar, i només veia manyocs al seu voltant, rostres esbarrellats, ulls de terror, mans que s'arrapaven on podien, cossos que sortien disparats i que hi tornaven, entre els xiscles i els renecs, i els plors de les noies. Al seu costat, es va desmaiar una estudiant, la Natàlia féu per anar-hi però tornà a enfonsar-se dins les onades, dins la maror, com si ella fos una barca naufragada i els altres animals encadenats a una sínia. Els cops continuaven, uns quants van intentar d'arribar a la portella que donava al pati de Lletres però van quedar obstruïts, no s'hi podia sortir. Formaven una pinya i maldaven per agafar la sortida, però una filera de grisos ja s'havia col·locat a l'altra banda i els feia giravoltar com si fossin una enorme baldufa humana. Els policies estossinaven amb fúria, una vegada i una altra, sempre davant del mateix punt, just davant d'ells. Tenien els ulls sortits, el rostre burell, potser reflex de l'uniforme, les pupil·les roges, les dents serrades, la mirada esbarriada, i colpejaven sense ni com va ni com ve, com animals enfurits, o gossos deixats anar després d'haver estat llargament empresonats. La gent agombolada voltava i voltava sense cap altre sentit de no ésser a primera fila, a tocar de les porres. Els que apallissaven no sabien què pegaven, semblava que colpegessin éssers immaterials que els havien manat de destruir, de reduir al no-res. Els estudiants queien a terra i les porres continuaven estossinant damunt dels bonys inerts. Se sentí trencadissa de vidres, un noi amb la mà ensagnada havia aconseguit d'esventrar una porta i una colla d'estudiants procurà d'esquitllar-s'hi. Un estudiant feia tentines amb el rostre ple de sang... Per fi, l'Emilio aconseguí d'agafar d'una revolada la Natàlia i amb en Joan i una altra noia desaparegueren per la porta de vidre. Avançaren a rebolcons fins al jardí que separava els patis de les facultats, en Joan cridà, veniu!, a corre-cuita es ficaren dins de l'església, mig en penombres. Unes monges que resaven els miraren estranyades. Van seure a primera fila, tots quatre, i esperaren una llarga estona. Quan semblava que la batalla s'allunyava del pati de Lletres sortiren.

Potser s'hi van estar una hora, dins de l'església. A fora, ja s'havia fet de nit. Dins de la Universitat hi havia silenci, un silenci que sotjava, i la Natàlia tenia la impressió d'haver sortit d'un combat. Se sentien bruels llunyans. Sortiren per la porta de Lletres, la policia encara detenia estudiants però, a ells, no els feren cas. Els *jeeps* eren plens de detinguts, que esguardaven des de la fosca. Anaren caminant fins a Canaletes. Tenien tancs d'aigua i cavalls, els fills de puta, va dir en Joan. Demà hi haurà vaga general, va fer l'Emilio, les dents serrades, demà no hi haurà vaga general, ja ho veuràs, contestà en Joan. A Canaletes hi havia calma però semblava que hi hagués milers de guaites amagats. S'havien aplegat potser una vintena d'estudiants a la vora de la font, hi ha una pila de detinguts, s'havia acostat un noi que mirava malament, ha estat espantós, digué en veu baixa la noia que anava amb ells. La Natàlia la mirà per primera vegada, fins aleshores la noia no havia dit res. Era molt prima, devia tenir uns divuit anys i uns ulls molt grossos i badats que li omplien la cara. Un estudiant començà a cantar *Asturias, patria querida...*, primer fou una remor suau, trista, com si fos una pregària. Els estudiants s'havien apinyat, a poc a poc el cant prengué consistència, les veus de les noies, poques, i els crits roncs dels nois. El cant s'enlairava mentre els estudiants

començaren a anar Rambla avall. La gent els mirava, inquiets i admirats alhora. Algú inicià un aplaudiment. I el cant cada vegada era més alt, més segur, *Asturias, patria querida*, cantaven tots i també la Natàlia, *Asturias, patria querida*, la Rambla s'omplí del seu cant, cada vegada més alt, cada vegada més fort, era un cant alegre, la Natàlia cridà com no ho havia fet mai, cridava *Asturias* com si *Asturias* fos ella, o l'Emilio, o els estudiants estossinats, Astúries ja no era Astúries només, per això cridava tant, com si es tragués del damunt tots els silencis de casa seva, cridava per esborrar-ho tot, sense vergonya, i ara ja no eren cants, els dels estudiants, ni tan sols crits, ara eren brams, *Asturias, patria querida, Asturias, patria querida*, bramulaven, com el mar en plena tempesta. La Natàlia no cridava contra aquella massa burella que els havia colpejats, ni contra els *jeeps*, ni contra els tancs d'aigua, no cridava contra els gossos deixats anar que tustaven sense saber per què, la Natàlia cridava contra el seu passat, contra les ires del seu pare, contra el que ella havia estat. I no tenia por. Tot d'una, algú cridà, la policia!, i hi hagué una escampadissa. L'Emilio va estrènyer la mà de la Natàlia i li féu una estrebada contra un carreró estret. Al darrere venien en Joan i la noia prima. Van córrer una bona estona carrer enllà fins que s'aturaren al costat d'una portalada fosca. Bleixaven. L'Emilio es repenjà a la paret amb els ulls tancats. La ciutat se submergia dins les ombres de la nit i el sol deixava vetes de color taronja damunt dels terrats.

Va ésser tan ràpid que li semblà que hi eren des de bon començament. Venien de l'altra banda del carrer, potser havien travessat, des de la Rambla, un carreró perpendicular. El ros tenia una cara vulgar, portava ulleres i una americana de xeviot. L'altre era bru i feia cara de gos trist, tenia una enorme papada que li accentuava encara més les galtes caigudes i els enormes ulls enfonsats que ho esguardaven tot com si tot li fes molta pena. No caminaven, passejaven amb les mans a les butxaques. Què hi feu, aquí?, preguntà el ros. Passejar, és que no ho podem fer? Vinga, que us coneixem, a veure la documentació. El de la cara vulgar féu la volta pel darrere. Vaja, vaja, en Joan Oranich i l'Emilio Sandoval, quina parella. El de l'americana de xeviot buidà els moneders de la Natàlia i l'altra noia. El dels ulls tristos no deia res, fa cara de bona persona, pensà la Natàlia. Sabeu què han fet els vostres companys de la Universitat?, deia el ros, doncs s'han amagat darrere d'uns arbres i han aprofitat la fosca per a llançar pedres a la policia! La noia prima va somriure. El dels ulls tristos es va abraonar damunt de la noia i la llançà a terra. No riguis, meuca, més que meuca, el policia colpejava amb fúria les parts de la noia prima. La Natàlia va notar que se li humitejaven les calces i que un líquid calent aflorava per l'entrecreix. «M'hi faig pipí». Els altres no es van moure, encara que en Joan féu un lleuger moviment cap endavant, tu, quiet, li cridà el ros mentre l'encanonava amb la pistola. La noia, a terra, gemegava. Vingueren més policies vestits de carrer —dos eren molt joves— i els feren passar cap endavant després d'haver-se quedat amb tots els carnets. La noia, amb els ulls esbatanats, caminava a poc a poc mentre li rodolaven les llàgrimes per la cara i amb la mà s'aguantava el baix ventre. L'Emilio tenia la cara blanca com el cel humit i en Joan premia els llavis amb la mirada buida. No hem fet res, pensava la Natàlia, hem deixat que peguessin la noia prima. Sortiren a un carrer més ample, una cruïlla de carrers, i s'hi acostaren uns quants grisos. Porteu-los amb els altres i els vigileu, va dir el que tenia cara de gos trist. Havia sortit gent dels bars dels voltants i de les porteries i s'ho miraven amb curiositat. La Natàlia notà a les galtes una vergonya molt encesa.

Tenia por que algú no la reconegués. Els feren entrar en un *jeep*, l'Emilio va seure al seu costat i li acaricià la mà. Tu no saps res, li va dir. Els *jeeps* eren a la plaça de Castella i aviat enfilaren cap al centre. Ja s'havia enfosquit del tot i els llums de la ciutat feien pampallugues a mesura que el cotxe avançava. La vida de fora era com cada dia, tu no saps res, li repetí l'Emilio. El *jeep* s'aturà davant de la comissaria i els obligaren a sortir. La noia prima, que encara plorava, la ficaren en una altra habitació. Els llums de la comissaria impregnaven les cares d'un color oliva. Les parets eren de color groc llimona, i s'hi havia acumulat porqueria d'anys. Tot estava des pintat. A la Natàlia, la feren entrar en una cambra petita que hi havia a la vora de la porta d'entrada, plena d'arxius i amb dues taules molt gastades i que feien pudor de suor. Els tubs de la calefacció passaven pel mig de la cambra. En una de les parets, tota plena d'esquerdes, hi havia un quadre ple de fotografies, «*red de anarquistas peligrosos*». Un gran retrat d'en Franco, color verd clar, presidia l'habitacle. Un home de cabell greixós i mirada morta escrivia a màquina sense fer-li cas. Entraren un parell de policies joves, «*las mujeres estáis más bonitas con faldas, con pantalones parecéis marimachos*», el que escrivia a màquina i tenia el cabell greixós els cridà, «*dejadla que es muy fea*». Va passar molta estona, la Natàlia tenia el teclejar de la màquina dins del cos, fins que va aparèixer un home gros, de rostre vermell i enormes bosses sota els ulls. Fumava un havà i la Natàlia n'esguardà el coll, quin coll més curt, pensà. *¡Mira que eres boba, enredarte con el Sandoval!* L'home de l'havà i el coll curt va dir al policia del cabell greixós que li prengués la filiació. *Avisaremos a tu familia*, i l'home de l'havà se'n va anar. Després, les empremtes i les fotografies.

Quan baixà al calabós, la va rebre un gris vell amb una panxa molt grossa, *eres muy joven, tú*. Entrà en un calabós buit, al del costat hi havia unes quantes estudiants que miraven a través dels barrots. Ara que veia la paret grisa, escrostissada i humida, el terra suat, el banc de pedra i la finestrella que no donava enlloc i per on s'escolava una llum desmaiada, la Natàlia va adonar-se del que havia passat. «M'han caçat i no sóc dins del merder», tenia por però no era la mateixa por de quan se li mullaren les calces, «per què no vam fer res?, per què vam deixar que peguessin aquella noia?», sinó una por més profunda, una por gelada que s'arrapava al cos i al pensament. «Què hi faig, jo, aquí?». A fora, sentia el clapoteig d'una aixeta o potser d'una canonada que no anava bé i, a dins, les passes lentes del policia gros. De tant en tant, brogit de forrellat i un crit des de dalt, *¡puerta!* El pas lent i cansat del policia gros s'apressava, després venia un pas segur i ferm i, més tard, una altra mena de pas, pas de por gelada, pensava. Va passar el temps, un temps que s'esllanguia, amanit per les passes dels policies i els nous presoners. La Natàlia intentava trobar algun motiu que tingués sentit, però la gelor del banc de pedra li remuntava l'espina, notava les mans balbes i el cos enterc. Intentava passejar però de seguida topava amb els barrots i la finestrella, comptar les passes del guàrdia, veure si endevinava els barrots que hi havia a la porta, pensar que tenia el cos ferit i el cervell buit com la mare o que s'havia mort. Però el temps semblava que s'hagués aturat. Recordà el que li havia dit l'Emilio, «nosaltres ens manifestarem perquè torturen els miners, i un guàrdia civil ha fuetegat una noia amb el cinturó». Això, ella havia estat tancada perquè no volia que torturessin els miners ni fuetegessin les noies amb cinturons. Ets una beneita, es va dir, tant se val que tu siguis fora com a dins. Tancà els ulls, va veure un tribunal: ella era el jutge i jutjava tots els policies que havia conegut en aquell vespre tan curt. En una filera,

ben drets, hi havia el ros, el de cara de gos trist, el del cabell greixós, els tres joves, el xofer i el de l'havà. També hi havia el gris de la panxa grossa però la Natàlia el va fer treure del somni. La sentència fou inapel·lable: els penjaria tots amb un filferro i els aniria escanyant a poc a poc. Tots demanaven pietat. Potser perdonaria el del cabell greixós, el que li havia dit lletja, i els tres joves. Però el ros, el de la cara de gos trist i el de l'havà, no. El que tenia la cara de gos trist s'anava tornant vermell i vermell, ella premia el filferro a poc a poc mentre observava com el seu coll s'anava tallant. Es va despertar perquè havia fet una capcinada molt forta i el clatell se li havia estrebat. Ara hi havia molt de silenci, només sorolls llunyans, com alguna passa a dalt o el panteix del policia gros. S'havien escolat, potser, un parell d'hores des que havia entrat al calabós i la Natàlia no podia, no volia, estar més sola. Va picar els barrots, *¡quiero ir al lavabo!*, s'hi va acostar un policia amb el pas ferm, era un home jove i amb el bigotet retallat, eh!, cridà al policia vell i gros, *¡que la marquesa quiere mear!* Va orinar sense tocar el plat del vàter, tot ple de merda i de ronya enganxada. Li féu fàstic tornar-se a posar les calces mullades i se les va treure. Quan entrava de nou al calabós, el policia gros li va dir, *¿por qué no duermes un poco? ¿Dónde?*, va fer ella. El policia gros s'ho rumià, *¡espera!* Va tornar al cap d'uns minuts amb dues màrfegues de plàstic. *Ellos pueden aguantar más, son hombres.*

Intentà dormir però sentia el cos esblamat. El silenci anava i venia només interromput per rafegades de sorolls. El clapoteig de la canonada que vessava, algú que anava al vàter, les passes dels guàrdies de dalt..., però aviat començà a sentir *¡puerta!* cada vegada més seguit, cridaven uns noms, s'obrien les portes de ferro i pujaven l'escala gent desconeguda. El *¡puerta, puerta!* li martellejava l'oïda i, cada vegada que el sentia, s'arrapava als barrots per veure si cridaven l'Emilio. Passà una llarga estona, llarguíssima, i començaren a baixar alguns dels qui havien cridat. L'un d'ells duia la cara tota plena de sang i l'altre el cabell que feia manyocs. Després, la Natàlia va veure com baixaven un home que dos grisos aguantaven. Sentí, en un xiuxiueig, *¡le han arrancado la barba, los muy brutos!* I altra vegada el silenci. No va veure l'Emilio fins a la matinada, primer el va veure entre ombres, quan pujava i, al cap d'una estona, que llarga, aquella estona, l'Emilio que baixava. Quan passà per davant de la seva porta, l'Emilio li picà l'ullet. «No li han fet res, no l'han tocat!», però en baixaven un altre que no s'aguantava dret i que rajava sang del nas. L'Emilio i l'altre, estintolat pels policies, desaparegueren al fons del passadís, que feia angle. La Natàlia no podia veure res, només sentia la fressa d'unes passes que s'arrossegaven. Tot d'una, una veu forta va imposar-se, *¡compañeros, que no cante nadie!, ¡antes muertos!* Era l'Emilio?, la veu s'enfonsà entre repicades als barrots. Va escoltar el bruel d'unes botes a dalt i, després, cossos que davallaven l'escala, *¿es que queréis volver arriba, imbéciles?* Passaren uns minuts i la Natàlia sentí algú que xiulava dins de la fosca. És l'Emilio, es va dir, l'Emilio que xiulava *Le temps des cerises*. La Natàlia va aclucar els ulls.

*... Moi qui ne crains pas les peines cruelles
Je ne vivrai point sans souffrir un jour
Quand vous en serez au temps des cerises
Vous aurez aussi des chagrins d'amour...*

S'adormí i ja era de bon matí quan el policia vell i gros va obrir la porta. *Te han mandado un paquete*, l'Encarna, que bona, l'Encarna, que li enviava un termos amb cafè, una capsa de galetes Maria i un paquet de Madame X, *por si le viene eso*, havia dit als policies, amb els ulls plorosos. Va beure el cafè d'una glopada i l'escalfor la va revifar. Deixà les galetes damunt del banc, no tenia esma per a menjar-les. *Tienes compañía*, el que li deia això ja no era el policia gros sinó el del bigotet retallat. *Han limpiado un bar*, afegí. Baixaren quatre dones, dues d'elles ploraven. Al calabós de la Natàlia, hi tancaren una de les que plorava, alta i el cabell color panotxa, i una que la consolava. La que consolava la dona del cabell color panotxa era baixa, bruna, mamelluda i amb una piga molt grossa a la galta esquerra. Què passarà amb el meu fill?, l'he de dur al col·legi, va dir la bruna. La que tenia el cabell color panotxa es mocà dues o tres vegades mentre somiquejava, sort que han tancat la mestressa a l'altre calabós, deia, si no li treia els ulls, la mala pècora! La Natàlia va veure que, a la del cabell color panotxa, se li havia quedat el nas vermell de tant com es mocava. Per fer alguna cosa, els oferí galetes. La bruna va dir, no gràcies, però la que plorava les acceptà i n'endrapà una bona estona sense parar. Aleshores feren entrar una altra dona, també bruna, que duia unes arracades llargues, de bijuteria, i una tannara negra damunt el clatell. Duia una bata de niló, de color rosa, i un raspall de dents a la mà. *Es una equivocación, qué disgusto va a tener mi marido*, feia tot sospirant. La del cabell de color de panotxa deixà de mocar-se, amb mi sí que ha estat una equivocació! Jo era la dona de fer feines del bar, que ho digui aquesta! La bruna va dir sí, és veritat, jo sóc una fulana però ella només neteja. Mireu, si no, les meves mans, creieu que em puc fer la vida amb aquestes mans? La dona ensenyava unes mans encetades, de color de sang de bou. M'hi passo les matinades, al bar, vinga fregar, sempre amb el lleixiu i la baieta, quin home em voldria?, i va tornar a mocar-se. Apa, apa, feia la dona bruna. La de les arracades de bijuteria tornà a sospirar, com hi ha món! Esguardà la Natàlia, i tu, què hi fas aquí? Sóc estudiant, mentí. El món és una merda, sentencià la dona de les arracades llargues. Anava molt perfumada, perfum barat, i quan es movia dringaven les arracades de bijuteria. La Natàlia va sentir, Natàlia Miralpeix, accentuat damunt de la «i». S'aixecà i anà cap als barrots. Sort, li desitjà la dona de les arracades llargues.

El policia repenjà l'esquena al respatl·ler de la butaca de fusta i la va mirar de dalt a baix, *no te tomo declaración y que sea la última vez que te veo aquí*. Al seu costat, un policia esprimatxat i amb la pell de color d'oliva netejava una pistola. Treia les peces amb molta cura i les deixava damunt la taula. La Natàlia tornà a sentir l'olor de fusta suada. Entrà el policia d'anit, l'home que fumava un havà. «*Bien, tienes que agradecer al señor Claret que te echemos a la calle. ¡Ah!, y la otra también está fuera. Comprenderás que el compañero estuviera nervioso, ¡los habíais recibido con piedras! La chica está bien, el médico la ha visto, conque, aquí no ha pasado nada, ¿eh?*», el policia que fumava havans la mirà de fit a fit i repetí, «*¿lo has entendido?*». La Natàlia va dir que sí. Només pensava a sortir. Travessà un llarg passadís, entre parets color llimona i bancs arrossinats. Durant molt de temps recordaria la comissaria per les parets de color llimona i l'olor de suat de les taules i els bancs. En un despatx, hi va entreveure la dona de les arracades que dringaven. *Soy choriza, ¿y qué?*, sentí com deia.

Van enviar l'Emilio a la presó. Durant un mes, la Natàlia hi anava dia per altre i deixava un paquet a la finestrella per a la galeria quarta, la dels polítics. Va aprendre ben aviat a fer els paquets, embolicats amb paper fort i un cartronet lligat amb un cordill que deia el nom del pres i la galeria on era. L'Encarna no deixava de rondinar però cuinava, sense que la Natàlia li ho recordés, truites de patates amb ceba, gruixudes i sucoses. La Natàlia no hi podia fer més, però se sentia superior a les gitanes que s'esbravaven cridant i discutint. *Tú, ¿a quién tienes ahí? Al novio*, contestava, *pero es por política*. La noia prima que havia rebut la pallissa del policia amb cara de gos trist havia aconseguit de veure en Joan Oranich, l'amic de l'Emilio. Caminava amb crosses a causa de la pallissa i la Natàlia va pensar, té els ulls més grossos que abans. La noia dels ulls grossos i que caminava amb crosses havia pogut veure en Joan Oranich perquè s'havien fet passar per promesos. Per què no ho proves tu? Digues que ets la nòvia de l'Emilio. La Natàlia va trucar al despatx del director, *usted no es nada de él. Veremos lo que se puede hacer*. Pot firmar un paper dient que tu ets la seva nòvia i que us falta poc per a casar-vos, li va aconsellar l'advocat. Així et donaran el permís per a veure'l. Al cap d'uns dies, el director li va dir, *lo siento, Sandoval dice que no ha tenido nunca novia*. L'advocat la cridà al seu despatx, m'ha passat aquesta carta per a tu. Sortí al carrer amb el paper dins la mà. No era ben bé una carta, sinó un paper molt petit i rebregat. Tardà una bona estona a llegir-lo. Tenia por. L'Emilio hi havia escrit en llapis, «les coses, des d'aquí dins, es veuen diferents..., això és un altre món, no te'n pots fer el càrrec. És millor que no ens tornem a veure...».

Una nit abans de la detenció, l'Emilio i la Natàlia havien anat a prendre cassalla a l'Arc del Teatre i després entraren en un bar rònc i llefardós. L'orquestra grinyolava un lent i uns pàmpols vermells il·luminaven algunes clarianes dins la penombra. Les taules eren petites i nyafegoses i s'amuntegaven sota una volta perquè la gent pogués ballar. Una puta grossa com un elefant i tota vestida de blanc s'arrapava a un home esquelètic que duia una camisa de color lila. Remenava els malucs amb parsimònia, la puta grossa, com si estigués enmig d'un ritus. En un cantó, a la vora d'un llum, dues putes mudes parlaven amb gestos molt exagerats. Es disputaven un negre vell que tenia cara d'esclau d'Oklahoma i unes bosses grans i profundes sota els ulls. Semblava que estiguessin a punt de treure's els ulls mentre el negre, amb un barret de feltre gris, les esguardava impassible. Sortiren

del bar perquè la suor enganxifosa dels cossos i la llardor de les taules i les cadires marejaren la Natàlia. L'Emilio li va dir, en veure-la tan pàl·lida, no t'acostumaràs mai a les misèries, eh? En una cantonada, una puta vella i de pits caiguts escridassava als vianants una mena de lletania. Bramava amb veu rogallosa i, adesiara, llançava un crit que glaçava. Un vell de pas feixuc regirava escombraries i un borratxo sanglotava mentre s'explicava, a ell mateix, alguna història. La Natàlia no havia estat al barri *xino* de nit fins que no va conèixer l'Emilio, i ara l'estrenyia com l'amant-Natàlia buscava refugi als braços de l'heroi-Natàlia. Creus que això s'acabarà algun dia? L'Emilio no contestà. Saps, continuà la Natàlia, quan m'expliques la història del nostre passat recent, de tot allò que passà per culpa dels qui guanyaren la guerra, em costa de seguir-te. Però t'entenc el que vols dir quan veig tot això, i la Natàlia contemplava el que tenia al seu voltant, quan veig que la gent és desgraciada. Creus que això s'acabarà algun dia?, repetí. L'Emilio no contestà. A cau d'orella, li xiulà una cançó. Què xiules?, li preguntà ella. Una cançó. És d'un poeta de la Commune francesa. J. B. Clément, es deia. Aquest poeta volia que arribés el temps de les cireres:

*Quand vous en serez au temps des cerises
Si vous n'aimez pas les chagrins d'amour
Evitez les belles
Moi qui ne crains pas les peines cruelles
Je ne vivrai point sans souffrir un jour
Quand vous en serez au temps des cerises
Vous aurez aussi des chagrins d'amour.*

El poeta va escriure la cançó en temps de la Commune, quan el poble lluitava contra un règim d'opressió ferotge. Ell sabia que després del combat hi hauria una terrible repressió —mataren setanta mil obrers i els que quedaren vius foren forçats a construir el Sacré Cœur de París— i cantava el temps de les cireres, la primavera de la felicitat. El poeta no ignorava, continuà l'Emilio, que al temps de les cireres també hi hauria penes d'amor, però el desitjava. Jo també vull que arribi, el nostre temps de les cireres. I l'Emilio mirà la Natàlia d'una manera que ella no oblidaria mai.

Trobà l'amic de l'Emilio que estudiava per metge en un dels passadissos de l'Hospital Clínic. Era bru, tenia les espatlles quadrades i mirada de nen. L'amic de l'Emilio la recordà d'un dia que coincidiren a la taverna del carrer de Banys Nous. És molt difícil, això que em demanes, molt, li va dir. Però no coneixes cap ginecòleg? Els que per idees t'ho farien, tenen por. En certa manera, afegí, els dono la raó: es juguen la carrera, ja no podrien exercir. Quan la Natàlia notà que la menstruació es retardava, no en féu cabal, «és la por que he passat a la comissaria i tot el mullader, amb l'Emilio a la presó». El seu pare, el migdia que tornà a casa, no li va dir res. Es trobaren tots dos a dinar —la Judit dinava abans, li ho donava una infermera. Menjaren, pare i filla, una bona estona en silenci, només se sentia el dring de les culleres en tocar el plat. L'Encarna servia el dinar i sospirava mentre llambregava el posat del senyor Miralpeix. A la cuina, l'altra minyona rentava els plats de la Judit. Es miraren de cua d'ull un parell de vegades, la Natàlia i el seu pare. Feia molt de temps que no es deien res més d'allò que era imprescindible. En Joan Miralpeix era de naturalesa tancat i havia accentuat el seu caràcter introvertit des que la Judit es va ferir. La Natàlia no s'hi sentia a gust, a casa seva, però no se li acudia altra cosa que deixar lliscar els dies. «No hi ha res a dir-nos». La Natàlia jutjava el seu pare amb fredor —abans estava segura que l'odiava. «Només el preocupen els diners i la respectabilitat, és un covard», deia la Natàlia a l'Emilio. El pare de la Natàlia acabà de menjar les postres, una pera en almívar, i demanà el cafè, carregat com sempre. L'Encarna li serví el cafè al saló on tenien les vitrines amb els fetitxes de la Judit i el senyor Miralpeix obrí *La Vanguardia*. La Natàlia s'aixecà i anà a la farmaciola per agafar una aspirina, li costà de trobar el tub, entre totes les potingues de la Judit. Es trobava malament, després de la nit passada a comissaria. La darrera vegada que s'havia barallat de debò amb el seu pare havia estat el darrer estiu, quan ella li havia dit que se n'anava tots tres mesos a fer una volta per Andalusia i que no es quedaria a tenir cura de la Judit. Les relacions, doncs, eren fredes i circumstancials. Cada matí, la Natàlia entrava a la cambra de la Judit i li feia un petó. «Jo no estic per enterrar la meua vida ocupant-me d'un tros de carn que respira!», havia cridat aleshores. La pell del seu pare s'havia encès, havia passat del rosa al roig viu, egoista!, cridà en Joan Miralpeix a la seva filla, és que no te l'estimes, la mare? No era ben bé això, digué la Natàlia, és que s'havia de pansir dient a la família t'estimo no t'estimo? El seu pare la mirà, les bosses de sota els ulls més accentuades, i va estrènyer el llavi inferior amb les dents de dalt. Li va clavar una bufetada. No tens principis, cridà en Joan Miralpeix. Quan la Natàlia tornà d'Andalusia, ja no s'adreçaven la paraula. Però ella ho havia demostrat: tenia «vida pròpia». Ets com la Kati, li deia la Patrícia mig plorosa, acabaràs com ella. La Kati era una amiga de joventut, i de la Judit, que practicava l'amor lliure, esnob i enamoradissa, voltada sempre de gent de teatre i pintors —gent de «mala vida», deia la Patrícia— i que, durant la guerra, «es tornà roja com un rave». Tingué relacions amb un brigada internacional —un «estranger», deia la Patrícia— que morí al front. Ella se suïcidà —va beure un glop de sulfurant que li cremà l'estómac— el mateix dia en què els nacionals entraven a Barcelona i el mateix dia en què gent com la Patrícia, la Sixta i el marit de la Sixta cridaven «ja vénen els nostres, ja vénen els nostres!».

Sempre fas el que vols, li deia l'Encarna. Però ella no sabia el que volia, només sabia que no volia res del que veia. «Un pare carregat de duros i cofoi

d'«espiritualitat», capaç d'anar a esbandir la consciència entre els monjos de Montserrat. Una mare mig difunta que mai no hi ha estat tota». La Natàlia començà una pila de cursets i de feines, «tot per a sortir de casa». No et caurà el sostre al damunt, feia l'Encarna. Les amigues, totes, es casaven i resplendien de felicitat: pis nou, marit jove, i aviat un marrec amb la candela penjant. Tu no et cases perquè els homes et troben antipàtica, repetia l'Encarna. Potser sí, pensava, potser no em caso perquè no sé agradar a un home... Va provar un munt de feines, treballà en un forn de ceràmica —aquesta fou la darrera—, anà tres anys a la Fira de Mostres, estudià idiomes, va aprendre de tocar la guitarra, anà a classes de disseny industrial, de tapisseria, treballà en una botiga de *pret-à-porter*, va aprendre a teixir jerseis a màquina, anà a classes de cuina, feia hores en una oficina on arxivava articles de premsa... Volia fer-ho tot, conèixer-ho tot, «i no fas res ben fet», li havia dit l'Harmonia més d'una vegada. No necessitava gaires diners però el seu pare li'n passava en comptagotes, «no m'agrada la vida que portes, estàs descentrada», feia en Joan Miralpeix. «El meu pare és l'equilibri i la salut mental», deia la Natàlia a l'Emilio. El seu pare, és clar, sabia el que volia. Havia tingut un passat roig que ella intuïa per paraules i converses escadusseres. Però d'això, no en quedava res: només alguns llibres catalans d'abans de la guerra que guardava a la biblioteca. Un monjo de Montserrat l'havia tornat a l'Església, perquè en afers de religió ell havia estat un home més aviat fred. Tenia els evangelis a la tauleta de nit i havia dut els fills a col·legis religiosos, la nena a Jesús Maria, el nen als Jesuïtes. Altrament, on els podia dur? Li quedava un brasquer catalanista i s'emocionava si sentia la *Santa Espina* per la gramola. Alguna vegada, la Natàlia havia sentit com el seu pare es referia a en Companys i en Macià, «però tots plegats», deia, «s'equivocaren». Quan tot s'acabà, en Joan Miralpeix va dir que calia viure, «a mi, que em deixin tranquil». La Natàlia explicava a l'Emilio com havia guanyat diners el seu pare: saps, ha construït cases a la Verneda i a la Trinitat amb el forat de l'escala tan estret que quan es mor algun llogater no hi cap el taüt i han de baixar el mort en braços... No ets una mica dura amb el teu pare?, preguntava l'Emilio, i ella es revinclava, no pretendràs que li faci la gara-gara pels diners, oi? Home, contestava l'Emilio, s'ha de tenir traça...

El pare de la Natàlia havia estudiat arquitectura una mica tard, cap als vint-i-cinc anys, i havia aconseguit el títol abans d'esclatar la guerra. En acabada la guerra, fou dels primers que planificà blocs sencers per als obrers, «jo, si he de construir cases horribles, ja no en faig», comentava el seu fill Lluís, «encara que sigui per als obrers». En Joan Miralpeix replicava, «però els trec de les barraques...», i en Lluís somreia, no siguis càndid, li deia. A en Lluís, no li agradava gens l'arquitectura del seu pare: espais reduïts, colors cridaners a les façanes, balcons estrets, eixides diminutes, estil funcional, rajoles barates, mals acabats, fòrmica a la cuina, empaperats a les parets, canonades que aviat deixen de funcionar... «Això és el que demana el mercat, què vols que t'hi faci?», contestava el senyor Miralpeix. El pare de la Natàlia s'associà amb en Joan Claret, el pare de la Sílvia, cap al 1960, i entre tots dos posaren la immobiliària que havia de construir grans hotels al llarg de la Costa Brava. Al cap d'un any, eixamplaren el negoci i posaren una sucursal a Lloret de Mar, «allà és on va passar la desgràcia de l'hotel», li deia la Natàlia a l'Emilio.

En Joan Miralpeix va acabar de llegir *La Vanguardia*, badallà i s'aixecà per anar-se'n. Era l'hora de la becaina. Necessito calés, va dir la Natàlia. En Joan

Miralpeix, per fi, es va poder desfogar: però, heu vist quin cinisme?, semblava que s'adrecés a un públic que seguís l'escena de prop. Ja hi som, deia l'Encarna des de la cuina mentre eixugava els plats. L'agafa la policia, continuava el pare de la Natàlia, passa la nit a comissaria, no me n'explica res i al damunt té la barra de demanar-me diners! És que tu m'has preguntat el que m'havia passat?, és que m'has vingut a buscar a comissaria? Jo he trucat a en Claret perquè et tragués, espero que li donaràs les gràcies... Jo, a aquest bandarra, no tinc per què agrair-li res! El pare de la Natàlia va estrènyer el llavi inferior amb les dents de dalt, era el seu gest quan s'empipava. Mireu, la puritana!, abandona la seva mare en mans d'una infermera, surt totes les nits que vol i ara em ve amb lliçons de moral! En Claret t'ha fet un favor molt gran, a hores d'ara series a la presó, tu no coneixes aquesta gent... Per un moment, en Joan Miralpeix va suavitzar la veu. En aquesta casa, des que es va ferir la senyora, ja no hi ha pau, va dir l'Encarna a l'altra minyona. Sí que els conec, va fer la Natàlia, ahir els vaig conèixer. I tu no has volgut saber què em va passar a comissaria i el que vaig veure a la Universitat. A la Universitat?, preguntà el pare de la Natàlia, i què hi feies, tu, a la Universitat? Que no ho veus que això no és cosa teva?, els estudiants sempre fan enrenou. I per què no ha ser cosa meua, és que no has sabut que hi ha vagues a Astúries?, és que no llegeixes els diaris? És clar que els llegeixo! Però aquesta vaga acabarà i aquí no ha passat res! Si haguessis viscut com jo... No comencis, papà! N'estic tipa, de les teves experiències. De tota manera, continuava l'Encarna, tampoc abans, quan la senyora no estava ferida, no hi havia pau..., no ho sé, sembla que en aquesta casa hi hagin entrat els dimonis... Bé, en Miralpeix es trabucava en parlar, de moment no em trauràs ni una pesseta més. Quan tindràs vint-i-cinc anys faràs el que et dongui la gana, però no ara! En Joan Miralpeix sempre acabava amb aquestes paraules. Ui, dimonis?, feia l'altra minyona, no digui aquestes coses, senyora Encarna... El pare de la Natàlia badallà una altra vegada i se n'anà a fer una becaïna.

La Natàlia, furiosa, llançà el tovalló damunt de la taula. Fou aleshores quan sentí una fiblada als ronyons i li vingué un tragit. Va treure tot el dinar. L'Encarna, que sentí els seus esforços per vomitar, anà al vàter, què et passa, nena? Però la Natàlia li féu un gest amb la mà perquè se n'anés. Ai, filla, ni ganes!, l'Encarna tancà la porta i se n'anà tota ofesa. La Natàlia es rentà les dents per a treure's el mal gust de la boca i anà a estirar-se al llit. «Això és aquesta maleïda nit que els fills de puta m'han fet passar». Tot d'una, li vingueren ganes de plorar, vinga plorar, plorava per tot, pel policia amb cara de gos trist que li havia semblat bona persona, per l'Emilio, que encara era a la comissaria, per la dona de fer feines que havien confós amb una fulana, plorava, sobretot, per ella mateixa. «I, ara, què faré?». Es va mocar. L'Encarna, que era a la vora de la porta, la sentí somiquejar. Entrà i va seure al seu costat, vinga, vinga. La Natàlia cridà vés-te'n, vés-te'n però tot d'una abraçà l'Encarna entre sanglots, no, no te'n vagis, Encarna, Encarna!, no m'entenc, i la dona li deia, vinga, vinga, ara dormiràs i veuràs com et trobaràs millor, eh? I l'Encarna la bressolava.

Ja era ben fosc quan la Natàlia es despertà. A casa no se sentia cap remor. Entrà a la cambra de la mare, la Judit dormia entre penombres. Darrere de la vitrina, hi havia la Dolorosa que la mirava amb el rostre de cera patètic, la boca oberta, els ulls plorosos, i les mans obertes. Dues xinxetes de llum vermella feien pampallugues a cada costat.

L'anàlisi confirmà les nàusees i l'agror de la gola. Havia passat dos mesos sense tenir la menstruació i, al començament, tot ho havia atribuït als nervis. Per fi, al tercer mes anà a casa d'un ginecòleg. És el més progressista de Barcelona, ja veuràs quina consulta té, li va dir la Blanca. El despatx del ginecòleg era a la Bonanova, en un carrer costerut i ple de torres a banda i banda. L'únic edifici de pisos en tot el carrer era el del ginecòleg, amb una porteria tota envidrada, ficus i plantes humides, d'un verd lluent, i la façana tota coberta d'enfiladisses. Un porter, vestit amb una guardapols de quadrets blaus i blancs, els obrí la porta. Hi havia música de fons, moqueta color blau cobalt al terra, un sofà de vellut ocre, pàmpols de vidre esmaltat i ascensors lleugers i silenciosos. El consultori era al segon pis i comunicava amb el pis del ginecòleg. Els obrí una infermera primíssima, una llarga cabellera daurada i els llavis de color rosa clar, gairebé blancs. Anava vestida amb una bata de color verd poma i mitges clares. Les va fer passar a la sala d'espera, amb parquet a terra, butaques de cuir, un llum japonès i reproduccions d'en Picasso i en Miró. A la sala, hi havia dues dones amb el posat nerviós, semblaven mare i filla. La Natàlia mirà la que semblava la mare: un escot exagerat insinuava la línia que separava dos pits enormes. Quina calor, féu la Blanca. No sé perquè no engeguen l'aire condicionat, digué la dona gran. Portava braçalets d'or, carregats de monedes, als braços i un moneder de pell de cocodril que feia joc amb les sabates. La filla era carregada d'espatlles, cabell ros tenyit i molt crepat. La mare no adreçà la paraula a la filla durant tota l'estona i es ventava amb un *Elle* endarrerit. La infermera les va cridar i la Natàlia i la Blanca, mentre feien veure que fullejaven un *Triunfo*, els donaren una llambregada. La Natàlia va veure que la filla tenia el cul més caigut que la mare.

Per fi els tocà el torn. La Natàlia havia estat molt nerviosa durant tota l'estona. Calma't, li havia dit la Blanca, aquest metge no té prejudicis, ja ho veuràs. Però ella no hi havia estat mai, a ca un ginecòleg. Només l'havia mirada una vegada la llevadora de la Judit i d'això ja feia onze anys, quan li va venir per primera vegada la menstruació. El ginecòleg feia l'aspecte de ser més jove de l'edat que deuria tenir, era prim, estilitzat —es notava que feia esport—, i tenia la pell colrada pel sol i això que tot just eren al començament de l'estiu. La va fer seure i mirà l'anàlisi, i bé, què voleu que us digui?, la Natàlia i la Blanca callaven, és una anàlisi positiva. Qui és la Natàlia Miralpeix? Ella, va fer la Blanca. El ginecòleg cridà la infermera primíssima, obri'm una fitxa, si us plau. La Natàlia va veure que el ginecòleg tenia els ulls color blau de mar, «li queda molt bé la bata blanca amb la pell tan colrada». Edat? Quan va tenir la primera regla? L'han operada d'alguna cosa, d'apendicitis? Ha tingut alguna malaltia infecciosa? La seva família...? La Natàlia perdia la paciència però el ginecòleg continuava, sempre has fet el coit amb el mateix home? Quant fa, d'això? Fèieu alguna cosa? La Natàlia no ho entenia, mirà la Blanca. Perquè alguna cosa havíeu pensat fer, no? No fèiem res... La infermera ho apuntava tot. El ginecòleg va dir a la noia primíssima que moltes gràcies, que ja se'n podia anar. Nosaltres hem vingut, inicià la Blanca, per veure si això es podria aturar... Calma, calma, tot arribarà. El ginecòleg respirà tènueament, bé, bé, mai us passa pel cap que us podeu quedar embarassades, ningú no hi pensa, en això, abans... Què calia fer, doncs?, preguntà la Blanca. Informar-vos, consultar, venir-me a veure a mi o a qualsevol metge, però com que sempre feu les coses a la babalà! La Natàlia va voler saber quins mètodes hi havia, el ginecòleg contestà que el *coitus interruptus*, l'*ogino*, rentar-se..., el metge notà la seva

decepció, sí, ja sé que aquests mètodes no serveixen i jo no els recomano mai. Però ja ens arriben els diafragmes d'Amèrica i d'Anglaterra, afegí, i jo els puc aconseguir. Jo tinc una amiga, va dir la Blanca, que es va quedar prenyada amb el diafragma. El ginecòleg li llançà una mirada displicent, estic segur, va fer, que la teva amiga no tenia ni idea de com se l'havia de posar. Mireu, continuà, aquest país no anirà mai bé. Sabeu què falta? Doncs, maduresa. La gent s'entossudeix a ser beneïta, sobretot les dones. Ara mateix, ha entrat una senyora —carregada de duros— amb la seva filla. Doncs bé: a ella, la noia, l'he haguda d'explorar pel darrere per a fer veure que era verge. Ha estat cardant com una desesperada per aquests mons de déu però ara ha tornat al seny i es casa amb un industrial que té vint anys més que ella. A la seva mare, li agafaria un atac si sabés que la «nena» no és verge. I suposo que l'industrial també tindrà un bon esglai quan se n'adoni. Amb una clientela així, què voleu que hi faci? Bé, féu la Natàlia, però jo venia... El ginecòleg s'aixecà i trucà el timbre, entrà una noia bruna i altíssima, amb el cabell curt, duia la mateixa bata color verd poma que la noia rossa i primíssima. Prepara la senyoreta, va dir el ginecòleg a la noia bruna. La bruna abaixà les parpelles i va somriure a la Natàlia, passi, passi, entraren a la cambra del costat. Despulli's, va dir la noia bruna. La Natàlia es trobà darrere d'un paravent color herba que feia joc amb l'uniforme de les infermeres. Hi havia un mirall enorme i sense emmarcar, i ara, què faig? Cridà la Blanca. M'ho he de treure tot? La Blanca va somriure, no, dona, només les calces. Però és que tu no m'havies avisat, va dir la Natàlia, si ho arribo a saber m'hauria posat les faldilles. La Natàlia es va treure els pantalons i les calces i es mirà al mirall. Es trobà ridícula, amb la vulva enlaire i el matoll de pèls castanys entre les cuixes. Va pensar que per a res del món no sortia a fora amb mig cos despullat, sobretot perquè es tractava de la part de baix. Tu, cridà a la Blanca, que em fa vergonya... La Blanca anà a trobar la noia bruna, diu que li fa vergonya. La noia bruna, que somreia sempre, va portar un llençolet de cotó i de color rosa, que s'ho emboliqui a la cintura, va fer. Per fi, la Natàlia va sortir de darrere del paravent color herba embolicada amb el llençolet de color rosa. El llençolet li arribava fins a la meitat del tou de la cama i li deixava els mitjons al descobert. M'he de posar les sabates?, la noia bruna va dir que no. La Natàlia va passar a l'altra banda de la cambra. En un pany de paret hi havia un armari-vitrina tot ple de peces metàl·liques. Un lavabo molt petit en una cantonada, al costat de l'ample finestral i, al mig, una taula prima i allargada, amb dos estreps de cavall, d'acer, que sortien d'uns tubs metàl·lics. Els estreps eren posats de l'inrevés, mirant cap enlaire, a banda i banda de la taula, que era recoberta d'uns llençols de color blau cel. Pugi aquí, la noia bruna va fer pujar la Natàlia en un escambell que hi havia a la part inferior de la taula. Va seure cap endintre, ben bé a la punta, home, va dir la noia bruna, i enretirà el llençol de color rosa i cobrí el baix ventre de la Natàlia amb un dels llençols de color blau cel. Posi una cama a cada cantó, i estiri's bé. M'he de treure els mitjons?, féu la Natàlia. No calia. La Natàlia s'hi estirà i mirà cap al sostre. No sabia què fer de les mans. Tenia les cames obertes i els peus, amb els mitjons blancs, que li penjaven. Entrà el ginecòleg i va aixecar el llençolet blau. Va començar a prémer el baix ventre de la Natàlia, et fa mal aquí?, la Natàlia va dir que no, i aquí?, tampoc, i aquí?, la Natàlia va fer, ui! Aleshores el metge es posà un dit de goma que li donà la noia bruna, untà el dit amb una crema i començà a regirar el dintre de la Natàlia. Ho feia esguardant la paret, sense veure la Natàlia. Sí, la matriu és inflada, va dir. Es va treure el dit de goma i demanà alguna

cosa a la noia bruna i aquesta va treure de l'armari-vitrina unes pinces d'acer molt grosses, amb una femella de cargol. Entrà les pinces dins de la vulva de la Natàlia i cargolà la femella, «ara m'esquinçaré». El metge mirà sense dir res. Cridà la noia bruna i li va dir, mira, ho veus? I la noia bruna va dir, sí. Van estar-se una llarga estona ullant dins de la Natàlia. Tens la matriu caiguda, va fer el ginecòleg. I això és dolent?, preguntà la Natàlia, però el metge no la deuria sentir perquè continuava amb l'exploració. Mira com ho té, això, va dir el metge a la noia bruna. I la noia bruna va fer, oh!, tricomones, no? I ell va dir, em sembla que sí. El ginecòleg anà a l'armari-vitrina i hi agafà un rectangle que semblava de cristall. L'endinsà dins del forat de la Natàlia i després es va posar a mirar pel microscopi. Cridà la noia bruna, mira com es mouen. El metge, després, anà a la Natàlia i li va preguntar, no havies notat picor? Sí..., és que tens tricomones. I això, què vol dir?, preguntà. Doncs que aquell *paio* et va passar bolets. Es posà una altra vegada al costat de la taula i li tornà a prémer el baix ventre. Et fa mal, aquí? Sí, una mica... El ginecòleg li deia, et receptaré uns òvuls per als bolets. Després es rentà les mans. En acabat, preguntà a la noia bruna, a veure si endevines de quants mesos està? Doncs..., la noia dubtava. Noia, és que no t'hi fixes quan t'ho explico? Sí, sí, féu la noia bruna, em sembla que està de tres faltes, no? El metge va dir, exacte, ets una bona alumna, agafà la fitxa i se n'anà al despatx. La Natàlia continuava amb les cames eixarrancades, mirant el sostre i sense saber què fer de les mans, ai, perdona, va dir la noia bruna, m'havia oblidat de tu.

No, ho sento molt, va dir el ginecòleg, jo no hi puc fer res. Però sabrà algun mètode, coneixerà algú... Mira, els dos que coneixia són a la presó, ara. El metge esguardà la Natàlia, el millor que pots fer és tenir la criatura. No, justament ara, no, va dir la Natàlia en veu baixa. Tu mateixa, doncs, el ginecòleg desà la fitxa en un sobre blanc. Al damunt, la noia primíssima hi havia escrit, Natàlia Miralpeix. El metge notà que les dues noies es miraven, no us preocupeu, això és confidencial, les meves infermeres són absolutament discretes. Receptà uns òvuls per als bolets de la Natàlia i les acompanyà, atent, fins a la porta del seu despatx. La Natàlia olorà la colònia del metge, «la mateixa que en Lluís». A la sortida, les esperava la noia primíssima, són set-centes pessetes, va dir.

El millor que pots fer, va dir l'amic que estudiava medicina, és anar directament a una puta. Elles ho saben millor que ningú. La Natàlia estava cansada, havia anat a tres adreces, *el doctor Martínez està de viaje*, en una altra la portera no la va deixar pujar i la tercera adreça no existia, tan cansada, doncs, que aquell mateix matí havia decidit de tenir la criatura. Però un mareig molt fort i un atac de bilis la va empènyer a acabar d'una vegada. L'únic que desitjava, aleshores, era treure's el gust de cabells que tenia a la gola. A la nit, en un bar del carrer Urgell, es trobà amb el metge amic de l'Emilio, m'han dit que és aquí. Entraren, hi havia un taulell, llums vermells d'ambientació, música de fons. La cambrera, de cabell tenyit color ambre, llargues pestanyes enrimmelades i galtes vermelles, els donà l'adreça. La dona, que deuria tenir uns trenta anys, primer els mirà amb desconfiança. Però l'amic de l'Emilio li recordà el nom d'una estudiant de medicina a qui havia ajudat feia un parell de mesos. Vosaltres, les senyoretes decents, voleu que us ajudem, no? I, després, *quien te ha visto no me acuerdo*. La Natàlia s'havia assegut, el rostre esgrogueït, entre nàusees i aquella agror tan forta a la boca, és que no puc més, va fer. «Si no hagués rebut la carta de l'Emilio, si no fos a la presó...». Li caurà un bon paquet, a l'Emilio, li havien dit. La noia, que duia el cabell color ambre molt crepat i ple de laca, s'adreçà a una altra cambrera que xerrava animadament amb un client, què faig, tu, li dono l'adreça de la Casilda? La cambrera, que tenia cara d'home i duia els ulls envoltats amb maquillatge verd fosc, li contestà, tu mateixa, i s'arronsà d'espatlles.

Trobà la casa fàcilment. No gaire lluny del carrer d'Aragó, exactament on li havia assenyalat la puta del cabell color ambre. A baix, hi havia un rètol amb les lletres gastades que deia: *Casilda Cabrils, comadrona*. La Casilda era una dona grossa, de pits caiguts i aixelles suades. Encara que ja feia calor, duia una bata blanca de mànegues llargues. M'envia l'Angeleta... La Casilda, que havia entreobert la porta, l'obrí del tot per a deixar passar la Blanca i la Natàlia. No hi havia ningú. Passin, va fer. Entraren en una cambra en penombra, amb els porticons tancats. Les parets tenien el paper mig aixecat. A la paret, hi havia el mateix armari-vitrina que el de casa el ginecòleg, però més petit i de color gris. Una tovallola blanca cobria la meitat d'una taula folrada de cuir estriat. La llevadora hi féu estirar la Natàlia i li posà una sonda, és per a dilatar, torni demà. A l'endemà, ja l'esperava un home alt i prim que anava tapat com una mòmia: un casc li cobria el cap i el front, i un mocador, tot el rostre fins a l'alçada dels ulls. Tenia una mirada immaterial, com si esguardés per una escletxa, com si el seu cos fos una paret. «Té ulls de corb». L'home dels ulls de corb feia estona que burxava dins de la Natàlia amb una mena de cullera fonda i posada de l'inrevés. Burxava i, a la Natàlia, li feia

mal al cor, què li passa?, preguntà, res, res, que està nerviosa, féu la llevadora. La Blanca esperava a fora, no l'havien deixada entrar. Una suor gelada que venia del fons de l'espina l'embolcallava tota, i després notà molta escalfor i el cor a punt d'estavellar-se, dóna-li coramina, digué l'home dels ulls de corb que no deixava de burxar dins d'ella. Ja no li quedava res, dins del cos, s'havia convertit en una caixa buida que ressonava. Per fi, el corb hi endinsà un cotó amb les seves urpes, i un altre, i un altre, tot de cotons plens de sang anaren caient per terra. Quan acabà, la Casilda l'acompanyà fins a la porta. Li donà una caixa de sulfamides. Són quatre mil pessetes, va dir.

A casa, la Natàlia sentí com la febre pujava i que, al seu voltant, hi havia tot d'ombres que ballaven. L'aranya, l'aranya que batejava les potes tot davallant del sostre de la cambra il·luminada pel focus, cada vegada més grossa, la cenyia, l'estrenyia ben fort, les potes de l'aranya eren peludes, llefiscoses, cada pota deixava anar milers i milers de potes peludes que buscaven el cos de la Natàlia i s'hi rabejaven, la febre cada vegada era més alta i ella sentia com si tot, a dins, s'hi esquincés, o es desfibrés, notà a l'entreuix un cos sòlid, calent, diversos cossos sòlids relliscaven cames avall mentre l'aranya, que no la deixava de petja, la besava, cada pota la besava i li acaronava el front i les galtes, el coll i els pits, les cames i el baix ventre, tota ella entrelligada per milers i milers de potes peludes que no li deixaven deseixir-se'n. Per fi, l'aranya la deixà anar i ella va caure en un pou negre i fons, negre i fons, un pou etern, sense fi, sempre cap avall, cap avall, i la Natàlia buscava desesperadament les potes de l'aranya per arrapar-s'hi, on són les potes de l'aranya?, i les veia al capdamunt del pou, hi afloraven unes quantes, peludes, només les puntes de les potes, la Natàlia estirava els braços, qui hi pogués arribar!, però cada vegada era més al fons del pou, més dins la tenebra... La Natàlia es despertà xopa. Havia embrutat els llençols. Els agafà i els posà dins de lleixiu al safareig. Cada vegada sentia la febre més alta. Trucà a la Sílvia, vine, vine, que em trobo molt malament, barbotejà.

La Sílvia arribà. Què t'ha passat?, el rostre candorós, què has fet? En veure-la, la Natàlia se'n va penedir. M'ho promets, que no diràs res a en Lluís? La Sílvia, però què...?, m'ho jures?, repetí la Natàlia. T'ho juro. Si no, féu la Natàlia, si li ho dius, és que no em vols ajudar. És clar que sí, que et vull ajudar!, gairebé cridà la Sílvia. He avortat i no em trobo bé. Em fa molt de mal el ventre i deixo anar uns coàguls de sang enormes. Oh, va fer la Sílvia tapant-se la boca. La Natàlia li donà el telèfon del ginecòleg i la Sílvia va trucar. «Diu que si et veus amb cor, que t'arribis al seu consultori». Per sort era dijous i l'Encarna no hi era. La infermera era dins de la cambra de la Judit, amb la manicura que arreglava les mans i els peus de la senyora Miralpeix. La Natàlia es vestí i es passà colònia per les mans i el coll. No diràs res a ningú, oi?, repetí la Natàlia. Quan arribaren, la noia bruna ja les esperava i les féu passar a una cambra que donava al pis, amb una taula de pi blanc i un sofà. Hi estirà la Natàlia. La Sílvia estava inquieta i es movia molt. Surto un moment, va dir. El ginecòleg no tardà gaire. Va començar per prémer el ventre de la Natàlia i ella hi sentí una punxada molt forta, com si la foradessin amb un tornavís. El metge la continuava prement mentre els coàguls de sang s'escolaven cames avall, aquest bèstia s'ha deixat la meitat a dins, va fer. I a la Sílvia, que havia tornat, és de la família, vostè? La Sílvia, amb els ulls humits va dir que sí. Hem d'intervenir, continuà el metge, la duré a la meua clínica. Diré, és clar, que ha estat

un avortament natural. La Natàlia va dir a la Sílvia, recorda-ho: no avisis ningú de casa. Però la Sílvia tenia molta por i ja havia avisat en Lluís.

QUARTA PART: QUIETUD

La quietud, malalta de repòs,
desesperada vol tombar les coses.

SHAKESPEARE. *Juli Cèsar*,
(versió de Josep M. de Sagarra)

En Joan Miralpeix començà a pujar l'escala, se sentia fatigat. Sempre que alguna cosa li anava de gairell, en Joan Miralpeix se n'anava a dormir. Això ho havia fet des de petit. Feia una becaina i se sentia millor. Quan la Natàlia se'n va anar de casa també va fer una llarga dormida. La Natàlia encara no tenia els vint-i-cinc anys, era menor d'edat, però qui era ell per anar-li al darrere i fer-la tornar? Es quedà buit per dins quan l'Encarna li va dir, la nena se n'ha anat, s'ha emportat tota la roba. Què havia de fer, ell? En Lluís li telefonà, no et preocupis, tornarà aviat. On vols que vagi? Una noia sola, sense diners, sense ajuda de ningú... Però la Natàlia no tornava, res, tampoc no escrivia... S'adormiria i li passaria el maldecap. Era al primer replà i ja bleixava. En Joan Miralpeix ja ho sabia, que no s'havia portat bé amb ella el dia de comissaria, «no li vaig voler dir res, em recordava massa coses». Aquell dia, l'Encarna li havia obert la porta, estava molt nerviosa, ha telefonat la policia, diuen que tenen la nena... Ell de seguida pensà, «és per política». Però ell no hi tornaria, a tot allò, ho tenia ben colgat al fons del seu cos. I ara venia la Natàlia, que mai no sabia el que volia, egoista, que no s'ocupava de la Judit, per a revenir-li l'olor del passat... En Lluís li deia, no ho creguis pas, la Natàlia no se'n va anar per la qüestió de comissaria ni tampoc perquè tu no l'anessis a veure a la clínica. Doncs, preguntà al seu fill, se'n va anar per allò que va passar a l'hotel de Lloret? En Lluís va somriure, ets un càndid.

En Joan Claret, que tantes influències tenia a Madrid, ho aconseguí tapar. T'has deixat atrapar de la manera més beneïta, li havia dit en Lluís. En Lluís li feia por, tenia la mirada freda. Amb ell, en Joan Miralpeix no s'hi havia barallat mai. Es temien, s'observaven, es guaitaven, s'oloraven com si fossin dos gossos però no discutien mai. Amb la Natàlia no, amb ella era diferent: per què s'assemblava a ell? Per què buscava allò a què ell havia renunciat? La Natàlia tenia la mirada fonda de la Judit i el geni del vell Miralpeix.

El pare de la Natàlia pujava ara l'escala cansat, s'aturà al segon replà, «havies d'haver parlat amb la nena». Justament això li havia dit dom Jesús Maria Farriols quan ell anà a Montserrat per a demanar-li ajut: «Vós teniu l'orgull a dins i us fa mal». Però no, ell no era orgullós, ell només volia reposar...

Havia vingut una època embordonida i ell havia procurat esbandir del cos tot el que havia estat abans. En Joan i la Judit intentaren canviar de rostre, de mans, de peus, de braços... I en Joan no canvià de llengua perquè ja no podia. Des del front enviava postals: «Judit, estimada, com t'enyoro...». Però tot començà a capgirar-se quan, empresonat al camp de concentració de Betanzos, havia d'escriure amb una llengua que no era la seva: «*Querida Judit, recibí noticias de lo que le sucedió a Esteban en Gualba, ¡cosas de los rojos! Afortunadamente, les queda poco para sus fechorías...*». Calia deixar ben endarrere els aires que els havien dut tantes desgràcies. Calia regirar el pensament, calia començar a parlar d'una altra manera, vestir-se com ells volien, tancar-se a casa, dormir, fer-hi una llarga i compacta dormida, calia no sortir al carrer perquè el carrer era d'ells —l'única revenja possible: fer diners—, calia saludar com ells deien, anar a l'església, «i tanmateix, és clar que hi ha Déu». Calia anar a combregar i no riure obertament —tampoc no plorar obertament—, cremar els llibres que no els agradaven, calia suposar que la teva llengua no valia per a res, calia comprar i anar als Alemanys, tenir la casa neta i no escoltar «saps quants n'han afusellats, al Camp de la Bota?» i anar al cinema i aixecar el braç... En Joan Miralpeix havia tornat molt cansat d'aquella guerra tan

bruta. «Va morir en Lluís, que volia ser catedràtic i afusellaren l'Antoni, que va creure en la República fins al darrer moment. Dels altres, què se n'ha fet?». En Joan Miralpeix va saber ben aviat que els amics de la penya de l'Enciclopèdic Popular, en Francesc i l'Emili —i en Xavier— havien pogut passar la frontera. Ell era el que menys càrrecs tenia en contra i va preferir quedar-se: això li costà tres anys en un camp de concentració que no oblidaria mai. Però, i els altres? Els envejà durant un temps, durant el temps en què ell visqué dins de la por més fosca. Després, va saber que en Xavier s'evadí d'Argelers i que havia anat a Mèxic on havia fet fortuna, l'Emili es quedà a França i morí en un bombardeig alemany, damunt mateix, diuen, del Pont d'Orleans. En Francesc morí en un camp d'extermini, els qui el recorden els darrers dies encara veuen els seus ulls al·lucinats en un rostre cadavèric: sembla que els nazis l'assassinaren perquè s'havia tornat boig. Ell, en Joan Miralpeix, havia estat el més llest, havia salvat la pell. Però ell només volia dormir, com quan era petit i el seu pare li estirava les orelles fins a deixar-les-hi color vinaci perquè l'havia trobat badant a les golfes. No m'agraden els badocs, li deia el vell Miralpeix.

Els amics de la penya i en Joan Miralpeix... Quan sortien de l'Enciclopèdic, anaven a prendre l'aperitiu i no paraven d'enraonar. Alguna vegada —com aquella en què sortien d'un concert d'en Pau Casals—, s'estaven fins a altes hores de la matinada discutint d'art, de literatura, de política. Discutien d'un món que somiaven diferent. Si poguéssim omplir Barcelona de línies serenes, si poguéssim reconciliar l'art amb la tècnica, deia en Joan Miralpeix, que tenia contactes amb els arquitectes del GATCPAC. En Francesc discrepava sempre de l'Emili. En literatura, tenien gustos diferents. L'Emili estava per l'avantguarda, pels sentiments revoltats, per la destrucció del jo. En Francesc preferia la literatura-document, en Dos Passos i en Hemingway. «Cal retornar la literatura a la vida quotidiana, guaitau l'estil d'en Hemingway», deia en Francesc, «escriu com si s'adrecés a la seva mare». L'Emili se'n reia, i per això diuen que escriu tan malament! I què?, feia en Francesc, que no ho veus, que escriu així perquè el poble l'entengui més? L'Emili el tallava, ets un idealista, tu, el poble vol floritures, l'estil d'en Hemingway és massa cantellut. Heu llegit *Point Counterpoint*?, interrompia en Joan Miralpeix, sabeu què és el que més m'ha impressionat? Doncs aquest intent d'harmonitzar el plaer físic amb el plaer espiritual... No és possible, això, deia ràpidament en Francesc. Per què?, feia l'Emili, és que no heu vist que aquesta és la gran obsessió dels anglesos de les generacions d'ara? És que no has llegit en D. H. Lawrence? Estimar el cos i l'esperit, fusionar-los, quina meravella!, deia l'Emili tancant els ulls. Mark Rampion, a *Point Counterpoint*, feia en Joan Miralpeix, parla de la barbàrie de l'ànima i de la de l'intel·lecte... Diu que el cristianisme ens ha fet bàrbars de l'esperit... I no ho trobes cínic, això?, feia en Francesc. I de nou discutien. És que tu somies una humanitat que no existeix, feia l'Emili, en això t'assembles a en Joan... En Joan Miralpeix no escoltava. Eh!, això va per a tu, que sempre bades! S'hi acostava en Xavier, vinga, vinga, deixeu-vos de beneiteries. Sabeu què m'han dit? Doncs que *madame* Rita, la que val tres duros, té noves adquisicions. M'han dit, agafeu-vos bé, que hi ha una franceseta que té el forat més fi que una mitja de seda! Tots reien menys en Joan Miralpeix, que estrenyia el llavi inferior amb les dents de dalt. És clar, a tu et deixen fred aquestes coses!, com que tens la Judit...

Abans pujava l'escala molt de pressa. De vegades, només per provar-se, saltava els esglaons de dos en dos. I, ara, mira, com un pallasso, pensava. Arrapant-se a la barana per no caure, brufolant. S'ofegava, havia de respirar fondo, aspirar aire i, a poc a poc, expirar-lo. Així, ara se sentia millor. Un martell li colpejava els polsos i, després, la llosa feixuga que li oprimia el cor... Ell, en Joan Miralpeix, que havia estat tan ben plantat, sembles de raça cèltica, li havia dit l'Emili una vegada. Potser sí, que era així, en Joan Miralpeix tenia una àvia gallega —feia tants anys d'això!—, que havia anat a raure a la masia de Gualba. El pare de l'hereu de cal Casamitjana s'havia casat amb una gallega. Per això, deien, l'oncle Pepe era tan diferent dels altres, «tens sang de gallecs», li havia dit el vell Miralpeix despectivament. En Joan Miralpeix, doncs, era alt, ros i tenia els ulls blaus, ulls blaus són de mentider, deia la Judit quan li feia magarrufes. Havia tingut sempre unes bosses profundes sota els ulls, lívides, i ara, que eren uns solcs negres, semblaven dos pous enmig de tantes arrugues. Els Miralpeix sempre feu ulleres, els havien dit a Gualba. Ulleres que fan el rostre cansat. Des que la senyoreta Judit es ferí, el senyor s'ha convertit en una desferra, deia l'Encarna. Una desferra, sí..., tenia raó, però una desferra per fora i per dintre. El cabell li feia unes entrades profundes i, quan bevia o s'excitava, la pell se li tornava lluent com la pell d'un conill acabat de matar. Vestia bé, el senyor Miralpeix, això no li ho negava ningú. Una mica carca, deia la Sílvia, i ho deia perquè el senyor Miralpeix encara anava amb armilla, guants i barret. Li agradaven els vestits de color fosc i americanes amples i entallades, vestits ben folrats, prou que ho sabia en Ribatallada, el sastre de tota la vida. En això de vestir bé, en Joan Miralpeix era igual que l'oncle Joan Antoni, germà de la seva mare, l'oncle que li ensenyà a estimar el seu país i que l'entusiasmà, ja gran, per en Marcel Proust... L'oncle Joan Antoni es presentà un dia a la golfa humida i decrepita de la rue Montgolfier i li va dir, vinga, no facis més el ximple, que no veus que aquí et peles de fred i et mors de gana? I el convidà a sopar a la Coupole. Aquell sopar —*belle-vue de foie-gras, filet à la godar, légumes à la toulousaine, dindonneau à la broche, biscuit glacé, fromages, champagne frappé*— el reviscolà. Mentre menjava el gall dindi, l'oncle li va dir, tornes amb mi a Barcelona. Comprèn el teu estat, ets un ciutadà del món i no vols tornar a la masia. No voldries estudiar alguna cosa? I en Joan Miralpeix va dir que volia ser arquitecte. L'endemà va anar a passejar a la vora del Sena, feia un dia de pluja fina, pluja de París. Els molls eren humits i s'arribà a l'illa de Sant Lluís, a la punta. Les aigües del Sena es movien tot fent petits terbolins. En Joan Miralpeix mirà el cel de París, un cel ample i que moria dins l'horitzó. Un cel gris. S'hi acostà una dona vella, prima, les cames enterques com pals i les dents sortides i esgrogueïdes per la nicotina. La vella, entre bafarades d'alcohol, explicà a en Joan Miralpeix que escrivia poesia, però no poesia que era literatura, sinó per ésser llegida en la *intimité*. Li ensenyà un dels poemes, l'he dedicat al fum de la cigarreta, va dir, no trobeu que el fum de la cigarreta desvetlla la imaginació? En Miralpeix va somriure, això era París... Preguntà a la vella quant volia pel poema i la dona va dir, *ce que vous voudrez*... Li donà cinc cèntims, en té prou? La vella va dir que sí, i va afegir que, a ella, no li agradaven els diners, que només li agradaven *pour vivre*. Mentrestant, un vaixell lliscava per les aigües del riu, tot ple de fanals. Se sentia música de violins. Per uns instants, van quedar il·luminats pels fanals. La gent hi sopava; damunt de les taules, rodones i petites, les espelmes

hi parpellejaven. La vella se n'anà arrossegant els peus. En Joan Miralpeix, sota el plovisqueig de París, s'acomiadà de la ciutat que li havia descobert l'art. «Tot plegat, res més que un somni».

No va veure mai més el vell Miralpeix. Al cap d'un any, si fa no fa, d'haver tornat de París, en Joan Miralpeix va conèixer una noia bruna, pàl·lida, d'ulls verds com la maragda, el cabell rull, el coll de cigne, la pell transparent. Era filla d'un jueu francès que s'havia arrelat a Barcelona després de la guerra del Catorze. La noia, òrfena de mare, es deia Judit. La Judit Fléchier anava per concertista —els entesos deien que tocava el piano com els àngels— però als quinze anys va quedar immòbil fins als disset i ho va haver de deixar córrer. Els metges van dir que sempre patiria per la circulació de la sang, per això tenia la pell blanca i, encara que la toquessin suaument, s'hi feien taques de color carmesí. El pare, que havia anat a Barcelona buscant la fortuna que no havia trobat al seu país, desballestat per la guerra, morí del tifus i deixà la Judit amb una renda més aviat miserable. Als divuit anys, la Judit vivia completament independent, era professora de piano i anava a dues o tres cases de posició. Una de les seves alumnes fou l'Engràcia, grassoneta i riallera, filla d'en Joan Antoni Farré, conegut advocat de Barcelona, i cosina d'en Joan Miralpeix. El primer dia que en Miralpeix va veure la Judit va pensar «és un Modigliani», i això perquè la Judit tenia el coll llarg, els ulls grossos i l'esguard macilent. Els seus eren uns ulls inquietants, que sempre miraven més enllà, com si busquessin ajut dins de la irrealitat. I el rostre entre desvalgut i patètic, les galtes color de pruna, d'una grogor que a penes si destacava dins de la pal·lidesa del rostre. «És pàl·lida com la mort». La Judit duia el cabell tallat i recollit cap endarrere en forma d'anells, la forma del cabell encara li destacava més el coll de cigne, un coll de seda, pensà en Joan; i les sines eren petites com dues mandarines.

El primer dia que la va veure, doncs, en Joan Miralpeix es va quedar palplantat al davant i l'Engràcia li va dir, què fas, badoc? Aquesta senyoreta es diu Judit Fléchier i és la nova senyoreta de piano. En Joan Miralpeix va adreçar-se a la nova senyoreta de piano tot dient-li, tant de gust, i no sabia què fer, si anar-se'n o quedar-se. L'Engràcia començà les primeres notes del *Nocturn* de Chopin i les mans de la Judit, quines mans tan pàl·lides, Senyor, corregien els dits tebis i grassonets de l'Engràcia. En Joan, per dir alguna cosa, va fer, bé..., jo..., me'n vaig, i la Judit el mirà un instant amb una mena de melangia que no era sinó estrabisme. En tancar la porta al seu darrere, sentí com l'Engràcia xiuxiuejava alguna cosa i que la Judit reia amb riure d'ocell.

Quan arribava al segon replà, esbufegava una altra vegada i s'havia d'aturar. I tot perquè la propietària, que era una rància, no volia posar ascensor. Però en Joan Miralpeix no se'n volia anar, del pis del carrer del Bruc, potser perquè de tant en tant veia una lleugera espurna als ulls de la Judit, sobretot quan seia a la galeria, de cara als patis interiors. Ben mirat, els patis interiors de l'Eixample encara eren una illa. Si se n'anaven i la Judit només veia balcons i no patis, des de la terrassa de qualsevol pis de la Bonanova, què farien els ulls color maragda? Repenjava la mà enguantada a la barana, ara respirava millor perquè el cor havia reposat una estona. Sentí que la porta del primer primera era oberta, l'Encarna, que deuria repassar amb Netol els agafadors i l'espiera daurada.

En Joan cada dia estava més enamorat de la Judit, «és com un Modigliani, estima la vida i la vol retenir als ulls». Coincidien sovint a l'escala de l'oncle, al carrer de Llúria cantonada Diputació, ella li deia hola, amb la veu que feia

cantarella francesa. Però la Judit no somreia mai. La noia enfilava cap amunt mentre en Joan l'albirava fins que no era més que una ombra i remor de passes al replà de dalt. Quan passava pel costat d'en Joan, la Judit l'emplenava d'essència de malva-rosa. Per fi, un dia en Joan es va decidir i esperà que l'Engràcia enllestís la lliçó. Vols bombons?, li va dir la cosina, és l'aniversari de la Judit, li n'oferiren un que era de xocolata per fora i de licor per dins. El licor era molt dolç, li omplí la boca i li regalimà per la gargamella. L'alè l'emmellà i li vingueren ganes de besar els dos xuclets que la Judit tenia a cada galta i deixar-hi una petjada dolça. Quants anys fa?, preguntà. Aquestes preguntes no es fan, mal educat, i l'Engràcia, cara de lluna i galtes de pa de ral, s'enrabiava, estaria enamorada d'en Joan Miralpeix? Però els ulls d'en Joan s'enclotaven dins dels ulls de la Judit i ella reia com un ocell mentre llepolejava un *marron glacé*, jo li diré els anys que faig, en faig vint, oi que sóc vella?

Sortí darrere d'ella, la seguí una estona. Quan era a prop de Claris cantonada Casp —ella el mirava de reüll i alentia el pas a posta— l'atrapà. Em permet que l'acompanyi?, anaren fins a la Rambla i en Joan Miralpeix li regalà un ram de roses. Li vull fer un regal d'aniversari..., de quin color les vol? La Judit no s'ho pensà gaire, les vull ben roges, va fer. En Joan Miralpeix li comprà un pom de poncelles vermelles. Ella les olirà tot tancant els ulls, estic contenta, va fer. En Joan aviat s'adonaria que la Judit, quan estava contenta, ho deia. També si estava trista. Eren a prop del Núria i hi van entrar. En Joan va saludar tres senyores que seien en una taula de la vora. Són unes amigues de la meva germana Patrícia, va fer, la que riu tant es diu Kati. La Kati anava vestida amb un jersei de punt i una faldilla prisada i duia les celles pintades. La Kati va somriure a la Judit mentre deia alguna cosa a una dona molt elegant que seia al seu costat, la més gran, féu en Joan Miralpeix, es diu Mundeta, oi que fa riure aquest nom? La Judit va beure xarop de grosella, ell demanà un xerès sec. La Judit mirava a fora i veia la gent com passava. Els seus ulls color maragda ho resseguien tot però no somreia mai. Van parlar poc, encara que s'hi van estar una llarga estona. Ella dibuixava amb el dit les aigües negres i grises que feia el marbre. Quan s'aixecaren per anar-se'n, la Judit va dir, oh, se m'han badat les poncelles! I va riure com un ocell.

Un dia, en Joan Miralpeix aconseguí que el seu oncle li deixés l'Hispano. Trobà la Judit que baixava de casa dels Farré i l'aturà al replà de baix, vaig a fer pràctiques amb el cotxe de l'oncle, per què no m'acompanya? La Judit dubtà, fa mal temps, aviat es farà fosc..., per fi es decidí i digué que sí sense somriure gens. Primer anaren a Garraf i passejaren davant de les casetes que semblaven palaus. El poble tenia un aspecte desolat per la grisor del dia i la brutícia de la pols de la pedrera, que s'encastava a les cases i als jardins. Van riure molt en veure les torretes que imitaven cases senyoriales i que aprofitaven l'escàs terreny per a adornar el jardí amb estàtues. A penes en un espai de dos metres per dos metres, hi trobaven un amoret o una afrodita en posició deliquescents, un estany amb un brollador d'aigua i un banc de pedra picada. Tot hi era petit i apinyat entre l'emparrat de buguenvíls i els testos de geranis i d'hortènsies. Les estàtues potser havien estat blanques però avui eren amarades de la pols que venia de la pedrera, era un dia que el vent bufava fort. Sembla el poble dels sets nans i la Blancaneu, va dir la Judit. Penjaria els arquitectes que fan aquestes matusseries, féu en Joan Miralpeix. En arquitectura, el que compta és la poesia de l'espai, afegí. Després s'arribaren a Sitges i caminaren pels carrers estrets i esguardaren les amples portalades i els balcons de gust *pompier* de les cases senyoriales. Hi havia molt de silenci. La Judit i en Joan anaren al passeig que dona al mar. Tot era de colors imprecisos, les onades es confonien amb els núvols, que s'ennegrien dins de l'horitzó. Un gat negre els seguia amb displicència i la Judit trobà que allò era de mal averany. Era un vespre grisenc i mullat, un vespre rúfol i de mar grossa. Tocaren el mar amb els peus i la Judit es mullà els braços, es descalçaren i van córrer una llarga estona mentre les onades cada vegada eren més altes i es rabejaven d'escuma. La Judit, que no somreia mai, de tant en tant deixava anar el seu riure d'ocell que es perdia dins del bramul del mar, com si ho fes dins d'un cargol marí. Van seure damunt de la sorra humida i ella trobà una estrella, li falta un braç, va dir, i es posà trista. Després, començà a buscar petxinetes i s'hi passà una llarga estona. En Joan només badava. Busca'm petxinetes, que em vull fer un collar, i en Joan Miralpeix, que no li agradava el mar, ni la sorra —perquè s'entaforava dins de les sabates—, es passà més d'una hora buscant petxines per a la noia que reia com un ocell. En trobaren de color d'estel i una que semblava aiguaneu. Saps, va dir la Judit, jo ho coneixeré tot, viatjaré fins a la fi del món. Tot d'una vingué una gropada i gotes grosses de pluja feien clots damunt de l'arena. Feia llevatada i la sorra s'enlairava com si fos un llençol desplegat, les onades eren altes, onades de marejada. Començaren a córrer per a aixoplugar-se, l'aigua batejava les sines de la Judit, que afloraven, petites com mandarines, sota la brusa. S'arreceraren al Cau Ferrat i en Joan explicà a la Judit tot el que sabia d'en Rusiñol. Per fi, el mal temps minvà, els núvols negres s'havien esfilagarsat i ara el cel feia vetes de color cendra i blanc. S'arribaren a un hotel que era a tocar del Cau Ferrat, un hotel d'escales molt senyores, de marbre, entre dues baranes de columnes i un vestíbul encatifat. Estaven xops, amarats d'aigua, i la Judit va dir, per què no demanem una cambra i ens eixuguem? Demanaren, doncs, una cambra i tovalloles. L'hotel donava a mar i des del balcó veies la maltempsada. Els núvols, ara, esdevenien negres com si vinguess la nit, i només a l'horitzó es perfilava una ratlleta molt fina de color blau cel. No plovia però els balcons saliquejaven. La Judit entrà a la cambra de bany però no tancà la porta i en Joan en veia l'ombra i sentia que cantava amb un fil de veu. Ell s'eixugà

a la cambra i, quan ja tenia els cabells secs, va seure en una punta del llit sense saber què fer.

La Judit sortí tota nua de la cambra de bany. El seu cos era blanc com un boralló de neu. La Judit tancà el petit llum del pàmpol verd que hi havia damunt de la tauleta de nit i, a en Joan, li vingué suor per tot el cos. Volia adormir-se. Es preguntà què havia de fer, per què s'hi trobava, allí. Volia anar-se'n. La Judit obrí la finestra i entrà dins la cambra una glopada de vent. Semblava que l'aire violent es volgués emportar les cortines d'organdi que volaven com si fossin les ales d'una gavina. Hi ha fantasmes?, preguntà la Judit, i va riure com un ocell. Anar-se'n, això és el que ell havia de fer, però s'estava plantat com un estaquirot. Va sentir la seva pell a freg, olor de perfum, essència de malva-rosa. Adés la pell era gèlida com un floc de neu, adés cremava com la brasada. Besa'm, va dir la Judit. Només en veia la seva ombra i sentia, entre les onades, el batec del seu cor. Quin cor batejava més? Ara li hauria de dir, li hauria de dir que no ho havia aconseguit mai. Que quan anava amb les dones del carrer o bé se'n reien o bé esdevenien maternals. No en sé, Judit, no sé si podré. I la Judit, que cremava com un buscall, li buscava els llavis, la llengua, tot. La Judit ja no era la Judit, ja no era la noia de neu i la pell transparent, la noia d'esguard macilent. Ell n'acaricià l'espatlla i després la resseguí amb el dit. Per què s'aturava? Afluixà les mans damunt del llit, saps, Judit, no sé si podré...

Hi va haver un llarg silenci. A veure si ens en sortim, va dir la Judit. Van tardar moltes hores, ell de vegades l'empenyia cap enfora perquè volia fugir. Ella hi tornava. Li besava els llavis, la boca, les llengües ben juntes, l'orella, el clot de darrere l'orella, la llengua dins l'orella, la llengua dins el llavi, la llengua damunt les dents, quin plaer, l'essència de malva-rosa que m'adorm els sentits. Tenia, encara, el desig de fugir però ella el premia, l'estrenyia, li mossegava el clatell, l'acaronava amb els seus pits, i la carícia li travessava l'espinada, tancava els ulls i sentia com ella li amanyagava el sexe. Primer hi féu una besada tan suau que a ell li semblà com un aire que passava i després sentí una carícia humida i era la punta de la seva llengua. Ho intentaren quatre vegades, ell tenia el sexe erecte i ella l'agafava i el conduïa, no puc, no puc, cridava ell, i el crit s'ofegava entre llàgrimes i besades. Ella hi tornava, una vegada i una altra. Ell volia deseixir-se'n, encara tenia por. Però la Judit, els ulls ardents, li deia, tornem-hi. Per fi el seu sexe penetrà, s'havia endurit pels besos i les carícies, penetrà ben endins d'ella, ell cridà i ella va riure com un ocell. Després vingué el panteix i la dolça fatiga. S'agafaren l'un dins de l'altre, gairebé dormien. Ho veus? Ell li va dir, t'estimo. I ella li contestà, vols que et digui un secret? Doncs, no m'agraden les roses, que es baden aviat, m'agraden els clavells vermells.

Aquell vespre s'estimaren un munt de vegades i ho feren amb tanta violència que quedaren sense esma i, a la nit, demanaren que els pugessin a la cambra dos gots de vi dolç amb sucre i un rovell d'ou.

Les nits de Nadal, la Judit portava les olles plenes de brou a la galeria. Les olles no cabien dins de la nevera, eren tan grosses, i la Judit posava draps de cuina en lloc de tapadores, així s'hi mantenia la temperatura. El brou que feia la Judit era greixós i els galets tenien un tel, si els deixaves refredar. A casa dels Miralpeix hi anava una colla per les festes. Eren ells cinc —encara no havia mort en Pere, el germà petit—, la Patrícia i l'Esteve —per Sant Esteve anaven tots a casa dels Miràngels —, l'oncle Joan Antoni, pobre, tan envellit, la tia Engràcia, que feia catúfols, i l'Engràcia petita. L'Engràcia tenia quaranta anys i encara seguia soltera, «no es casa perquè li suen les aixelles», deia la seva mare. Cada Nadal, la Judit tocava el piano, la Natàlia li girava els fulls, l'Esteve llegia un poema, l'Engràcia cantava:

A Aragó hi ha una dama
més bonica que un sol d'or...

mentre la seva mare feia capcinades a la vora del braser, i la Patrícia cantava cuplets, bufada de xampany. Seien tots al voltant de la taula i aplaudien els *fiambres* fets per la Judit i la Patrícia, el gall dindi farcit de tòfones i el rap amb salsa verda que semblava llagosta. Damunt de la taula parada amb les estovalles de *lagarterana* i la cristalleria, la Judit hi havia amagat un regal per a cadascú. Acabaven l'àpat amb les galtes enceses i una son molt dolça dins del cap. La nit de Nadal, en Joan Miralpeix llegia algun conte en català, de les *Pàgines Viscudes* d'en Folch i Torres, a en Lluís i la Natàlia, mentre en Pere jugava amb el cavallet de cartró. Així s'acostumen al català, deia, i la Natàlia o en Lluís preguntaven, pare, què vol dir paó? Mentrestant, l'Encarna regirava el carbonet del braser amb la pala daurada perquè no s'apagués. En aquestes festes, en Joan Miralpeix explicava moltes coses als seus fills, era més alegre. Nosaltres som un petit país, deia, l'heu d'estimar, encara que us costi molt. L'Encarna, que aleshores només tenia vint-i-cinc anys, havia preparat el braser; hi havia encès uns llistonets i després els cobria amb carbonet o amb clova d'olives. No et gratis les mans, advertia la Judit a la Natàlia, que tenia les mans plenes de penellons. Feia molt de fred, durant aquells nadals, i sort en tenien, del braser. En Joan Miralpeix els acabava de llegir el conte i els tancava el llum, havien de dormir abans que els grans anessin a missa del gall. La Judit feia ella mateixa els *fiambres* de Nadal, els que hi havia a les botigues no eren tan gustosos. Eren moments difícils i només els rics com ells menjaven *fiambres*, fets a casa, això sí. La Patrícia i la Judit es tancaven a la cuina dels Miralpeix uns dies abans de Nadal i hi feinejaven sense deixar entrar ningú, tret de les minyones. Quan els enllestien, cridaven la família perquè els admiressin i els col·locaven damunt de la taula com si fossin peces de museu. N'hi havia un que era llom farcit d'orella de porc, pit de gallina, carn picada de porc i de vedella barrejada amb tòfones, un altre que era un coll d'ànec farcit de carn picada, ou dur i tòfones, també hi havia carn freda farcida de pernil dolç i cansalada, rostida uns dies abans. Els col·locaven damunt d'unes safates de plata i cobertes amb tapets emmidonats. La família deia, oh, quin goig que fan! A la cuina, l'Encarna treia els plomissols i canons del gall dindi que havien matat a la carnisseria perquè li feia pena, això de matar els animals.

Al barri, tothom deia que la Judit era una dona massa extremada però els homes

es tombaven sempre per a veure-la passar. No era bonica però tenia una gràcia especial que la diferenciava de la dona que sovintejava l'Eixample. En realitat, eren tots dos, els senyors Miralpeix, els qui feien molt de goig. Ella amb l'abric de potes d'astracan, o amb els renards *argenté* que li voltaven el coll, els *mouton doré*, el canotier d'ala enlairada, les mitges de cristall i de costura fosca, els guants... Ell amb barret i guants, l'armilla i el vestit fet a mida. La gent els seguia amb la vista quan passejaven i sortien plegats. La Judit no era una dona altiva, però no tenia cap amiga. Suportava la Patrícia amb paciència i saludava les veïnes amb distanciament: «És orgullosa», en deien. Perquè no somreïa mai. La Judit només havia tingut una amiga, la Kati. La va conèixer pel 1931 i, el primer dia que la va veure, va dir a en Joan que era una noia estranya. La Kati era molt més salvatge que la Judit, reia per no res, li agradava que tothom notés la seva presència. La Kati és una indiscreta, deia sovint la Patrícia Miralpeix. Potser sí, que tenia raó la cunyada de la Judit. La Kati sempre es ficava pertot arreu, ho sabia tot, ho controlava tot. La Judit deia a en Joan Miralpeix, m'agrada la Kati perquè li agrada la vida. I en Joan estava content, que la Judit i la Kati fossin amigues, encara que les trobava tan diferents! La Judit era reclosa, li agradava la calma, passejar sola i deixar que les hores morissin a poc a poc. La Kati no, la Kati no s'estava mai quieta, era un belluguet. Potser era la vitalitat de la Kati, pensava en Joan, el que més fascinava la Judit. La Kati era valenta, conduïa cotxe, esquiva, anava en moto, adorava la velocitat. La Kati vestia com volia. La Judit preferia els colors foscos o el blanc, color de neu, i la roba fina. La Kati portava pantalons i fumava com un carreter. La Patrícia havia dit a la Judit que la Kati no duia cotilla perquè deia que una dona havia de vestir i sentir-se lliure. La Kati es va depilar les celles del tot quan va ésser moda dur una ratlleta finíssima, gairebé sense pèls, i després les va haver de dur pintades. Això li dona un to exasperat, comentava la Mundeta Ventura. La Kati s'assemblava una mica a la Coco Chanel, els mateixos llavis estrets, closos voluntàriament i amb energia, la mateixa mirada, entre desafiant i trista, uns ulls molt foscos que semblaven cansats. La Kati admirava la Chanel, n'estic enamorada, deia rient davant d'en Joan Miralpeix. Un dia, en Miralpeix va veure com passejaven totes dues, la Kati i la Judit, pel jardí de la Patrícia; la Kati collí una rosa de terra i la donà a la Judit. Les dues mans quedaren agafades durant una curta estona. Quan es deixaren anar encara s'esguardaren uns segons. La Kati caminava de pressa, vinclant la cintura, les espatlles dreçades i la mirada cap endavant. La Judit s'aturava a cada instant i la Kati la cridava des de lluny. En Joan les seguí amb la mirada una llarga estona. La Kati, deia la Judit, voldria conquerir Barcelona com la Chanel conquerí París amb dos vestits i quan la *belle époque* decandia. Però Barcelona no és París, replicava en Joan Miralpeix. La Chanel i la Kati, continuava la Judit, s'assemblen molt: l'una va anar a parar a un asil i l'altra a un internat per a senyoretes, però les dues són òrfenes. Quan la Kati va fer quinze anys, els parents es barallaven per a tenir-la a casa, resultava que la Kati era rica, molt rica, car el seu pare li havia deixat mig Valldoreix i una part de Sant Cugat. La Kati va decidir que la vida era d'ella, només d'ella, i que calia aprofitar-se'n. Només la defensava la Judit. Mou els homes com si fossin titelles, deia en Joan Miralpeix. I és que no ho són?, feia la Kati amb els ulls foscos. La Kati és molt frívola, deia en Joan a la Judit. Escandalitzava les ties-àvies de Terrassa, que volen que vagi neta i que sigui una senyoreta però que no m'estimen, explicava la Kati als Miralpeix. La Kati és independent perquè no necessita la fortuna de cap home, feia la Judit, i s'entristia

amb els ulls color maragda. La Kati deia sovint que el diner era la llibertat, creus que té raó?, preguntava la Judit a en Joan. Potser ho diu, contestava aquest, perquè no ha trobat ningú que l'estimi com t'estimo jo... I la Judit reia amb el seu riure d'ocell, vinga, no siguis ximplet! La Judit va dir una vegada a en Joan que la Kati li havia confessat que no volia morir lletja. Per això es posa tantes cremes i vesteix d'aquesta manera, afegia la Judit, vol que tots ens adonem que existeix. La Kati, el que vol, és dominar el món amb els seus aires de gallimarsot, deia la Sixta, que no la podia veure.

Però va venir la guerra, aquella guerra tan bruta, com diu en Joan Miralpeix, que regirà els cervells i trasbalsà els esperits. La Kati va iniciar la seva guerra com una aventura compartida, l'aventura de molts que anaven a fer un món ben diferent. La Kati canvià com un mitjó, donà totes les seves cases per a colònies infantils, es féu de l'Aliança de la Dona Jove i hi embrancà la Judit, no t'adones que les coses canviaran?, li deia, entusiasmada. La Kati sempre havia llegit molt però durant aquell temps s'empassà tota la literatura soviètica que arribava a les seves mans, saps?, deia a la Judit, crec que he trobat el meu camí. La Judit, a la nit, explicava a en Joan els canvis de la Kati. Li ho deia per carta perquè en Joan fou un dels primers a marxar al front. T'enyores d'en Joan, oi?, feia la Kati, i els seus ulls s'enfosquien encara més. La Judit i la Kati, escrivia la Judit a en Joan, estem fent una campanya per a recaptar diners per al Konsomol, qualsevol dia d'aquests em trobaràs al front. No vinguis..., contestava en Joan, no suportaries tanta mort i tanta misèria... Saps, escrivia la Judit, els amics de la Kati, els d'abans, diuen que la Kati ja no té cap gràcia, que s'ha tornat massa fúnebre. N'estan decebuts... I saps per què?, contestava en Joan, doncs perquè la Kati comença a ésser independent de debò. Tens raó, deia la Judit, estem aprenent tantes coses amb aquesta guerra! Jo tampoc no sóc com abans, veig com vénen els nens del País Basc i de Madrid, semblen pollets, amb els bombardeigs i la mort empeltats als ulls. Estic segura, escrivia la Judit a en Joan, que si guanyem la guerra la nostra vida serà molt diferent. Jo treballaré, la Kati diu que... I en Joan somreia perquè la Judit omplia les seves cartes amb «la Kati diu que...». Un dia, en Joan va rebre una carta de la seva dona, saps una cosa?, doncs que la Kati s'ha enamorat i ara sí que va de debò. Ell era un brigada internacional, un irlandès ros com un àngel, d'ulls somiadors i llavis carnosos. Tenia els pòmuls rosats, les barres fines, la pell de seda, la barbeta de príncep, segons la Kati. Es deia Patrick O'Brian i canvià de nom quan se n'anaren els seus companys de les Brigades Internacionals perquè ell volia continuar la guerra. Fou un dels darrers morts de la batalla de l'Ebre i la Kati, que estimava tant la vida, se suïcidà el mateix dia que els nacionals davallaven pel Tibidabo. La Judit, espantada, s'arraulí a casa seva, jo no sóc com ella, va dir a en Joan quan aquest tornà del camp de concentració.

Per això, la Judit, que havia estat educada pel seu pare, un jueu francès que no creia gaire en Jehovà, aguantà les coses que vingueren després, ella no era valenta com la Kati. La Judit es convertí al catolicisme i es casà per l'Església. Els Miralpeix batejaren els seus fills: d'altra manera, no haguessin pogut entrar en un col·legi religiós. Ella no era com la Kati, és cert, i per això anava a missa amb en Joan i els nens i tornava dòcilment a casa quan no la deixaven entrar a l'església perquè no duia mitges. En Joan Miralpeix anava a Montserrat i demanava consell als monjos, no sabia com actuar. La Judit no l'acompanyava a Montserrat. La Judit i en Joan es van tancar, l'esperit de l'un dins de l'altre. La Judit s'enyorava de la

Kati i va decidir que volia fetitxes, objectes de tota mena que ella venerava com a petits déus. Va anar a Gualba i recollí la Verge dels Dolors, la Verge de rostre patètic i de color de cera, la col·locà a la vora del llit amb una xinxeta a cada banda. Omplirem la casa de fetitxes!, va dir a en Joan. I la Judit, que no somreia mai, omplí la casa d'amorets de porcellana, d'estampes, d'imatges, de flors artificials, d'objectes estranys i antics, com un mussol que servia de timbre, pintes de plata, una caixeta blava feta per l'Adolf Fargnoli on posà les flors de tarongina de totes les núvies de la família, ventalls de paper... Vull fetitxes, a casa, i en Joan deia, la Judit vol fetitxes. En Joan li'n comprava, li comprà un corn de caça i un ventall de plomes de paó, un punyal que semblava medieval i una llàntia romana, monedes de coure i plats del renaixement, fermalls de bijuteria barata i un mirall rococó. La Judit, després de la guerra, repartí els objectes per tota la casa. Va dir, ara tindrem moltes sales, tindrem la sala dels ventalls, la sala de les nines, la sala de les caixetes... Al saló, que era la cambra més gran, hi col·locà tres paravents folrats de seda i amb motius japonesos i, a cada espai, hi havia una vitrina amb els fetitxes de la Judit. I així ja podien dir que tenien moltes sales. Els fetitxes més importants foren les nines. La Judit passà una temporada molt llarga comprant nines, nines de totes mides, despullades o vestides, de goma, de cel·luloide, de porcellana. Les nines, acabà per amagar-les a la seva cambra, nines japoneses, xineses, hawaianes, nines vestides de seda, de tul, d'organdí, de popelín, nines amb tirabuixons, amb trenes, amb pameles. La Judit els foradava els ulls i els trencava les mans. I, com més les feia patir, més les estimava. N'hi havia una que tenia els ulls buits, una nina molt grossa que la Judit acaronava quan es va ferir. La tenia sovint damunt de la falda i les dues, la nina i la Judit, miraven sense mirar els patis que donaven a la galeria. També hi havia nines que tenien un cos esplendorós, un cos de reina, amb unes cametes esquifides. La Judit els feia mirinyacs i els cobria el cosset amb setí. Mira, les nines que fan de nens no tenen sexe, i reia amb el seu riure d'ocell.

Era aquella època un temps trist, gelat. Un temps quiet, sense repòs, i la Judit buscava la felicitat amb poques coses. Per això, en Joan i la Judit estaven contents quan venia Nadal. En Joan, sobretot, somreia quan veia la Judit que tornava cansada de regirar botigues i sense saber el menjar que faria. Anava a la Boqueria i a les xarcuteries més bones de Barcelona, preguntava a les Mantequerías Leonesas les darreres novetats i encarregava a can Prats i Fatjó les neules i els torrons. Arribava el Nadal i la Judit feia les olles tan grosses de brou, i els *fiambres*, i parava la taula ajudada per l'Encarna i la Maria, la minyona que es posà malalta i anà a morir de vella a l'hospital de Sant Josep. Paraven la taula com un ritus. Col·locaven les estovalles de *lagarterana* ben tibants, com un llençol, i la Judit hi passava les mans per allisar-les. Col·locaven la coberteria de plata, coberts de peix, de carn, de postres i de cafè, les copes de cristall, la vaixel·la de porcellana amb un cérvol dibuixat, les fruïteres d'argenteria, rams de cireretes d'arboç i de vesc, i uns clavells vermells de ceràmica de la col·lecció de fetitxes de la Judit.

La Judit tornava de missa del gall amb en Joan i ho guaitava tot: la taula parada, el brou que es refredava a la galeria, els *fiambres* ben lligats dins de les cassoles de la cuina, el gall dindi a mig coure, el braser que tot just s'apagava... Anava a la cambra on dormia la Natàlia i li feia un petó, a la d'en Pere i un petó, pobret, deia, perquè en Pere era mongòlic, a la d'en Lluís, un altre petó. Després entrava al saló dels paravents i mirava els fetitxes. Quina quietud, deia.

El vell Miralpeix tenia el cabell i el bigoti blanc. Seia al cap de taula i beneïa el menjar, dues ties velles i solterones acotaven el cap mentre rosegaven parenostres. En Joan Miralpeix badava, com sempre, i son pare li clavava una clatellada. La família pregava en veu baixa. Déu i Pare Omnipotent, beneïu aquesta taula i tots nosaltres, amén. La minyona servia l'escudella i tothom menjava en silenci. El vell Miralpeix era sorrut i les dues ties, d'edat indefinida i esguard indecís, sospiraven mentre xarrupaven la sopa. Qui xuclava més fort era el vell Miralpeix, cada cullerada era tot un concert. Les estovalles eren ben blanques en diumenge i mataven un pollastre que rostia la masovera. El vell Miralpeix mantenia les dues ties, decrepites i estantisses, i elles ensenyaven la Patrícia i la Paquita a portar-se com a senyorettes. Algun diumenge anava a la masia de Gualba un oncle que era capellà de la cúria barcelonina, un mossèn de mans tremoloses i mirada innocent. De tant en tant, hi anava també l'oncle Pepe, germà petit del vell Miralpeix, que reia molt i a qui agradava de menjar i de beure. Ara m'agradaria remullar la gola amb dos gotets de ratafia, i es clavava a riure, però el vell Miralpeix li endegava una mirada que el glaçava i retornava a la gravetat familiar. Aquest oncle hi anava poc, a la masia, i els altres deien que era un perdut que acabaria malament, com tots els poca-vergonyes. I tant, si acabà malament: al cap d'uns anys en Joan Miralpeix anà a visitar-lo amb l'oncle Joan Antoni, oncle per part de mare, a l'hospital dels infecciosos. El trobaren a les acaballes, el rostre i les mans plens de nafres d'una sífilis que havia contret per aquests mons de déu. L'avi Miralpeix havia estat carí d'tota la vida, com ho havia estat el besavi, i va morir als noranta-set anys. El vell Miralpeix no va poder manar a la casa fins que no va fer els seixanta-set anys. La seva dona va morir en néixer la Paquita, al poble tothom deia que era una víctima del seu home i quan la gent diu que una dona és una víctima vol dir, en realitat, que és una santa o una bleda. Cada diumenge, venia el senyor rector a prendre vi dolç a cal Casamitjana, les dues ties treien unes estovalles emmidonades i seien, les mans ben juntes, les cames encreuades, a la vora del foc. El senyor rector passava comptes amb l'hereu de cal Casamitjana, el vell Miralpeix, dels afers de la rectoria. Pels volts de Setmana Santa, els de la rectoria portaven de casa en casa un Sagrat Cor amb una espelma al davant. La primera casa que rebia el Sagrat Cor, després de la rectoria, era cal Casamitjana.

Sempre bades, tu, li deia el pare i l'estossinava de valent. Per això la nit que va sentir fressa a dalt, i grinyols, i un esbufec llarg i prolongat, com si algú anés fluix de molles, va voler saber d'on sortia. Però l'orella i anà escoltant i seguint el soroll fins que anà a raure al davant de la porta de la cambra del pare. Sí, n'estava segur, el grinyol venia d'allà, també un somiqueig, i va pensar, miro o no miro?, què faig?, sentia un rau-rau a l'estómac, però ja era a frec del forat del pany i, com que li agradava badar, s'hi va encastar una llarga estona, el que veia era una escena tan rara que, de primer, no la va acabar d'entendre. Per què el seu pare havia lligat la Remei al capçal del llit i semblava com si li gratés l'esquena mentre anava a cavall? El que grinyolava era el llit, potser tenia les molles fluixes. El Sagrat Cor que hi havia al capçal, un Sagrat Cor de ferro forjat, avançava i reculava, i en acabat es movia a petits intervals, com si el sacsegessin. El zim-zam depenia del pare, de si gratava l'esquena molt fort, o del somiqueig de la Remei. Per què anaven tots dos despullats i ell li deia, quieta, quieta, muleta meva? Per què la Remei feia un xiscle que no sabia si era de plorar o de riure i era com la pintada quan el gall la rondava?

A l'endemà va dir a la Cinta, què feia la Remei a la cambra del pare, lligada? Per què el pare feia com si li gratés l'esquena? La Cinta va dir, quina imaginació que tens!, però la Cinta ho va dir a la Remei i la Remei ho explicà al vell Miralpeix, sí, segur que el pare ho sabia perquè, si no, en Joan Miralpeix no entenia la pallissa que va rebre aquella nit que feia un cel de celístia. El féu giravoltar com el batall d'una campana i després el llançà a terra, fet una fúria. Al pare, li quedà la mà baldada i a ell els ulls eixuts i la llengua balba de tant estrènyer els llavis i serrar les dents, els llavis es tornaren morats, sense ni una gota de sang. Però no plorà gens. Se n'anà al Gorg Negre a badar, això, a badar, s'hi va estar des del vespre fins a negra nit, esguardà els estels i procurà comptar-los, però es descomptava i hi tornava. N'hi havia un que feia pampallugues, Venus, potser? Va dir-se, allà hi ha la mare... L'estel s'obria i es tancava com un ull, la parpella era de plata. Després encalçà el Gorg Negre, com una mentida, sembla la fosca d'un pou, «me n'aniré pel Gorg i arribaré a Mallorca». L'oncle Pepe li ho havia dit: per aquest forat vas a Mallorca. Sentia el salt de l'aigua que davallava del Montseny, sense aturar-se mai, i la fressa de l'aigua que queia a borbolls semblava el plor de la mare, «per què no hi ets?», barrejat amb el somiqueig de la Remei i els udols de dolor d'en Ramon Berenguer, car, segons l'oncle Pepe, Cap d'Estopes fou mort pel seu germà en aquests indrets perquè volia ser comte. Aleshores mataven per a tenir el poder, deia l'oncle Pepe, mala cosa, el poder... I ara no maten per a tenir el poder?, havia fet al seu oncle. Ara, contestava, no cal matar, hi ha altres mètodes. El cos d'en Ramon Berenguer davallà pel salt d'aigua i el Gorg Negre l'engolí dins dels terbolins fets de fosca i de neguit.

Van passar deu anys que lliscaren sense glòria, l'única companyia eren les veus del Gorg Negre i l'estel de parpella de plata, fins que en Joan Miralpeix es va fer gran i fugí de la masia. Abans d'anar a París, rondà tres mesos per Barcelona. En Joan Miralpeix no creia en l'amor, creia que les dones eren com bestioles. Per això va lligar aquella meuca, l'Elvira de ca la Rita. Quan passà al saló i la va veure al seu davant, va dir, vull aquesta, volia l'Elvira perquè tenia un floc de cabells tan negres com les aigües del Gorg. Però no hi va haver manera, l'Elvira no es deixava fer, que no i que no, i ell, és clar, no podia. L'Elvira, què t'has cregut? Va venir *madame* Rita, que sentí els esgarips de la dona, què passa, aquí? Però quan *madame* Rita ho va saber va dir, qui paga, mana, au, au, torneu-hi. L'Elvira, que era de poble, obrí l'armari lacat d'imitació japonesa, d'aquells que tenien tres cossos, i en va treure un porró, hi va beure a galet tot fent xarrupets perquè estava nerviosa. A veure si ho suportava, allò d'aquell senyor tan extravagant, que la lligava i li gratava l'esquena mentre li deia mula, muleta, eh, escolti!, jo puc ser un tomàquet, quin remei, però de mula, res, què s'ha cregut? Però el senyor no li'n feia cas, com si allò fos bufar i fer ampolles... I en Joan Miralpeix no podia, no hi havia manera. Provà les putes barates, les de cal Sagristà, que només valien tres pessetes. En trià una de revellida, amb la cara empastifada de maquillatge, tota plena de solcs i d'incrustacions pintades, la trià perquè tenia els mateixos ulls que la Remei, ulls d'animal atordit, i la puta va dir, això m'ho fas perquè sóc vella i pobra, si no, no m'ho faries, abans jo era la reina del bordell, tenia els pits com dos pometes, en Joan la deslligà de seguida perquè no podia veure com la meuca plorinyava, pitjor que puta és ser puta vella... I tampoc no ho aconseguí.

... no ho aconseguí, car en Joan creia que la dona que ell estimaria seria com l'estel de parpella de plata i que li feia pampallugues, seria alada, com la mare, una

ombra d'amor. Les altres dones, totes, eren mules. Quan va conèixer la Judit, la va veure només com una ànima, com un alè d'esperit. L'amor era una cosa i el sexe una altra, el sexe eren escenes brutes i tristes, plenes de grinyols i de somiqueigs. En Joan, quan trobà la Judit, no s'ho creia, d'on havia sortit una noia com ella, de pell de neu i ulls de Modigliani? L'esguardà i, tot seguit, barrinà: cal dir-li que l'estimo, i no s'adonà que feia aquest pensament perquè estava llegint *El roig i el negre* i justament això és el que havia pensat en Julien Sorel en veure la *madame Renal*. Però fou ella, la Judit, qui l'estimaria com la flamada i no com una ala estesa. Ella era sexe i idea alhora, ella era l'únic alè de vida que va tenir després de la guerra... Per això, ara, en Joan Miralpeix no podia suportar els ulls morts de la Judit, els ulls color maragda que miraven els patis de l'Eixample sense veure'ls.

Quan la Judit es ferí, en Joan començà a anar sovint a Montserrat per a parlar amb dom Jesús Maria Farriols. Trobà dins del monestir la pau que no havia tingut a fora. A la nit, passejava pel jardí, entre les ombres i les boires de les muntanyes, recordava el Gorg Negre, tan fosc, tan humit, i les veus que s'enfonsaven dins dels terbolins, els udols del comte assassinat, les paraules de la mare, l'estel de parpella de plata, el somiqueig d'animal esporuguit de la Remei. El borbolleig de l'aigua li duia els clams de tots els morts... I ara, dins del silenci del monestir, les muntanyes que s'alçaven com apareguts li retornaven els planys dels que havien mort amb una pena a dins, com els morts de la guerra, morts de fred i de por... La boira deuria davallar ara pel damunt del Gorg Negre com envoltava les muntanyes de Montserrat, fantasmes que s'esfilagarsaven i que no trobaven repòs. Ell tampoc no en trobava, de repòs. Volia dormir, això, dormir i oblidar els diners que havia fet i oblidar, sobretot, allò de l'hotel de Lloret. Estimeu algú, vós?, li havia preguntat el pare Jesús Maria Farriols i ell no ho sabia, si estimava algú, potser només volia que tornés la vida als ulls color maragda. Quan va passar allò de l'hotel de Lloret, en Joan Miralpeix es replegà encara més dintre d'ell. L'únic que feia amb voluntat era seure a prop de la Judit, al capvespre, i acariciar-li la mà morta. El que us passa, li deia el pare Jesús Maria, és que no acabeu de tenir a Déu dins del vostre cor. I potser no, que no el tenia. El benedictí continuava, viviu recargolat dins de vós, no sabeu sortir-ne. En Joan Miralpeix mirava el benedictí i hi veia una àliga, tota negra i lluent, una àliga que l'embolcallava dins de les seves ales i el feia dormir. El pare Jesús Maria enllaçava uns dits flàccids i, al seu rostre, que era de color trencat, s'hi dibuixava una ganyota. Una ganyota d'àliga, ocellot senyor i altiu que estenia el plomall fet de reflexos i de llampecs. L'àliga negra premia els llavis lívids i que semblaven freds, el que passa, pensava en Joan Miralpeix quan es deseixia de les ales que l'embolcallaven, és que aquests llavis no han besat mai cap dona... Els agudells, dins de la foscúria, eren plens d'esperit, alats com ell havia imaginat la Judit. Però no trobava el repòs dins del monestir, potser perquè estimava aquella vida que havia durat tan poc i que havia començat un capvespre humit i burell a Sitges. Llegiu l'Evangeli?, li preguntava el monjo. És clar que el llegia, el començà a llegir així que tothom s'enterbolí pels negocis i pels diners, quan acabà la guerra i s'inicià una època en què tot el que ell tocava es corrompia, tot menys el cos de la Judit, un cos de neu que s'encenia com la brasa... Abans de la guerra, l'oncle Joan Antoni li havia regalat uns llibres que havia comprat a París durant aquella estada tan curta. L'autor dels llibres es deia Marcel Proust i amb ell en Joan Miralpeix havia après a estimar les coses no pel que eren sinó pel que significaven, però després les coses començaren a no significar el que eren, i en Joan Miralpeix l'únic

que volia era dormir. Per això va fer diners, perquè fer diners era una manera de dormir. Però un dia la Natàlia es va fer gran i li va dir covard, i en Lluís, ets un càndid. Només Jesús, a l'Evangeli, li deia: Jo no et detesto...

Ja havia arribat al seu replà. L'Encarna no netejava els daurats, sinó que l'esperava, corri, corri, que la senyora s'està morint.

CINQUENA PART: BECAINES D'ÀNGELS CUSTODIS

Neixen amb seny les noves joventuts
i, en llur instint dramàtic decebuts,
hi ha mil àngels custodis fent becaines.

JOSEP CARNER. *Nit rural*

A la Sílvia, allò que més li agradava del món era menjar dolços. Havia de fer un gran esforç quan encetava un règim per a aprimar-se i passava davant d'una pastisseria. La flaire de sucre cremat, la sentor de llet dolça i de pasta fullada, les lioneses que vessaven de nata, els *marron glacé*, els braços de gitano, nevats de sucre fi, els tortells, els Sarah Bernardt, els pastissos de coco i de crema, els borratxos, els borregos que desprenien aroma de comí... Divendres al matí, la Sílvia només havia pres un iogurt. Estava desesperada, s'havia posat la cinta mètrica al volant de la cintura, cinc centímetres! S'havia engreixat cinc centímetres! En Lluís no ho havia sentit perquè estava encaparrat amb un catàleg de cotxes esportius que li havien enviat els de l'Automòbil Club. Un iogurt, només, i es moria de gana. Per això, abans d'entrar al gimnàs, es va deixar seduir per la sentida dels pastissos. Hi demanà un suís amb una ensaïmada, però no la va demanar farcida de cabell d'àngel —i això que s'hi fonia, per les ensaïmades farcides de cabell d'àngel—, perquè va trobar que per a sucra la xocolata ja n'hi havia prou, amb una ensaïmada normal.

Al vestidor trobà la seva amiga Merche que es despullava. Ahir, deia la Merche, vam anar a sopar a la Scala, i la canalla?, féu la Sílvia. He trobat una *baby sitter* que és un àngel, em cobra cinquanta pessetes l'hora i m'adorm les criatures i tot. En Ramon, continuava la Merche, estava de barrila, n'hi havia per a llogar-hi cadires. Jo em moria de riure. Vam beure molt de xampany, s'hi acostà la Dolors, noia, tu i les vostres gresques, és que a en Ramon, diu la Merche, li agrada sortir un cop per setmana, gairebé sempre ho fem els dijous, sobretot des que anem de *week-end*, a en Lluís, mentí la Sílvia, li agrada sortir qualsevol dia de la setmana, no té preferències, jo, quan surto, féu la Merche, menjo pels descosits i després em quedo amb una panxa, no me'n parlis, digué la Sílvia, sabeu que en Lluís troba que m'he engreixat molt?, noia, no n'hi ha per tant, la Dolors passava la mà per la cintura de la Sílvia i li pessigava les molles, potser aquí tens més greix del compte, i aquest cul!, cridà la Sílvia mentre es tombava per a veure's d'esquena al mirall del vestidor, què me'n dius, d'aquest cul?, i el meu què?, digué la Merche, encara que a en Ramon, li agrada que tingui palpissos, ja se sap, afegí la Dolors, ells volen teca i nosaltres vinga esgargamellar-nos, totes van riure, la Teresa va sentir com reien, de què rieu, eh? Oh, res, dels homes. Ai, sospirà la Teresa, no em digueu res dels mascles, i, doncs, què et passa?, el meu, que no em deixa de petja darrerament, ho voldria fer a tothora, les tres alhora, que bèstia!, li ha agafat la dèria, continuava la Teresa, que hem de tenir un altre fill, ui, això sí que no, féu la Dolors, jo no em deixo entabanar una altra vegada, i què fas per a no quedar-te?, preguntà la Sílvia, prenc pastilles, les pastilles engreixen, digué la Merche, a mi em fan panxa, i mal de fetge, afegí la Teresa. La Sílvia, a mi m'han dit que surten bonys al pit, quines bestieses!, s'exclamà la Dolors, el que us passa és que esteu plenes de prejudicis, les pastilles són inofensives, va concloure. Jo havia usat el diafragma, digué la Teresa, però era fastigós, opinà la Sílvia, allò d'haver de calcular quan ho anaves a fer i untar-te amb aquella crema, ai, sí, afegí la Teresa, una porqueria, i si no te'n recordaves, què?, a mi se'm va moure una vegada i vaig quedar prenyada del nen. Com que en Lluís no em deixa que treballi, va dir la Sílvia, no em faria res de tenir un altre fill però no hi ha manera, i en Màrius ja és un ganàpia... S'hi acostà la Carme, volem aquesta crema nova que ha sortit, m'han dit que treu el greix molt de pressa, ai, filla, ho he provat tot, digué la Dolors, no faig més que gastar-hi calés. Jo em vaig

estar tot l'estiu dormint amb els bombatxos de goma, per veure si m'aprimava, vinga suar, i res, tan grossa com un toixó. I com t'ho feies, amb el marit?, preguntà la Teresa. Oh, reina, aprofitava quan érem a Pineda, ell no venia a dormir moltes nits. Doncs jo, feia la Teresa, el meu home no vol que em posi res, ni cremes, ni tubs al cap, una llauna, noies. Aprofita el matí, beneita, aconsellà la Dolors. No voleu la crema?, insistí la Carme, a mi m'ha anat força bé, em frego bé les cuixes i la panxa amb l'esponja, després de la dutxa, i, en acabat, m'escampo la crema per tot el cos, les mans ben esteses amunt i avall, amunt i avall, el palmell de la mà ha de quedar ben sec, si no, és com si no hi fessis res. Tu creus que m'he engreixat molt?, féu la Sílvia a la Carme, aquesta la mirà amb ull clínic, dona, què vols que t'hi digui, tu sempre has estat una mica plena, no? La Sílvia féu una ganyota, tu no saps la figura que tenia, jo, quan ballava, semblava un bambú. Xata, és que els anys passen... La Sílvia i la Merche entraren a la sauna perquè avui no els tocava gimnàstica, recordeu que demà hi ha sessió de Tupperware a ca la Sílvia, digué la Merche a les altres. La Sílvia estava picada, no trobes que la Carme és una mica envejosa? Per què ho dius?, preguntà la Merche. Per això que m'ha dit, el què?, això de què jo sempre havia estat una mica plena, no li facis cas, digué la Merche, ja saps que és una noia molt amargada, el seu marit li fa el salt a cada moment, és una desgraciada... Havien entrat a la sauna embolicades amb una tovallola blanca i gran que els cobria gairebé tot el cos. Tombaren el rellotge de sorra i van estirar-se damunt dels bancs de fusta reixada després de treure's les tovalloles. Encara tinc els pits joves, jo, pensà la Sílvia en veure les mamelles caigudes de la Merche, que havia tingut quatre fills. Mira la meva panxa, va dir la Merche, la tinc tota clivellada, la carn se'm trencà al tercer embaràs i això que en Ramon em diu, tens un cos de model, però jo que li dic, no em vinguis amb falòrnies, tu, que hi ha miralls, per què no vas a la massatgista?, féu la Sílvia, t'enfortiràs la pell, això només ho salva una operació, la Merche repassava la mà suada damunt del ventre flàccid i ple de clivelles, hi relliscaven gotes que davallaven fins a esfilagarsar-se a les natges, aleshores les gotes de suor ja no eren gotes sinó petits rius, primíssims, que no s'aturaven fins al tou de la cama o al turmell, però qualsevol li diu a en Ramon, continuava la Merche, hem de pagar les lletres de la casa de Pineda, doncs, a mi, la massatgista, digué la Sílvia, m'ha tret un bon tros de cel·lulitis, déu n'hi do, abans tenia la talla 46 i ara tinc la 42, quina sort, la Merche es planyia, jo no hi ha manera que baixi de la 46, però és per la panxa, opinà la Sílvia, i mirà el ventre arrugat de l'amiga, que ara s'havia assegut, el ventre li feia tot de plecs, menuts, sembla un acordió, pensà la Sílvia. Tenien els cabells coberts amb un turbant de tovallola però s'hi escolaven uns quants flocs, que s'enganxaven per la suor a la pell del rostre. Ara la pell del cos era capguardada per un tel líquid que feia com una pel·lícula humida, la fusta del banc cremava i l'aire els engargussava el cor, van callar una estona i fullejaren unes revistes que havien quedat encartonades per la calor seca, tombaren el rellotge de sorra tres vegades però a la fi ja no ho podien suportar, s'ofegaven, i sortiren per a dutxar-se amb aigua freda, s'estaven ben xopes de suor i era una delícia voltar davant dels brocs d'aigua freda que brollaven des de diversos punts de la dutxa, la Sílvia se sentia feliç després de la suada, se sentia feliç de percebre damunt de la pell el salic de l'aigua freda. Entraren a la sauna una altra vegada, en acabat de la dutxa s'eixugaren bé amb unes tovalloles molt grosses, i s'estiraren damunt dels bancs. Saps, va fer la Sílvia, he anat a Perpinyà amb en Lluís per veure *El último tango*, en versió castellana... Els

ulls de la Merche brillaren, ah, sí, conta, conta, és molt verda, oi? Què vols que et digui, la Sílvia s'arronsà d'espatlles, em sembla que era una porqueria. Es troben tots dos en un pis buit, d'aquests tan vells i resclosits, i ell, en Marlon Brando, no vol que se sàpiga el seu nom, ni el de la noia, res de res. Sí, preguntà la Merche, però que fan? Doncs, contestà la Sílvia, ho fan tot i de tota manera. Drets, per terra, pel davant i pel darrere, ella es toca una vegada que ell no li fa cas, caram, digué la Merche, sí que és forta, calla, calla, continuà la Sílvia, ella li diu que és la Caputxeta Vermella, *yo soy la caperucita roja*, diu, *y tú el lobo. Yo te pregunto: ¿por qué tienes los brazos tan fuertes?* I en Marlon contesta, *para apretarte mejor*, i la noia hi torna, *¿por qué tienes las uñas tan largas? Para sujetarte mejor el culo*, fa en Marlon Brando, *¿por qué eres tan peludo?, para hospedar mejor tus piojos*, i la noia va tocant tots els llocs del cos de l'home, *¿por qué tienes una lengua tan roja?, para metértela dentro mejor*, quina marranada, féu la Merche, i tot això ho fan dins del pis? I tant!, i què més?, tornà a preguntar la Merche, doncs ell li diu *que a las esclavas se las marcaba el trasero, es como si me lo hubieses marcado*, contesta la noia, *yo no soy libre...* I és veritat, ella no és lliure perquè hi va, al pis, sempre que pot. La noia té els pits molt grossos i molt caiguts, doncs mira que els meus, la Merche se'ls mirava, que semblen dues albergínies, sí, però ella és una noia jove, i els llavis són gruixuts, té les bosses de sota els ulls fosques, com si es drogués... I es coneixen al pis?, preguntà la Merche, ca, no, es coneixen, o es veuen per primera vegada, en un vàter. En un vàter?, la Merche gairebé cridava, quina pel·lícula més marrana! És que tots dos semblen uns arplegats, bruts, sí però ell és en Marlon Brando, eh?, va recordar la Merche, no és el de sempre, és..., com t'ho diria jo?, és com envellit, com acabat. Ja deu tenir cinquanta anys, no? Sí, però a les altres pel·lícules feia d'actor, feia comèdia, en aquesta no, en aquesta sembla que hi representi el seu paper, com si fos ell mateix... Ell mateix?, va dir la Merche. Sí, i encara que és una pel·lícula molt bruta a mi em va fer pena, ell... Però quines porqueries fan?, volgué saber la Merche. Moltes; com per exemple?, insistí la Merche, l'escena de la mantega és tan porca com diuen? Sí... Què fa ell? Doncs resulta que ell està menjant pa amb mantega, és el desdejuni, ve ella i figura que ell no l'estima —encara que al final es veu que sí, que és ell qui l'estima i no ella i ella li té por i el mata—, doncs, com et deia, ve ella i ell s'hi rabeja i la llança per terra, perquè la noia s'ha encaparrat a voler saber com es diu l'home i això, a ell, el treu de polleguera, es veu, i la llança per terra i la maltracta, la tracta com una bèstia, com una esclava, tal com li havia dit al començament, els ulls de la Merche eren humits, i ell s'hi posa al damunt i entra pel darrere, pel darrere?, féu la Merche, sí, pel darrere, però com que no pot s'hi unta mantega com si fos un canapè..., i ella, la noia, plora i crida, això no s'ho esperava, però ell s'ha tornat un animal i no li fa cas, i hi entra, ui, quin mal!, digué la Merche, i tant, continuà la Sílvia, i la noia, que ho havia començat com un joc, es fa un tip de plorar...

... la Sílvia havia anat a Perpinyà, *la ciudad del pecado*, com anunciaven les revistes, un diumenge ennuvolat. La nit abans s'aturaren al casino del Voló per a *flâner* una mica, va dir en Lluís, van jugar al bacarà i van perdre sis mil pessetes, «jo no sóc d'aquests que es retiren a la primera de canvi», va fer el marit de la Sílvia, i hi tornà fins que va perdre la meitat dels diners que duia al damunt, «però hem passat una bona estona». Per a la Sílvia, Perpinyà és una ciutat petita i quieta, potser diria que li sembla blanca, amb un parc de pollancres, un parc malencònic i que fa somiar, i un castell que sembla de cartró. La Sílvia comprà a Perpinyà

perfum i formatges i en Lluís el *Lui*, el *Play Boy* i *L'Express*. La Sílvia duia uns pantalons que li tibaven, de color de coral, i li tibaven perquè era una talla més petita, i una brusa platejada per on, de tant en tant, sortia el llombrícol. En Lluís la deixà a l'hotel i anà a comprar *L'Indépendant* per veure quines pel·lícules feien. La Sílvia pensà, em dutxaré, i quan abaixà la cremallera dels pantalons de color de coral, va respirar fent sortir l'aire dels pulmons a poc a poc. En acabat de dutxar-se, es passà la llet de cogombre per la cara i l'altra, la Desert Flower, feta a la lanolina, per tot el cos. Es mirà al mirall, la cintura s'havia rebaixat una mica, el darrer règim li anava millor que els altres, però el que passava, aleshores, és que els pits es decandien com les fulles de tardor. Agafà unes ampolletes i les passà a cada sina amb molta cura, sense tocar el mugró, «encara el tinc rosat», la primera ampolleta era oliosa i la segona servia per conservar el pit i era més suau. S'acaricià les sines tot fent-hi cercles, ara cap endavant ara cap endarrere, «em moriria, si tingués els pits com la Merche», les sines encara eren túrgides, ella ho notava en fer-hi els cercles amb els palmells de les mans, i notava la tebior freda del líquid que s'escolava dels seus dits fins a penetrar dins de cada pit, «no sé per què en Lluís no deixa que em tregui els sostenidors», pensà, tot sospirant davant del mirall. S'hi acostà per mirar els llavis de prop, hi passà la llengua i hi llaviejà una estona, «m'hauré de comprar crema de cacau, tinc els llavis secs». En Lluís tornà amb *L'Indépendant*, encara ets al bany? Cuita, que hi vull entrar. Quines pel·lícules fan? A quarts d'onze veurem el *Tango*, a les dues, *Traitement de choc*, m'han dit que en Delon hi surt conill, a les quatre, *La masseuse perverse*, a les set, *Caresses intimes*, i a les nou, *Anomalies sexuelles*, caram, quins programes!, va comentar en Lluís. La Sílvia sortí del bany, descalça i amb un barnús de color rosa, què vol dir *masseuse*?, no trobes que fan massa pel·lícules verdes?, m'agradaria veure'n una de normal... Vinga, féu en Lluís entrant dins del bany, ara no et facis l'estreta...

... la Natàlia i la Sílvia es trobaren al Samoa a l'endemà que la Natàlia hagués anat a dinar a cal seu germà. La Sílvia, només puc prendre te amb llimona, ara sí que va de debò, t'ho prometo; com sempre, la Sílvia es passà l'estona enraonant, filustrant la gent que passejava i la gent que seia dins del bar, allà on fa una mena de replà. Havien segut a fora, tocant a la porta de vidre, i la Sílvia no podia estar-se de comentar tots els incidents que es desplegaven al seu davant, en una de les cantonades més mogudes del passeig de Gràcia. Tot d'una la Sílvia es tornà més greu i va preguntar a la Natàlia que per què havia tornat, no ho sé, féu aquesta, i la Sílvia gairebé no n'esperà resposta, aquí, ja ho veus, les coses van com sempre. Em Màrius, que s'ha fet tan gran, jo, que em faig vella, qui dia passa any empeny... Ens fem vells, diràs, va esmenar la Natàlia. Sí, digué la Sílvia, però jo em faré vella d'una manera diferent que tu, em faré vella sense adonar-me'n, sense haver viscut. Ahir tot just era una nena. Per què hauré deixat de ser nena? Saps, Natàlia, a tu t'ho puc dir perquè et tinc confiança, de vegades em sembla que en Lluís s'ha anat convertint en el meu pare, no sé si m'explico..., vull dir que no veig en Lluís com el meu home, sinó que el veig com el meu pare, saps què vull dir?, em sembla que m'ha de renyar d'alguna malifeta, sobretot quan fem l'amor... La Sílvia canvià de conversa, la Natàlia pensà, és la de sempre, salta d'un tema a l'altre. Tu ets forta, tu sí que has fet el que has volgut, digué la Sílvia, n'estàs segura?, preguntà la Natàlia, no jutgis pel que veus... És que a mi, en Lluís no m'ha estimat mai i ara ja no puc canviar. Escolta, Natàlia, per què te'n vas anar? En Jimmy li havia preguntat per què tornava i ella no sabia respondre ni una cosa ni l'altra. Que no ho saps? Ah, sí, és clar!, per l'avortament. La Sílvia, ara, feia cara de rumiar. Quina por que vaig passar... Per això cridares en Lluís, no? Què volies que fes?, digué la Sílvia, necessitaves diners per a la clínica i jo no en tinc. Hi ha certes coses que les dones no podem fer soles, sense els homes. Sobretot quan es tracta de calés. Sí, continuà la Natàlia, però tu li ho vas dir, a en Lluís, i sabies que ell ho diria al papà. Jo què sabia!, la Sílvia s'excusava, com podia preveure que el teu pare no voldria saber res de tu i que tingués la intenció de denunciar-te a la policia? Però no ho va fer, digué la Natàlia, perquè va passar allò de l'hotel de Lloret. La Natàlia va somriure, l'home «pur» que es volia revenjar de mi denunciant-me i deixa que cinc homes morin carbonitzats en un hotel! Saps?, em va fer molta gràcia quan, a la clínica, ho vaig llegir al diari. Sentia tant de fàstic pel meu pare que no vaig pensar-m'ho gaire per a fugir d'ell; i la veritat és que encara en sento, per això no el vaig a veure a Gualba. En Lluís, féu la Sílvia, diu que te'n vas anar per no haver d'ocupar-te de la teva mare, és veritat? Hi ha una certa part de veritat, contestà la Natàlia, no volia entaforar-me dins del pis per una dona que ja no era viva... I no et feia pena, la teva mare? Mira, la Natàlia es començava a irritar, m'he passat dotze anys intentant aprendre de nou totes les coses, incloses la llàstima, l'amor, el plaer, em considerava una nena, quan vaig marxar, i em volia treure del damunt tots els preceptes i els principis que m'havien ensenyat de petita, no hi tornis, tu, ara. La Sílvia, perdona, no et volia ofendre, per què vas avortar? A tu què et sembla?, creus que estava en condicions per a tenir un fill? Doncs, saps una cosa?, féu la Sílvia, jo em tornaria boja, ara, per tenir un fill. En Màrius s'ha fet molt gran, no m'explica res ni em fa mai un petó! La Natàlia hi tornà, a la conversa d'abans, per què no em vas ajudar tu sola quan vaig avortar? Tenia por, ja t'ho he dit. La maleïda por, pensà la Natàlia, la por d'aquell temps tan gelat i ombrívol, la por semblava un vent

immòbil... La Sílvia ja parlava d'una altra cosa, el passeig de Gràcia s'havia tornat de color cendra i una ventada movia les branques dels plàtans encara nues. La Sílvia xuclava el tall de llimona, com una mitja lluna, i s'eixugava els llavis humits amb un *kleenex*. Aquest any diuen que la primavera vindrà més tard. És quan Barcelona està més trista, no et sembla?, preguntà la Sílvia a la Natàlia, mentre escurava la pela de la llimona. És clar que tu, que has viatjat tant, potser deus trobar que tot el que jo dic són bestieses, oi? Jo només he estat a París i a Londres. Saps què és el que em conec més? Doncs Perpinyà. Hi anem tot sovint, no fa gaire hi vaig estar per veure el *Tango*... L'has vista? La Natàlia féu que no. A la Sílvia, sense saber ni com va ni com ve, li passà una idea pel cap, com un cop de núvol, saps que em vaig quedar d'una peça quan vaig veure que en Marlon Brando feia a la noia —i que tothom diu, quina marranada— el mateix que en Lluís m'ha fet a mi des que ens vam casar? A en Lluís, només li agrada fer-ho pel darrere i jo em pensava que això passava en molts matrimonis. Però quan ho vaig veure a la pel·lícula, fora de mi, vaig sentir tant de fàstic... La Sílvia tenia espurnes als ulls, per això no em quedo embarassada. Oi que hauria de tenir un amant?

Com que la tia Patrícia tenia cagarines, per culpa del Jumilla, no va poder anar a la boda de l'Encarna. En Lluís i la Sílvia tenien el compromís d'anar a un sopar d'homenatge al president del Club de Tennis —hi havien d'anar per les relacions d'en Lluís. Així, per la part Miralpeix, només la Natàlia i en Màrius van assistir al casament de l'Encarna.

L'Encarna havia anat de bòlit, com una boja tot el dissabte al matí perquè les dependents de Pronovias encara no tenien el vestit enllestit. A més, havia decidit de tornar a la perruqueria perquè li fessin les mans, tenia les ungles fetes malbé de tant rentar plats i fregar amb lleixiu, i va voler que les hi pintessin de color verd, com la Liza Minnelli a *Cabaret*. Vol dir que no en fa un gra massa?, li havia preguntat la noia que feia de manicura, i l'Encarna s'hi havia indignat, què s'ha cregut? Va pensar que no hi tornaria més, ara que seria una senyora casada. Va contestar, doncs, que volia les ungles de color verd, com la Liza Minnelli a *Cabaret*, i prou. En acabat, tornà a casa i s'hi trobà el vestit, embolicat amb paper fi i subjectat amb agulletes de cap. Li havien eixamplat les costures un bon tros i hi havien cosit, al davant, una tira de punta de coixí que li havia regalat la Patrícia. L'Encarna es va comprar una cotilla d'aquestes que es corden amb gafets per les cuixes. Les altres, les de goma, s'arremangaven cap amunt i quedaven encallades amb la goma tota cargolada. Les cotilles de goma li feien un bony molt lleig a l'alçada del cul. A casa, l'Encarna va fer una camamilla per a la senyora Miràngels, la pobra, no s'aguantava de mal de ventre. La nit anterior havia begut molt. Ai, que sóc desgraciada, Encarna, no saps la il·lusió que em feia el teu casament! L'Encarna la consolà una estona però, al capdavant, la deixà perquè tenia un munt de feina. Omplí la banyera de la senyora amb aigua ben calenta, sota el broc hi ficà un tap de sals de color verd, i després, un bon regalim de Moana de color rosa. L'escumera s'alçava a poc a poc, com un núvol de cotó. L'Encarna estava contenta, com a les pel·lícules, pensà. Ficà dins de la bromera un peu, un peu blanc i ple d'ulls de poll, però l'enretirà tot seguit. Per poc no s'escalda. Hi tornà a poc a poc, tocà amb les ungles la bromera i després hi endinsà els dits. No, l'aigua encara cremava i l'Encarna obrí l'aixeta de l'aigua freda, amb les mans removia el líquid d'un cantó a l'altre. Per fi, s'hi ficà i s'hi estirà del tot. Només li sortia el cap i els peus. Aixecà una cama, grassoneta i curta, va adonar-se que no s'havia depilat les cames i, ves, ara no tindria temps. Havia de fer una pila de coses, encara. L'Encarna se sentia feliç dins de l'aigua, alçava una cama i després l'altra, totes dues plenes de varius i amb el tou de la cama polpós i el genoll bonyegut. Després es tocà els pits, tenia els mugrons gairebé negres, voltats de granets. M'estimarà en Jaume quan em vegi despullada? L'Encarna recordà quan era jove i tenia uns pits petits i durs com una poma primerenca, amb el mugró rosadet, gairebé blanc... En Pedro, que després se n'anà a Alemanya i no en va saber més, li retorçava els pits com qui descargola bombetes. En Jaume la cobejava des de feia deu anys i ella no es decidia. Primer, perquè no volia deixar la senyoreta Judit, li feia tanta pena, després pel senyor, que s'havia trastocat i feia aquelles coses tan rares... Però en Jaume era un bon xicot, cinquanta anys, vidu de primeres noces, sense fills. La Rosalia li deia, ets tanoca, noia, és que no vols tenir la teva pròpia família? L'Encarna no sabia què fer. Per un cantó trobava que li calia una casa per a ella, si no, acabaria a l'asil, per l'altre, ja s'havia fet la vida ocupant-se dels altres, ja no venia d'aquí... Per fi, va decidir que escriuria a l'Elena Francis, l'escoltava tots els vespres, mentre planxava sota

una bombeta de vint-i-cinc perquè la senyora Miràngels no podia gastar gaire. Va pensar-se la carta durant molt de temps. Començava, «estimada senyora Francis», però després, calia anar al gra? No, potser l'ofendria..., «la felicito de tot cor pel seu consultori, tan amè», l'Encarna barrinà una estona i acabà per dir-se que no li feia peça, això d'«amè». Va decidir-se per «meravellós». La carta continuava, «fa deu anys que festejo», però, és clar, li hauria de dir l'edat..., «tinc cinquanta anys i en fa deu que festejo...», potser la senyora Francis es riuria d'ella, no, no l'hi enviaria, però, ben mirat, només ella la podia ajudar..., «només vostè em pot ajudar», l'Encarna tornà a rumiar, li deia on treballava?, «sóc una minyona», no, no, l'Encarna va pensar que no n'havia de fer res, de si era minyona o no, a més, tothom la reconeixeria..., «guanyo un bon sou allà on treballo», la veritat és que des que el senyor Miralpeix s'havia guillat ningú no li havia apujat el sou, i qualsevol li ho demanava, a la pobra senyora Patrícia..., «guanyo un bon sou, em porto molt bé i compleixo amb la meva obligació...». Ara li hauria de presentar en Jaume, «el meu promès té cinquanta anys, és un xicot formal, seriós... Abans jo em creia que m'estimava, però ara, quan ens trobem, em fa mala cara i el veig nerviós. Ens veiem al bar de la meva germana Rosalia i jo, la veritat, estic cansada de treballar durant tota la setmana...». Envià la carta i, durant quinze dies, res, la senyora Francis s'havia oblidat d'ella. Ja ho havia deixat córrer, tot això és per ensarronar la gent, es deia, quan un vespre escoltà la seva carta després de la resposta que l'Elena Francis donava a «Tímida de Madrid». La carta deia: «Estimada senyora Francis, primerament la felicito pel seu consultori meravellós. Tinc cinquanta anys i en fa deu que festejo. Només vostè em pot ajudar, guanyo un bon sou allà on treballo...». L'Encarna eixamplà el pit mentre plegava tovalloles, se sentia feliç i li feia un rau-rau estrany, això que a la ràdio parlessin d'ella. Escoltà la resposta: «Estimada amiga, deu anys de relació, quan tens cinquanta anys, pesen molt en un home. I això, estimada amiga, moltes vegades la dona no ho veu. El festeig llarg és molt dur per a un home. Apa, no us comporteu ara com a criatures, filleta. Sigues compassiva amb ell i procura casar-te com Déu mana i COM MÉS AVIAT MILLOR. M'acomio afectuosament...». I la musiqueta del programa. L'Encarna sentí la darrera part com si li ho haguessin dit en majúscules i encara li sonaven les paraules «com més aviat millor» mentre s'acabaven les darreres notes de la música del programa *Elena Francis*. A l'Encarna, se li tornà a estrènyer el pit, ves, s'hauria de casar amb en Jaume...

Quan la Natàlia i en Màrius arribaren a l'església, l'Encarna ja s'havia casat. Eren les sis i deu, es veu que el capellà havia estat molt puntual. La boda havia durat, just, deu minuts. La Natàlia i en Màrius s'hagueren d'esperar una llarga estona perquè l'Encarna no podia estar per a ells: s'havia de fotografiar amb en Jaume i cada un dels parents. L'Encarna i en Jaume amb la Rosalia, el seu marit i els fills petits, l'Encarna i en Jaume amb el fillol de l'Encarna, l'Encarna i en Jaume amb la fillola d'en Jaume, l'Encarna i en Jaume amb un oncle vell d'en Jaume, l'Encarna i en Jaume amb una neboda de l'Encarna i l'home de la neboda de l'Encarna, l'Encarna i en Jaume amb un matrimoni amic de tota la vida, l'Encarna i en Jaume amb el germà petit d'en Jaume i la seva dona, l'Encarna i en Jaume amb dues cosines de l'Encarna, l'Encarna i en Jaume amb una veïna de la Rosalia i a qui l'Encarna estimava com una mare... Els darrers foren l'Encarna i en Jaume amb la Natàlia i en Màrius. En Jaume semblava atabalat i l'Encarna estava tota encarcerada, amb el vestit de núvia estil *Sisí emperatriz*, en Màrius no sabia quina cara fer-hi i tombà la galta dreta perquè no es veiés el gra. L'Encarna se sentí tota ofesa quan va saber que la Silvia i en Lluís no anaven a la seva boda, «jo vaig cuidar el senyoret Lluís com si fos el meu fill i així m'ho paga...», havia explicat el matí a la Patrícia, que l'abraçava amb llàgrimes als ulls perquè no podia anar al seu casament per culpa de les cagarines, que siguis molt feliç, i la Patrícia l'estrenyia fort. L'Encarna s'havia hagut de mocar per no posar-se a plorar a llàgrima viva.

El banquet de noces se celebrava al bar de la Rosalia. L'Encarna i en Jaume seien, molt solemnes, al cap de taula. En Jaume era un home esprimatxat, de front lluent i curt de cabell, vestia un vestit gris i una mica llepat que li venia balder. Era un home molt tímid, d'ulls descolorits i tenia els llavis plens de suarda, que brillaven sobretot quan somreïa. L'Encarna estava tota ufanosa del vestit de mussolina amb mànegues bufades i l'escot de blonda. És poc discreta, tan ganàpia!, sentí la Natàlia a la seva vora. L'Encarna duia, pel cap baix, tres capes de maquillatge de color banús amb un roig encès a l'alçada dels pòmuls. Sota els ulls i a les parpelles, s'hi havia pintat una ombra blanca acabada amb un to blavós que li feia l'efecte d'un sangtraït, les pestanyes, les duia amb doble rímel, però algun dels pèls s'havia enganxat amb la crema del rímel i semblaven una cortina compacta. L'Encarna s'havia passat el llapis vermell fosc pels llavis i els duia en forma de cor. Sembla un pallasso, comentà la mateixa veu. La Rosalia i el seu marit serviren la primera part del sopar i la neboda la segona. Diuen que s'ha gastat gairebé tots els estalvis amb aquest vestit, la Natàlia es girà per veure qui deïa això, veïé una dona grassa i amb cara d'home que enraonava amb una altra de baixeta i rostre esblaimat. No fa per a ella, digué la del rostre esblaimat, n'ha fet un gra massa, afegí la que tenia cara d'home. Repartiren pa amb tomàquet i carn, un quart de pollastre per a cadascú, patates fregides, tomàquet amb olives i molta sangria. Convidaven a beure els clients que entraven, però al capdavant, com que cada vegada hi entrava més gent, abaixaren la porta de ferro. Tots eren andalusos, menys en Jaume i el seu oncle, que eren murcians però parlaven català, un matrimoni aragonès i la Natàlia i en Màrius. La Rosalia era una dona baixa i grossa, amb la cara de lluna i el nas arremangat, els ulls petits de fura i plens de vigor. Tenia més pitram que l'Encarna i duia un escot resplendent. Solia dir que parlava amb sentit comú i li agradava de dir la darrera paraula. La Rosalia havia distribuït la gent al llarg de la taula parada. El seu home era baix i escardalenc, li tremolaven les mans i barbollava en parlar

perquè se li havia aixafat part del cervell quan va caure d'una bastida. Seia en un racó amb la burilla que li penjava dels llavis entreoberts, a l'home de la Rosalia, li put l'alè, va dir la noia del rostre esblaimat. Quan hi havia més saragata, l'home de la Rosalia s'hi ficava ben bé al mig, feia unes quantes passes de flamenc, picava de mans, cridava olé!, i tornava a seure sense piular més. La Rosalia, que anà bufa ben aviat, el cridava, vine, vine, maridet! Sí, ara el crides, mala bèstia, deia la dona grossa i amb cara d'home, però després el tractes de xitxarel·lo! El marit de la Rosalia corria al costat de la seva dona com un ocell nier.

Com que no hi cabien tots els convidats, col·locaren una altra taula, tan llarga com la primera. Les dues taules foren parades amb unes estovalles blanques de tergal i acabades amb una punta negra feta amb punt de perlé. Les gerres de sangria passaven d'una mà a l'altra i, a mesura que la gent s'engrescava, l'Encarna arrufava el nas i corrugava la cella. Se li havia descordat un dels gafets de la cuixa i se li clavava a la carn. En Jaume li deia alguna cosa a cau d'orella i ella contestava que no. En Jaume suava, tenia els cabells xops i encastats al clatell. Posava ulls de gos perdut, enmig de tant d'enrenou. Algú començà a cridar, *¡vivan los novios!*, i un noiet jove que portava una bona pítima bramava sense parar, *¡que se besen el pico!* I una altra vegada, *¡vivan los novios!* Tots vinga riure. Algú, des del cap de taula, contestava, *¡y los matrimonios!* Una aragonesa, rabassuda, els ulls adornats amb ombres blaves, començà a cantar jotes mentre bellugava els palpissos. Un noi va fer aixecar en Jaume, li estrebà la punta de la corbata mentre la hi tallava amb les tisores de la cuina. *¡No le dejes impotente!*, cridà la Rosalia. *¡Que esta noche tiene trabajo!*, afegí la dona que tenia cara d'home. Mentre li escapçaven la corbata, algú fotografiava l'escena. En Màrius es tapava el gra de la galta i no deia res. Has vist?, deia la noia del rostre esblaimat, l'Encarna porta les ungles pintades com la noia de *Cabaret*. La Natàlia s'acostà a en Màrius, t'hi ensopeixes? No, contestà el noi, això és un document humà. La Natàlia va somriure, encara es mira la vida com si fos «un document humà», pensà. Un home baix i lleig acompanyava amb la guitarra la dona que cantava jotes. En Màrius tancà el ulls. En què penses?, preguntà la Natàlia. En res... Potser pensa en Rimbaud, o en l'Ofèlia d'Everett Millais. No li agrada la relleu dels pobres. La Natàlia recordà quan anava amb l'Emilio pels barris obrers per veure les obres populars de l'amic que feia teatre, la mateixa olor de misèria, la sentor fètida d'aire calent, la humitat que saliquejava de les parets, les bafarades de vi barat, l'alè d'all... L'olor dels pobres, sempre la mateixa, pensava la Natàlia, no m'hi acostumaré mai, li havia dit una nit a l'Emilio. No s'hi havia acostumat mai, era cert, a fora només havia conegut desarrelats com ella, gent perduda que fugien de ciutats enfonsades, gent que no acceptava, que no penetrava dins de l'olor dels pobres, que els oloraven a través d'uns vidres desinfectats i que esgrimien teories per a salvar els fills dels pobres d'aquesta olor, olor de segles. Una nena guenya d'uns dotze anys, que potser era filla de l'aragonesa i de l'home que apunyegava la guitarra, ballava al mig de la sala. També fotografiaren aquesta escena. La nena tenia dues sines tan menudes com dues olives i remenava el cul com si tingués trenta anys. És fantàstic, pensà la Natàlia, encara no fa una setmana que he tornat i ja no recordo els anys que he estat a fora. Sembla que res no hagi canviat. *¡Mira cómo la mira, el muy sinvergüenza!*, la noia de rostre esblaimat parlava ara de l'aragonesa i d'un home gros i pèl-roig, la cara picada per la verola, que no deixava de petja l'aragonesa. L'home fumava un havà i de tant en tant el parava al costat de l'orella, el cigar, i somreia amb cara de babau. L'aragonesa

desaparegué tot d'una però no tardà gaire a tornar. Va entrar disfressada amb el pijama del seu marit, un barret de *bailaor* encastat al cap, una capa de torero i una mitja a la cara. L'aragonesa comanava la gresca, es ficava amb tothom, el seu marit ja no apunyegava la guitarra sinó que picava de mans. Fotografiaren l'escena de l'aragonesa amb la mitja a la cara i el seu home que picava de mans. També picava de mans un home de pell lletosa i nas d'àguila que s'estava a frec de la Rosalia. La Rosalia fumava amb un broquet imitació de vori i feia ganyotes amb els llavis i amb la llengua. Mira, digué la dona amb cara d'home, es pensa que és com les fulanes d'*Un, dos tres...* Què és això d'*Un, dos, tres*, preguntà la Natàlia, un concurs que fan per la tele, contestà en Màrius. La germana de l'Encarna s'aixecà tot d'una i s'enfilà dalt d'una cadira. S'arremangà les faldilles, quina marmanyera, féu la noia de rostre esblaimat, la Rosalia, les faldilles aixecades, bellugava les cuixes plenes de sacsons i remenava el cul com una barca en alta mar i en plena tempesta. Fotografiaren l'escena de la Rosalia mentre remenava el cul. Un home amb boina, la pell roja com un tomàquet, bigoti gris i llavis decantats, cridava, *¡que se le vea la otra pata!* L'Encarna tenia el color trencat, es marejava, i aquell gafet que tenia clavat a la cuixa i li feia un mal de mil dimonis! El noi que anava trompa encara s'estava amb allò de *¡Vivan los novios!*, i l'eco contestava, *¡que se besen el pico!* Un altre, amb unes llargues patilles rosses arrissades, tocava la guitarra, i la seva dona, voltada de marrecs, se'l mirava amb l'aire de gosset perdut. Semblava una nena. El marit cantava serranes. En una altra banda, un home d'ulls petits i separats i el nas aixafat, s'esgaripava amb *soleares*. La Rosalia s'acostà a la Natàlia, aquest que canta *soleares*, doncs, la seva dona un dia li va dir, me'n vaig a ca la tintorera, que m'han d'emmidonar el cobrellit. I la dona es veu que guilà perquè no la va veure més, ni a ella ni el cobrellit. El va deixar amb dues criatures, d'això ja fa quinze anys. L'home dels ulls separats cantava cançons contra les dones. Ara era l'aragonesa la que remenava el cul i l'home de la cara verolosa li picava l'ullet. El marit de l'aragonesa llançava de tant en tant un crit, com un udol de bèstia acorralada però semblava d'alegria, si més no per la cara que hi feia, i s'arraulia en un cantó una altra vegada, a la vora de l'home de la Rosalia, que ara feia baves. Molts picaven de mans, també la dona de l'home que cantava serranes i que estava voltada de marrecs, però ella picava de mans amb el posat trist. Els nuvis no seguien la gresca, però com que ara tots cridaven sense parar, *¡que se besen el pico!*, en Jaume agafà d'una revolada l'Encarna i l'estrenyí ben fort. L'aragonesa ensenyava un plàtan als assistents i tots reien. Però heus aquí que el bes d'en Jaume durà molta estona, tanta, que els altres aturaren les bromes i s'ho miraren en silenci. Feren una fotografia de l'escena dels nuvis que es besaven i una altra dels que ho esguardaven. L'home de la cara verolada, l'aragonesa, el seu marit, l'home dels ulls separats, la noia del posat trist, la dona amb cara d'home, l'home dels llavis decantats, el de pell lletosa, el marit de la Rosalia, la nena de les sines com dues olives, la noia del rostre esblaimat, el noi que anava trompa, l'home que cantava serranes, els marrecs, la Rosalia, la neboda de la Rosalia, tots miraven amb solemnitat i respecte com els nuvis es besaven. La Natàlia i en Màrius també miraven com els nuvis es besaven i, alhora, miraven els qui miraven com els nuvis es besaven.

En acabat, tothom aplaudí i continuà el xivarri. La Rosalia cridà la neboda i totes dues entraren dins la cuineta del bar. En sortiren al cap d'una estona amb un regal per als nuvis: una botifarra crua amb un ou a cada cantó. La cridadissa

era general, es confonien els aplaudiments, amb els uuuuuhhhhh!, picar de mans i de peus, ploralles de criatures, la guitarra apunyegada, el dringar dels vasos i les gerres de sangria i els cants de l'home de les serranes i el de les *soleares*. La Rosalia exhibia una tassa de cafè damunt del pitram, mireu, mireu, no em cau, i remenava les mamelles. En Jaume inicià un esbós de somriure en veure el plat amb la botifarra i els ous i l'Encarna féu veure que s'hi avergonyia. La darrera fotografia que els feren fou la d'ells dos que es tornaven a abraçar mentre l'amant de l'aragonesa feia voleiar la botifarra al seu davant.

Al començament, tot el que hi havia al nou pis d'en Lluís i la Sílvia feia molt de goig. Uns decoradors que treballaven per a en Lluís Miralpeix havien dissenyat els mobles del *living-room*, discutit llargament com calia omplir els espais. Tots els objectes foren pensats amb meticulositat, i feina va tenir la Sílvia perquè li deixessin conservar la col·lecció de mussols que havia començat al pis del Guinardó! En Lluís cobrí les parets de pintures cubistes, línies geomètriques i colors freds, i només deixà la biblioteca d'estil clàssic. Els encenedors, els llums, les taules i les lleixes, tot era disseny especial. En Lluís fou dels primers a usar els tons clars i l'art suposadament pobre al dúplex del carrer de Calvet, abans que els daus d'escuma substituïssin els sofàs i les lleixes d'obra les llibreries de fusta de pi a molts pisos de la burgesia il·lustrada barcelonina. Després, els objectes es deterioraren i la Sílvia anà a Vinçon i n'encarregà de nous. S'escantellaven els encenedors de vidre i la Sílvia en comprava uns altres, s'esvorellaven les cortines japoneses d'importació i la Sílvia es desfeia per a trobar-ne que fossin iguals. En Lluís volia la casa polida, una casa sempre a punt per a ésser fotografiada en una revista de decoració, com deia ell. I ensenyava, satisfet, les noves llibreries de tubs metàl·lics que haurien de substituir les feixugues peces de noguera del seu pare. Però hi havia coses que en Lluís no remarcava: petites esquerdes als vidres, cantells esvinçats, esvorancs als baixos de les parets, canonades que no funcionaven, tinyadures al vellut dels daus, estores arrossinades, cobrellits esllenegats. La Sílvia, el que feia, era dissimular els forats i els traus, les vores desfetes i els vidres esquerdat; no ho adobava, però feia perquè en Lluís no ho veiés. La Sílvia s'havia anat deixant, només la preocupaven dues coses: la cuina i el seu cos. Calia mantenir la casa, reducte de l'amor perdut, en una aparença notable. Només desitjo, deia, que hi hagi pau, a casa. En Lluís tenia molta feina i el *bricolage* no era del seu tarannà. La Sílvia prou que ho sabia.

Però cada dissabte, en acabat de dinar, la Sílvia arreglava la casa més del compte, procurava que els vidres fossin nets, que els daus del *living-room* estiguessin ben col·locats, que no hi hagués ni una volva de pols a les lleixes d'obra ni massa papers al lloc de les revistes, rentava tots els cendrers i emmidonava el tapet que hi havia damunt el piano de la Judit. Dissabte era el dia en què venien les amigues del col·legi, i per això anaven juntes al mateix gimnàs, la Teresa, la Dolors i la Merche. A la Sílvia, li plaïa que les amigues admirassin el gust del seu pis, tens uns objectes tan moderns!, deia la Teresa, i originals, afegia la Dolors mentre repassava amb el dit les peces de roba que hi havia al dúplex. Era una mania de la Dolors: conèixer tota classe de teles només pel tacte. No, no m'ho diguis; cridava abans que una altra li ho digués, això és cànem, no?, doncs és lli!, feia triomfalment. I aquest altre, continuava, és setí. La Merche entrava a la cuina i flairava el menjar, Sílvia, reina!, oi que ens fas pastís? Totes quatre s'amuntegaven davant del forn alt, ens ho passarem bomba!, cridava la Teresa, tota contenta. Aquell dissabte, el mateix dia en què es casava l'Encarna, havien de venir les amigues amb els marits. En Lluís s'avenia molt amb en Tomàs Renau i, sobretot, amb en Ramon, el marit de la Merche. Feien un partit de futbol del Barça contra el Bilbao i havien quedat de trobar-se a casa dels Miralpeix per anar-hi plegats. Les dones, mentrestant, farien una sessió de Tupperware. La Merche, quina sort, havia aconseguit que el seu marit li deixés presentar Tupperware per les cases, les famoses fiambres que no es venien a les botigues. La Merche li havia dit a la Sílvia, ho podem fer a casa teva,

és tan còmoda! Tu prepares el berenar i, si les altres compren, la casa Tupperware et farà un regal. La Sílvia li va dir que sí però quan ho digué a en Lluís aquest contestà, quina ximpleria, les dones no sabeu què inventar per a distreure-us. De tota manera, com que tocava futbol i vindrien en Ramon i els altres acabà per fer, tu mateixa.

Primer arribaren la Dolors i el seu home, l'Albert Mateu, un directiu de la Roca. La Sílvia ensenyà a la Dolors una peça de llenceria que s'havia comprat per no res a les rebaixes, la Dolors la tocà, palpà amb la mà el llenç, l'acaricià amb els dits, per fi va dir, roba fina, i no m'ha costat gens cara, va concloure la Sílvia tota orgullosa. En acabat, la Sílvia menà la Dolors a la cuina, li féu olorar els pastissos de crema que es coïen al forn, com m'agrada l'olor de sucre cremat, digué la Dolors, mentrestant, en Lluís enraonava amb en Mateu, li ensenyava el darrer catàleg d'esportius, què et sembla el Jensen Healey, eh? En Mateu no s'ho pensà gaire, motor potent, suspensió correcta, cilindratge raonable, excel·lent adquisició, xicot!, i en Mateu li donà un copet a l'espatlla, el meu pare, continuà en Mateu, havia tingut un Jensen 541, amb carrosseria de fibra de vidre. Aleshores tot un luxe. El que no deia en Mateu, però en Lluís no ho oblidava mai, és que el seu pare havia estat xofer i el Jensen 541 pertanyia, en realitat, a un conegut industrial de la ciutat. Era tan orgullós, en Mateu, d'haver arribat tan amunt, directiu de la Roca, un Seat 431, casa a Pineda, qui podia reconèixer, ara, un fill de xofer? És que els cotxes anglesos són molt senyors, deia en Lluís, foren els primers, els de la casa Jensen, a arribar a la velocitat de 180 a l'hora. Tot un prodigi. La Dolors explicava a la Sílvia, saps què em regalarà l'Albert pel nostre aniversari? No... Un creuer, tu, un creuer per les illes gregues, no és un somni? Fantàstic, digué la Sílvia, coneixeràs Grècia. Trucaren a la porta, eren la Merche i en Ramon amb la Teresa, que venia sola. En Tomàs és a Màlaga, sabeu, sembla que hi va com a director de la Caixa.

Els homes s'havien escarxofat a les butaques de cuir del despatx, prenien cafè amb Torres deu anys. Fumaven havans. Parlaven de la crisi d'energia, de la jugada que els moros feien al món del capital. Com ens ho farem, sense petroli?, a mi que no em vinguin amb què ens hem d'estrènyer el cinturó. No us preocupeu, deia en Mateu, hi ha reserves de sobres. Tenim el petroli de Veneçuela, feia en Lluís, sí, contestava en Mateu, però nacionalitzat. Voleu dir que tot plegat no és una jugada dels russos?, segur que s'han entès amb els moros per fer l'arquet als americans, comentà en Ramon. Tot podria ésser... La Merche havia desembolicat les fiambreres i les col·locava damunt de la tauleta de vidre, al *living-room*. Prenien te amb llimona, tret de la Dolors, que el demanà amb llet descremada. Voleu te o cafè, demanà la Sílvia als homes, volem cafè, digué en Lluís, i copa, tu!, protestaren els altres. I un puro, no?, féu en Lluís i va treure d'un calaix de la taula de noguera una caixa de Montecristo. La Sílvia, mentre servia el te, xiuxiuejà, quan ells marxaran portaré els pastissos. Totes van riure, contentes d'ésser còmplices. De què rieu?, féu en Ramon des del despatx, ja que la porta havia quedat oberta. No res, coses de dones... La Merche, doncs, havia tret les fiambreres d'una maleta de pell que feia aigües liles, que és bonica, aquesta maleta, admirà la Sílvia, comprada a Itàlia, féu la Merche, no és imitació, eh?, pell autèntica. A Loewe, digué la Teresa, en vaig veure una d'igual. Sí, però no són autèntiques, ja les he vistes a l'aparador.

Mireu, va fer la Merche, hi ha diverses mides..., és que en Rexach sempre juga fora línia, deia en Mateu, és un gandul, opinà en Ramon, no, no és un gandul, contestà en Mateu, el que passa és que té por, i això que té bones cames, féu en

Lluís, m'agraden més les del *Cholo*, vols dir les d'en Sotil?, preguntà en Ramon, sí, sabeu què m'han dit?, digué en Lluís, doncs que vivia en un pis de Pedralbes, d'aquests de tants milions i que ell menjava a terra amb la família, no ho entenc, digué en Ramon, podria viure com un sapastre, aquest..., veieu, ensenyà la Merche, la mida gran pot servir per a l'amanida, o la verdura, o un quilo de carn ben bé, filla, digué la Dolors, em sembla que són fiambreres normals, com les que trobes al super, sí, però és que la gràcia és que tot es conserva molt més, millor que en cap de les fiambreres que trobaràs al mercat. Una setmana, quinze dies, el que vulguis. Es tracta que tanquis bé la pestanya que surt de la tapadora cap a baix i, en acabat, tornes a obrir només una escletxa de no res perquè s'escapi l'aire, Veieu?, així, cal prémer el centre de la tapadora. Sense aire a dins el menjar dura més. Si les tens més de quinze dies, les viandes es fan malbé, insistí la Dolors, ai, noia, que ets totxo, féu la Merche, és que no m'escoltes? La Teresa s'havia assegut en un escambell folrat de cuir, amb els braços encreuats damunt del pit i les cames cap endintre. La Dolors s'havia estirat a terra, al damunt de la moqueta i fumava sense parar. La Sílvia ja havia tingut cura de posar el cendrer de ceràmica més gran a la vora de la Dolors. La Dolors duia una faldilla que li arribava fins a la meitat de la cama, de pell d'antílop, i unes botes que feien joc amb el color agrisat de la faldilla. S'havia pintat els ulls amb una finíssima ratlla negra i l'ombra color verd clar. La Merche, la més extremada, portava pestanyes postisses que brandava amb una candorosa barreja d'astúcia i ingenuïtat. La Dolors estava molt orgullosa del seu home, és un geni, afirmava, s'ho ha fet tot sol. Totes quatre havien aconseguit que els homes respectius fossin amics, així podien mantenir l'amistat des del col·legi de monges. En Lluís va dissenyar les cases dels Mateu i dels Renau a Pineda i en Tomàs els havia facilitat crèdits del banc.

L'Albert Mateu duia un jersei beix i uns pantalons de pana més foscos, en Lluís un suèter de quadres com els dels anys cinquanta, la roba dels homes, la compraven les dones juntes i així aprofitaven per anar a berenar. La Teresa, que seia més a prop dels mascles, escoltava totes les converses i reia els acudits d'en Ramon. La Merche, també n'hi ha de més petites, serveixen per al formatge ratllat. La Dolors digué a la Sílvia en veu molt baixa que, als homes, més valia tenir-los en figura que no a fora, totes dues van riure mentre llambregaven la Teresa, que escoltava les explicacions de la Merche de com guardar la maionesa sense que es tallés, i si poseu la carn al congelador us pot durar més de quinze dies, deia la Merche tot esguardant la Dolors, que reia, vols dir que són millor en figura que lluny?, la Sílvia picà l'ullet a la Teresa i la Dolors, que pollosa!, jo, amb l'home a fora, sóc ben feliç, digué la Teresa, que ho havia sentit tot, tu rai, digué la Sílvia. Bé, m'escolteu o què, cridà la Merche, que es començava a picar. Ai, filla, perdona, digueren totes tres i tornaren a contemplar les fiambreres, aquestes rodones són per al brou. La Teresa, és que us passeu el dia queixant-vos. La Teresa tenia la pell blanca com el cotó, una mica flonja, i les mans transparents com de pàmpol, la qüestió és tenir un home al costat, feia, amb els ulls humits, és que els veieu molt, els vostres? La Merche començava a tenir les venes del coll rígides, em torno histèrica, filles, amb vosaltres, el Tupperware va millor que el paper de plata, més pràctic, més barat, a la llarga, i hi cap el líquid i tot, ells rai, deia ara la Sílvia, tot el dia són fora de casa. Nosaltres, que hem de carretejar les criatures d'un costat a l'altre, féu la Teresa. Escolta, preguntà la Sílvia a la Dolors, tu recordes com es fan els farcellets de col? Per què ho vols saber? Ha tornat la meva cunyada i li'n voldria fer un dia, ha tornat

aquella fresca?, digué la Teresa, no és una fresca, la defensà la Sílvia, és diferent. La Merche digué a la Teresa, tinc els xiscles de les criatures dins dels timpans de les orelles, em passo el dia netejant candeles i traient pixums, però no tens una *baby sitter*?, volgué saber la Teresa, sí, noia, però jo sóc la mare... Jo, de tu, els duia a la guarderia. És que en Ramon no ho vol. Diu que els nens han d'estar-se amb la mare, jo també ho crec, féu la Teresa. Doncs a mi, m'agradaria treballar, digué la Sílvia a la Dolors, fes com jo, la Merche l'havia sentida, jo em diverteixo molt amb això de presentar els Tupperware, berenes de franc i fas vida de relació. La Merche s'adreçà a totes, i ara feu-me el favor de dir què us quedeu, si no, em deixareu sense comissió i a la Sílvia sense regal. La Dolors en trià un parell de cada mida —pensava regalar-ne a la seva mare, que cada dia era més moderna— i la Teresa quatre de petites, que rància, digué la Merche en veu baixa. Doncs, el meu home, hi tornà la Sílvia, res de res de treballar. El meu tampoc, féu la Teresa, no és que em digui que no, només fa la resistència passiva. La Merche, voleu que us digui una cosa?, la darrera vegada que em vaig quedar fou perquè vaig veure el Bogart a *Casablanca* per la tele. Allò de *oye, nena no te muevas...*, no trobeu que el meu Ramon s'hi assembla, a en Humphrey Bogart? Sobretot quan decanta els llavis cap a l'esquerra. *De ilusión también se vive*, digué la Sílvia. Totes esclafiren a riure.

Els homes, l'hora del futbol, se n'anaren. En Mateu, des de la porta, s'adreçà a la Teresa, cada dia et trobo més *maca*, com es nota que té el marit fora, mussità la Dolors a la Sílvia. La Sílvia tancà a poc a poc la porta, esperà una estona i, quan sentí el bronzit de l'ascensor cap avall, féu un crit, ara ja ens hem quedat soles! Visca!, cridaren les altres. Treu els pastissos, manà la Dolors. La Sílvia anà a la cuina i els posà, tots en renglera, damunt d'una safata ovalada. Oh, que ets dolenta, féu la Merche amb una ganyota, has deixat els homes sense dolços. Vinga, no siguis hipòcrita, féu la Teresa. La Dolors, agafo el xerès sec?, i també el conyac, recomanà la Sílvia, avui ens hem d'entrompar, cridà la Merche amb un xiscle elèctric, vinga!, l'acompanyà la Teresa amb un picament de mans. Totes quatre, al voltant de la tauleta de vidre, començaren a menjar. Em fong per les llepolies, digué la Sílvia, amb els llavis amarats de crema. Havien deixat les fiambreres en un cantó, la maleta mig oberta i els papers per terra. S'estaven agenollades i agafaven els pastissos sense parar, m'encanta la crema, féu la Dolors, amb la boca plena. Les ampolles, a terra, es buidaven. La Teresa ja anava per la quarta copa de xerès, llaminera, llaminera, digué la Teresa a la Sílvia, i tu, què?, borratxa, borratxa. És bo aquest xerès, digué la Merche, digues *sherry*, com els anglesos, advertí la Dolors, fa més fi. La Teresa, la boca balba, si dic *sherry* és que això és una *party*, oi? Si fa no fa, barrinà la Sílvia, som europeus, diu en Lluís, oi que sí?, rigué la Merche. Visca Europa!, la Sílvia brandà els braços com si ballés la mort del cigne. Sou unes esnobs, opinà la Dolors, els ulls li feien pampallugues, ai, que em marejo, s'exclamà la Merche, sí que ets poca cosa, digué la Dolors. L'ampolla de xerès ja era a la meitat, la Teresa, la Merche i la Dolors preferien el xerès, la Sílvia el conyac. Mireu, faig gàrgares, xisclà la Sílvia, i no et cremes la gola?, preguntà la Teresa, m'agrada el conyac, la Sílvia llaviejava, beguda d'homes, ja ho diu la tele, recordà la Dolors. El líquid de les ampolles baixava cada vegada més de pressa, tenien les galtes enceses com la brasa, ai, quins fogots!, cridà la Sílvia, i es va treure el jersei de coll de cigne, noia, quina idea, digué la Dolors, i es descordà la brusa i la faldilla. Quedà en *pantys* i sostenidors. La darrera a llevar-se la roba del damunt fou la Teresa. Quin conjunt més bonic, féu la Dolors en veure les calces i

els sostenidors de blonda negra de la Sílvia, t'agraden? M'agrada portar roba fina, a sota. Jo no, digué la Teresa, vull dir que tant me fa, pel que m'ha de servir. Perquè no juguem a alguna cosa?, proposà la Merche. Oh, sí, sí, aplaudí la Teresa. Per què no juguem al mut?, féu la Merche. Vinga, vinga, digueren la Dolors i la Sílvia alhora. Qui para? La Sílvia, féu la Dolors. Per què, jo? Perquè ets a casa teva... I qui us ha cuinat els pastissos, eh? Ets una fresca, Dolors. Bé, no us baralleu, concilià la Teresa, comptem a veure a qui toca. Uni, dori, teri, catori... Li tocà a la Merche, no s'hi val!, sí, sí, hem comptat, noia! La Merche, per fi, se n'anà a fora. Tardà una estona, sí que s'ho pensa, aquesta. Ep!, no rumiïs tant, que sembles una vaca, cridà la Dolors. Mentre ella s'ho pensava les altres xiuxiuejaven i es morien de riure. Entrà la Merche i totes tres l'encerclaren, la Merche s'agenollà a terra, posà els ulls en blanc i ajuntà les mans com si pregués, un anacoreta!, digué la Sílvia, la Merche féu que no, un sant, la Merche tombà el cap, una santa?, la Merche féu que sí, quina santa?, la Merche aixecà les espatlles i construí una rodona damunt del seu cap, molt santa, la Merche brandejà la mà, bé, digué la Dolors, és una santa, molt santa, una santa que prega, santa Maria Goretti!, la interrompé la Teresa però la Merche feia que no amb el cap, si no és santa Maria Goretti, potser santa Gemma Galgani, la Merche féu que tampoc amb el cap, ah!, ja ho sé, xisclà la Sílvia picant de mans, santa Eulàlia, la Merche deia que sí, uff!, santa Eulàlia, comentà la Teresa, de què et queixes?, li digué la Merche, era fàcil... Ara surts tu, Sílvia, que ho has endevinat. Ja me la tinc rumiada, no cal que us deixi, que, si no, em criticareu. Ai, filla, que desconfiada!, digué la Dolors. La Sílvia s'arronsà tota, com si fos molt geperuda. El *jorobado de Notre Dame*!, féu la Dolors, la Sílvia ho negà, és una persona geperuda, no?, també podria ser un camell..., la Sílvia deia que no. Doncs, una persona geperuda, qui pot ser? Totes tres barrinaven, ai, no se m'acut ningú, qui pot ésser?, feia la Teresa, i la Sílvia es partia de riure. La Sílvia feia veure que tenia bigoti perquè assenyalava damunt del llavi superior i hi dibuixava uns pèls que sortien molt. Una persona geperuda que té bigoti? La Sílvia es plantà davant de la Teresa i li clavà un parell de bolets, ai, que m'has fet mal! La Sílvia posava els ulls en blanc i movia molt les mans, què fas, ara? Sembla que resi el rosari, digué la Merche. La Teresa i la Dolors alhora, la *madre* Rosario? La Sílvia féu que sí. Havien buidat les dues ampolles, la de xerès i la de conyac, els brillaven els ulls que badaven cada vegada més. Ara, proposà la Dolors, podríem fer la pantomima de quan volien cremar les mans a la Sílvia, us en recordeu? La Merche i la Teresa van dir que sí, i tant, però la Sílvia xisclà, no em toqueu! Totes tres ja s'hi havien abraonat, la Sílvia gairebé plorava, deixeu-me, deixeu-me, però la Dolors no escoltava, la masegava, la Teresa mormolà, podríem parar la broma... La Dolors, *yo soy la madre Asunción y tú la superiora*, la Dolors anà al dormitori de la Sílvia i tornà amb el cobrellit pel damunt del cap, *Silvia Claret, cada día vas más sucia. Di a tu mamá que si mañana no te lava el uniforme, que te vamos a quemar las manos*, la Sílvia, *no por favor, no, ya no lo haré más, bueno*, feia la Dolors, *pues reza tres Ave Marías a la Santísima Virgen*, la Merche feia de mare, li dius a la *madre* que jo netejo l'uniforme quan em dóna la gana, la Sílvia tornava a la Dolors, *mi madre disse que me lavará el uniforme cuando le dé la gana, ah, sí*, els ulls de la Dolors s'humitejaren, obrí una boca grossa, en una ganyota, *conque sí, ¿eh?, pues te vamos a quemar las manos*, la Merche, a la cuina, havia obert el forn alt i feia veure que hi atiava el carbó. La Teresa i la Dolors arrossegaren la Sílvia, no, no, mamà, no em deixis!, cridava la Sílvia, però les dues monges bramaven més,

la *madre superiora* li pegava a la boca, *calla, calla, ¡desvergonzada!*, la Sílvia, escabellada, suada, plorava, mamà, papà!, veniu, no em deixeu, *habla en cristiano*, feia la *madre* Asunción, *¡mala, niña mala!* A la Sílvia, se li havien trencat les vetes dels sostenidors i duia un pit enfora, *desvergonzada, ¡impura!* La Merche, des de la cuina, cridava, *¡que venga el diablo, que venga!* La superiora es tapava els ulls, *Ave Maria Purísima, ¡desnuda!, ¡esto es un pecado mortal!, irás al infierno*, bramulava la *madre* Asunción, l'eixordadissa omplia el *living-room* i, a mesura que arrossegaven la Silva, els daus folrats de vellut es movien d'un cantó a l'altre. La *madre superiora* trencà un cendrer de ceràmica amb el peu i la Sílvia s'arrapà a les cortines que separaven el *living* del menjador fins a estripar-ne la vora. Entraren, per fi, a la cuina. La Merche, que era la *madre* Sagrario, els esperava amb el foc atiat i, quan li anaven a ficar les mans dins del forn, la Dolors es convertí en la *madre* Socorro, *pero, ¿qué le hacen a mi niña? Déjela, déjela, madre, que ella no tiene la culpa de tener una madre tan mala. Y su abuela, ¿qué?*, digué la superiora, *¿que las hace ir sin mangas? Pero ella es un ángel, ¿verdad?*, la *madre* Socorro pentinava amb els dits els cabells de la Sílvia, l'agafava com si fos un nadó, *ven, ven, ángel mío*, la *madre* Socorro besava els llavis de la Sílvia i la consolava, li descordava els sostenidors estripats i li acariciava les sines, *pero, ¿y nosotras?*, feia la *madre* Sagrario, *y si viene el demonio vestido de hombre, ¿qué vamos a hacer?* La Merche feia de dimoni, amb banyes i cua i estrafeia una cara esgarrifosa, un brivall, escopia a tort i a dret mentre treia a ballar la Teresa, *bailaron así y el demonio disfrazado de hombre le acarició la espalda desnuda*, el dimoni descordava la brusa de la noia impúdica, *y se le quedará grabada la garra por los siglos de los siglos, amén. A los hombres, ovejita mía, hay que dominarlos sin que se den cuenta*, deia la *madre* Socorro, la Merche besava les sines de la Teresa, *¡vete, vete, diablo, no me hagas pecar!, quiero conservar mi pureza*, la Teresa encreuava les mans damunt del pit, però el dimoni, amb banyes i cua, s'havia llançat damunt de la noia i l'esgarrapava mentre udolava. La besava i li feia mossegades per tot el cos. En un racó, la Dolors acariciava la Sílvia. Tot d'una, la Merche s'aixecà i digué, *niñas, niñas, ¿qué hacéis? ¡Estáis pecando!*, i separava amb fúria la Dolors i la Sílvia que llançaven esgarips de sorpresa. *Vamos a rezar en desagravio: Virgen Santa, Virgen Pura*, totes quatre, escabellades i nues, s'agenollaren al costat de la tauleta de vidre, entre els pastissos que quedaven i les ampolles per terra. *Y por cada pecado que hemos cometido, vamos a clavar una aguja en el Sagrado Corazón de Jesús*. La Sílvia s'aixecà i anà a la tauleta del cosidor. En va treure un coixinet en forma de cor, vermell de sang. Cada una hi clavà una agulla de cap.

Tardaren una bona estona a adonar-se del que havia passat. S'havien estirat damunt dels daus folrats de vellut, perdudes entre les boires de l'alcohol. La primera que s'aixecà fou la Merche, que feia tentines. Es vestí i anà a la cambra de bany. S'hi va estar un quart d'hora i no se'n sentia cap remor. Per fi, arribà al menjador el brogit d'un dipòsit de vàter que es buidava i una aixeta que s'obria. Se n'anà sense acomiadar-se. Mentrestant, s'havien aixecat la Teresa i la Dolors, que es repenjaven l'una en l'altra. Es tancaren al vàter de servei, s'ajudaren a cordar-se els sostenidors i es vestiren. Es rentaren la cara i sortiren. Amollaren un adéu fluixet a la Sílvia i se n'anaren tot estintolant-se a la paret del rebedor. Quan quedà sola, la Sílvia, dins del buit de la casa, recordà que s'havia de mudar per anar al sopar del Club de Tennis. Anà al bany i obrí la dutxa. Deixà que l'aigua, ben calenta, li regalimés pel damunt, el fum del vapor remuntava i ella gairebé s'hi escaldava. Es

fregà el cos amb l'esponja, però la trobà suau i agafà la pedra surera. Es passà sabó pertot arreu i, en acabat, es rascà amb la pedra surera. Es va fregar amb tanta força que el cos li quedà roig encetat. Així, ben neta, es digué.

La Natàlia i en Màrius se n'anaren que la festa encara no s'havia acabat. El marit de la Rosalia féu abaixar al seu darrere la porta de ferro i sentiren el xivarri de dins el bar encara una llarga estona. A fora havia plogut, els carrers eren molls, els balcons saliquejaven i els troncs dels arbres eren negres de la pluja recent. La Natàlia i en Màrius caminaren un tros fins a la parada de l'autobús, en Màrius amb les mans a les butxaques i les espatlles un pèl arronsades. La Natàlia duia un conjunt de pana, pantalons i jaqueta, i encreuava els braços sota el pit, la bossa de caçador anava endavant i endarrere, a la mateixa marxa que el seu pas. Què t'ha semblat la boda de l'Encarna?, preguntà la Natàlia, però en Màrius no digué res, només un inici de somriure dins del seu rostre bru i els llavis de color maduixa. Caminaren encara una bona estona sense dir-se res i la Natàlia recordà els llargs silencis d'en Jimmy, quan passejaven a l'alba, a la vora de l'Avon, i les sabates s'amaraven de rosada i els rostres de la gelor de la matinada. L'autobús no tardà gaire a arribar i, durant el trajecte, en Màrius no adreçà cap paraula a la Natàlia, només somreia quan aquesta deia alguna cosa. Per què no em portes a algun lloc?, digué ella a la fi. On vols anar? No ho sé..., porta'm a sentir música. En Màrius no contestà però quan baixaren de l'autobús la Natàlia el seguí. Anirem per aquí, féu en Màrius, i la Natàlia al darrere. Baixaren les escales del metro i en Màrius res, sorrut, entraren al darrer vagó, que era gairebé buit en aquella hora tardana del dissabte a la nit, i sortiren a la plaça de l'Àngel. S'endinsaren pel carrer de la Princesa, moll i fosc, i després pel de Montcada, no és aquí on hi ha el museu Picasso?, en Màrius va dir que sí, el carrer de Montcada era estret, ombrívol entre els palaus senyorials que guardaven el silenci de segles. La pàtina de la història i la vida quotidiana havia cobert els palaus d'una humitat verdosa. Un gat negre s'esquitllà per una de les portalades. Feren la volta per Santa Maria, no se sentia cap més remor que les gotes que davallaven dels balcons i alguna passa llunyana que feia eco dins del silenci del carrer. Passaren pel davant d'una plaça oberta, com un descampat, que servia d'aparcament de cotxes, «al fossar de les moreres no s'enterra cap traïdor...», digué la Natàlia. Què dius?, féu en Màrius, res, recitava un vers que em llegia el teu avi. Saps qui és en Pitarra?, en Màrius va dir que no. La Natàlia pensà que el barri de Santa Maria no havia canviat, fanals de llum esmorteïda, parets humides, sentor de resclosit, silenci i retruc de petjades somortes, l'ombra de l'església que es reflectia com un fantasma a l'aguait, balcons closos amb algun gerani que s'hi esllanguia, roba estesa al carrer de Sombrerers. De tant en tant, un tros de paret en ruïnes deixava veure pintures murals esllavissades o la forma de l'escala dibuixada a la mitgera. És un barri decrepít i teatral, sembla que les cases siguin decorats a punt d'ésser traslladats a un altre escenari, pensà la Natàlia. Passaren pel davant de l'església i entraren en un carrer que sortia al de Montcada, per què hem fet aquesta volta?, preguntà la Natàlia, perquè és un ritus, contestà en Màrius, aquest barri em deixa l'estómac buit, com si hi hagués viscut en una altra època. La Natàlia va riure, qui sap, potser en una de les teves reencarnacions... En Màrius la mirà amb els ulls de la Judit, no te'n riguis, n'estic segur, que jo he viscut fa molts anys en aquesta part de la ciutat. El meu pare, digué la Natàlia, m'explicava que els pares de la seva mare, o sigui els teus rebesavis, havien viscut tota la vida en aquest barri... Ho veus, féu en Màrius triomfant. Cap a la meitat del carrer, hi havia una entrada amb un rètol molt gran que anunciava, amb lletres modernistes, uns antics magatzems de teixit. Som de ple a la Barcelona dels

nostres avantpassats, explicà la Natàlia, els qui van pensar que feien una Barcelona gran, una ciutat important! Tots dos rigueren. El rebedor dels antics magatzems era avui una sala enorme i plena de corrents d'aire, les parets despintades i la cambra, esbalandrada, era separada d'una altra cambra per unes gruixudes cortines de vellut. El sostre era de fusta treballada i també les cornises i les motlures que hi havia a cada cantonera del trespol. Un paravent dividia l'ampli rebedor en dues parts i l'una era tota plena de miralls modernistes amb motlures daurades. La rajola del terra feia un dibuix en forma de garlandes de flors però d'un color pàl·lid; hi havien passat les trepitjades i el pas del temps. A l'altra banda de les cortines de vellut, color vermell d'Anglaterra, hi havia els taulells dels antics magatzems de filatures que ara feien de barra d'un bar. Arribaven sons d'una guitarra i la Natàlia i en Màrius entraren a dins. Al costat dels taulells, un envà de fusta de melis assenyalava l'antic despatx del magatzem. Ara servia per a desar-hi les ampolles buides. La Natàlia digué a en Màrius, els nostres avis deuen tenir un magatzem com aquest... La sala era tota plena de taules de bar voltades de butaques de *sky*, de plàstic estriat i comprades de segona mà. Hi havia molta gent, dins de la sala, gairebé tots nois i noies molt joves que omplien la cambra de boires de fum i que escoltaven en silenci quan el noi de l'escenari enfilava els primers tocs de guitarra. Els nois i les noies «i alguna vella com jo» anaven vestits amb colors llampants, faldilles llargues, botes de pell girada, mocadors virolats, *blue-jeans* sense vora i de cul arrossinat, armilles d'antics vestits de senyor... Els rebesnéts del senyor Esteve, pensà la Natàlia, i tampoc no deuen saber qui era en Rusiñol... La Natàlia s'ho va mirar de la mateixa manera com havia mirat l'esclat de la joventut anglesa: des de fora. Sovint havia tingut la sensació que havia fet tard de tot i la va tornar a sentir en entrar en aquesta sala. En Sergio, que li havia proposat d'anar junts a Llatinoamèrica per a enrolar-se a la guerrilla i ella s'hi havia negat, li va dir: tot t'ho mires com un espectacle. Potser per això havia triat la fotografia? La Natàlia de vegades pensava que ella no era més que un mussol de la història, tot passa pel teu davant i tu només mires, li havia dit en Sergio. I ella, el que volia, era caçar al vol la imatge precisa, fer aturar el temps que lliscava sense remei. Potser per això vull fer fotografies, es deia, perquè és una manera de violar el temps i no permetre que ell et violi a tu. Espectadora de tot, sentia ara, en aquesta sala plena de nois i noies virolats, el mateix regust de distanciament que havia notat davant la presó Model de Barcelona, quan es barrejava amb les gitanes que duïen paquets per als presos. A l'escenari, hi havia un noi pàl·lid i de figura trencadissa, els cabells negres i lluents com el plomatge d'un corb i que tocava la guitarra bo i acariciant-la, com si fos una dona i ell hi fes l'amor. La Natàlia i en Màrius van seure en un racó fosc, davant d'una taula on hi havia un pàmpol vermell de roba prisada amb un peu de fusta; la Natàlia pensà que el noi que tocava la guitarra semblava irreal, les mans pàl·lides i belles. Se li notava la blavor de les venes sota el coll, tan lívid. És un gran músic, va dir en Màrius, es diu Toti Soler. La Natàlia demanà al cambrer, que s'hi havia acostat, un vodka amb taronja i en Màrius un vas de vi. En Màrius tancà els ulls i seguia la música amb el cap mentre teclejava damunt del camal. La Natàlia mirà els llavis color maduixa d'en Màrius i els cabells estarrufats i lluents com l'atzabeja. És bell..., va pensar. En Màrius s'adonà que la Natàlia el mirava i repenjà la galta dreta damunt el palmell de la mà, just on tenia el gra de pus que s'havia rebotat i li havia deixat una taca llorda. La Natàlia li oferí un cigarret, en vols?, i en Màrius va dir que no.

S'hi acostà un noi ros amb el cabell tallat estil patge, un *blue-jean* descolorit pel lleixiu i un abric de pastor turc folrat de pell de cabra. Anava amb una noia molt jove, d'ulls grossos i cabell arrissat. La noia duia unes arracades molt llargues, fetes de filferro i boletes de colors. Tens merda?, preguntaren, i en Màrius digué que no. Van seure al costat d'en Màrius i la Natàlia. La noia de les arracades llargues era molt jove, potser disset anys?, la Natàlia va veure que duia les celles sense depilar. El noi ros que semblava un patge enraonava amb en Màrius en veu baixa. Primer mormolaren algunes frases escadusseres, després s'engrescaren. El noi que tocava la guitarra obria la boca i treia les dents. Quan toca, sembla un vampir, va dir la noia de les arracades llargues a la Natàlia, però és genial.

El noi que duia el cabell com un patge va dir a en Màrius, per què no vén's a casa?, en Màrius mirà la Natàlia, qui és?, és la meva tia. Creia que era la Roser Roura, digué el noi del cabell de patge, oh, no, féu en Màrius, són molt diferents. La meva tia és vella. Més vella que la Roser Roura? No, vull dir que és vella perquè sembla decadent, s'ha queixat perquè li he fet fer una volta per Santa Maria del Mar abans d'entrar aquí. I això que et torna boig, a tu, el barri, digué el noi del cabell de patge. El meu pare, explicà en Màrius, diu que la meva tia va fugir de casa fa molts anys perquè és una idealista, diu que, en realitat, ha fracassat en tot, que no sap el que vol. Això és bona cosa, no?, la teva tia no em sembla com les nostres mares... Sí, féu en Màrius, però si coneguessis la Roser Roura trobaries que la meva tia és vulgar. La Roser Roura és diferent, és jove, encara que tingui quaranta anys. S'ha proposat de viure, entén el nostre llenguatge i li agrada. La meva tia viu en una altra galàxia, a mi no m'ho sembla, doncs, opinà el noi del cabell de patge, tot mirant la Natàlia, va vestida com nosaltres, té un aspecte agradable, sembla generosa... La Roser Roura fa l'amor meravellosament, té l'esquena fina com la seda, es corba com un quart de lluna quan és al llit, se m'ofereix tota...

*Cuando contemplo tu cuerpo extendido
como un río que nunca acaba de pasar...*

digué el noi del cabell de patge. Ja ho diu l'Aleixandre: amor o destrucció. I en Novalis, féu en Màrius, «toques el cel quan poses un dit damunt d'un cos humà...». És una dona valenta, la Roser Roura, digué en Màrius. Te n'has enamorat?, preguntà el noi del cabell de patge, no ho sé, contestà en Màrius, però jo no em cansaria mai de cardar amb ella. Un dia va dir prou, d'estar-se amb el marit, i ara viu i no es pregunta per què. La meva tia, en canvi, tot ho jutja... Es tombaren per a mirar-la. La Natàlia parlava amb la noia de les arracades llargues, que es deia Lola. La Lola ja havia explicat mitja vida a la Natàlia, era una noia parladora i feliç. Esguardaren els nois, té mala sort, en Màrius, comentà la Lola, crec que no ha cardat mai amb cap dona. Saps?, es com el germà gran, com el germà bo.

El noi del cabell de patge els va dur a casa seva, al carrer de Flassaders. Era un pis gran, amb cornises i motllures al sostre blanc, sense mobles. En una cambra per on s'esquitllava l'aire del carrer, hi havia una estufa de butà i una estora a terra. En un racó, una màrfega coberta amb una flassada marroquina. A les parets, hi havia clavats amb quatre xinxetes uns cartells d'en Jimi Hendrix i la Janis Joplin, són els meus morts, va dir el noi del cabell de patge, tot mirant-los amb melangia. Estic segura que els han matats, comentà la Lola a la Natàlia, tenien massa vida a dins perquè els decadents ho suportessin. En Màrius s'estirà damunt de la màrfega i posà un disc d'en Zappa, en Zappa, va dir el noi del cabell de patge, no fa gaire es va fer caca a l'escenari, tots van somriure, però cal·leu, continuà, que encara no he acabat: resulta que reptà el públic per si hi havia algú que fos capaç de fer una cosa més sonada que ell. S'aixecà un i va dir que ell era capaç de fer caca dalt de l'escenari. Jo també, va dir en Zappa. Doncs, per què no en fas?, preguntà l'altre. Jo faré caca dalt de l'escenari i, a més, me la menjaré... I es va menjar la caca. No m'ho crec, va dir la Lola. Doncs, si no t'ho creus, pitjor per a tu, contestà el noi del cabell de patge, que es deia Antoni. Si ho va fer, està molt bé, el públic deuria

quedar bocabadat, comentà la Lola. Però si hi ha cinquanta mil persones que fan caca dalt de l'escenari acabes que aquesta acció ja no té sentit, digué en Màrius des de la màrrega. La Lola s'adreçà a la Natàlia, vius amb en Màrius, tu? No, acabo de venir d'Anglaterra i visc amb una tia àvia d'en Màrius. La Lola mirà cap endavant, Anglaterra, va dir, el país de la música i la llibertat... M'agradaria tant, d'anar-hi! Doncs, per què no hi vas? No puc, féu la noia, el meu pare no em donarà el permís per a fer-me el passaport. La Natàlia esguardà de prop la Lola i s'adonà que era més nena del que li havia semblat al bar on l'havia coneguda, i que tenia un rostre molt pàl·lid amb uns ulls grossos i enfonsats. El fet de ser tan pàl·lida feia que els ulls semblessin més profunds, com si la noia tingués alguna malaltia. Era un rostre amb uns trets mal acabats, poc refinats, com si la Lola ignorés que podia arribar a ser una dona molt bella. L'Antoni posà una ampolla de conyac al centre i repartí vasos de paper. Ho sento, va dir, però només tinc conyac a granel. La Lola digué a la Natàlia, oi que és un decadent? I la merda?, preguntà l'Antoni. En Màrius féu una curta ullada a la Natàlia i va dir, després, si de cas... En Zappa feia anar la guitarra com un udol de mort. La música anava i venia dins de la sala, l'aire s'infiltrava pels porticons esgavellats i tots, tret d'en Màrius, s'acostaren a l'estufa. Hi havia poca llum i la flama rogenca del butà il·luminava els rostres dins de l'ombra. La cambra s'havia amarat de la sentida del gas, una olor densa i feixuga. La Lola li deia a la Natàlia, per al meu pare, la família és sagrada, saps?, Tenen el seu *rollo*, jo ho comprenc. La meva mare fa feines i ell treballa a la Maquinista. El dia que m'expedientaren a l'Institut, el meu pare plorava i així vam saber que ell també havia estat expedientat a la fàbrica fa molts anys. Tenia tanta por que deixà de fer política i la meva mare no en sabia res... En Màrius va dir, ja t'has enrotllat, Lola, així que pots, claves les teves històries. Calla, replicà la Lola. L'Antoni, que se servia conyac sense parar, preguntà, voleu els Rolling o els Blood, Sweat & Tears? Els Rolling, féu en Màrius. La Lola, i la meva mare em deixà el braç morat de tant masegar-lo perquè no podia suportar que el meu pare plorés... Creia que eres de casa bona, digué la Natàlia. Oh, no, aquí de casa bona, només n'és en Màrius. El pare de l'Antoni treballa al moll, la Lola canvià de conversa, oh, com m'agraden els Rolling, no trobes que són super? La Lola seguia el ritme amb el cap i el cos, els de casa són bona gent..., però no em deixaven sortir quan volia i no vaig tenir més remei que fugar-me. Vaig estar fugada quatre mesos. I no et va buscar la policia?, preguntà la Natàlia. Una setmana, contestà la Lola, però ho deixaren córrer. No veus que cada dia se'n fuguen més, de noies? El meu pare em va dir: et portaré al reformatori. Saps què faré?, preguntà de sobte la Lola. Doncs li diré a l'Antoni que es casi amb mi i així seré lliure. La noia ara picava de mans mentre els Rolling deixaven anar els darrers sons de la guitarra elèctrica. Havien posat la música tan alta que la Natàlia amb prou feines si sentia la Lola. Notava que el cap es tornava feixuc com un plom, s'enterbolia pel conyac i per la sangria que havia begut a la boda de l'Encarna. La música s'aturà i se sentí la sirena d'un vaixell que sortia del port. La Lola continuava, saps què és el que m'agrada més d'aquest món? La Natàlia va fer que no ho sabia. Doncs, tenir un fill. M'agradaria tenir-ne set... La Natàlia contemplà el rostre d'en Màrius, que era dins de la fosca, i pensà que semblava trist. Tenia els llavis color maduixa serrats i la mirada llunyana, on deu ésser?, es preguntà la Natàlia. Vols que ens n'anem?, féu la Natàlia a en Màrius. Com vulguis... Oh, quina pena, cridà la Lola. És que no voleu un *porro*?, digué l'Antoni. En Màrius va dir que no, que no en volia. Encara s'hi van estar una llarga

estona, no es deien res, només bevien conyac i escoltaven els gemecs dels Blood, Sweat & Tears. La Natàlia, tot d'una, es posà de bon humor i digué a la Lola, em fa gràcia, tu vols tenir fills i nosaltres fèiem per no tenir-ne... La Lola esguardà la Natàlia, oh, és que vosaltres sou la generació de la pastilla... Crec que la cosa més meravellosa de la vida és això: tenir un fill; tenir-ne cura i estimar-lo molt. Jo no vull altra cosa que ésser mare. L'Antoni i jo hem decidit de tenir un fill, saps? Ara he tornat amb els meus pares, perquè estaven tan tristos que a mi em feia cosa deixar-los. Però tu no saps com era de feliç quan vivia amb l'Antoni! Ell feia hores al moll i jo m'aixecava a la una, anava a comprar, cuinava, ell tornava i dinàvem. Després, fins al vespre, escoltàvem música abraçats. Érem com una illa... La Natàlia va recordar en Jimmy, quan tornava enrabiada de la Universitat, és que els nostres alumnes ho tenen tot, deia, i no els interessa res. En Jimmy opinava que els joves formen una societat dins de la gran societat, el peix gros engoleix el petit i el petit ni se n'adona... En Màrius s'aixecà d'una revolada i va dir que se n'anava, oh, per què?, preguntà la Lola, perquè no em ve de gust sentir tantes bajanades. La Lola tenia espurnes als ulls, què he dit?, deia, desolada. L'Antoni digué a la Lola, deixa'l estar, no té ganes d'estar amb gent... Quan baixaven l'escala, la Natàlia sentí com l'Antoni deia a la Lola, et quedaràs? I la Lola deia que sí.

Deixaren endarrere el carrer de Flassaders i tornaren a voltar Santa Maria del Mar, la Natàlia pensà que la gent jove també estimen els carrers de Barcelona, els vells carrers on ella s'havia arraulit amb l'Emilio, quan cercaven l'un el cos de l'altre amb desesperació furtiva... Clarejava, el cel feia filagarses grises i blanques, però per la banda de mar, s'hi estenia una franja de color taronja. Els balcons ja no gotejaven i la ciutat es desvetllava a poc a poc. En Màrius caminava de pressa, la Natàlia feina tenia per encalçar-lo. Per fi, va seure en un banc de la Plaça Palau. Gent amb paquets embolicats de paper de diari esperaven l'autobús. Les darreres ombres de la nit eren atrapades per les primeres clarors de l'alba. Els fanals encesos feien una llum somorta. Passaven camions carregats amb caixes de fruites i de verdures. En Màrius tenia les galtes enceses i, amb els ulls humits, esguardava l'infinit. Fa com la mare, pensà la Natàlia. Tot d'una, en Màrius arrencà a plorar. Què et passa, per què plores?, preguntà. En Màrius tombà la cara, deixa'm, va dir, mentre una llàgrima li relliscava per la galta. La Natàlia no sabia què fer. Si vols, me'n vaig... En Màrius no va respondre. La Natàlia s'aixecà i féu per anar-se'n. No, no te'n vagis, queda't..., digué en Màrius. Van estar-se una llarga estona sense dir-se res. En acabat, en Màrius s'aixecà i agafà en direcció a la Rambla. He tornat amb delit de comprendre, es deia la Natàlia, i no entenc gaire cosa... La fosca se n'anava pel darrere de Montjuïc, l'aire era net. Els sorolls de la matinada són diferents dels del capvespre, pensà la Natàlia, són més purs. En Màrius tenia els ulls brillants, «com els ulls color de maragda». Quan travessaren la Via Laietana, en Màrius va dir, una vegada que havia barrejat oli amb tabac, oli?, féu la Natàlia, sí, el que surt de la reïna de l'haixix, doncs, una vegada que anava passat em creia que la Via Laietana era un túnel, o més ben dit, un tub molt i molt llarg, un tub que no s'acabava mai, jo relliscava i m'ajupia per no caure, i vaig veure que érem als anys quaranta; com que m'ajupia, veia els turmells de les dones, turmells amb mitges clares, turmells rosats... Per què no vas voler fumar a ca l'Antoni?, volgué saber la Natàlia. Perquè no sabia què en pensaries... Escolta, com em veus, tu? No ho sé, em desconcertes. Tens la mateixa edat que la mare... La mare tot el dia es queixa, parla com a les novel·les de la ràdio. El pare és un cínic. En Màrius

callà una estona. Aviat fotré el camp, tornà, faré com tu, me n'aniré ben lluny, no m'agrada aquesta ciutat. És com si s'enfonsés a poc a poc... La Natàlia va dir: jo també creia que aquesta ciutat s'enfonsava però a fora he comprès que la ciutat, la portem a dintre. En Màrius no digué res. Tot d'una, preguntà amb veu més normal, qui era en Julián Grimau? Per què m'ho preguntes? Perquè a l'Institut van repartir *octavilles* per allò d'en Puig Antich i parlaven d'un que es deia Grimau. La Natàlia va pensar, quantes coses, en aquests anys! En Grimau era un dirigent comunista que assassinaren l'altre any en què jo me'n vaig anar, per la primavera. Quan te'n vas anar, tu, l'any de la neu a Barcelona?, preguntà en Màrius. Sí, l'any de la neu a Barcelona. I l'any de les riuades, afegí. Vols saber una cosa?, va fer en Màrius, doncs que aquest país em fa fàstic. A mi també me'n feia, digué la Natàlia, i he tornat. Jo no hauria tornat... Però és que jo vaig descobrir, aclarí la Natàlia, un bon dia, que no em feia fàstic el país, sinó que em feien fàstic els qui em voltaven i també tenia fàstic de mi mateixa. I saps per què? Perquè, al capdavant, tenia por que arribés el temps de les cireres. I per a voler el temps de les cireres cal tenir fe que un dia arribarà. Què és el temps de les cireres? La Natàlia li ho explicà. Enraonaren molta estona, mentre els sorolls de la ciutat prenien consistència i les boires de la nit desapareixien del tot. En Màrius, ara, parlava pels descosits, com si es coneguessin de sempre. Vaig sentir molt de fàstic, continuava en Màrius, quan mataren en Puig Antich. Tant de fàstic com quan passà allò de l'avi. La Natàlia, s'aturà, què, de l'avi? És que no t'han dit res els pares? No... L'avi és al manicomi, el papà el va tancar l'any passat.

La Natàlia i en Màrius encara caminaren fins arribar-se a la Rambla. La Rambla, en aquella hora, tenia un color blanquinós i la gent que hi caminava ho feia com si somiés. Homes i dones dormien tot fent capcinades a les cadires en filera, i un escombriaire recollia la brossa de la nit. Van seure en una cadira, rellent per la rosada i pel fred de la matinada, i van estar-s'hi ben bé mitja hora sense dir res. Així que el papà és al manicomi..., però la Natàlia tenia el pensament en una boirada i no venia la pluja per a desfer-la...

... des que en Màrius ha conegut els poetes d'*El Manifesto* que ho porta de cap, ja ho sap, ell, que no té res a veure una cosa amb l'altra, ves, però no ignora que si ho saben, tots se'n riuran, sobretot la Lola... En Màrius volia fer l'amor, estava cansat d'acariciar-se cada nit, de bocaterrosa, a frec dels llençols, ho feia amb la mateixa complaença com quan era petit i feia burilles i la mamà li deia, apa, porc, que no tens mocador?, la mare li pegava una clatellada i, en acabat, li besava el clatell, just allà on l'havia esbatussat. La Sílvia Claret sempre feia el mateix: primer el pegava i després besava una vegada i una altra l'indret on l'havia masegat, que no hi quedés cap marca... Quan es va fer del grup d'*El Manifesto*, el primer que va veure fou l'Hidalgo, alt, prim, d'esguard irònic i ulls inquisidors, glacials, que sempre trobava una resposta plausible a tot, tan agut, tan culte, que se sabia de memòria els versos d'en Rimbaud... L'Hidalgo es riuria d'ell, no em diguis que encara ets verge, xaval. El que faria l'Hidalgo, ell ja ho sabia: acabaria per llegir-li, o recitar-li, Baudelaire i li parlaria de l'Artaud i de la destrucció del jo, tu no ets tu, tu no tens individualitat, faria... Però l'Hidalgo se n'aniria amb la Roser Roura, tots dos riurien mentre desapareixerien per la platja...

... però era una vergonya grossa, la seva, com una llosa feixuga que l'acompanyava dia i nit, sempre en solitari, com un rac-rac que l'esquinçava, que no s'aturava mai i que no el deixava reposar, ni quan sentia en Jimi Hendrix, vell amic, per què ets mort? El negre que triomfà entre els blancs i els negres no s'ho creien, com pot un negre triomfar entre els blancs si tu no ets blanc, si tu ets negre? Com l'entenia, ell, en Jimi Hendrix, que no era feliç enlloc, ni amb els negres ni amb els blancs... Ell tampoc no era feliç, ni amb els amics del local de Santa Maria, el vell magatzem de teixits, ni amb els d'*El Manifesto*, ni a casa, ni a l'Institut. Per això li agradava tant anar en moto, fer trial i enfonsar-se dins de la negror dels boscos, dominar la muntanya mentre saltes i corres i les branques dels arbres s'aparten perquè puguis passar, ell havia estat durant els tres dies dels cingles, al Gorg Negre, prop de la masia de l'avi, i havia vist com corrien els campions del món, les motos feien zum-zum, un espetec curt d'entrada i després el taf-taf continuat d'un motor que remuga sense parar, ell voldria tenir una Suzuki de 65 cavalls, i espantar les branques i trepitjar la pinassa, mentre l'aire et buida el cap, davalles el turó, salves un torrent que et barra el pas, t'enfiles pel contrafort, voltes i voltes dins la garriga tot fent giragonses pels verals. Cavaller modern... Quan anava en moto creia que sí, que era feliç, i que seria capaç d'estimar, els arbres l'abraçaven tot brandant els ramatges i li deien, continua, continua, com si ell estigués a punt de volar. Volar...

La Natàlia i en Màrius s'acomiadaren a l'alçada de la font de Canaletes. S'esguardaren un instant i la Natàlia besà en Màrius com feia temps que no besava ningú. En Màrius la contemplà llarga estona, mentre la Natàlia es perdia cap al Portal de l'Àngel. En Màrius sentí que els ocells xericaven dalt dels plàtans, enfilats

a les branques que començaven a brotar. Ve la primavera, pensà. I arrencà a córrer cap a la Gran Via pel carrer de Pelai. Trepitjà un toll d'aigua i saltà entre els arcs de Sant Martí que fa la benzina després de ploure. Feliç.

Cap a la plaça d'Urquinaona, un escombriaire cridà la Natàlia, *pero, chiquilla, ¿qué haces a estas horas solita por la calle?* La Natàlia va somriure, algú encara li deia «*chiquilla*». Arribà a casa sense fer soroll, no volia despertar la Patrícia. Anà a la cambra de bany i, després d'anar de ventre, es mirà al mirall. Llaviejà una estona perquè sentia la boca seca, unes ombres negres voltaven els ulls, tenia el rostre lletós, com de malalta. Es despullà davant del mirall i començà a acariciar-se el sexe. Aviat la llengua li humitejà els llavis i la pell que encercla la boca, els ulls li lluïen. El plaer durà una estona molt curta. Recollí la roba que havia escampat per terra i se n'anà a dormir. Tancà el gas, tal com li havia recomanat la Patrícia el primer dia. En una cuina del celobert ja feien soroll. La llum platejada del matí agrisava la cambra. «Dilluns veuré en Lluís, vull saber què ha passat amb el papà». Mentre tancava els ulls i s'adormia, va veure tot d'imatges blanques que avançaven cap a ella en zig-zag. Després aparegué l'aranya, que l'embolcallà amb els milers de potes peludes dins del regne de la son.

SISENA PART: NOMÉS SOMNIS

No t'acull cap repòs
d'ombra bona, de casa.
Només somnis, al fons
de la meva mirada.

SALVADOR ESPRIU. *Primera història d'Esther*

... cada matí, mirava les mitges de seda. Eren unes mitges clares, gairebé transparents, d'un color de mandarina damunt de la seva pell. Es despertava, obria els ulls davant les primeres clarors de l'alba i no buscava l'evangeli, com abans. Ni tampoc no buscava la ràdio, com després. Buscava les mitges. Les mitges eren al respall de la butaca, amb les puntes mirant cap a baix, l'una al costat de l'altra, deixades anar, amb un posat lènguid, com si no tinguessin esma. Primer volia unes mitges d'aquestes que t'arriben fins a la cintura i s'arrapen als peus, s'arrapen als turmells, s'arrapen a les cames, s'arrapen als genolls, s'arrapen a les cuixes, s'arrapen a l'entre cuix, s'arrapen a les anques, s'arrapen al baix ventre. Però després pensà que potser fóra una brutícia, això de portar unes mitges que no poden respirar per enlloc. Unes mitges sense sortida, closes, de cara cap endintre. I comprà un parell de mitges, dues mitges soltes. Se les aguantaria amb el portalligues, res de lligacames, que estrenyen les cuixes. Durant una bona setmana dubtà el color de les mitges. Color poma? Color tarongina? Color cel de pluja? Color nit? Color núvol burell? Color celístia? Treia cada mitja de la bossa de plàstic, n'apartava la cartolina amb molta cura, escolava la mà per dintre, hi estenia els dits, amb la mà en forma de ventall, de palmera aixecada per l'huracà, d'estrella de mar, perquè la seda hi quedés ben tibant. Va estar-s'hi una llarga estona, analitzà l'efecte de cada una. Rumià els peròs i els contres. Color poma, massa extremat. Color tarongina, color de cardenal. Color cel de pluja, una mica pansit. Color nit, color de morts. Color núvol burell, un xic pàl·lid. Color celístia, artificial. Color ambre, color llepat. N'acaricià el tacte amb les dues mans. Primer es va treure els guants i demanà a la senyoreta de la merceria que li ensenyés el color gris perla. No volia una cosa gaire extremada, volia unes mitges discretes. Unes mitges de seda fina. En acabat, es decidí pel color mandarina, color rosat i taronja, de mandarina primerenca.

Se les emprovà aquella mateixa nit. Va llevar-se la roba lentament. Primer, els pantalons, després la camisa, la samarreta. Es posà davant de l'armari de caoba, l'armari de les nines de la Judit, que Déu l'hagi perdonada. Es col·locà, doncs, davant del mirall, encara que abans apagà les xinxetes i apartà la imatge de la Mare de Déu dels Dolors, que l'esguardava amb les galtes de cera, el rostre patètic, els ulls plorosos, les mans esteses i el cor farcit de sagetes. Començà a acariciar les mitges, tan fines, com pètals de poncellines, a acaronar-les a poc a poc, deixava lliscar els dits seda avall, cap a les puntes. Eren unes mitges de princesa. Els ulls una mica sagnants de la Dolorosa l'esguardaven encara. La girà d'esquena, en un racó de la paret. Però la Verge no el deixava de petja i per fi, enrabiada, l'amagà darrere d'un dels paravents del saló dels fetitxes. Aquí, ben quietona, li va dir, au, au, a fer nones. El mantell d'atzabeja amb brodat daurat era un fantasma dins del saló. Però ell ja no veia els ulls de la Verge.

Agafà les mitges per la part de dalt i les enrotllà fins al turmell. Les dues mans dins del forat, fent força cap enfora, rotllana darrere rotllana. Primer un camal i després l'altre. Estenia el peu cap enlaire, en forma d'empenya, com l'Odile del Llac dels Cignes o una adolescent de Degas. Els dits ben serrats, mirant cap al terra, la planta ben corbada. Quina empenya més fina, semblava un art gòtic, de tan perfecta. Començà a pujar les mitges, primer l'una després l'altra, lentament, a frec de pell, cames amunt. Fins arribar a mitja cuixa. No duia el portalligues, no havia gosat comprar-lo. Per a poder contemplar-se al mirall, les va haver de sostenir amb

una mà a cada costat. Ell feia gepa, però les mitges eren molt boniques. En acabat, se les va treure i les deixà damunt del respall de la butaca de la cambra. Cada nit les acaricia abans d'anar-se'n al llit. Les acaricia a les fosques. Només hi ha la llum pàl·lida del fanal de davant de casa, la llum que s'esmuny per entre les ballestes dels porticons, entre llistó i llistó, tot fent línies de zebra. Mentre acarona les mitges, ben a prop de la galta, pensa que la llum del fanal són raigs de lluna. I és aleshores quan creu, també, que no s'està tan sol i que la Judit, la seva Judit, és a la vora...

La Natàlia, dilluns al matí, va telefonar a l'estudi d'en Lluís. T'he de veure, li va dir. De seguida?, sí, és urgent. En Lluís la va citar en un bar de la plaça Núñez de Arce, és clar, havia arribat la Natàlia i començaven els embolics. Algú haurà fet d'espieta, la Patrícia?, no, ella no, li ho havia promès, jurat, que deixaria l'afer del pare en mans d'en Lluís Miralpeix, són assumptes de família, li havia dit, jo, què hi puc fer? L'Encarna?, no, tampoc, prou maldecaps tenia amb el casament, a més, era discreta. El seu lema era muts i a la gàbia, des de petit que li ho sentia. Potser la Sílvia? La Sílvia era una bocamolla i per tal de fer-li l'arquet... És que no podien esperar, caram? Això era cosa seva. Al capdavant, es tractava del pare, ves, i era ell qui havia de parlar amb la Natàlia. Li ho havia d'haver escrit, això. Però aquestes coses es fan difícils d'explicar per carta. El metge li ho havia dit, el teu pare viu un procés de neurosi crònica, una depressió irreversible, demència senil per dir-ho en paraules vulgars, i pot esdevenir violent. Ell s'havia preocupat que fos ben atès, s'estava al pavelló de pagament, el dels pensionistes, amb una infermera per a ell sol. La Natàlia tot ho resolía amb les «idees»: se n'anava en moments difícils — però deixà el tràngol de la mare en altres mans, que quedí ben entès — i tornava per a donar-li lliçons de puresa. En Lluís enllestí un plànol que havien de portar a la copisteria i deixà el *sancta-santorum* per a trobar-se amb la Natàlia.

Què n'has fet, del pare?, la Natàlia s'esbravà tot just s'havien assegut. Ell demanà un *bitter*, ella un vermut blanc sec. Què vols que n'hagi fet?, què t'han dit? M'han dit que l'has tancat al manicomi, féu la Natàlia. Vingué un silenci, curt, el cambrer servia les begudes. Quan el cambrer se n'anà, en Lluís preguntà, qui t'ho ha dit, això? No n'has de fer res, només vull saber si és veritat o què. El pare no és al manicomi, contestà en Lluís, tot vessant el sífó dins del *bitter*. Doncs, on és?, la Natàlia s'impacientava. En aparença, en Lluís conservava la calma. El pare és en una clínica. És clar, ironitzà la Natàlia, ara, dels manicomis, en diuen clíniques mentals. Mira, nena, el pare s'havia fet vell, i la Natàlia el va interrompre, vols fer el favor de dir-me on puc trobar el pare? Però, per què ho vols saber amb tanta pressa? És que t'has preocupat a escriure-li durant aquests dotze anys? Digues on és el pare, que no em vull empenyar. El pare és al manicomi de...

... així, el pare era al manicomi, al manicomi, al manico, al mani, al ma... El diccionari diu que manicomi és un hospital de boigs, els qui tenen idees fixes, obsessions. La ciència moderna ha avançat molt, tant, que els psiquiatres i antipsiquiatres es fan un embull davant de la psique humana. On són les teories del vell savi Freud, el qui descobrí les zones recòndites del subconscient? És la bogeria una malaltia social?, és una lesió al cervell?, és una qüestió genètica?, la Natàlia havia llegit alguns articles a Anglaterra sobre el tema, ho havia analitzat de la mateixa manera que reflexionava sobre la naturalesa humana: com una espectadora. Tot d'una, les teories i contrateories formaren un garbuix dins del seu cap, prenien un relleu diferent. La qüestió era una altra: el seu pare era dins

del batibull. La paraula manicomi, avui dia, ja no vol dir res. S'han acabat els manicomis de l'època decimonònica, dels anys d'en Sade. Ara els boigs ja no són encadenats als barrots del llit, ni són entaforats en banyeres, ni en gàbies. Però el pare era al manicomi, tancat, sense voluntat per a decidir res sobre el cos i sobre la intel·ligència. La saviesa popular, tan sàvia i cruel, recollia frases i les transmetia a totes les edats i classes, que véns de Sant Boi? Sembla que visquis a Sant Boi, tu... És boig, aquell. Boig, alienat, anormal, dement, pertorbat, guillat, ximple, foll — si fas literatura—, tocat de l'ala, tocat del bolet, trastocat, li falta un bull, no hi és tot, s'ha begut l'enteniment, orat, com un llum, *más loco que una cabra, majareta, he is crazy, isn't he?, il est fou, lunático, chiflado, mochaes, he is mad...*, no facis bogeries.

M'escoltes?, digué en Lluís a la Natàlia, però el cervell d'ella se n'havia anat qui sap on. En Lluís li havia confirmat que el seu pare era al manicomi i ella no feia més que pensar en sinònims de boig. Per què no m'escrivies?, va dir. Sé que hauries volgut saber detalls, el procés, i, veuràs, corria pressa. Cada vegada era més difícil conviure amb el pare. El pare, continuava en Lluís, s'havia fet vell. Des que morí la mare no hi era tot. Primer la va plorar molt, durant tres mesos anava cada dia al cementiri. Li agafà la mania de deixar-hi un clavell vermell, un sol clavell. De vegades es barallava amb les floristes perquè li n'oferien d'altres colors, però no, ell el volia vermell. Vam pensar que això era bo per a ell, que calia deixar-se anar, descontrolar-se. Vam recomanar a l'Encarna que prengués paciència. Però passaren els dies i li començaren a venir estranyes manies. Deixà de treballar, en realitat treballava poc, sobretot d'ençà que passà allò de l'hotel de Lloret. Els van detenir, a ell i en Joan Claret, però en Claret és un home important i els deixaren anar al cap de tres dies. Com a arquitecte, el pare ja no valia res. Havia aixecat l'hotel a corre-cuita, volia deixar-lo a punt per a la temporada turística. El va construir amb materials dolents i sense mirar que, al soterrani, hi deixaven material inflamable, pintures, pel·lícules i un bidó de combustible. Això era culpa d'en Claret, és clar, i de l'encarregat. Però el pare no s'havia preocupat que, al soterrani, hi hagués ventilació. A més, la porta que obria al soterrani s'havia construït de l'inrevés. A qui se li acut? Però, deixem-ho. La qüestió és que l'hotel es va incendiar i hi moriren cinc persones del servei, tots carbonitzats. Un d'ells — això ho vam saber després— era homosexual i els seus companys el feien dormir a part, en una cambra que donava al celler, pots comptar com el deuriem trobar. És clar que, de tot això, el pare no en tenia tota la culpa. Per això el van deixar anar de seguida. Però la història el va afectar. Havien mort cinc persones i ell se'n sentia culpable. Al pare, ja ho saps, l'ha matat el sentiment. No se'n va saber sortir, com en Claret, que construï més hotels a Lloret i a Tossa, i aquí no ha passat res... En Claret sí que és un home llest, no s'enfonsa mai amb el vaixell. Si almenys, em deia el pare, ho pogués explicar a la teva mare. Per al pare era un consol seure a la galeria, a la vora de la mamà, i acariciar-li la mà. Quan ella va morir es va enfonsar del tot. Ben aviat vam notar que tenia obsessions. Es tancava a la cambra i el sentíem que parlava sol. No ens volia obrir. Si en sortia, ens adreçava una mena de somriure ple d'ambigüitat i de misteri, gairebé ni ens mirava...

Una vegada, continuava en Lluís, el van treure del Cafè de l'Òpera perquè havia petonejat una nena de catorze anys. Imagina la vergonya que passàvem. No volia que l'Encarna li fes l'habitació. La dona ens telefonava cada dia, la notàvem molt inquieta. Havia arribat a tenir por del pare. Ara ho comprenc: no és gaire

agradable tenir un boig a casa. Nosaltres li dèiem que tingués paciència, que només eren manies de vell. Un dia, el pare va sortir de la cambra i es va tancar a la comuna durant una llarga estona. L'Encarna va aprofitar per entrar-hi: al llit, a la banda on dormia la mamà, hi havia una nina. Una nina?, va preguntar la Natàlia. Sí, una nina de porcellana que no tenia ulls ni mans. Era una nina molt grossa que la mamà havia conservat fins al final, la tenia sovint damunt de la falda i l'acaronava mentre era a la galeria. El papà havia vestit la nina amb una combinació de seda i l'Encarna ens va dir que la combinació havia estat de la mamà. El papà havia ajagut la nina al lloc de la mamà, damunt d'uns coixins. Parlava amb la nina?, preguntà la Natàlia. Això és el que vam suposar. Conservava totes les nines de la mamà, saps, i les desava, com ella, dins de l'armari de caoba. La cosa no semblava que anés més lluny i vam apujar el sou de l'Encarna. És un vell, li dèiem, repapieja, prengui paciència. Però, al cap d'un mes, va començar a agafar altres rebequeries i volia que l'Encarna li portés el sopar, per a dues persones, a la cambra. Sortia i tornava carregat de paquets. Tenia la mà foradada —el psiquiatre ens va dir que un dels símptomes d'una depressió aguda és, precisament, despendre molt. L'Encarna ens va telefonar un dia tota esverada: el papà havia despès una forta quantitat en roba interior de senyora, mitges de seda, pameles de palla, mocadors italians, guants de pell, sostenidors... Tot ho amuntegava a les vitrines dels fetitxes de la mamà, al saló dels paravents. Ho classificava per marques: sostenidors Warner's, Belcor, mitges Christian Dior, Pantys... Es tornà sorrut i no ens adreçava paraula. L'Encarna, un dia, ens va venir a veure: va dir que ella no aguantava més les rareses del pare, que allò no eren manies de vell, que el pare s'havia tornat boig..., vam desllogar el pis del carrer del Bruc, enviàrem l'Encarna a ca la tia Patrícia, i portàrem el pare a casa. Encara fou pitjor. No li agradava el menjar, deia que el volíem enverinar. Posava la televisió ben alta i deia que el locutor cridava tant perquè sabia que ell era una mica sord. Agafà mania a la Felisa, la interina. Deia que el perseguia, que li havia robat un dels seus barrets de can Prats. Anava brut i mal vestit. Però, això sí, no es deixava mai, quan sortia, el barret. Ni els guants i el bastó. Portava sempre un mocador en forma de triangle a la butxaca de l'americana i la cadena del rellotge que li penjava de l'armilla. La Sílvia va intentar de posar-li pullòvers però ell deia que no i que no, que moriria amb armilla. Era ridícul. A les nits cridava Judit!, Judit, clavell vermell!, i reia d'una manera que glaçava, com un ocell o com un ocellot d'alta muntanya... Es deuria trobar molt sol, va dir la Natàlia. Potser sí, admeté en Lluís, però això no treu que la convivència amb ell fos molt difícil, saps?, a casa s'acabà la tranquil·litat i jo, quan torno a casa, m'agrada trobar-hi calma, quietud. S'escapava de casa. Anava a parlar amb el porter, vestit com un trinxeraire, i per a nosaltres era un tràngol haver d'explicar-li, al porter, que el papà no hi era del tot. Deia que l'espiàvem, que el seguíem. Que els veïns l'insultaven a través de les parets. Nosaltres anàvem fent el que podíem, fins un matí en què...

... acariciava el meu sexe perquè volia. Era meu, meu. Era meu i de la Judit, era el sexe que la Judit havia besat. Encara es posava erecte, jo era jove, el meu sexe m'ho deia, mira, clavell vermell, encara ets jove, qui et besarà? Vindrà la Judit, clavellet, i ella serà la rosada... Judit, besa'l, que és per a tu... No riguis, clavellet, t'estrenyeré dintre meu, sense fer-te mal, oi que no et feia mal?; escamparàs els pètals com la lluna damunt del meu cos, clavellet, acariciaràs el sexe i, potser, t'hi quedaràs i seràs gebre... Tu seràs un raig de lluna i jo seré la terra, vindràs a besar-

me, així, a poc a poc, i després jo seré el mar i tu la sorra, les meves mans seran les onades que t'acariciaran, seré una onada suau, et besaré els peus, una onada darrere de l'altra, aleshores seré el mar cansat i vindrà la tempesta, tu seràs el vent rúfol que esbravaràs el mar, com calmar la tempesta?, no sents la fressa a trenc d'ona?, i el meu sexe serà un còdol que besarà el vent..., tu seràs l'abella i jo seré el clavell, em picaràs, em xuclaràs, què quedarà de mi? I tu seràs el Gorg Negre i jo m'hi endinsaré, ja no hi seré, engolit pels teus terbolins, seré dins del teu ventre, a dins de tu. M'adormiré...

... vaig trobar, doncs, el pare que es masturbava amb la nina al seu costat. Veure un vell en aquest estat! Encara que sigui el teu pare. A més, hi havia un altre assumpte, el papà tenia diners al banc, molts, tot i que va haver de pagar, amb en Claret, fortes indemnitzacions i factures a l'advocat per allò de l'hotel de Lloret. Jo en necessitava, volia ampliar l'estudi, en Claret m'havia fet un crèdit, sí, però em treia de polleguera veure com el papà gastava diners en ximpleries i els altres es podrien al banc. A més, el papà tampoc no volia vendre la casa de Gualba, que era en ruïnes i ens oferien una fortuna per a construir-hi una urbanització... Només volia els calés per a ell, per a les seves disbauxes. En veure que estava tan malalt, vam buscar un sanatori i no vam tenir altre remei que incapacitar-lo... Podies haver començat per aquí, home, la Natàlia tenia els ulls de foc, tu, el que volies era els diners del papà. Ja hi som, contestà en Lluís, tot ho redueixes a esquemes, tu. No es tractava d'això... És que creus que no tinc principis, jo? Jo també he perdut, en tot aquest afer, i no em refereixo al que hauria fet si el papà m'hagués donat diners quan jo en necessitava, no. També vaig perdre molt, en veure la mamà que era una babeia i el papà, tancat en ell mateix. Jo em basquejava perquè em fessin cas, perquè fossin capaços d'apreciar el meu treball, els meus èxits als estudis. Els papàs s'havien fet un món on no cabia ningú més. En tinc la culpa, jo? És que només vosaltres sou els bons? M'agradaria saber què vols dir quan dius «vosaltres», féu la Natàlia, veig que no has canviat gaire: encara col·loques barreres entre la gent, els classifiques. Ets en Lluís de sempre: atakes per a defensar-te i no acabo de veure de què et defenses. La meua vida no és la glòria, Natàlia. Ara en Lluís parlava en veu més baixa i insegura. Sempre he hagut de pagar el que tu has obtingut fàcilment. Abans de casar-me amb la Sílvia havia de pagar la meua ració d'amor amb una puta. La Sílvia no volia que la toqués, no em tocaràs ni un fil de roba, em deia de broma, però, en part, era veritat. Si vull un amic, l'he de pagar. En Ramon em ve al darrere i és amic meu perquè em necessita, la Sílvia és la meua dona perquè em necessita, sap que sense mi no aniria enlloc... I en Màrius?, va fer la Natàlia. En Màrius és un producte de la Sílvia, té la sensibilitat a flor de pell. Sé que em menysprea. Jo, a la seva edat, no sabia tantes coses com ell, no havia viatjat. Ell torna de moltes coses, ho té tot i no s'adona que ho té. Vols saber una cosa?, doncs ell és l'única persona d'aquest món que m'estimo. Però també he de pagar el seu afecte: l'any passat li vaig comprar una moto que em costà a la vora de les dues-centes mil pessetes. Era el regal d'haver acabat el batxillerat amb bones notes i encara és hora que m'ha de donar les gràcies. Crec que se'n vol anar de casa, aventurà la Natàlia. Molt bé, que ho faci. Veurem com es guanya la vida. Què et penses?, que no m'escarrasso a guanyar diners' sense haver de fer les matusseries que feia el pare? M'agradaria que ho veiés la mare, que no trobava res bé del que jo feia. Jo porto molts calés a casa, saps... I vols saber què hi trobo?, només males cares.

... en Joan Miralpeix s'estava al Cafè de l'Òpera. Quan la Judit vivia hi anaven sovint i hi deixaven morir el vespre. La Judit el tractava com una criatura, no deixava que s'escabellés. Ara que ha deixat de treballar, s'ensopeix com una mala cosa. L'Encarna sempre fa morros, ves, i no li deixa fer res. No toqui això, que ho farà malbé..., miri, que si no em fa cas, ara mateix telefono al senyoret Lluís i li posaran aquella injecció que vostè ja sap. L'Encarna és una bruixa, no li deixa tenir les nines arrencades damunt de la calaixera de caoba, tan bonic que hi fan. Les desa a l'armari així que ell gira cua. L'Encarna és dolenta, ell prou que ho sap, que l'Encarna li remena les vitrines del saló dels paravents, sempre troba les caixetes i els corns de caça regirats. Però a casa mana l'Encarna: vet-ho aquí. L'altre dia, ell havia comprat les primeres maduixes, petites i carneses, a la Boqueria. Són tendres, les maduixes, es fonen al paladar i et deixen els llavis rosats... Doncs, ella, i, ara, senyoret!, per què gasta tant? Vol fer el favor de dir-m'ho?, que no veu que són molt cares, les maduixes? Telefonaré al senyoret Lluís..., però ell volia maduixes, volia maduixes, volia maduixes! La nina dels ulls foradats li va dir que volia una maduixa i ell la hi donà i, en acabat, li pintà les galtes amb la maduixa. En Joan, abraçat a la nina, recordà la Judit i arrencà a plorar. Entrà la bruixa, però, què fa, senyoret? Vinga, que és massa gran! Jo vull la Judit, m'ha dit que vindria i encara no ha vingut. No sigui criatura, que no veu que la Judit és morta? Mentidera!, la Judit vindrà... Prop del senyor Miralpeix, s'hi ha assegut una nena que porta *blue-jeans*, deu tenir uns catorze anys. La nena llepa un gelat de taronja. La nena és un pèl grassoneta, damunt del front li cau un rínxol bru. Té el cabell rull. S'ha assegut a la cadira amb les cames obertes. La nena dels *blue-jeans* es fica el gelat dins la boca, el llavieja, els llavis li queden humits. La nena té els llavis com la maduixa gebrada, és llaminera, llepoleja el gelat i riu. Diu, ostres! Una altra nena la crida. Désirée! Així que la nena dels *blue-jeans*, el cabell rull i els llavis de maduixa gebrada es diu Désirée... En Joan Miralpeix pensa, com m'agradaria passar la llengua pel gelat de taronja i pels llavis de maduixa gebrada. El cambrer s'hi acosta, què farem avui? Un xerès i olives sevillanes amb os; perquè a ell, li agraden les olives amb os, que les dents topin amb una cosa dura, així veu que encara té dents, que encara és jove... La nena dels *blue-jeans* fulleja una revista d'artistes mentre llepa el gelat, els llavis cada vegada més humits, rellents de maduixa..., n'arriba una altra, de nena, i la Désirée i l'amiga criden, hola, Mabi! Les tres s'adonen que el vell les mira i xiuxiuegen entre elles. Riuen. A la Mabi, se li ha descordat el botó de nacre del capdamunt de la brusa i la Désirée encara llamineja el gelat de taronja. La Mabi i l'altra han anat a la comuna i el vell estrany, amb barret i bastó, s'ha acostat a la Désirée i li ha fet un petó als llavis, llavis de maduixa gebrada, li ha dit. La Mabi, quan han tret del bar el vell estrany, ha preguntat a la Désirée, i tu, què has sentit quan t'ha besat? No ho sé, ha fet la Désirée, potser una mica de fàstic.

Primer hi ha la sala dels pobres. Il·luminats per una bombeta de vint-i-cinc, tres fileres d'homes seuen en bancs que rellenten suor i tristesa. Miren cap al buit, no diuen res. De tant en tant, un crit de cavall, un riure esqueixat. Algú branda els braços com si dugués una bandera flamejant. Un home d'ulls desolats, encorbat d'espatlles, pregunta al porter, avui tampoc no vénen? Travesses l'entrada llòbrega i fosca per arribar-te a un jardí de grava i voltat d'àlbers. El jardí surt al pavelló dels pensionistes, dels qui paguen.

Aquí, tots els malalts conviuen barrejats. La Natàlia havia anat a veure l'amic de l'Emilio, el qui estudiava medicina i que, al cap de tant anys, l'havia reconeguda. L'amic metge s'havia especialitzat en diabètics, però coneixia un psiquiatre de la seva promoció. Aquest, doncs, era el qui mostrava el manicomi a la Natàlia. Era una enorme baluerna, voltada de murs grisos i encrostissats amb diversos pavellons i un parc al mig. Abans de trobar-se amb el seu pare, volia conèixer on vivia. Hi barregen els oligofrènics, deia el psiquiatre, amb esquizofrènics, els qui tenen paràlisi cerebral, sovint produïda per la sífilis, amb alcohòlics o mongòlics... Nosaltres, poca cosa hi podem fer. En realitat, fem la psicoteràpia amb el malalt que ens toca però després tot això queda a les seves mans, en mans dels religiosos i dels infermers. Ells controlen la vida i la mort de tota aquesta gent. De vegades arribo a veure fins a dos-cents malalts a la setmana, depèn. És clar que el teu pare és un cas a part, és dels qui paguen. Jo no tinc gaire contacte amb el seu metge, ni el vull tenir. És un conductista. Segons ell, tot s'arranja amb pastilles o amb electroxocs. I si el teu pare, tal com m'has explicat, té una neurosi depressiva no crec que les pastilles l'ajudin. L'estaborneixen i prou. Passaren dos malalts que arrossegaven una carreta plena de totxos. És que treballen?, volgué saber la Natàlia. Sí, els qui no tenen recursos. Els capellans que porten el manicomi tenen una bòbila pròpia, hi guanyen milions. Els malalts es queixen del que els paguen. Els metges vam dir que havien de cobrar paga doble però, de moment, això ha quedat en un foc d'encenalls. També fan aparells de televisió i emissores de ràdio per a una escola-ràdio. Del treball dels malalts, en diuen «laborteràpia».

Passaren pel costat d'un quiosc, poden llegir el que volen?, féu la Natàlia. Les lectures són controlades. A la biblioteca, hi van els més cultes, com el teu pare. Però el llibre que més abunda és el de religió. Al quiosc, només hi trobes revistes. No hi ha diaris. Pensa qui hi ha malalts que fa més de vint anys que hi són i ho ignoren gairebé tot del món exterior. N'hi ha que podrien ésser fora, però o no tenen família o no se'n volen responsabilitzar. Aquest és el cas del teu pare, no? De tota manera, féu la Natàlia, ara hi sóc jo i m'enduré el pare a casa. Faràs ben fet, digué el psiquiatre, el teu pare serà més feliç a fora que a dins. Dels que fa temps que hi són, continuava el metge, hi ha qui ha agafat la malaltia de l'hospitalització i no s'adaptarà mai al món extern. Però no fugen?, preguntà la Natàlia. En conec un, contestà el psiquiatre, que s'ha escapat deu vegades i només té vint-i-nou anys. Quan torna, li apliquen com a càstig una dosi de trementina a la cama. Fa molt de mal.

Aquí, hi trobes de tot, feia el psiquiatre. Això és com la presó, un món a part, fan mercat negre amb el que vulguis. Entraren al bar. Al llindar, un noi molt jove, vestit amb una granota de feina, els demanà diners. Un vell els pregà que li paguessin un cafè. Aquí circulen pocs diners, explicà el psiquiatre, no poden comprar tot el cafè i el tabac que desitgen. Van seure prop de la porta. Al seu costat, hi havia

un oligofrènic amb els ulls orats i que bavejava. Una i altra vegada, es fregava la cara amb una clau. Repetia el gest de manera incansable. En un racó, un home gros feia veure que afaitava un client imaginari, tres homes de boca badada el contemplaven. He vist un camp de tennis, dins del parc, és que hi juguen? No és per a ells, contestà el psiquiatre, és per als del poble. Una vegada a l'any, per la revetlla de Sant Joan, fan venir les dones del manicomi del costat i celebren la festa junts. Els zeladors van de bòlit per a separar-los, tothom es magreja, cerquen els malalts per la malesa que dóna a la tàpia, els segueixen amb llanternes... Voldrien que els malalts mentals no tinguessin sexe, que fossin neutres, quan hi ha tantes malalties que comencen pel sexe! S'hi acostà un home jove i bru, alt i d'espatlles plenes. Una bufanda de llaneta li cobria el coll. Aquest, féu el psiquiatre en veu baixa, és el que s'ha escapat deu vegades. L'home bru saludà el psiquiatre. El metge el seguí una estona amb la vista, és un dels malalts més intel·ligents que he conegut mai: és poeta i diu que escriu una novel·la. S'assembla a en Miguel Hernández, féu la Natàlia. Just. Ha fet tota classe d'oficis i és capaç de citar-te Kant, Schopenhauer i Nietzsche. Li interessa l'existencialisme i li agrada molt Machado. Però, segons les regles de la «normalitat», no s'adaptarà mai al món de fora. Dorm en una sala general, entre oligofrènics. El seu pare era un obrer que va morir en un accident de treball. Li va ensenyar a llegir i a escriure. El noi no va pair la mort del pare, s'ha passat mitja vida aquí dins. És el que la psiquiatria tradicional en diria «un malalt incurable». Bé, el metge s'excusà, és l'hora de la visita. Mirà la Natàlia, només voldria que t'adonessis d'una cosa, sobretot perquè hi tens el teu pare, aquí dins: la realitat del malalt és molt rica i cal fer un esforç per a comprendre-la. Creu-me, continuà, la seva realitat sempre té un sentit.

El psiquiatre acompanyà la Natàlia fins al pavelló dels pensionistes. Et deixo, suposo que vols estar a soles amb ell. La Natàlia, mentre s'endinsava pel passadís de parets blanques i netes vers la cambra del pare, sentia el cos buit. Havien passat dotze anys, havia viscut prou com per a saber que tot tenia matisos. Com trobaria el seu pare? Com era ara l'home que mig l'havia tret de casa, disposat a denunciar-la a la policia per haver avortat mentre ell era el responsable de cinc morts? La Natàlia, avui, es veia amb cor d'estimar-lo. El seu pare ja no seria el seu pare, sinó un pobre vell que prenien per boig, incapacitat i sol. La infermera li assenyalà la cambra, és aquella, va dir. La Natàlia obrí la porta i llambregà una cambra clara amb una finestra que fregava un àlber. S'hi sentia piuladissa d'ocells, arran de l'ampit. A la finestra hi havia barrots. Assegut en una cadira, la Natàlia trobà un vell de mirada infantil i que somreia.

Natàlia, filla, el vell s'aixecà i l'abraçà. L'havia reconeguda. La nena, la nena era aquí. Escabellada com sempre. Avui, quan la infermera li havia dit, tens visita, ell de seguida s'ho pensà: és la nena, que ha tornat. I ara la tenia al davant: alta, amb el rostre enèrgic del vell Miralpeix i els ulls de la Judit, que sempre miraven lluny. Van seure amb les mans agafades, no es deien res. La Natàlia trobà el pare més gras, calb del tot, una calba rosada, lluent com la d'un infant acabat de néixer. Les bosses de sota els ulls ja no eren tan profundes ni tan negres com abans, potser perquè s'havia engreixat. El pare somreia i mirava la Natàlia. Et trauré d'aquí, va dir la Natàlia. En Joan Miralpeix començà a enraonar com una criatura, jo no he fet res lleig, Natàlia, t'ho prometo. Ells diuen que jo feia coses lletges i jo només feia el pecat d'Adam i Eva. Ara ja estic curat, i hi tornava: t'ho prometo. Si es tracta d'un càstig, ja l'he expiat. Et trauré d'aquí, repetí la Natàlia. Però el vell no

l'escoltava, la vida és com un cercle, tornem al punt de partida. Ara dormo amb la Judit, saps, i els àlbers ens acaricien tots dos... La Natàlia estrenyia les mans del seu pare, vindràs a viure amb mi. Però ell no la sentia. El pare em diu que no badi i em pega, em fa molt de mal, però tinc la Judit que em defensa, saps? Estem tan contents, la Judit i jo, de tornar a viure junts! La Natàlia se n'anà plorant.

... en despertar-se, no gosava obrir els ulls. En sentir els primers sorolls, la campana de les set, el de la cambra del costat que anava a orinar, el batec d'una finestra, el xerroteig dels ocells, el vent que feia grinyolar una porta, premia amb força les parpelles. Encara que identificava els sorolls, que tot li anunciava la monotonia d'un nou dia, ell no obria els ulls fins al cap d'una estona, després que les seves mans, xopes de suor per una nit de malsons, no palpaven la tebior dels llençols, l'aspror dels plecs de la flassada, rebregada per les seves convulsions. Aleshores, lentament, afluixava les parpelles i una tènue llum, entre groga i blanca, l'envaïa. Les parpelles semblaven les ales d'una papallona, rosades, suaus, a mig camí entre les tenebres de la nit i el nou dia. A poc a poc obria els ulls, tombava una mica el cap en direcció a la paret esquerra. Sotjava la tauleta de nit: la fotografia encara hi era. Els seus ulls, en adonar-se d'aquella presència, s'arrodonien submergits entre petites arrugues. Tota la cara es transformava. Somreïa. Era un somriure de plenitud, reposat. Això de veure la Judit allà, en aquell retrat esgrogueït, tota vestida de gasa, blanca de neu i el cabell rull, un clavell vermell i la mirada allunyada, això de sentir-ne l'essència de malva-rosa volia dir que encara era viu.

A la nit, abans que no tanquessin els llums, col·locava la fotografia en angle agut. La polia amb la mànega del pijama i hi bufava perquè no hi restés cap volva de pols mig perduda. Mirava el retrat una llarga estona, un conjunt de moments intensos i aïllats de totes les coses involuntàries que li havien fet fer durant el dia. En acabat, la retornava al seu lloc, damunt de la tauleta de nit que separava el llit de la paret esquerra. El retrat li deïa: encara ets viu. Tenia por de morir a la nit, quan el silenci era fosc i profund com el Gorg Negre. El silenci era un enemic, déu de les tenebres. Temia cloure els ulls i adormir-se, ara que podia dormir. Però ell no moriria mai perquè tenia la Judit.

*Moià, octubre de 1976
(revisat a Barcelona el 1990)*

MONTSERRAT ROIG i FRANSITORRA (Barcelona, 13 de juny de 1946 - 10 de novembre de 1991) fou una escriptora catalana de novel·les, contes, assajos, reportatges i articles periodístics. Va presentar i dirigir diversos programes de televisió, mitjà en el qual va excel·lir com a entrevistadora a escriptors de generacions precedents.

Va néixer el 13 de juny de 1946 a Barcelona, en el si d'una família burgesa liberal de la dreta de l'Eixample, sent la sisena filla de set: Maria Isabel, Maria Rosa, Glòria, Joan Ramon, Maria Albina, ella i Carmina. Va estudiar primària a l'escola Divina Pastora de l'eixample i després va cursar secundària a l'Institut Montserrat. El seu pare, Tomàs Roig i Llop, fou advocat i escriptor. La seva mare, Albina Fransitorra i Alenyà, es llicencià en filologia el 1970 i també fou escriptora. L'any 1961 ingressa a l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, on va conèixer Maria Aurèlia Capmany, amb qui va establir una amistat que duraria tota la vida. L'any 1968 es va llicenciar en Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, carrera que havia començat l'any 1963, i es va doctorar el 1970. Es va casar a vint anys amb l'arquitecte Albert Puigdomènech, un dels dirigents del SDEUB i amb qui va tenir el seu primer fill: Roger. Se'n separà al cap de tres anys i l'any 1972 enceta una relació sentimental amb Joaquim Sempere i Carreras, director de la revista *Treball* del PSUC, amb qui va tenir, l'any 1975, el seu segon fill, Jordi.

Des de ben jove, va participar en els moviments de protesta d'estudiants que es feien a les darreries del franquisme a Barcelona. Als inicis dels estudis a la Universitat de Barcelona, va ser membre d'Universitat Popular UP, branca juvenil i estudiantil de l'organització Força Socialista Federal FSF; en dissoldre's aquest partit, es va afiliar al PSUC un cop acabada la carrera. Participarà, entre d'altres, en dos esdeveniments importants de la lluita contra la dictadura franquista d'aquells anys. El primer, la Caputxinada, l'assemblea constituent del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona SDEUB, que va tenir lloc el març de 1966 al convent dels Caputxins de Sarrià, on la policia va mantenir encerclat el convent durant tres dies. El segon, la participació en la tancada de 250 intel·lectuals a l'abadia de Montserrat el desembre de 1970, en protesta contra el procés de

Burgos, consell de guerra sumaríssim contra 16 militants bascos d'ETA. L'èxit de participació i la repercussió pública propicià la creació de l'Assemblea Permanent d'Intel·lectuals Catalans, plataforma a la qual es vincula i participa activament. També el 1970 abandona el PSUC coincidint amb el trencament del seu matrimoni i l'inici més seriós de la seva carrera literària. Torna a afiliar-s'hi en aprovar-se la llei antiterrorista, participa en encontres intel·lectuals i trobades obertes, i esdevé candidata per la circumscripció de Barcelona en la llista del seu partit a les eleccions a corts espanyoles del 1977.

L'any 1976 va entrar a formar part de la junta de l'Ateneu Barcelonès com a vocal. Es tractava d'una junta no oberta a eleccions democràtiques i amb membres afins al règim franquista presidida per Andreu Brugués i Llobera. Roig, juntament amb Josep Maria Prim Serentill i Joan Alegret Llorens, varen forçar un gir en la forma de participació i van aconseguir entrar com a vocals.

Va ser lectora de castellà a la Universitat de Bristol el curs 1972-1973. A partir del 1971 —any en què guanya el premi Víctor Català amb el recull de narracions *Molta roba i poc sabó... i tan neta que la volen*— es dedica professionalment a la literatura; inicia un cicle novel·lístic que comprèn obres com *Ramona, adéu* (1972), que retrata tres generacions de dones, àvia, mare i filla, que viuen les seves històries personals amb el rerefons dels moments clau de la història del país, o *El temps de les cireres* (1977), obra protagonitzada pels mateixos personatges, amb la qual obté el premi Sant Jordi de novel·la de 1976.

També és destacable la seva tasca com a periodista, des de la qual manifesta la seva voluntat per construir una tradició de periodisme culte, feminista i amb la voluntat de recuperar la memòria històrica del país. Roig aconsegueix una gran popularitat amb les entrevistes publicades a les revistes *Serra d'Or*, *Orifloma*, *Jano* i *Destino* i que, posteriorment, publica en la sèrie de llibres coneguda com a *Retrats paral·lels* (1975 i 1976).

Una altra obra de gran ressò fou *Els catalans als camps nazis* (1977), premi Crítica Serra d'Or i document excepcional de testimoniatge del que, el 1978, apareixeria la versió reduïda en castellà, titulada *Noche y niebla. Los catalanes en los campos nazis*. Quan el 1973 Josep Benet li va donar la idea d'escriure un llibre sobre el tema dels catalans als camps nazis perquè li publicués Edicions Catalanes de París, Montserrat es va resistir, ja que per escriure un llibre així li calien diners per a viatjar i buscar documents i testimonis. Benet la va ajudar econòmicament al principi i posteriorment fóra Josep Andreu i Abelló qui la va ajudar.

També el 1977 entra com a periodista a TV2, el canal català de Televisió Espanyola, en què realitza un programa d'entrevistes, «Personatges», amb un gran èxit de públic i que també dóna nom a una sèrie de dos llibres en els quals publicà les converses. El 1978 rep el premi Mundo d'entrevistes però la seva relació amb TVE no va arribar més enllà, a causa de les censures i prohibicions que va rebre i que, fins i tot, van arribar al Congrés i al Senat.

L'any 1980 després de l'èxit d'*Els catalans als camps nazis*, les edicions Progreso de Moscou li plantegen un encàrrec similar amb el setge que va patir Leningrad a mans dels nazis durant la Segona Guerra mundial. Roig va acceptar de seguida i, fruit del viatge d'investigació que va fer, va sortir el 1982, *Mi viaje al bloqueo*. Tres anys més tard, el 1985, Montserrat publicaria *L'agulla daurada*, un relat del setge amb un fort segell personal i amb el que va guanyar el premi Nacional de Literatura Catalana de 1986.

L'hora violeta (1980) és la novel·la que culmina el seu posicionament feminista. A partir d'aquí, les seves novel·les prenen un caire diferent: més tard publica *L'òpera quotidiana* (1982), *La veu melódiosa* (1987) i el recull de contes *El cant de la joventut* (1989). La darrera de les seves publicacions és *Digues que m'estimes encara que sigui mentida* (1991), en la qual l'autora confegeix una poètica personal a tall de testament literari.

Montserrat Roig va ser membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i vicepresidenta de la seva Junta Territorial del Principat de Catalunya (1989-1990). Morí a la Clínica del Pilar de Barcelona el 1991, víctima d'un càncer de mama.